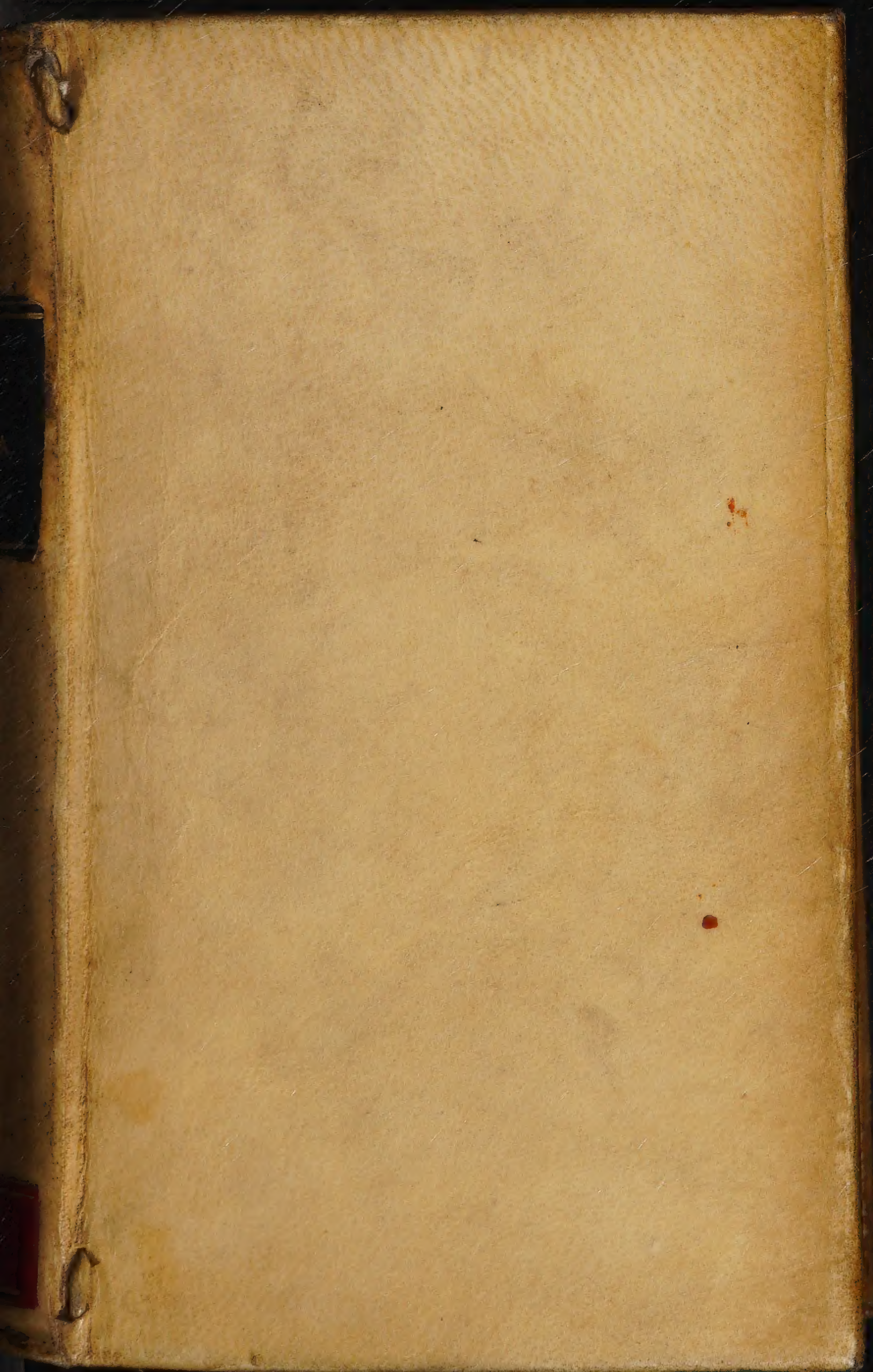
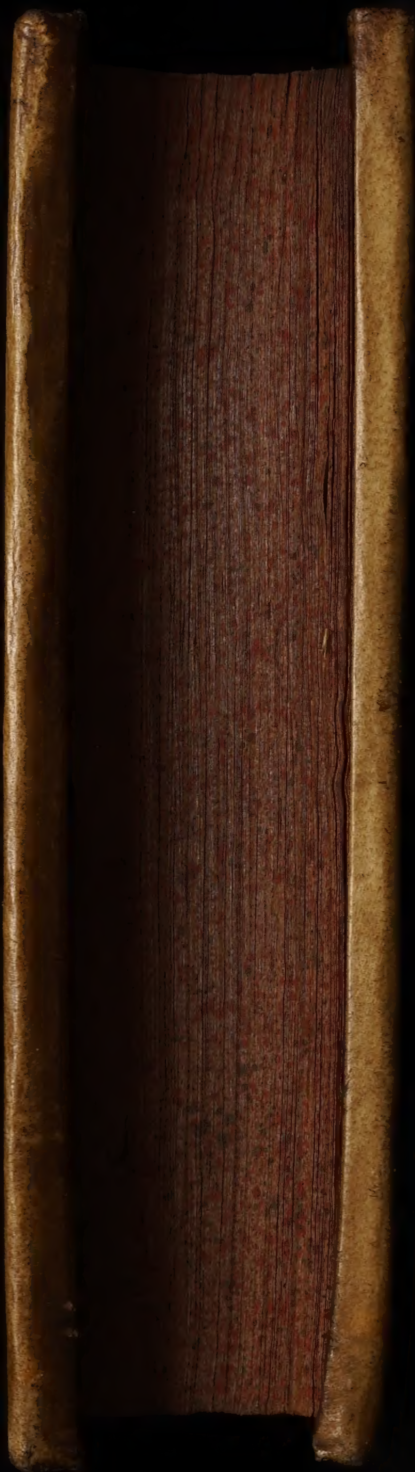

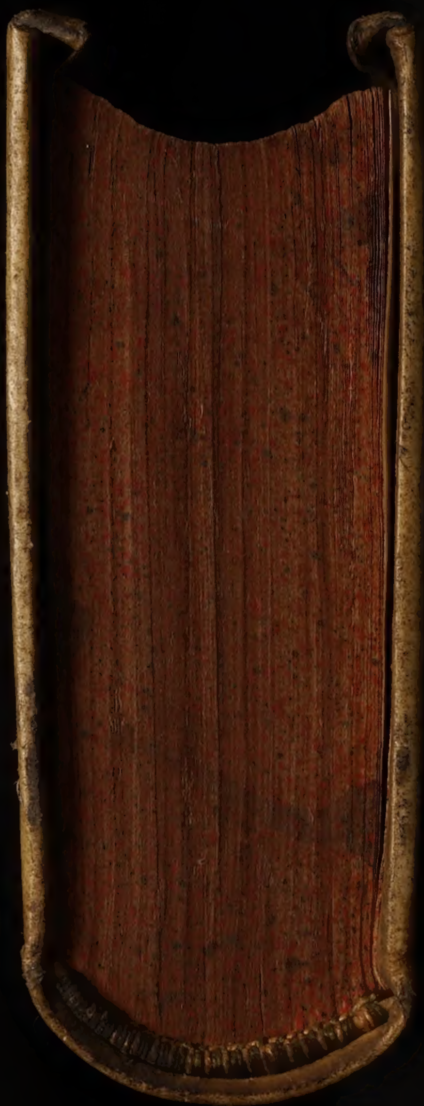
M. TILINGII

ANATOMIA
LIENIS.

1673

MATTHIÆ TILINGII,

Doct. & Med. in Academia Hasso-Schaumburgica, quæ est Rinthelii ad Visurgim, Prof. P. Ord.

ANATOMIA LIENIS,

Ad circulationem Sanguinis, aliaque Recentiorum Inventa, accommodata.

RINTHELII,

Impensis THOMÆ HENRICI HAUENSTEINII, Bibl. Hannover. Hildensiens. & Cellensis

Typis G. C. Wächter / Acad. Typ. An. 1673.

Serenissimo ac Celsissimo Principi ac Dn.

DOMINO CAROLO, HASSIÆ LANDGRAVIO; PRINCIPI HERSFELDIÆ; COMITI CATTIMELIBOCI, DECIÆ, ZIGENHAINÆ, NIDDÆ ET SCHAUMBURGI, &c. &c.

Principi ac Domino suo Clementissimo

Salutem ac perennem felicitatem!

Serenissime ac Celsissime Princeps, Domine Clementissime.

QUod olim *Hippocrates*, summus ille Medicinę dictator, *sect.* 1. *aph* 1. de universa Medicina dixit, quòd nostrum judicium in ea sit difficile; hoc ego jure merito de solo Lienis usu affirmare possum, quòd scilicet judicium nostrum in eo indagando

gando maximè difficile ſit. Eſt quidem tale judicium, quod circa morborum Διάγνωσιν, πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν verſatur, admodum difficile. Quædam cum in aquam demiſſa ſunt, ſpeciem curvi præfractique ſæpè reddunt. Sic animus noſter ad perſpiciendа vera caligat, non ſolùm in arte ipſa diſcenda, ſed etiam facienda & exercenda. Aſt judicium, quod ſæpius nobis de veroLienis uſu eſt ferendum, non difficile modò eſt; ve-

rùm omnes etiam difficultates, quibus Medicina vel Anatomia unquam obnoxia fuit, facilè superare videtur.

Hînc cum usum ejus accuratâ mentis acie perstringere volumus, necessum nobis est, ut cum subtilissimo *Scaligero* exclamemus: *Nos in luce rerum tenui caligamus, in mediocri coecutimus, in majore coeci sumus, in maxima insanimus*; Et videtur nobis esse in sylva quadam ignota, ubi nec arbores cognoscamus, aut

viam

viam inveſtigemus, nec cœlum ipſum aut lucem intueri poſſimus.

Uſus & actio Lienis fuit certè ab ipſis Medicinæ primordiis inter omnes Anatomicos ac Medicos, maximè tamen Recentiores, pomum Eridos. Et tot hîc audimus ſententias, quot ferè cœlum aſtra habet. Genuinum namque Lienis uſum per totius Medicinæ ætatem nondum ſatis inveſtigatum eſſe, veriſſimè quilibet ſagaciſſi-

mus

mus naturæ perſcrutator fatebitur, licèt omnes, quotquot de Liene ſcripſerint, in hoc eruendo mirè deſudârint. Neque ulla alia quæſtio in deſcribenda animalium Oeconomia reperitur, quæ majoribus unquam agitata ſit contentionibus, quàm hæc ipſa, quæ eſt de uſu Lienis. Et tantùm abeſt, ut hoc falſum ſit, ut potius omnium veriſſimum, adeò quidem, ut ſuaſu doctiſſimi ac acutiſſimi *Lindani* ad eas bono conſilio extricandas

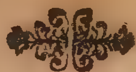
das, Parlamenti, ceu Concilii Principum ac Procuratorum populi Medici convocatione opus esset. Idque satis appositè; tantis enim difficultatibus atque scrupulis scatet, ut plerique sagacissimi etiam ab eo aberraverint. Alii planè nullum cognoverunt Lienis usum. Alii melancholici excrementi receptaculum ipsum vocârunt; alii medium observantes, alicui tantum usui dicârunt; fermentationē nimirum sanguinis, coctionem succi crassi & me-

lancholici, & quæ ſunt hu-
generis officia alia ei ad-
ſcripſerunt.

Nec accurata partium
ejus inſpectio uſum hunc
aliquo modo illuſtrare va-
let. Partium enim munia
& actiones non perpetuò
ex diligenti & perſpicaci
organi inſpectione inno-
teſcunt, cùm natura exi-
guis machinis, hiſque ſim-
plicibus, miras, ultra hu-
mani ingenii captum, edat
operationes, ut contingit
in muſculis, ex quorum
ſimplici ſtructura tanta

im-

impellendi vis emergit, ut nisi eam sensibus attingeremus, incredibilis videretur. Aliud etiam occurrit, quod magis dolendum; cognitionem, quam hucusque homines instrumentorum etiam ope tenent, adeò hebetem & rudem esse, ut minimum illud organicum, quo naturæ maximum emergit, adhuc nos lateat; quare difficilimum videtur ex accurata etiam partium inspectione emanantem usum prædicere. Illud

tan-

tantùm nobis relinquitur; ut in cæteris humanis progreſſibus accidit, phænomenorum & effectuum variâ obſervatione, agentium vim, & determinatam cauſarum energiam colligere; ſolent autem ob multiplices, quæ conjunctim in animali promuntur operationes, mixturam habere; ideò non raró nos fallunt. In viventibus ergò vigente ſalute ita natura operatur, ut nobis non imperantibus, & quaſi perrennanti illo habitu con-

consopitis, variæ nostrarum partium operationes emergant. Ventriculus, nobis etiam nolentibus, concoquit, commixto liquido adhuc ignoto; dormientibus nobis, bilis separatur, renes cribrant, & musculi moventur; vigilantes eorum, quæ etiam nolumus, recordamur, multorum nolentes obliviscimur, ita ut sit locus *Pliniano* dicto: *ignota nobis sunt per quæ vivimus.*

Cùm ergò Lienis usum semper tantis difficultati-

bus

bus irretitum viderim, mentem quoque meam de eo ſub peculiari aliquo Libro, qui Anatomia Lienis dicitur, exprimere, mecum conſtitui. Uſus, quem ipſi in hac Anatomia tribui, non communis, ſed ferè ſingularis eſt; quem tali modo Anatomicorum nemo ipſi hactenus adſcripſit; quare etiam hanc Anatomiam ita inſtitui, ut in omnibus veris de ſanguinis circulari motu fundamentis ſit conformis. Materiam quidem

ſpi-

ſpinoſam & maximè intri-
catam elaboravi; ejus at-
tamen gravitas, prolixitas,
& tot Autorum diſcrepan-
tes ſententiæ me nunquam
ab hac abſterruerunt. La-
bores habui graviſſimos;
verùm omnes tandem læ-
to animo ſuperavi, non
immemor magni illius
mundi domitoris *Alexan-
dri Magni.* Is cum acceſ-
ſiſſet aliquando petram a-
liquam, deque ejus obſi-
dione jam tùm meditatus
fuiſſet, perſpectâ loci ipſius
difficultate, ſecum conſti-

tuiſſe

ruiſſe fertur, inde rurſus a-
bire. Sed mox inceſſit ani-
mo ipſius cupido naturam
quoque fatigandi. Prius i-
taque quàm fortunam ob-
ſeſſionis experiretur, dele-
ctos ſuos milites, ne deſpe-
rarent de victoria, neque
crederent petram inexpu-
gnabilem eſſe, hiſce allo-
quutus eſt verbis: *Nihil
tàm altè natura conſtituit, quo
virtus non poſſit eniti.*

Hanc ergò Anatomiam
Lienis, Sereniſſime ac Cel-
ſiſſime Princeps, Domine
Clementiſſime, ad Sere-
niſſ.

niſſ. Celſ. Veſtr. pedes in grati animi pro multis à Sereniſſ. Celſ. Veſtra in me collatis beneficiis τεκμήριον, eâ, quâ par eſt, reverentiâ depono, humillimè rogitans, ut illam ſereno ac placido vultu, vel, ut omnia ſolet, benignè accipiat, & Veſtro ſub Præſidio prodire gratiosè permittat, improbique livoris dentem, ne virulentus infigi valeat morſus, Sereniſſ. ac Celſiſſ. Veſtrâ autoritate fortiter rejiciat, ac me ulteriori favore & gratiâ complecti non dedignetur.

DEUS ter Optimus Ma-ximus Sereniss: Celsitud. Vestram diutius salvam & incolumem præstet, felici regimine beet, totque bonis tàm animi quàm corporis cumulet

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quotque soporiferum grana papaver habet,
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
Et tenerum pennis aëra pulsat avis.

Dabam Rinthelii è museo meo die 1. *Martii Anno* 1673.

SERENISS: CELSITUD. VESTRÆ

Subjectissimus

Matthias Tilingius
Med. U. D. & P. P.

QUod de LIENE opus TILINGE moliris,
Hoc nomini, auguror, tuo dabit multum.
Librorum abunde est; Non tamen viæ clausæ
Doctis cerebris plurima ad nova inventa,
Vel, quæ vetustas protulit, novâ luce
Ornanda. Prodeat liber tuus faustis
Sideribus, & diu Vale, diu Vive!

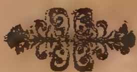
Ita festinanter vovet

G. W. Molanus.

TILLIng, qVI non es petULantI
SpLene CaChInno, * Pers: Sat. I.
De SpLene ast porrò fCrIbere DIa
CUpIs.
O indefessum Ingenium! Sic itur ad astra:
Sic TUA nostra atas posteritasque
leget. (tulor ausus!
Gratulor hunc animum TIBI: claros gra-
Det TIBI pro meritis optima quaque
Deus! (perta:
Perge novo inventu vulgare antiqua re-
Perge simul morbis ferre potenter opem;
Et bene de nostra RINTHLENSI per-
ge mereri:
Stat TIBI jam parta laude perennis
honos.

Excellentissimo TILLINGIO, Medico famigeratissimo, Dno Collegæ & Fautori honoratissimo, splendidum de SPLENE Tractatũ evulganti FELICITER adprecatur

DANIEL WILHELMI, Professor, Pastor, & Ecclesiarum Hasso-Schaumburg. Inspector.

Ad Nobilissimum, Excellentissimum, Experientissimum nec non Doctissimum Virum, Dominum Tilingium utriusque Medicinæ Doctorē, ejusdemq; Professorem ordinarium, Authorem libri, Collegam, Fautorem & amicum suum plurimùm honorandum sterili venâ fudit rogatus

Johan. Helfrich Chuno J. U. D.

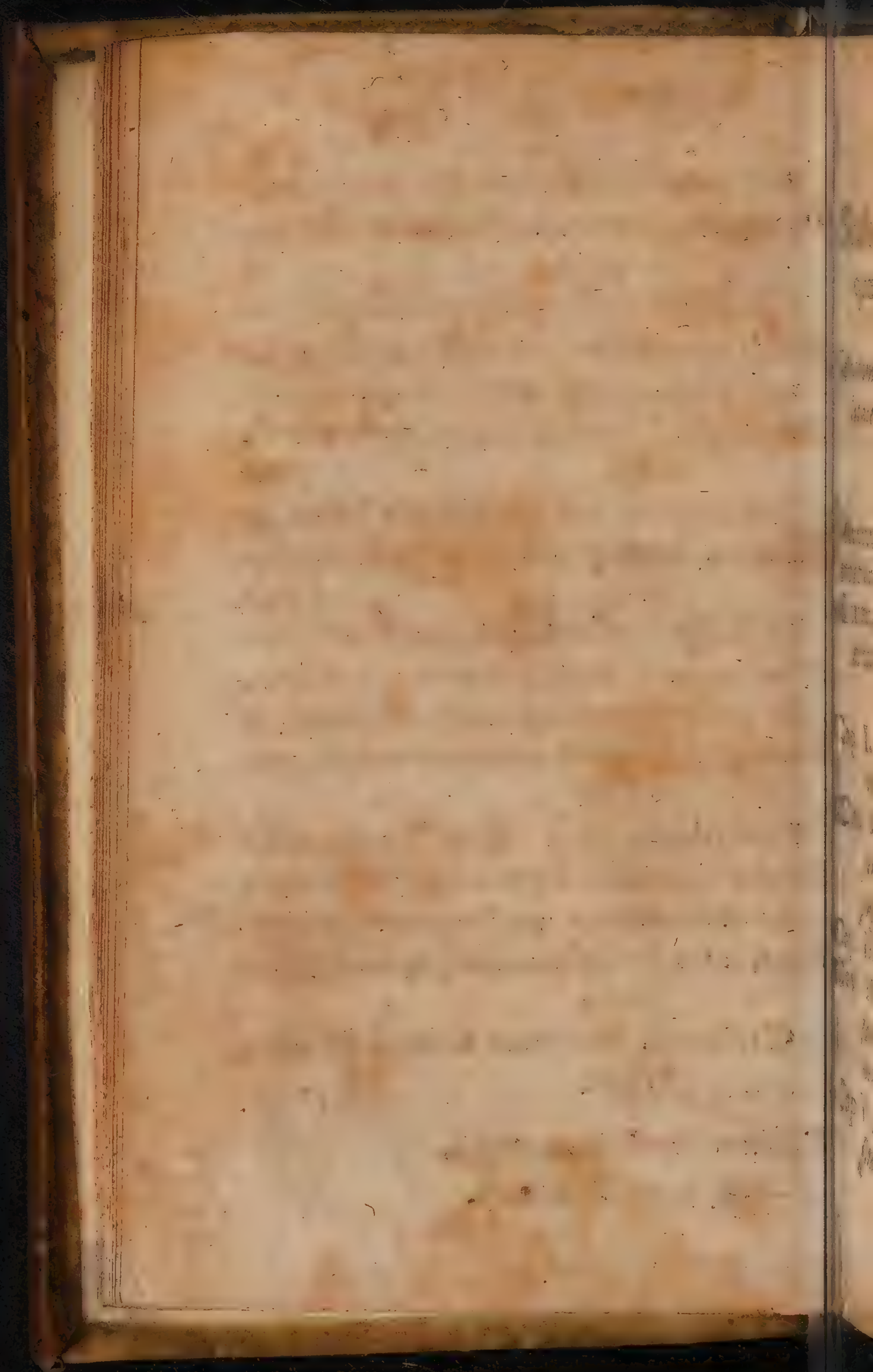
SUnt qui præfigant vultus in fronte librorum
Et doctâ ponant lumina picta manu,
Scilicet ut cunctis facies ac ora verenda
Sint nota & major inde resultet honos
Nec malè; nam pulchro sicut de corpore virtus
Quæ manat semper pulchrior esse solet.
Sic augent famam quæ grata videntur in
Lumina nec parvū mentis & ingenii(ęre
Indiciū præbent. At tu qui clarus utraq;
Arte rei medicæ est, hisce movere nihil
Non pictâ facie non vultu charta superbit

Nec

Nec curas, fallax quam tibi peniculus
Promittat Venerem, est aliud tibi suppetat unde
Gloria, sunt alia, quéis tua felicius (que
Fama viris doctis animus, mens ingeniũ-
Detegitur. Nempe nomẽ ad astra ferunt
Alta tuum libri & quæ plurima lemmata nobis (tua
Jam pridem exhibuit, docta Minerva
Et quos sermones iterum nunc lumine multo (lum
Nectis de splene & quâ queat arte ma-
Illius auferri, Medico quæ cura adhiben-
Et quæ præterea, continet iste liber (da
Nonne tuum verè testantur mentis acumen?
Sic nullus dubito. Gratulor ergo tibi
Nec nõ successus dignos conatibus opto
Ac ut vota Deus impleat omnipotens
Nam nova sic scriptis semper tibi gloria libris
Crescet & alta tuum nomen ad astra feret.

Dabam Rintheliî ex Musæo
A. 1673. 12. Cal. Mart.

INDEX
Sectionum & Capitum,
quæ hac in Anatomia Lienis continentur.

C[...]

† 2 Ana-

Anatomiæ Lienis Sectio II.

Verum Lienis uſum in corpore huma-no certis ac validiſſimis rationibus, itemque innumeris ferè autoritatibus demonſtrat. pag. 225.

hâc

Anatomiæ Lienis Sectio III.
Lienis affectus præter naturales enumerat. pag.387.

Cap.

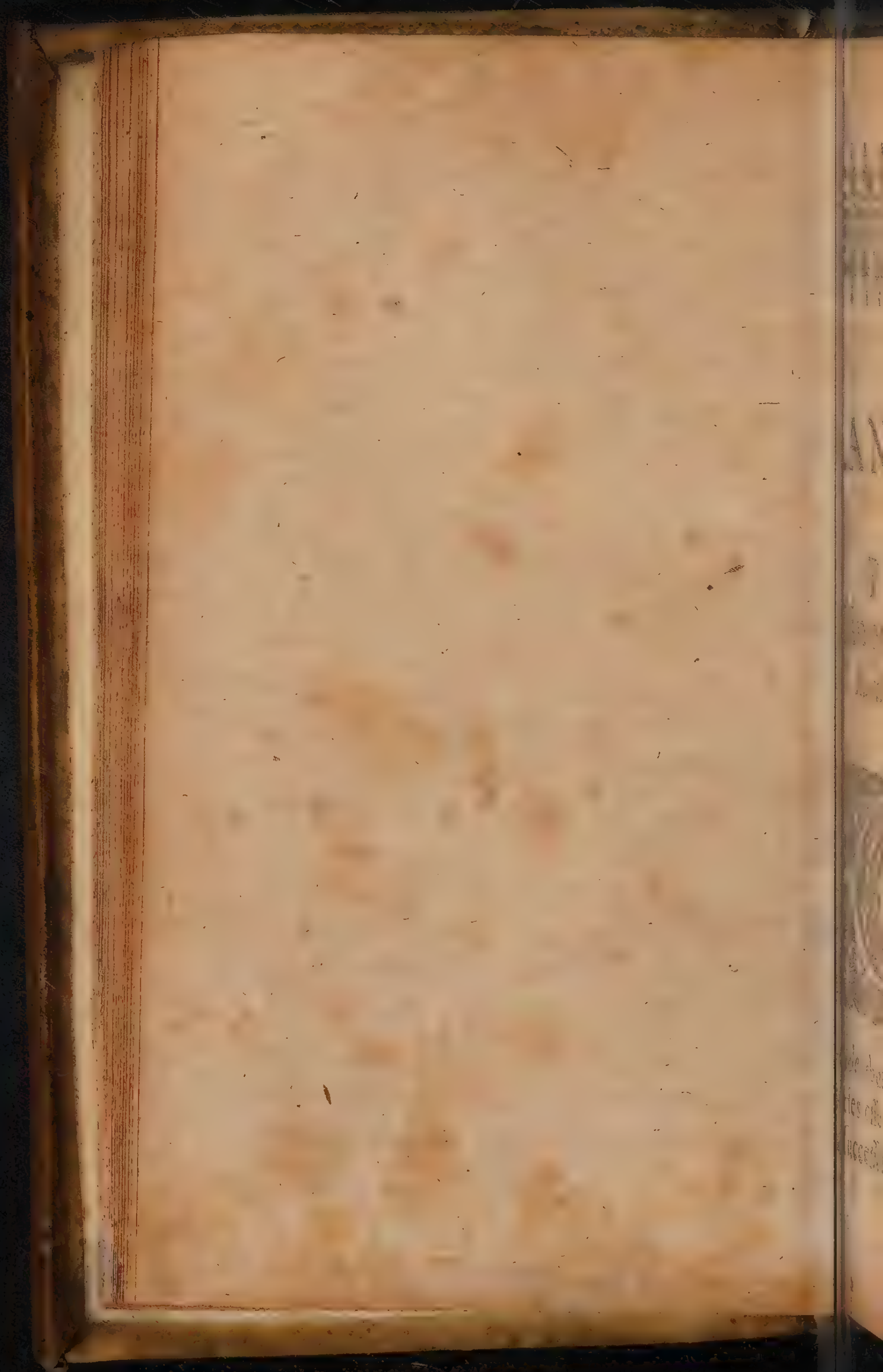
Ana-

Cap.

Σὺν Θεῷ καὶ νῷ.

ANATOMIÆ LIENIS PRAEFATIO,

In qua de nobilitate & præstantia hujus visceris in corpore humano agitur.

Uemadmodum res humanæ surgunt, cadunt, & rursum, quæ cecidêre, resurgunt, ita & opiniones sententiæq; mortalium de rebus: fuerunt secula, quibus antipodes esse omnes uno ore adfirmabant: successerunt *Augustini* & *Lactantii*

tempora. quibus ii, qui ita sentieba
damnabantur; jam rideretur, imò im
nus haberetur, qui negaret: ita de m
tu terræ: & solis quiete in Astronom
cis, jam probabile est, aut ut minimu
tolerabile, quod annis abhinc quinqu
ginta & ultra tantùm non inter H
reses computabatur: & quis scit, an
lunæ incolis opinio, de quibus jam
surrari audimus, non aliquando maj
rem accipiet à tempore probabilitate

In microcosmo certè eadem est se
tentiarum varietas: ut de circulatio
sanguinis taceamus, quæ prorsus no
videtur scientia potius quàm opin
Quid dicamus de liene. Hic olim, nu
tamen suâ culpâ, præ omnibus aliis
sceribus contemptus fuit. De hoc ta
altè Philosophati sunt homines, ut, n
glectâ planè mirandâ Lienis organ
compage, merum crediderint pondu
quo sinistrum corporis latus dextro c
jecoris præponderantiam, æquaretur.
pud alios nec ad ponderis munia est
vocatus, sed inutile quoddam naturæ

p

ervacaneum, veriusque abſcindendum eputatum eſt; & quoniam veterum ſolicita fuit cura, naturam in multiplici excrementorum generatione eorumque eiminatione perpetuò retinere, ideò inter viſcera, quæ copiose ad hujusmodi operas deſtinârunt, non infimum habuit ſplen locum, cùm ad terreſtriorem ſeparandum limum damnârint. Et certè Lien in partium corporis noſtri numero erat abjectiſſim⁹; Capilli & ungues nobiliori fruebantur conditione. Ex antiquis enī *Eraſiſtratus*, uti narrat *Galenus l.4.d. uſu part. c.15.* Lienem fruſtrà eſſe factum exiſtimavit; & quoniam natura in utero hepar in dextris conformavit, metuit, ne artis ſuæ oblivisceretur, ipſa ex ſiniſtris partibus ſplenem appoſuit, volens hac in parte aliquid etiam moliri. *Ariſtoteles l.3.d.part.animal.c.7.* non niſi ex eventu neceſſarium eſſe ſcribit, licèt trahere aliquando à ventriculo excrementum, illudque conficere voluerit. *Ruffus Epheſius* membrum otioſum vocat & nullius uſûs. Alii, & maxima quidem vete-

rum pars hunc pessimi excrementi me-
lancholici sedem & receptaculum dixe-
runt, quasi ipsi cum spurco & cœno-
duntaxat sanguine res esset, & sedes me-
lancholiæ existeret, acidoque humore
in ventriculum effundendo per vas bre-
ve venosum inserviret. Quod probrum
quibusdam saltem Lieni datum videtur.

Quamvis ergò Lienis autoritas olim
fuerit præ omnibus aliis visceribus mi-
nima ac planè abjectissima, singulari
tamen Neotericorum Anatomicorum
industriâ nunc in tali honoris fastigio
positus est, ut ferè cum principibus cor-
poris nostri partibus de nobilitate &
præstantia certet. Ea certè est Lienis
in corpore nostro præstantia & nobili-
tas, ut vel rudis & imperfecta ejus co-
gnitio expetibilior sit, quam exquisita &
perfecta aliarum partium. Ejusmodi
autem præstantia & nobilitas elucescit
maximè ex actionibus, quas perficit. Eò
enim unumquodque judicatur nobilius
& excellentius, quo illustrioribus vir-
tutibus præditum & præclarioribus do-
gii

bus ornatum eſt; id eſt, quò eſt opifex
unctionum nobiliorum, quarum fru-
tus & emolumentum in plures redun-
at. Dicimus, ab actionum præſtantia
rgui partis nobilitatem, quia partes
unt in gratiam actionum.

Poſthabitis igitur veterum de Liene
omniis, actiones ejusdem nobis repræ-
entantur manifeſtiores, nobiliores ac
ræſtantiores. Quòd enim appeti-
us excitetur, chylusque probè &
eliciter in ventriculo ex alimentis
ſſumptis coquatur, inque ſangui-
em commutetur, Lien facit: quòd ſpi-
itus tàm vitales quàm animales benè in
orde & cerebro generentur, & in actum
uſcitentur, Lien facit: quod ſemen in te-
ibus cæterisq; vaſis ſpermaticis præpa-
etur ac perficiatur, Lien facit: quòd ſan-
uis in univerſo corpore depuretur, ex-
ltetur ac illuſtretur, nutritioniq; idone⁹
eddatur, Liē facit; hic enim ipſe ſangui-
em generat, reliquoque ſanguini talem
iſpoſitionem tincturâ ſuâ imprimit, ut
jus uſus ad omnes actiones obeundas

illuſtrior ac laudabilior evadat. Qui denique etiam fuligines ſylveſtres pulmone, mediante reſpiratione, expurgentur: bilis in hepate, cæterique humores excrementitii in pancreate: humiditates ſeroſæ in renibus, reliquæq; noxiæ ſuperfluitates in habitu corporis & cæteris emunctoriis exactè à ſanguine ſeparentur; & in hisce locis eliminentur; Lien autor eſt. Namq; ſanguis è chylo ... dè elaboratus quasdā particulas adhuc imperfectas recrementis mixtas obtinet, quæ deinde in aliis officinis, inſtitutâ ulteriore coctione, ſegregantur, & diver... in locis ſecluduntur. Pars quidem ſanguinis ſubtilior ad mentis arcem cerebrumque ſublimatur, cùm ut iſtud nutriat, tùm ut ibi ulterius alteretur, co... quatur, & pro ſenſuum miniſterio exa... tetur, retrimentis per palatum, nares, oculos, aures; ſuturas, ipſosque totius capitis poros emiſſis; pars verò craſſior inferiora petit, non ſolùm ut convenientem omnibus membris nutrimentum offerat, ſed quoque, ut coctione ubivis porrò depuretur, & in regreſſu ad cor ad m...

prem perfectionem aspirare queat. en hic suam navat operam. Et hoc epurandi sanguinis munere, ut scribit ndr *Laurentius l.1. Histor. Anat. c.18.* si istretur Lien, mirum dictu est, quàm dè emergant & suscitentur symptoma-. Nam & spiritibus tenebræ offun-intur, & tetra ad cor cerebrumque ef-rtur anathymiasis, & livet palletque u-iversum corpus: Unde Stratonicus Cy-harœdus in Caria dicebat ambulare ortuos, quòd Lienosi essent omnes. nterim hoc adserimus, præter rationem on esse, Lienem, vitâ superstite, iis, qui-us per naturam inest, abesse posse: e adeò necessarius sit non tàm ad esse, uàm ad benè esse: non tàm ad nutri-onem ac conservationem simpliciter, d ad nutritionem ac conservationem eliorem, utpote ad sanguinis tenuioris, laboratioris ac magis spirituosi in cor-e nimirum à continuo motu sanguinis ermentativo producendi generatio-ém. Unde infeliciter vivunt, qui eo arent, nisi ejus munere aliud defunga-ur viscus.

 Astro-

Aſtrologi quidem Saturnum Planetarum frigidiſſimum, ſicciſſimum funeſtumque Lieni præfixerunt, cùm tamen ille nec calore, nec humiditate modicè ſcateat, multò minùs autem tot tantarumque calamitatum ferax vitæ valetudinisque noſtræ principiis inſidietur. Si in cauſam inquirimus, cur Aſtrologi hoc fecerint, variæ Autorum opiniones ſeſe exhibent. Non absque cauſa, inquit *Franciſcus Oſvvaldus Grembſius in Arbor. integr. & ruinoſ.* l. 1. c. 8. §. 6. antiqui Saturnum ſpleni dedicârunt tanquam deaſtrorum parentem, qui deorſum in reliquas influeret, & pueri devoratorem dixêre, ſignificantes per hoc, quòd imagines à facultate iraſcibili fabricatæ, ſemina & hoſpitia in nobis fœcundent; quando verò exorbitat, novellum ſanguinem conſumunt, & plurimos morbos generant. Ex alia ratione veteres ſpleni adſcripſerunt Saturnum, quem in forma fauni generis hominum ſalaciſſimi pinxére; & excitari Venerem credebant à ſplene, & non à renibus, & pro-

propterea primi Veneris motus ſentiri circa os ſtomachi, non ſecùs atque feræ pœnitentiæ; quare Venus animæ officium habet in parte, in qua primi motus; hinc vita caduca degener initium ducit; obſervatur etiam, primorũ motuum irrequiem per Venerem laſſari, & perinde ſplenem per Venerem purgari.

Alii opinantur hoc eveniſſe, quòd Lien frigidos affectus & ſiccos v. gr. hydropem, ſcirrhos, cachexiam, melancholiam producat: & ſic diuturnorum morborum fons uberrimus exiſtat, cujus calor & humiditas etiam; exſiccans licèt eſſe videatur, debilior tamen & parcior omninò ſit, ſi cum cordis, hepatis & aliarum partium, ſanguificationi inſervientium, calore humidoq; comparetur. Quemadmodum enim regnante Saturno, regionem elementarem ſublunaremque frigore, ventis, pluviis nubibusque opacis imbui & obduci conſtat, eandem ad rationem in proclivi eſſe, Liene tanquam microcoſmi aliquo Saturno, dominium acqui-

rente in corpus nostrum, cuilibet membro obtingere, & in his ipsis spectari effectus consimiles, quos Saturnum in macrocosmo solitum excitare pro comperto habetur.

Verùm, etsi hæc omnia suo sensu rectè se habere possint, atque inter illos analogia quædam quoad effectus enumeratos intercedat; cùm tamen hi ipsi non sint benè & secundum naturam operantis, sed præter naturam & malè agentis causæ alicujus, vel Saturni aut Lienis indices, (nihil enim ad integritatem totius spectans, sibi ipsi aut illi, cujus in gratiam natum est & conditum, interitum infert) existimamus vel eo nomine, Lieni adsignatum pro domicilio Saturnum fuisse, aut huic æquiparandum, quoniam primùm Lien est viscus tale, quod potentissimum in corpore universo exercet dominium: deinde quod utilissimum ac maximè ad vitam necessarium est, adeoque ut *Helmontius* dubiè haud scripserit *Tractat. quòd calor non efficienter digerat, sed excitativè*: aurea & Saturni

ia regna Lienis subsidio nos possidere & vivere.

Hujus visceris nobilitatem ac præstantiam non parùm etiam variæ & quidem gravissimæ infirmitates & symptomata, quibus interdum exponitur, arguunt. Quò enim pars in corporis nostri œconomia nobilior ac præstantior, eò majoribus, gravioribus ac periculosioribus morbis obnoxia est, ut in cerebri & cordis adfectibus proh dolor videmus. Quemadmodum autem florente Liene, omnia in corpore nostro florent, ac fermentatione ejus naturali vegetiora fiunt, spirituque copiosiore perfunduntur; ita si per vitium Lienis quodcunque sensibile, vel sensibus fortè minùs perceptibile, fermentationis hujus accidat defectus, flaccescunt omnia in corpore, ac spiritu deficiente tandem torpent atque concidunt: hinc menti offunduntur tenebræ, mœstitia oboritur, livescit corpus universum, ac pallore facies fœdatur. Hic malè affectus totius corporis œconomiam turbare, plu-

rimasque partes in consensum trahere potest. Imò quod *Democritus* ad *Hippocratem* de utero scripsit, quod sequiori sexui sexcentarum ærumnarum autor sit; idem & de Liene, quòd infinitarum ferè calamitatum faber existat, adfirmare nulli dubitamus; quod etiam nobiscum varii viri in arte Medica & Anatomica excellentissimi putant, quando Lienem fonté illum malorum nostri corporis ferè omnium, si malè habet, salutant.

Dicat nobis quispiam in corporis nostri structura artificiosissima ac summè miranda partem, ex cujus actione læsa plures, majores ac graviores morbi pronascantur, quàm ex Liene, malè in actionibus suis habente. Ex eo enim malè affecto oriuntur apoplexia, epilepsia, paralysis, contractura, incubus, vertigo, catarrhi, dolores capitis, deliria, insomnia im̃oderata, melancholia, amentia, rabies, phrenitis, mania, ptyalysm⁹ cordis palpitationes, febris hectica, cæteræq; febres tàm continuæ quàm intermittentes, asth-

phti-

na, phtisis, pleuritis, indigestiones, appetitus dejectus, singult⁹, cruditates, vomitiones, cardialgia, ructus, flatus, ventris murmura, alvi constipationes, ejusdẽq; flux⁹ nimii, hepatis obstructiones, passiones hypochondriacæ, hydrops, cachexia, icterus, scorbutus, mesenterii, pancreatis & vesiculæ fellis obstructiones. Patitur ipsemet malè habens obstructiones, inflamationes, tumores, ulcera, producitq; non rarò icterum nigrum aliosq; affectus gravissimos. Ex eo malè disposito & in actionibus suis corrupto propullulant hæmorrhoides tumentes, fluxusque hæmorrhoidum, calculi renum, vesicæ, pollutiones nocturnæ, muliebre profluvium, passio hysterica, mensium suppressiones, podagra, arthritis, cancer, scabies, elephantiasis, ulcera tibiarũ, varices, oris ulcuscula, &c. Atque sanè impossibile nobis esset, omnes affectus & symptomata, quæ Lienem tanquam fœcundissimam matrem agnoscunt, enarrare.

Ad quorum autem morborum ac sym-

ſymptomatum jam recenſitorum omniũ generationem non parùm etiam ventriculus confert. Splen enim & ventriculus in unum conſpirant, unum conſtituunt regimen; majoremque conſenſum cum ventriculo habet Lié quàm hepar. Hinc etiam ventriculo malè ſe habente, malè etiam ſe habet Lien; & Liene è contrario florente ac vigente, floret ac viget etiam ventriculus. Hujusmodi Lienis & ventriculi conſpirationem egregiè nobis ante oculos ponit Cl. *Franciſcus Oſvvaldus Grembſius Arbor. integr. & ruinoſ. l. 2. c. 1. §. 4.* ita ſcribens: *Stomachus & ſplen unum regimen conſtituunt, & primi motus ſpleni, & primi ſenſus ſtomacho competunt, unde ſplen mariti nomen, & ſtomachus mulieris habet, quæ duo ſi benè conſpirant, tùm œconomia naturalis ritè peragitur; ſi verò diſſentiunt; tùm partim oriuntur excentricitates, fabricantes ideas morboſas, & figentes in archeali corpore, unde fiunt entia potentiſſima, quæ in ipſum animæ janitorem archeum agere poſſunt. Anima archeo im-*

me-

ediatè utitur in splene residenti, qui determinat actiones animæ in stomacho, nam nima vix quidquam meditatur citra oem archei, & archeo velit nolit utitur emper, atque iste duum viratûs archeus oonium ferè morborum causa existit; uti erò anima in partibus operativa magis entitur, ita morbosa entia in duumviratu abricata per actionem regiminis partem nam magis affectant quàm alteram; sic n splene morbosum ens asthmatis residens er solam actionem regiminis pulmonum oros constringit: sic quoque in duumviratu alia morbosa entia suam tyrannidem n nos exercent; imò si splenis archeus prorio & spontaneo luxu regimen subtrahit, ùm fiunt apoplexiæ, epilepsiæ, vertigines, & cum duumviratus ex radicali ordinaione continuò phantasiis incumbat, ideò ncidentiæ in illum latæ vitiant imaginaionis œconomiam: quæ causa unica est, ur antiqui sedem melancholiæ in Liene collocaverint. In splene igitur omnis origo perturbationum, à quibus solis passiones hypochondriacæ ortum habent. Si quis horum

rum duorum viscerum œconomiam intel-lexerit, quæ conspiratio, activitas ac pote-stas sit, tùm facilè ruinosum hominis sta-tum hypochondriacum percipiet; dum e-nim hæc duo non benè conspirant, in ata-xiam distracta, per quam potestates magis ac magis conculcantur & fermenta pessum-dantur; ab isto malo regimine omnis mor-bi initium sumit, & licèt in aliis visceri-bus stabulati esse videantur, habent tamen vel fomentum vel occasionem primam ex duumviratu, malè habente, vel ex pote-stativa facultate malè gubernante.

Cùm igitur Lien benè dispositus tàm illustribus virtutibus præditus, & præ-clarioribus dotibus ornatus sit, ac è con-trario malè constitutus tàm innumeros ferè morbos secum ducat; summâ indu-striâ indaganda ac perscrutanda est o-mnibus Medicis ejus anatome, si aliâs veri morborum curatores videri velint. Veri autem esse possunt Medici morbo-rum curatores & expugnatores, si hujus visceris artificiosam summeque miran-dam structuram ejusque usum nobilem

beni-

benè perſpiciant explorentque. Hinc etiam *Fr. Sylvius*, Medicus & Profeſſor inter Batavos celebratiſſimus *Disputat. Medic. 5. de Lien. & Glandul. uſu.* Practicos Medicos hortatur, & obteſtatur ad unum omnes, quò ſecum eximii hujus viſceris præſtantiã expiſcentur, atq; illam ubi agnoverint, in ſuorum ægrorum commodum praxin Medicam in quibusdam emendent, aut ſaltem reforment, ac errare deſinant.

Nemo certè, ut aliàs cuivis Medico notum eſt, unquam ex arte faciet Medicinam, qui functionum quarumvis læſarum cauſas proximas & remotiores non cognoverit. Cognoſcet illas nemo, qui partes, in quibus, & cauſas omnes, à quibus ſecundum naturam ſingulæ functiones fiunt, nõ præcognoverit. Hæc omnia præcognoſcet nemo, qui anatomes imperitus, ac proinde contemptor, ex ſui alteriusve quantivis etiam hominis cerebri figmentis corporis humani fabricam molitur & nugatur.

Morborum igitur cognitio, anatome,

duce

duce & luce acquiſita magni eſt momenti, neque parvi à nobis ducenda. Nam qui optimè cognoſcit ſanitatis vel morbi in partibus cauſas, ille optatò etiam earum integritatem vel errorem curabit. Facilè in ſtatu naturali corpus conſervabit, vel in præternaturali, quantum poſſibile eſt, ad perfectionem priſtinam revocabit, gemino ſuo officio ſatisfacturus Medicus. Efficientes enim utriusque cauſæ pro diverſitate partium diverſimodè ſæpè operantur, adeoque vel accidentia naturalia vel præternaturalia omnis generis pro ipſarum diſpoſitione variant.

Hinc non mirum, quòd anatomes contemptores, ignorantiæ partium corporis tenebris ſtipati, in curando neſciant, quid agant, quove ſe vertant, quòd nunc pleuriticum cenſeant, qui inflammatione hepatis laborat: quod nunc calculoſum, qui quoad meſenterium præcipuè obſtructus: quod nunc ſyncopticam, quæ hyſterica, judicent.

Sic refert *Galenus l. 5. de loc. affect. c. 7.*

Me-

Medicum Siculum hepatis inflammatione laborantem, cum punctiones ad costas nothas tussimque & difficultatem respirationis advertisset, indeque pleuritico tentari morbo, falsò credidisset, curâsse. Perspectis etenim omnibus, hepatis inflammatione eum laborare adsequit. Indeque curâ feliciter peractâ, magnam & sibi & arti Medicæ gloriam conciliavit peperitque. Non dissimilem facinorosi pro pleuritico curati historiam habent *Petrus Forestus lib. 19. observat. Medic. 3.* & *Anton Benivenius lib. de abdit. morb. caus. c. 76.*

Hujus farinæ Medici persimiles sunt his cœcis, qui cum baculo iter faciunt; in locis tutis timidi sunt, in periculosis securi: Insuper, quomodo pars primariò & per consensum sit affecta, discernere nesciunt. Cùm præsertim omnibus Medicis sanioribus illud diligenter in morborum curatione notandum veniat, partem scilicet læsam sæpè partes alias in consensum trahere, imò satis frequenter actionem læsam non tàm in

parte

parte affecta, quàm illâ, quæ per consensum afficitur, manifestè conspici. Ideoque videndum illis est, ne in loco affecto per actionem læsam cognoscendo, errent, atque eam, quæ per consensum affecta est, partem pro primariò affecta habeant & Empiricorum errorem errent, qui semper eo in loco, ubi symptomata vident, adfectum curandum censent. Ne autem in hunc errorem incidant, imprimis eis corporis humani anatomia & functiones notissimæ sint oportet, ut sciant, qui nervorum & musculorum ductus, situs & officium sit, & quæ partes, per quas mutuum consensum habeant. Sæpe enim accidit, ut morbus uno in loco sit, eo scilicet, é quo nervi vel musculi exordium ducunt, actio verò læsa in alia parte appareat, ea nimirum, in quam inseruntur. Id quod ex historia à *Galeno* 1. *de loc. affect. c.* 6. annotata videre est. Occurrit enim *Galeno* quidam, qui medicamentum aliàs satis conveniens, triginta diebus, digitis tribus, qui sensum amiserant, frustrà

trà adhibuerat, Cùm verò *Gale-rus* comperiſſet, neque inflamma-ionem, neque refrigerationem, neque ctum præceſſiſſe, ſed ipſum paulatim enſum amiſiſſe; è vehiculo verò deci-iſſe, & dorſi initium fuiſſe affectum: nde conjecturam fecit, in primo exortu ervi, poſt ſeptimam vertebram prode-ntis, partem quampiam obiectum fuiſſe nflammatam, ac nunc ſcirrhoſam habe-e diſpoſitionem: & propterea idem nedicamentum illi ſpinæ parti, quæ af-ecta erat, adaptavit, ſequutaque eſt res t adſpicientibus videbatur, & admira-ilis & inopinata, quòd digiti manûs, ad-ibitis ſpinæ medicamentis, eſſent cura-. Talia quotidiè in corpore humano bvenire poſſunt. Itaque ſi in mem-ro aliquo ſenſus vel motus lædatur, on ſolùm ad illam ipſam partem reſpi-iendum, ſed ſi illa nihil mali paſſa ſit, vi-endum, qui nervi in eam inſerantur, nuſculi eam moveant, & unde nervos nuſculi illi accipiant; inquirendumque, n partes illæ, unde muſculi & nervi o-

riun-

riuntur, aliquid mali passæ sint. Ita enim rectissimè in loci affecti cognitionem pervenire potest, nec opus est, partem in qua mali origo non hæret, frustrà medicamentis fatigare.

Hæc omnia, ut & opprobria, quæ sacræ medicinæ ob errorem prædictorum innoxiè adspergunutr, ut evitet Medicus rationalis, audiat *Hippocratem*, magnum illum omnium Medicorum parentem, *lib.* περὶ τῆς ἀρχαίης ἰητρικ... ita differentem: οὐκ ἐστὶ δύνατον ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅπως ἐγένετο πρῶτον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅπως συνεπάγη. *Non est possibile Medicam artem scire, qui non novit, quomodo factus primùm sit homo, & quomodo sit constructus.* Sequatur *Avicennam*, jubar illud Arabum splendidissimum *lib.* 1. *fen.* 2. *tract.* 5. *c.* 1. ita scribentem: *oportet illum, qui vult ægritudines cognoscere, quæ in membris sunt, anatomes cognitionem habere.* Legat *Archangelum, Piccolhominium P... lect. Anat. lect.* 2. ὡς ἐν συνόψει opus h... il...

llustri explicantem commento: *Vt pau-cis expediam, quascunque res ars medica propositas habet, eas omnes (Anatome) vel in corpore humano ejusque partibus omnibus examinat, atque meditatur, vel ad corpus humanum ejusque partes omnes tanquam in propositum scopum refert, cùm vel unum assiduè meditetur, in idq; unum perpetuò incumbat, ut corpus humanum partesque ejus omnes vel sanas conservet, vel ægras sanet & erigat. Quin etiam Anatome inspectione & sensuum observatione comparata ad memoriam medicarum rerum plurimùm valet. Nam ex corporis partibus, tanquam ex locis communibus, omnia eruuntur, & in corporis partes tanquam loca communia omnia conjiciuntur.*

Imò æquè magno habeat Anatomen in æstimio, ac nauclerus magnetem cum acu nautica, miles gladium, architectus ulnam. Sic hoc ariadnæo filo ducti per infinitos ac recurvos illos morborum corporis nostri labyrinthos meare, permeare, ex omnibus tricis feliciter

ter se expedire, occlusa reserare, ineru... patum practicum se præstare, salvosq; ... & incolumes invalidos reddere valeb... hæc consilia animo securo sequutus.

Optimus itaque salutabitur Medicu... laudemque insignem ac gloriam con... quetur; nec fortunâ adversâ utetur, si... succefs° in praxi habebit insignes, si Li... nis, visceris infimi ventris nobilissimi ... præstantissimi structuram diligenter i... dagaverit: cujus quidem legitimus us... ad hæc usque tempora totus rixis & li... dubiâ involutus jacuit; jam verò certi... rem veritatis spem, singulari Neoteric... rum Anatomicorum industriâ scrutat... ribus ostendit. Cùm autem tot ferè ... usu Lienis sunt opiniones, quot su... scriptores Medici, ac Anatomici, à vet... ribus hac in parte agitata dubia, laud... bilesque modernorum Autorum con... tus & labores breviter in hac Anatom... Lienis ante oculos ponemus, & quæna... sententia veritati quàm maximè conf... na sit, eruere conabimur.

Quibus præmissis, aggredimur nun...

ipsa...

ſam Lienis Anatomiam, quam, juxta
ethodum, nobis hactenus uſitatam,
ccinctè ac breviter tractantes in qua-
or diſpeſcemus ſectiones; quarum
rima admirandam Lienis ſtructuram,
ecundum ejus ſitũ, connexionem, ſub-
antiam, quantitatem & qualitatem, re-
ræſentabit. Altera verum Lienis u-
um certis ac validiſſimis rationibus, i-
emque innumeris ferè autoritatibus
emonſtrabit; ubi plurimæ de Lienis
ſu veterum recentiorumque ſententiæ,
d accuratum viſceris hujus nobilis exa-
nen Anatomicum, tanquam ad ſplen-
idum ſolis fulgentis lumen ſponte ac
a diſparebunt, ut confutatione haud
ideantur indigere ulteriori. Tertia
dfectus Lienis præter naturam certo
rdine enumerabit. Et demum quarta
uæſtiones varias ad Lienem ſpectan-
es ventilabit. Et hæc omnia certis ca-
itibus ornare ſtudebimus.

Spinoſa ſanè & abſtruſa eſt materia,
uam hîc tractandam ſuſcepimus; labo-
es ſunt ardui, quos hæc efflagitat; vires

autem ſunt debiles. Ad Te ergò confu
gimus, Summe DEUS, provide partiu
corporis noſtri conditor ac moderatc
adeſto nobis divino Tuo auxilio; adju
nos, onus ſubleva, & benedictionis Tu
radios in nos largiter effunde: Spi
tum Sanctum, qui nos in omni verita
ducat, rectumque hunc curſum perag
nobis cœlitùs mitte, ut bonum, feli
fauſtum fortunatumque nobis ſit hoc c
pus, atque omnia in Tuam gloriam
multorum hominum miſerrimorum ſ
lutem vergant, clementiſſimè con-
cede.

An

ANATOMIÆ LIENIS

SECTIO I.

Lienis admirandam structuram, secundum ejus situm, connexionem, substantiam, quantitatem & qualitatem repræsentat.

CAPUT I.

Lienis definitionem nominalem examinat.

SUb initium hujus capitis commodè Lienis etymologia nobis deducenda venit; quæ vel propterea præmittenda videtur, quòd Autore *Galeno* 1. *Meth.med. c.*5. perturbatus nominum usus rerum quoque notitiã perturbet, & quòd teste *Socrate*: ἀρχὴ τῆς παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, *initium doctrinæ nominum consideratio sit.* Lien ergò unde originem suam ducat, admodum incertum est, nec ab autoribus, conquerente A-*driano Spigelio de fabric.corp. hum.l.* 8. *c.* 14. hoc non traditur; quæcunque enim ejus notationes adferuntur, meræ sunt

conjecturæ. Antiquis hic Lienis dicebatur, tribus syllabis constans, in nominativo, ut sæpius apud *Hippocratem* legimus, & *Galeott. Mart. de homine inter.* l.2.pag.103. etiam refert.

Quamvis autem de origine hujus vocis apud Autores altum sit silentium, variæ tamen variorum hinc indè inveniuntur derivationes. Excell. *Mœbius in fundam. Med. Physiolog. c. 16. §.1.* λαιὸς, lævus seu sinister, cùm in sinistro hypochondrio situs sit: seu à λεῖον, læve, cùm quasi lævigatus, mollis, lenis, & perbellè politus esse videatur, & asperitate careat, deduci posse cum *Matth. Martinio, in Lexico Philologic. Etymologic. voc. Lien* conjecturam facit, & quidem non absurdè. *Alstedius in Encycloped.* l.4. à lingua vocis hujus originem sumit, quia juxta *Hippocratem* linguæ bubulæ, secundum *Aristotelem* verò suis figuram repræsentat; vel ut alii putant, quoniam lambēdo quasi malignos humores avidè ingurgitat, omnesque detergendo absumit. Hinc etiam *Meletius* l.3. *de natur. hom.*

om. σπλῆνα dicit, cùm τὰ σπῆλα sor-
es seu feces sanguinis attrahere vulgò di-
tur. Sic dicitur etiã Liẽ esse quasi liber
liberando, quoniam dicunt, dum homo
us est, liberat eum ab omnibus affe-
ibus melancholicis. Vel quasi ligen, à
gando, eò quòd validè vicinis partibus
alligatus. Germani nostri die Miltz
cant; unde hoc veniat, ex dictis nunc
cilè patet. Galli Ratte, Rattelle: An-
i Milt: Itali la milza, il splene appel-
nt. Splen quoque vocatur à Græco
πλὴν; quam vocem Romani suâ et-
m civitate donârunt. Hînc *Persius Sa-*
t. 1. *v.* 12. canit: *Quid faciam? sed sum*
tulanti splene; cachinno. Σπλὴν ἀπὸ
ῦ σπᾶν, i.e. trahere nonnulli derivant,
m impuram sanguinis illuviem tra-
ere credatur; vel ut alii volunt, à
πληδὸς cinis, cùm ad ejus colorem in
ultis plerumque abeat. Alii dici pu-
nt splenem à σπίλος macula, vitiligo,
ita, cùm sanguinis σπῖλα seu fraces
lligere censeatur. Aliàs conjicitur
dici

dici quasi spine, ἀπὸ τȣ̃ σπινȣ̃, à m
cula, sorde, quoniam quasi maculis sc
didum est. *Cornelius Celsus lib. 4. de*
med. c. 1. ἀπὸ τȣ̃ σπλάγχνȣ, h. e. visc
re, quòd intus lateat, vocem illam d
ducit. Cl. *Hoffmannus libell. de usu li*
nis c. 1. ἀπὸ τȣ̃ σπᾶν λίαν accersere
licet conatur. Et *Bauhinus lib.* 1. *Thea*
Anat. c. 43. ἀπὸ τȣ̃ εἰς ἑαυτὸν ἐπισπᾶ
τὰ φαυλισθέντα τῶν ὑγρῶν, quòd in
ipsum attrahat malignos (ut putat
humores, dici mavult; cum quo eti
Alb. Kyperus Anthropolog. c. 9. *§.* 9. fa
Fernelius & *Riolanus* malè à Latino s
plendo splenem deducunt. Rectius
tem ab *Isidoro l.* 11. *origin. c.* 1. supplem
tum vocatur, cum hepati è regione
positus locum istum expleat, ne vac
existat. *Matth. Martinius loc. ci*
σπλὸν ἀχάθαρτον εἰσδεχθέντον
mencl aturam petit. Creditur enim
morum ex hepate effluentium recep
culum, sterquilinium quasi & fimetu
vel à σπᾶν & λύειν, quòd σπᾶ λύμα

el ἀπὸ τοῦ ἐπισπᾶν, ut maximè ad hanc originem alludit *Aristoteles l. 3. de art. animal. c. 7.*

In numero plurali vox Lienes apud *Cornel. Celsum* variis in locis reperitur; imprimis verò *l. 4. c. 9.* ubi hæc leguntur verba: *At Lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra, eaque dura est, & prementi renititur, venter intentus est, aliquis etiam cruribus tumor est, &c.* Sic quoque *Cato c. 157.* ut benè *Martinius* notat in *Lexic.* scribit: *Si Lienes turgent.* Invenitur etiam scriptum σπλῆνες splenes; quo vocabulo *Galenus* non raro utitur, & plerumque morbi & intumescentiæ Lienis metonymicè eo designantur, teste *Hoffmanno l. c.* interdum etiam splenia, hoc est, emplastra eo apud *Galenum*, censente *Cœl. Rhodigino l. 4. Lect. Antiq. c. 18.* significantur.

A splene hoc denominatum est splenium, item spleniatus, splenio obvolutus. Est autem splenium genus aliquod fasciæ, formatum ad formam splenis, factum ex panno laneo, aut lineo, aut se-

rico, quod fronti, interdum etiam mē-
to, partibusque aliis imponi solet, sæ
emplastri modo ad affectus sedandum in
dolorem; seu ad arcendam nimiam lu-
cem, quasi oculorum operimentum;
seu ut frons nitida liberaque servetur
solis adustione, quo fine id usurpare cō-
sueverunt fœmellæ curiosiores. Exem-
pla nobis suggerit *Martialis l. 2.* quam-
do ita canit.

Et numerosa linunt stellantem spleni-
frontem;
Ignoras quis sit? splenia tolle, leges.
item:
Talia lunata splenia fronte sedent.

Cornel. VVittelius Syllog. 3. in Georg. Me-
rul. c. 22. splenium hoc Martiale voca-
panniculum medicamentis perfusum
qui supra inustionem literæ impositus e-
rat ad medelam & contectionem ustio-
nis. *Martialis* alio loco hoc explicat:
cùm fingeos se ægrotare, in assento splē-
nium adalligatum tulit, ne causam ha-
beret basiandi Philœnin fellatricem. Sic
enim ait: *Cur splenato sæpe prodeam men-*

ro. *Plinius l.29. histor.nat.c.3.* etiam, cùm remediorum ad oculos cruore suffusos mentionem facit, quem *Georgius* nunc intellexisse fatebitur, splenium pro medicamento ipso accipit, cùm dicit: superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamque succidam ex oleo & vino. Deinde à splene dicitur etiam aliquis spleneticus, hoc est, lienosus, qui tumorem ac duritiem aliquam adhuc patitur. Splenis etymologiam sequitur nunc

Homonymia. Splen diversas suas habet significationes. Sumitur enim aliquando pro eo, quod spleni est simile, ut plagula, pannus & pulvillus, qui fracturis splenis figurâ imponitur. Deinde idem ac σπλένιον, teste *H. Stephan. thesaur. Graec. ling.* voce σπλένιον, significat. Ita *Galenus l.6. Meth. Med.* ὅθεν εἰς φρουρὰν ἐπιχειρίαν αὐτοῖς ὁ ἰατρικὸς ἐξεῦρε τὴν τῶν σπληνῶν ἐπιβολήν. ibidem. Σπλῆνα σκεπαρνηδὸν, ὡς ἰατρικῶς ἐκέλευσε, περιβάλλειν:

Goraus definit Medic. L. Σ. voce σπλ[illegible]
Et H. *Steph. l.c. voce* σπλὴν. Eo m[illegible]
Hippocrates etiam in suis scriptis
σπλῆνα intelligit (1.) Lienis dolo[r]
& obstructionem: (2.) tumores &[o]
mnes jam dictas intumescentias.
denique Capreolus lebeti subjectus,
tante *Cœlio Rhodigino l. c.* etiam splen[i]
citur. Homonymiam excipit Sino[ny]
mia. Hâc ratione Lien ab *Aristote[le]*
3. *de part. animal. c.* 7. vocatur νόθον ἧπ[αρ]
spurium hepar, propterea, quod id[em]
licèt in parte ignobiliori sit, faciat
hepar, ut Cl. *Hoffmannus lib.*
de usu Lien. c. 4. opinatur. Item ab
ristotele l. 3. *de part. animal. cap.*
ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος, non tantùm p[ro]
pter locum, sed & propter officium
pellatur. Ab *Hippocrate* πηγὴ ὕδα[τος]
fons aquæ: item hepar ἀρίστερον: à *P[la]*
tone in Timæo expressum hepatis sim[u]
chrum: ab aliis hepar vicarium, seu
[illegible]um, eò quòd sæpius ejus officio f[un]
gi videatur, [illegible] *L*[illegible] *dano*, ex loco *Ari[sto]*
telico σπλάγχνον αἱματῶδες, visc[us]
s[anguineum]

ſanguineum, ex ſanguine concreto factum: ab aliis viſcus linguoſum, à figura, quam inſtar linguæ bovis obtinuit: ab aliis riſûs & lætitiæ domicilium, cujus magnitudo facit homines ad riſum prócliviores: *ſplen ridere facit, cogit amare jecur.* Ab aliis in contumeliam ſaltem hujus viſceris nobiliſſimi, ſedes & receptaculum excrementi melancholici, humoris atrabilarii cloaca: ab *Aretæo & Galeno l. 4. de uſu part. c. 7.* ἐκμαγεῖον αἵματος μέλανος purgatorium ſanguinis atri; ab antiquitate ἐκμαγεῖον τοῦ ἥπατος, jecoris exterſorium nominatur; ubi per τὸ ἐκμαγεῖον Autores varias exprimunt cogitationes. *Budæus* ſimulachrum ſive imaginem hepatis per illud intellectum vult. *Calaber* per expurgatorium vertit. Omnium optimè, ut in Scriptis ſuis ſolet, *Thom. Reineſius l. 3. variar. lect. c. 5. pag. 433.* peniculum, ſpongiam extergentem reddidit; nam ἐκμάττειν eſt abſtergere, detergere à ſanguine, & ad ſe rapere crudum fœculentioremve

ſan-

sanguinem, mundareque, quemadmo-
dum scopus naturæ membra nobilia à
fecibus & superfluitatibus, uti scopa
domum, sicuti ex *Arnoldo de Villa nov.*
Georg. Balthas. Metzger. Dissert. de Lien.
§. 1. scribit. Et tandem viscus hoc
τῷ ἥπατι εἰς τὴν τῆς τροφῆς γένεσιν
ἰσόρροπον, ὁμόθρονον οἷον ἧπαρ, ἀείστερον
οἷον νόθον ἧπαρ, ἀντίζυγον ἐν τοῖς ἀπηκριβωμένοις, jecori ad alimenti gene-
rationem pariter conveniens, ejusdem
throni & majestate dignum, ut sini-
strum, ut adulterinum, ut adversarium
hepar in perfectis animalibus sanguinis
officina & hospitium regale ab *Aristote-*
le & aliis habetur.

Caput II.

Realem Lienis descriptionem, seu la-
tè dictam definitionem detegit.

Lienis variæ ab Anatomicis & Me-
dicis circumferuntur descriptiones,
quas omnes adducere instituti nostri ra-
tio non patitur. Duas saltem nos at-
tingimus, tertiamque ut nostram ad-
dimus.

Cl.

Cl. *Moebius in Fundam. Med. Physiologic. c. 16. §. 2.* Lienem vocat partem organicam, in sinistro hypochondrio sitam, sanguinem fœculentiorem ulterius elaborantem, & ita disponentem, ut partes recrementosæ, tartareæ, salinæ & serosæ in locis convenientibus separari queant. Excell. *Laurentius Straussius Conat. Anat. Specim. 6.* Lienem describit, quòd sit pars organica, in sinistro hypochondrio sita, peculiari quadam conditione, insitâque vi terrestriorem atque fœculentiorem sanguinem ulterius elaborans atque perficiens.

Has descriptiones meritò suo honore dignas judicamus; cùm verò veram Lienis naturam ac nobilem & egregium ejus usum non planè exprimant, nos tamen proferimus, in qua habemus, quod sapimus; & quæ Lieni talem nobilitatem ac præstantiam attribuit, qualem nunquam habuit. Lien est viscus corporis humani organicum, latum, in extremitatibus rotundiusculum, in sinistro hypochondrio infimi ventris natu-

rali.

raliter ſitum, cum vicinis variis partib[illegible]
ob connexum ac vaſorum communi[illegible]
nem conſentiens, vi caloris inſitæq[illegible]
conſtitutionis chylum tenuiorem ac [illegible]
aquaſiorem in ſanguinem comm[illegible]
tans, peculiare fermentum acidum [illegible]
appetitum excitandum, chylique [illegible]
ventriculo concoctionem promove[illegible]
dam. In ſe generans, ac ſingularem [illegible]
iam tincturam ſpirituum animalium a[illegible]
miniculo producens, cujus ope ch[illegible]
lus in ſanguinem coquitur, univerſa ſa[illegible]
guinis maſſa exaltatur & illuſtratur, ſp[illegible]
ritus animales in cerebro, vitales in co[illegible]
de, & ſemen in teſtibus ac aliis va[illegible]
ſpermaticis melius generantur, atque d[illegible]
mum partes ſanguinis feculentiore[illegible]
tartaro & ſalibus ſylveſtribus imbut[illegible]
ſed ſero copioſiore mixtæ ita diſponu[illegible]
tur, ut poſtea in locis convenientibus, [illegible]
non unâ vice, crebriore tamen tranſit[illegible]
beneficio circulationis, ſeparari queat[illegible]

In deſcriptione hâc Lienem viſc[illegible]
ſeu partem viſceroſam diximus, ut ſci[illegible]
cet à partibus glandulosis, carnoſis, m[illegible]
ſculoſis, oſſeis, aliisque, quæ viſcer[illegible]

naturam & essentiam non habent, distinguatur. Organicæ quoque est constitutionis hoc viscus, non similaris naturæ, cùm ex variis similaribus primi ac secundi ordinis partibus compositum constet. Reliqua contenta situm, connexionem ac consensum, usum & actionem illustrant, quæ in *sequentibus capitibus* & *sectione secunda* fusius à nobis dilucidabuntur.

CAPUT III.

Lienis Situm ostendit.

ABsolutâ Lienis definitione nominali & reali, accedimus ad ejus situm; qui est sub diaphragmate in sinistro hypochondrio infimi ventris, inter costas & ventriculum è regione hepatis dorsali parti vicinior, costisque spuriis, quæ ipsi sunt tutelæ loco, innitens. In ventriculi latus sinistrum paulò posterius versus renem sinistrum incumbit. In sinistro hypochondrio, dextro adverso, unde *Aristoteli l.3. d.part. animal. c.4.* ἀντίζυγος τοῦ ἥπατος, *Hippocrati* ἀρίστερον ἧπαρ per pleonasmum: *Platoni in*

Timæo τῦ ἥπατος ἐκμαγεῖον salutatu[r]
positus reperitur, depressius tamē pau[l]
monstrante *Galeno 6. d. usu part. 6.* qu[æ]
tamen, si is naturaliter se habet, omn[i]
ceu jecur hoc facit, non explet. Hi[n]
eum in sola parte sinistra hypochond[rii]
situm habere, adeò ut nullam sui parte[m]
extendat in latus dextrum, secus ac jec[ur]
facit, scribit Cl. *Blasius Comm. in Syn-*
tag. Anat. Veslingii c. 4. Et depressi[us]
quidem in hypochondrio sinistro infi[m]
ventris è regione hepatis situs est, no[n]
tamen usque adeò, quin adhuc sub co[-]
stis spuriis contineatur; quod propte[r]
rea notandum monet *Adrianus Spige-*
lius de Fabric. corp. human. l. 8. c. 14. n[e]
erremus cum Medicis quibusdam, qu[i]
etiam in sanis Lienem tactu deprehen[-]
di, sibi aliisque temerè persuadent. Par[-]
te anteriori, ut refert *Vesalius Fabric.*
corp. hum. l. 5. c. 9. aut cavâ ad ventricul[i]
superiora magisque posteriora: poste[-]
riori verò seu gibbâ ad costarum supe[-]
riorum cavitatem & spinam dorsi loca[-]
tus est, cui ob id vicinior est, & quan-

do-

quidem tum vertebris, tùm costis
sis inititur. *Hoffmannus* à costis duabus
l trib' impressionis vestigia pati scribit.
Non igitur Lien, uti vulgò creditur,
no alioquin homini ad abdominis
asi medium anterioraque prominet,
que etiam tactu admodum deprehen-
potest: occultatur enim sub costis
uriis, ceu tutissimis vallis ad amussim
ptus, quarum ultimam sæpè haud at-
ngit, ac nisi istis sublatis, non præbet
spectandum; adeò ut nonnisi intume-
ens, inflatus, aut alia de causa loco di-
otus ad inania & vacua laterum de-
endat, cujus mentionem facit *Aretæus*
b. de caus. & diutur. refect. c. 14. & 16. At
erò dum præter naturæ leges intumuit,
ihil tunc obstat, quo minus palpo ma-
uum sentiri queat. Hoc non n scivit
lautinus ille leno πυκνοπνεύματος, con-
uerens in *Curcul. act.* 2. se quasi zonâ
nctum Liene ambulare; quem locum
ruditè explicat *Antonida van der Linde*
elect. Medic. pag. 252.

Collocatum verò nonnullis videtur
vi-

viſcus hoc in infimo ventre, ut (1.) in (e)dem cum cæteris partibus nutritioni (d)catis reſideat, ventriculusque (ut (C Metzgeri Differt. ſuprà dict. §. 4. ver faciam mea) ceu lebes circumjectis pr nis, inter hæc duo viſcera, hepar & L enem incaleſcat felicius, alterum à ſin ſtris, alterum à dextris, & hoc quide cùm toti ventriculo tegendo non ſ circa eius fundum, ubi major ſedet i geſtorum moles, calorque vegetior r quiritur, adſtare debuêre. (2.) in hyp chondrio ſiniſtro collocatum videtu ut tanquam hepar ſiniſtrum ſuperio cedat.

Hoc tamen non ita intelligendum v nit, quaſi planè jecori è diametro Li ſit oppoſitus. In nonnullis enim, teſ Excell. *Thomâ Bartholino Anat. refo mat. l. 1. c. 16.* altiori, in aliis humilio ſede gaudet. Plerumque verò, ut ja diximus, hepate depreſſior eſt, quo p tiſſimum fonti ſuo, ut Cl. *Ioh. Theo Schenckius in Schol. part. sect. 3. p. 2. c. pag. 103,* meminit, propior eſſet, art

ri

æ nimirum ſplenicæ, tùm ventriculi; ndo veluti carbo igneus eſſet vicinior. a Collegium Amſtelodam. privatum Anatomicum in lupo lùcio Lienem ad nem ventriculi & initium duodeni ad ylorum hærentem in inferiori abdominis parte, ita ut non è directo hepatis, ſed potius in inferiori loco, hepar verò in ſuperiori hæreret, obſervavit, ut teſtatur in *Obſerv. Anat. ſelect. pag.* 42. In omnibus tamen poſticæ ſeu dorſali parti vicinior eſt, uti monſtrat Celeberr. *Th. Bartholinus l. c.* quandoquidem vertebris & coſtis ſpuriis, quæ ipſi tutelæ loco ſunt, gibbâ parte innititur, ut tactu deprehendi nequeat, niſi tumidus ad abdomen appropinquet.

Falſum autem cenſemus, quod *Andr. Laurentius lib.* 1. *Hiſtor. Anat. c.* 18. ſtatuit, ideo exadverſo hepatis naturam conſtruxiſſe Lienẽ, ut expurgato fecu entis ſordibus hepate, & craſsâ ac lutulentâ ſuccorum illuvie hauſtâ, purior illuſtriorque reddatur ſanguis. Quomodo verò hoc fieri poteſt, cùm nulla de-

tur

tur via, per quam ex hepate sordidii & feculenti humores ad Lienem ducantur. Nec Lien etiam ullam in se cavitatem habet, in qua crassa ac lutulenta illa succorũ illuvies possit à sanguine separari, ut ille purior illustriorq; inde reddatur. Nobiliori certè & præstantiori officio incumbit Lien, quàm ut circa excrementorum & succorum lutulentorum expurgandam sit occupatus. Imo quid dicam? In opprobrium etiam Lieni affingitur, quòd sit alterum jecur, cùm dissimile sit prorsus utriusque officium, diversa substantia, diversa constitutio naturalis & contra naturam, quæ differentiam utriusque visceris satis declarat. Si de ejus officio saltem quærimus? Certè istud ex egregiis ac illustribus actionibus ita comparatum est, ut hepatis officium nobilitate, præstantiâ, utilitate ac necessitate multum superet. Itaque si de dignitate utriusque visceris lis esset, Lien facilè palmam, quam eidem jam ultrò etiam decrevit, *Petr. Iohan. Faber lib. 2. univers. sapient, c. 7.* hepati

ci planè præriperet,vel ſaltem dubiam,
licio Cl. Metzgeri *Diſſert.cit.*§.4. ad-
c faceret.

Hic ſitus autem naturalis vitiatur non-
nquam. Sic interdum & verſus an-
iora, & verſus umbilicum Lienem
pulſum obſervarunt Anatomici, ut
*tonida van der Linde in Med. Phyſio-
ic.*& *Adr. Spigelius Fabric. corp. hum.*
c.9. Conſimilem Lienis ſitum in
uæſtoris uxore triginta annorum de-
hendit Cl. *Iohan. Theod. Schenckius
erc. Anat.lib.1.ſect.2.c.24.* à quartana
juventute malè curata obortum, qui
vi ante mortem, præſente graviſſimâ
rrhæâ, evanuit. In muliere Pariſi-
i ad hypogaſtria prolapſum, & ſupra
rum per biennium commoratum
idem annotat *Riolanus in Anthropo-
phic.* qui ſpecie ingravidationis Me-
is impoſuit. In nobili Viro eodem
do prolapſum ad hypogaſtria notavit
brolius.

Situm autem ſi immutat Lien, dupli-
er ipſe, docente *Spigelio l. c.* obſerva

tur,

tur, vel non naturalis, vel præter natu-
lis. Non naturalis ille situs potissim
à causis naturæ nullam vim inferenti
evenit, idque fit, quando scilicet seder
aut decumbimus, quod tamen par
notatur. Præter naturalis autem ille
tus est, qui præcipuè, *Eodem* adfirmai
ab humorum affluxu, laxatis vel ru
ligamentis, aut ab ingenti aliquo tur
re contingit.

Lienis etiam hic situs non rarò
mutatur, ut in dextro sit latere, & he
in sinistro, uti multæ historiæ testan
Ita *Aristoteles l.4.d. generat. animal. c.*
Lienem ita locatum in dextro scil
latere, hepar verò in sinistro in anim
bus observavit. Quod quidem c
ipso τερατῶδες, prodigiosum d
Plinius Histor. Nat. l.11.c.37. Quomo
addit *Lindanus in Physiolog.* non in
mine? Videtur hoc posse ex *Plauto* p
bari, qui in *Curcul. act.* 2. Cappadoc
lenonẽenósum inducit. Similiter *Spi*
gelius l.c. in cuniculo hepar in sinis
& Lienem in dextro latere reper

Qu

uod in locum hepatis ſucceſſerit ex
mma l. 1. c. 5. Coſmocrit. probat
enckius in obſervat.

In cadavere ſicarii cujuſdam dicti *R-
rdi Francouer*, uti ſcribunt *Mentellus
Epiſtol libro Ioh. Pecqueti adjuncta*, & *I-
c. Cattierius obſerv. Med.* 17 *Petro
rello communicat*. Dn. *Antonius Ber-
nd.* Chirurgus & Anatomicus Pari-
nſis peritiſſimus, fundo ventriculi in
poſitam partem reclinato, Lienem in
pochondrio dextro collocatum adin-
nit, cujus pars gibba coſtas nothas, ſi-
verò ventriculum, prout ſolet, re-
exit, cui per vas breve, quod drifidum
at, membranasque ordinarias, alliga-
s eſt. Ex quo Lienis poſitu orta eſt
iam venæ ſplenicæ, proindeque totius
næ portæ, ſitu & diſtributione im-
utatio & inverſio; vena enim portæ,
æ naturalem ſitum in parte dextra ob-
net, in ſiniſtra parte fuit conſtituta,
ſplenica, quæ è ſiniſtris eſſe debebat,
it è dextris partibus.

Sic etiam Penarolus, Anatomicus

RO-

Romanorum olim insignis *Pertecoff.* *obs rv.7.* in quodam vulnerato & p mortem disiecto vidit hepar in sinis parte, & Lienem in dextra; nec non iam observavit cordis ventriculos & nam azygos omnia mutata. Et An 1650. in sicario Parisiensi dissecto, re rentibus *Th. Bartholino, Centur. 2. I stor. Anat. 29. & Leonh. Blasio Comm Syntag. Veslingii c.4.* Lienem in dex hypochondrio, jecur contra in si stro locum, ut & singula vasa ipsor viscerum substantiam concomitan habuisse, vidit *Guido Patinus* Medi Parisiensis celeberrimus. Similem tum viscerum horum observatum Ro 1643. Cl. *Henr. à Moinichen* apud *T Bartholinum centur. 2. epist. 87. pag. 6* Lienem inter hepar & ventriculum titantem observavit, nullis fibrulis d phragmati aut ventriculo adhærente Intorta ac simplici gyro circũvoluta sa splenica vidit, unde à tumente ven culo eò detrusum collegit. *Pisis* lan quidam, referente *Ioh. Talentonio lib*

cond. rer. c. 20. omnibus palam arie-
m monstravit, in quo permutatio hæc
paruit.

Vesalius Fabric. p. hum. l. 5. c. 9. permu-
tum hunc situm cum actione conge-
re Lienis cum hepate excusare vide-
r, quoniam Anatomicorum non pauci
ienem hepatis officio perfungi, & spu-
um quasi hepar esse crediderunt;
uod nos tanquam falsum jam reje-
mus.

Neque quidquam impedit, quod a-
ud *Hippocratem* 2. *Epidem.* 2. de *Lycia*
. *Epidem.* 10. de quibusdam in consti-
tione Boreali, 4. *Epidem.* 87. de fœ-
ina in Bulcgoræ villa, & 6. *Epid.* 6. de
omine defatigato laboribus & itinere,
alibi fortè dextrum & sinistrum Lie-
bus tribuatur. Pertinet enim id ad
extras & sinistras Lienis partes, qua-
m modò has, modò illas fuisse inflam-
matas, *Hippocrates* scribit.

CAPUT IV,

Lienis connexionem & consensu[m] cum vicinis partibus exponit.

COnnectitur Lien diversis part[i]bus, quibus, ne facilè decidat, fi[r]missimè adglutinatur. Alligatur præ[s]ertim membranis tenuibus à Peritonæ[o] natis ipsi peritonæo, omento & reni si[]nistro, aliquando & septo transvers[o] quod quidem negat *Fernelius*, qui id[e]ò à *Bartholino l.c.* taxatur, & excusari ne[c] potest, nisi quis eum centrum diaphra[g]matis intellexisse dicat; huic enim ne[c] annectitur. In cava parte superiori o[]menti membranæ annectitur, utpote[] qua tunicam tenuem & simplicem a[c]cepit; aliis vicinis verò partibus, ut ve[n]triculo intestinis ac pancreati interve[n]tu vasorum.

Cl. *Antonida van der Linde lib. physiolog. c.5.art. 2. §. 31. ex Hoffman[] lib. de usu Lien.c.1.pag. 9.* connexione[m] fieri significat vel mediatè vel imm[e]diatè, mediatè interpositu omenti [...]

ve[...]

ntriculo, immediatè in omento & in aphragmate; quod tamen rariusculè cidere, intercedentibus quibusdam licet διαφύσεσι, pediculis, ex men- *Hippocratis lib. de octim. part.* opinar. Et si accidat, superficialiter id ntaxat fiat, ut *Hoffmannus* l. c. scrit, ne ejus motus impediatur.

Elatiori aliàs parte, gibbâ seu apice homine per peritonæum diaphragati, ne decidat, connectitur. In canius id nunquam vidit *Bauhinus Theat. nat. l. 1. c. 43*. Fit illa connexio notan- *Veselio, Fabric. Corp. hum, l. 5. c. 9.* inrventu peritonæi quà sceptum succint, idque fibris interdum numero imri. Unde accidit, quòd scirrho Lienis borantes plerumque de spirandi difcultate conquerantur. ideò, quoniam aphragma Lienis mole & pondere remitur, & deorsum tendit. *Vesalio* lculum subjicit *Adr. Spigelius Fabric.* rp. hum. l. 8. c. 14. ita differens: *Connecitur (Lien) elatiore quidem parte. diabragmati; inferiore, renis sinistri mem-*

branæ externæ, utrinque exiguis gracili-busque membranis. Sima parte primum superiori membranæ omenti, deinde op[e] vasorum ventriculo: Convexâ verò do[r]so. Hinc est, ut scirrho laborantes de re-spirationis difficultate conquerantur quod diaphragma mole Lienis deorsum trahatur. *Quin &, si vincula hæc rum-pantur, observatum à nonnullis est, her-niam natam fuisse.* Et Cl. *Nathan Hig-morus Disquisit. corp. hum. l. 1. part. 3. c.* ita loquitur: *Diaphragmati (Lien) superiore parte, inferiori verò reni si-stro, utrinque gracilibus, exiguisq[ue] membranis: Simâ parte primò superi[ori] membranæ omenti, & ope vasorum ven-triculo, convexâ verò dorso, connec-tur. Hinc scirrho aut tumore aliquo la-borante, quia diaphragmati alligatur, dyspnœa oritur à pondere illud deors[um] detrahente.* Exempla etiam talia cu[m] obvia sunt & apud *Pisonem Observ. Me-dic. 43. Fabric. Hildanun, cent. 1. obse[rv.] Chirurgic. 44.* Thom. *Bartholinum c[ent.] 1. Histor. Anat.* 80. leguntur.

In plerisque, ait *Hoffmannus lib. de usu lien. c.* 1. diaphragmati non alligatur, & n quibusdam, in quibus fit, superficiater duntaxat, unde sicut hepar neque rmissimè illi alligatur, quo moveri post. *Petr. Laurembergius Colleg. Anat. xerc.* 7. quòd septo adhærescat, id præer consuetam naturæ legem censet, uod verò rationi & autopsiæ Anatonicæ contrarium videtur.

Consimilibus membranosis filamens alligatur Lien etiam costis spuriis, uæ satis robustæ apparent. Convexâ arte dorso, simâ verò superiori omenti nembranæ nectitur; deinde ope vasoum, inter quæ vas breve est celebratissinum, anterius ventriculo, quamquam eque arteriæ sint excludendæ, quæ revi viâ, ut scribit *Riolanus Enchirid. nat. l.* 2. *c.* 26. vapores vel humores itiosos è Liene ad cor, intestina & rees transmittunt.

Si quæritur, quá parte omenti Lien entriculo adnectatur? Respondemus um *Bauhino* ex *Theatro suo Anatomico,*

l.1.*c*.43. superiore, quæ Lienis lim adnaſcitur. Aliàs ventriculus, Lien hepar interventu membranarum & pi guedinis, teſtibus *Veſalio l. c.* & *Simo Pauli* apud Th. *Bartholinum centur*. *Hiſtor Anat*. 6. cohærent. *Helmonti* ſtomachum gallinæ à Liene ample prodit, *Tractat. jus duumvirat*. Eid etiam ſic incumbere, *Tractat. calor e cienter non digerit, ſed excitativè* ſcrib at gallinæ Lienem circum ſtomach unitiſſimè congeſtum habeant, ide & potentius digerant. Et gallinas L enem circa ſtomachum unitiſſi conjunctum habere vidit Cl. *Sch skius Exercitat. Anatom*. 6. *l*. 1. *ſ* 2.*c*.24. Excell. *Moebius in Fund Med. Phyſiologic*.*c*.16. in capreolis enem obſervavit ventriculo per me branam adnatum.

Reni quoque ſiniſtro ſubjacenti g ba Lienis pars, ne corruat, adhæret brillis quibusdam, exteriori illius in lucro adipoſo inſertis, quod nobiſc etiam ex autopſia comprobat *Veſa*

abric. corp. hum. l. 5. c. 9. ita ſcribens: *liquando etiam Lienis gibbum exteriori nis ſiniſtri involucro, quod multâ abunat adipe, fibrarum quarundam medio fir- atur, potiſſimum ſi ren Lieni [ut non in equenter fit) magna ex parte ſuccumat.* Interdum tantùm hoc fieri ſcriit *Vidus Vidius Anat. l. 5.* Tàm firmier ei adnatum vidit *Ioh. Dan. Horſtius ſerv. Anat.* 10, ut ſine ſectione digis avelli non potuerit.

Qui pancreas extremorum ſuorum tero Lieni copulari contendunt, non m vaſa quàm omentum reſpiciunt, uòd enim Anatomicorum nonnulli uctum pancreaticum congredi cum iene malint, ut indè melancholicum crementum ad inteſtina feratur, hoc utopſiæ Anatomicæ repugnat. Nos pius experimentum in canibus & vibus fecimus, nunquam autem duum patulum ex Liene in pancreas abuntem deprehendimus. Figmentum ltem à ſanioribus habetur, quod mas illorum de vindicanda veterum ſen-

tentia circa Lienis actionem curæ, quā oculari solertiæ adscribitur. Præter naturaliter tamen substantiam hujus Lienis arctè conjunctam observasse, ut per Cl. *Iohannem Arnoldum Fridericu* Professorem in Alma Salana Celeberrimum in dissecto cadavere fœmineo legimus, ubi prope insertionem vasis brevis, Lien cum pancreatis portione validissimè conjunctus fuit.

Hepati non rarò adnecti Lienem, variæ Historiæ nobis hoc suggerunt. Sufficiant nobis saltem sequentes. *Ioac. Tanckius*, Professor olim Lipsiensis famigeratissimus in cadavere cujusdam suspensi tale quid vidit, ut ipse scribit ad *Gregor. Horstium in Epist.* quadam, quam insertam reperimus *ejusd. Oper.* Tom. I. *pag*. 131. Cl. *Cœcilius Foli* apud *Thom. Bartholinum cent*. I. *Epi Medic*. 62. Hepar Lieni copulari ac ita uniri vidit, ut unicum viscus apparere propter coloris etiam uniformitatem. *Antonius Bertrand*. Chirurgus & Anatomicus Parisiensis peritissimus apud

Sa

acum Cattierium observat. Medic. 17. *etro Borello communicat.* hepar usque Lienem protensum se in corporibus ffectis multoties observâsse scribit; que etiam observâsse, aliquando hæc uo viscera sibi invicem adhærentia, & gamento membranoso inter se connea, tantamque hepatis magnitudinem hypochondrium utrumque occuparet. Et Ecell. *Henr. Eissonius in Exerc. Medic. de observat. rar. in cadavere alio* § 13, Lienem in cadavere aliquo unquaque hepati & imprimis diaphragmati adeò firmiter adnexum invenit, ut bsque læsione eximi non potuerit.

Lienem utero adnatum in Comitissa e *Boizeon* observavit *Riolanus* l. 2. *anropolog.* c. 23. quod in statu ejus naturahaud accidit. Quemadmodum verò Lien variis corporis partibus vicinis onnectitur, ita quoque non cum iis som, sed cum remotissimis etiam connsum habet insignem. Per vasa enim a communicat cum variis partibus, & uidem primò per arterias cum corde, à

quo

quo reliquarum universi corporis pa
tium more sanguinem accipit, non pe
fectum, sed in eo adhuc ulterius perfi
endum. Quòd enim sanguinem à co
de perfectum, (nempe solâ cord
ἐνεργείᾳ elaboratum) Lien accipi
suspicio magis quàm opinio videtu
Deinde per nervos cum cerebro com
mercium insigne habet, à quo spir
tus animales copiosos obtinet.
hos quoque nervos à cerebro ad Li
nem pertingere nequaquam quid
ignorârunt veteres; At longè major
copiam illi attribuunt Anatomici r
centiores, inter quos imprimis Cl. Gl
sonius Anat. Hepatis c. 45. qui exinde
sum Lienis planè peculiarem confinx
diversissimum omninò ab usu, quem n
Lieni attribuimus: De quo usu *Glisso*
ano, nec non quid conferant copiosi
animales spiritus ad Lienem conflue
tes, cùm utique nec sensui nec motui
serviant, in sequentibus sumus dictur

Per venas tertiò consortium colit
candidissimum Lien cum hepate. Et h

A

lli etiam Medicorum vel Anatomico-
m olim incognitum fuit. Ad hepar
im per ramum suum splenicum, hinc
nam portæ sanguinem deponit ac
ttit copiosum; Id namque per san-
inis circulationem *Harvaanam* ad-
issam constat; ac evidenter id ipsum à
l. *VValæo in Epistol.1. de motu sang.* ex-
ositum deprehendimus.

Per vasa lymphatica etiam quartò Li-
n cum variis partibus, præcipuè autem
am conspicuis circa vasa sanguinea, hoc
iscus ingredientia truncis lymphaticis,
n quos suam exonerant lympham, com-
nercio singulari gaudet. Quare etiam
îc planè communem aliquem lympha-
cis vasis & lacteis truncû excludimus;
ùm enim vasa nonnulla lymphatica in
enas inseri deprehendantur (veluti a-
illares &c.) nec lactea truncum unum
liquem sibi communem obtineant;
ertè nonnulla eorum, ex variis qui-
busdam propaginibus coagmentata,
passim in glandulis mesenterii, ac impri-
mis in ipso pancreate *Asellii* obliteran-
tus,

tur, nequaquam in truncum unu
communem concurrunt: de qua re v
deantur *Glissonius Anat. Hepat. c. 45.*
Thom. VVhartonus Adenograph. c. 8. E
glandulis verò ipsis, ubi priores evanu
runt, consimiles novi ductus lactei e
oriuntur, qui secundi generis nonnu
lis dicuntur; hi denuò hînc indè co
currentes variis truncis in chyli rec
ptaculum desinunt. Hoc verò nequ
quam pro trunco quodam sive commu
lymphaticorum vasorum sive lacteoru
rectè potest haberi, cùm sæpè gland
losum sit; nec in omnibus, non dica
speciebus animalium, sed individuis
nius ejusdemque speciei uno modo
habeat, certè communis lymphatic
rum vasornm ac lacteorum truncus h
beri minimè potest: multoque mini
thoracicus ductus pro communi lact
orum ac lymphaticorum trunco cens
ri potest: utpote ad quem nec vasa l
ctea nec lymphatica *Bartholini* perti
gunt. Et demùm, cùm venæ etiam l
cteæ in Lienem inserantur, commun

ca

t etiam ipse cum variis partibus ven-
is inferioris, quæ ejusmodi vasorum
&eorum familiaritate gaudent.

Supersunt adhuc nonnulla de situ Li-
nis inquirenda, & quidem (1.) An Lien
n infimo ventre corporis humani nobi-
or ac præstantior hepate sit, & anne
ocus supremus ei debeatur? (2.) Cur
epar potius in dextro & *Lien* in sini-
tro hypochondrio locum habeat? (3.)
Cur in homine, & ad ejus normam in a-
liis quoque animantibus *Lien* semper in
sinistro hypochondrio situs sit? Et (4.)
trùm situs *Lienis* in sinistro latere plus
oboris, motuique expediendo prom-
ptitudinis huic lateri, quàm hepar dex-
tro conferat? De his omnibus paucis a-
gam & suo ordine.

CAPUT V.

Quæritur primò: an Lien in infimo ventre corporis humani nobilior ac præstantior hepate sit, & anne locus supremus ei debeatur?

QUæstionem hanc nonnulli super-
vacaneam censebunt; quòd sicuti
in

in civili locorum assignatione prima sedes digniori conceditur, ita & hîc pariter nobilissimum, præstantissimum & supremum in abdomine locum Lienii (utpote viscerum nobilissimo & præstantissimo deberi arbitrentur.

Regula verò ista in naturalibus non perpetua semper apparet. Aliàs enim vesica fellea urinariæ maximæque intestinorum parti præferenda esset; & omentũ mesenterio anteponendum; renesque succenturiati ipsis renibus digniores æstimandi. Admittenda itaq; solùm hæc regula est, quando & alia simul commoda sese offerunt, quemadmodum in istoc Lienis situ evenit. Quippe non modò *Lienis* dignitas hanc prærogativam efflagitat, sed & aliæ causæ graviores hîc inquirendæ, eandem necessariò requirunt.

Videamus nunc, in quonam posita videtur natura partis alicujus nobilis & præstantis, & an hepar, si alia commoda & causæ graviores ponderentur, hâc in infimo ventre prærogativâ dignum vi-

emi.

catur. Nobilitas & præstantia nihil aliud est, quàm dignitas & præ cæteris eminentia. Eò verò unumquodque judicatur nobilius, præstantius & excellentius, quò illustrioribus virtutibus præditum,& præclarioribus dotibus ornatum existit, id est, quò est opifex functionum nobiliorum, præstantiorum & excellentiorum, quarum fructus & emolumentum in plures redundat. Hinc ab actionis præstantia arguitur partis nobilitas, præstantia & excellentia: quia partes sunt in gratiam actionum factæ. Pars ergò nobilis & præstans est, quæ nobilissimam & præstantissimam actionem edit.

Partes principes cunctis ferè Anatomicis, etiam ipsi Excell. *Thomæ Bartholino* in *Proem. Anat. Reformat.* sunt hepar, cor & cerebrum. Cum cerebro & corde hîc nobis nihil est negotii, contra hepar saltem pugnamus, illudque culpamus, quod locus in infimo ventre supremus ei assignetur, hocque constituatur pars nobilissima ac præstantissima. *Lien*

com-

contra infimum locum occupare coga-
tur, omnique contumeliâ blasphemiâ &
opprobrio ab Anatomiæ osoribus qui-
busdam afficiatur, dùm dicere non eru-
bescunt, quòd humoris feculenti & ex-
crementitii sit sedes & receptaculum:
quod atrabilarii humoris sit cloaca. Ve-
rùm falsum eorum dogma, quo hepar
in cœlum usque evehunt, non est tanti
roboris, ut non duce veritate & ratio-
nibus valeat prosterni. Hîc loci binæ
hæ pro clypeo nobis sufficiant. (1.)
Quæ pars ignobilissimæ actionis effi-
ctrix est, ea non dici meretur nobilissi-
ma & præstantissima; hepatis actio est
ignobilissima, sanguinem scilicet à bile
defecatum reddere: seu percolare, cri-
brare, & sic partium biliosarum separa-
tionem à sanguine promovere. (2.) Si
hepar hâc ratione pars in infimo ventre
est nobilissima ac præstantissima, Lien
majorem sanè obtinebit dignitatem, e-
minentiam ac prærogativam, cùm ejus
actiones sint nobiliores, præstantiores
& excellentiores, universæque œcono-

miæ

iæ corporis humani majus commo-
am adferunt. Ex comparatione itaq;
tionum utriuſq; viſceris patebit, cui-
am parti hæc prærogativa debeatur.
epatis uſus illis eſt, uti diximus : ſan-
uinem à bilioſis excrementis defeca-
um reddere ; Contra Lienis uſus ſe-
undum nos eſt: Chylum tenuiorem ac
quoſiorem vi caloris inſitæque conſti-
ationis in ſanguinem commutare , pe-
uliare fermentum acidum ad coctio-
em chyli in ventriculo promovendam
n ſe generare, ac ſingularem etiam tin-
turam ſpirituum animalium admini-
ulo producere , cujus operâ chylus in
anguinem coquitur, univerſa ſanguinis
naſſa exaltatur & illuſtratur, ſpiritus a-
imales in cerebro vitales in corde, &
ſemen in teſtibus ac aliis vaſis ſpermati-
cis melius generantur , atque demùm
partes ſanguinis feculentiores , tartaro
& ſalibus ſylveſtribus imbutæ , ſed ſero
copioſiore mixtæ ita diſponuntur , ut
poſtea in locis convenientibus, ſi non u-
nâ vice, crebriore tamen tranſitu, bene-
ficio

ficio circulationis , separari quea
Quis non igitur hîc majorem Lienis p
hepate dignitatem & prærogativam
det ? Etiam cœcus de hoc judicare p
terit.

Nec Lienis dignitati & honori aliqu
derogat, quòd in sinistro hypochond
sit positus, cùm etiam natura, ut pro
da rerum omnium mater, sinistrum co
dis ventriculum, arteriam magnam si
aortam in sinistro corporis nostri late
collocaverit; nec tamen indè præ hep
te & vena cava partes infimæ & qu
abjectissimæ censeutur. Majorem ce
dignitatem ac præstantiam possidet e
iam Lien, cùm tantâ arteriarum sobco
gaudeat, ad hepar contrà una solùm e
que perexigua à ramo cœliaco perti
gat. Illud sanè ob usus nobiliores
præstantiores contingit. Hînc etiam
Cl. *Grembsio Arbor. integr. & ruinos. l.*
c.8. de usu part. Lien vocatur offici
arteriosi sanguinis, constans 400. art
riiis, nec ullum viscus tantâ arteriaru
propagine refertum, quàm splenem d
cit.

Cl. *Francisc. Glissonii Anat. Hepat. c. 3.*
gumenta, qvibus hepatis in infimo
ntre supremum locum tueri conatur,
nt sequentia: (1.) Quia gibba hepatis
rs concavæ diaphragmatis superficiei
tissimè respondet. Si verò alia visce-
ibidem locata fuissent, necessariò
atus aliquis intercessisset, quem natu-
ægrè patitur. (2.) Hepar alibi posi-
m, minùs commodè ventriculum atq;
testina amplexu suo fovisset: neque
iam aliis partibus æque cum hepatis
avo convenisset, atque istis, quæ nunc
li subjacent, quæ molles & ad ceden-
um aptæ cùm sint, eidem instar pulvi-
aris, (in erecto præsertim homine)
ubsternuntur. (3.) Quòd tenera & fria-
bilis hepatis substantia collisus com-
ressusque duriores, non sine damno
maximo patiatur: Ideoque ut ea effuge-
ret incommoda, æquum erat, loco tu-
issimo poni; nempe proximè sub dia-
phragmate, ubi costarum notharum
muro defenderetur; & à prædictis ma-
is libera esset. Estque hæc ratio cæteris
præ-

præferenda. Verùm argumenta Il
Glissonii parùm ad hepatis dignitate
atque eminentiam in infimo ventre
biliendam faciunt; nec tantùm robo
habent, ut nostra de lienis nobilitate
præstantia prolata tollere queant.

CAPUT VI.

Quæritur secundò: Cur hepar pot in dextro & Lien in sinistro hypoche drio locum habeat?

UT secunda hæc quæstio eò clar intelligatur, concedendum p mùm existimamus, non potuisse ar riam magnam, quam etiam aortam v camus, simul & venam cavam, comm dè in eodem corporis latere locari; enim de pulchritudine & symmetri (quæ in utriusque lateris proportion similitudine magnoperè consistit) plu mùm decederet; nec posset, ut par e calor è corde, profluens utrique corp ris lateri pariter communicari. Plu ma quoque incommoda talem vasoru sursum deorsumque distributionem n

ariò comitarentur ; ut cuilibet per-
tuum esse potest.
His itaque, aliisque similibus malis
candis, natura utrumque vas, alterum
tro, alterum sinistro lateri attribuit,
eò, ut ambo latera sibi invicem æqui-
lleant, mutuaque inter ea (quantum
tem partium harum diversa natura
ncedit) similitudo accidat. Aorta
oque vicinitate & calore suo cavam
vet: & utramque commodissimè spi-
dorsi tutatur; quæ cùm sit uti cen-
um motus animalis, ipsa minimùm
ovetur, optimèque cavet, ne vasa ista
minim extendantur, aut subitò contra-
ntur, aut breviora fiant; quas motuū
cissitudines vasa illa ægrè tulissent, ne-
ue uspiam alibi ab earum injuria æque
ta fuissent. Quippe ea minimum mo-
entur, quæ motûs centro vicina sunt.
Concludimus itaque, venam cavam &
rteriam magnam non potuisse commo-
è in uno eodemque corporis latere
onstitui, nec uspiam rectius collocari,
uàm ubi nunc sitæ sunt.

Ut

Ut res hæc luculentius ab omnib
percipiatur, adfirmamus porrò, debui
arteriam magnam in ſiniſtro vertebr
rum latere, venam cavam autem in de
ſtro ferri. Quamvis enim cor præcisè i
medio thoracis ſitum videatur, (qu
aliquomodo verum eſt,) ventriculus t
men ejus ſiniſter manifeſtè ſiniſtrorſu
vergit, dexterque in latus oppoſitum e
porrigitur. Oportebat itaque neceſſar
arteriā è ſiniſtro ejus ſinu oriundā ide
latus ſervare, venamq; cavā, dextro co
dis ventriculo continuam, dextrorſu
deſcendere. Naturæ enim (quæ omn
ſapienter inſtituit) haud congruum era
vaſa hæc decuſſatim è latere in latus fr
ſtrà transferre, eorundemque diſtr
butionem hoc modo difficiliorem m
gisque incommodam efficere.

Præ ſuppoſitis iis, quæ jam attulimu
debuiſſe nempe arteriam magnam in ſi
niſtro latere locari, & venam cavam i
dextro; adſerimus tertiò, factum eſ
neceſſariò, ut hepar in dextro latere, &
Lien in ſiniſtro ſitum ſuum obtineam
Quippe primùm hepati præ cæteris c

ibus partibus minima cum arteriis
ercedit familiaritas; quarum una
tùm eaque perexigua à ramo cœliaco
ipsum pertingit. Lien contrà mag-
n cum arteriis commercium habet,
arum numerum non exiguum ab aor-
n sinistro latere suscipit. Incongruum
em foret tàm grande viscus arteriæ
gnæ vicinum constituere, cum qua
nen exiguam admodum habiturum
et affinitatem: Lienemque longius a-
vere, qui ramos ampliores à dicta ar-
ia magna mutuatur, majoreque cum
lé necessitudine gaudet. Deinde me-
ndum, ne arteria magna violenta sua
sationе noxam aliquam teneræ fria-
que hepatis constitutioni inferret, si
bo in eodem latere ponerentur; he-
enim præ magnitudine sui necessariò
eriæ eâ ratione jungeretur, quâ nunc
æ cavæ adhæret; quippe hypochon-
um sinistrum, nullo relicto spatio in-
prorsus impleret. Porrò pluri-
m est Lieni cum aorta commercii;
minimum hepati cum vena cava in-
ter-

tercedit conſorti, ramique hujus præ
grandes in illud diſſeminantur. Si au
tem in diverſo latere ſita eſſent, ramii
li planè incommodè, imò verò inept
quoniam propius iter eſt, per anfractu
ſam illam ſemitam ad hepar perting
rent. Denique haud parvum eſt Lie
cum ſanguine arterioſo commercium
nec minor hepati cum ſanguine veno
accidit familiaritas; & veriſimile eſt,
la ſeſe mutuò fovere ac refocilla
Quemadmodum igitur arteria mag
in dextrum latus exporrigebatur,
Lien idem latus poſſidebat, ita eti
vena cava per dextrum latus erat de
renda, ac debebat certè quoque hep
idem latus occupare.

Objiciet forſitan hîc quiſpiam, ſit
hepatis haud deducendum eſſe à ve
cava, ſed debere potius hujus ſitum illi
poſituram ſequi: ſiquidem ex ſenten
communi vena cava ex hepate oriun
eſt, ideoque determinatus hujus loc
requiritur, antequam illa efformata fu
rit. Reſpondemus, venæ cavæ nece
riam inſignemque cum dextro cor

ntriculo affinitatem intercedere; par-
scilicet hepate longè nobiliori: de-
it itaque illa sic collocari, ut cordi
àm aptissimè inserviret. Æquum
ippe est, ut hepar potius cordi, quàm
c illi sese accommodet. Et licèt ve-
m sit, hepar dignitate venæ cavæ præ-
llere, necesse tamen est, ut ambo de
o jure concedant, ubi cordis res agi-
r, cujus utilitati utrumque obsequi-
r. Ad primatum autem hepatis quod
tinet, asserimus, venas ratione
νέσεως hepati saltem coætaneas esse,
que hujus formationem prærequiri,
illæ ab eodem oriantur. Quin et-
m, licet id concedatur, congruum
men erat, ut vena cava situm cordi
nformem obtineret, utpote quod in
turæ saltem intentione utrique præ-
fferit. Quippe non modò sitûs, sed &
istentiæ eorum haud alia ratio fuit,
àm ut cordi adminicularentur; ideo-
e hepar & vena cava situm suum à
rde potius accipiunt, quàm ut huic
gem aliquam statuant. Debet itaque,

cui situs harum partium veram rationem reddere est animus, hepatis posituram ad illam cordis; non autem hujus legem ad illius normam exigere.

Si quis porrò quærat, cur præcipuus cordis ventriculus in sinistro latere, si[...] quior autem in dextro locetur? N[...] hic statim ad hepar recurrendum e[...] circulusque in causarum assignatio[...] instituendus; sed penitiùs potius inq[...]rendum, an etiam aliæ laterum corp[...]ris differentiæ reperiri possint, quæ [...]tum cordis diversimodè respiciant, [...]demque huic, quam nunc obtinet, p[...]turæ præfiniant? Debent tamen i[...] differentiæ esse ejusmodi, quæ non p[...]nè à præsenti cordis situ dependea[...] aliàs enim positio eorum potius à co[...] petenda esset, quàm cordis situs ab [...]rum positura definiendus. Propte[...] si quis finxerit, sinistrum cordis ven[...]culum in latus dextrum, pariterque [...]trum in lævum latus transferri, cogit[...]dum ipsi necessariò est, arteriam [...]gnam, venam cavam, hepar, Lien[...]

ntriculum pancreas, omentum, simul loco in locum transiisse. Quod ubi erit, nulla ratio ab iis deduci pote-, cur ventriculi cordis in primo ho-ne ad eum modum efformari non tuerint. Quippe partes hoc modo nspositæ haud minus bellè commo-que munus suum, quo nunc fungun-, obiissent. Cùm enim reliquæ cor-ris partes geminæ sint, in quocunque ere ventriculum cordis alterutrum nstituerit, eodem prorsus modo eas-m respiceret. Concludimus itaque, nil fuisse in protoplasto discriminis, o minus cor, dictæque partes in utro-et latere collocari potuerint, nihilque animali extitisse, cujus gratia Creator ntriculum cordis præcipuum sinistro tius lateri quàm dextro attribueret, æter ipsius beneplacitum, volunta-nque liberam, quâ sic fieri voluit. Si quis hanc sitûs cordis in protopla- determinationem casui, fortunæve tius, quàm Creatoris voluntati ad-ipserit; is secum cogitet, cunctis o-

mninò animalibus, quorum corda bi[illegible]
riam excavata sunt, ventriculos istos e[illegible]
dem modo, quo in homine reperiu[illegible]
tur, obtigisse: eritque id planè cont[illegible]
riæ sententiæ stabilimentum. Fieri [illegible]
nim nequit, ut incertus casus tot tam [illegible]
diversorum animalium corda ad ea[illegible]
dem normam fabricaverit. Fortu[illegible]
igitur ab hoc negotio excludenda, [illegible]
struendaque est unica summi Creato[illegible]
voluntas. Non equidem nobis in m[illegible]
re est, neque etiam æquum arbitram[illegible]
quemquam in rerum naturalium i[illegible]
gine, ubi secundæ causæ in prom[illegible]
sunt, ad primam statim confugere. [illegible]
rùm in quæstione proposita, ubi de p[illegible]
toplasto agitur, in quo nulla ratio i[illegible]
niri potuit, quæ Creatorem ad h[illegible]
potius ventriculorũ cordis situm, q[illegible]
ad illum fabricandum impelleret, [illegible]
ra ipsius voluntas adsignanda
erat.

CAPUT VII.

uæritur tertiò: Cur in homine, & ejus normam in aliis quoque animalibus Lien semper in sinistro hypochondrio situs sit?

QUòd Lien semper naturaliter in sinistro corporis latere, (quemadmodum hepar, vena cava, dexterque cordis ventriculus in dextro situm habent) reperiatur, resque similiter in animantibus sese habeat, mirum sane est. Quæret forsan aliquis, utrum mutabilitatis similitudinisque hujus ratio aliqua reddi queat? Licèt enim, ut meminimus, causa nulla esset, cur di- partes in protoplasto sitū hujusmo- obtinerent; possit tamen fortè ratio qua inveniri, quare hoc in posteris petuò contingat, cæteræque animantes omnes eandem normam sequantur.

Primùm itaque, postquam genus o- e humanum similitudine quadam ab derivatum est, qui prior extitit; ne-

ceſſe eſt, tàm expreſſa hæc prototypi ve-
ſtigia à patre in filium continuè tranſ-
ferri; niſi fortè vis plaſtica caſu aliquo
ſive ab impedimento externo, in ſitu
partium conſtituendo turbetur: Quòd
ſi partes à communi naturæ regula de-
ſciſcere contigerit, anomalæ ſaltem at-
que imperfectæ, ſi non & monſtroſæ, æ-
ſtimandæ ſunt. Petitur quidem hæc
ratio à cauſa efficiente; ſuntque etiam
aliæ à finali deductæ, haud negligendæ
tamen, ſiquidem ſapientiam & provi-
dentiam Creatoris in hac rerum guber-
natione demonſtrant.

Secundò: Partes iſtæ ſitum ſuum uno
perpetuoque tenore ſervant, ut tàm in
vivis quàm demortuis, factâ corporum
diſſectione, de partium omnium ſitu in-
dubitatè conſtet. Si enim iſtæ fortui-
tò modò in dextro, modò in ſiniſtro la-
tere collocarentur, ſitus earum haud
adeò certè cognoſceretur, ac artis me-
dicæ intereſt, ipſaque Anatomia de par-
tium harum ſitu in viventibus & non-
dum diſſectis, nihil explorati nobis

-queret. Et hæc ratio maximè à fine -citur.

Tertia ratio: Situs partium in brutis -m homine analogiam præcipuê respi-. Quamprimum Creator partium -rum positionem in homine præfinio-, æquum erat, ut earundem situs in -utis quoque ad consimilem normam aptaretur; quantum saltem ipsarum -rtium natura permitteret. Licèt enim -uta ante hominem creata fuerint, na-ræ tamen intentione homo prior ex-it, eidemque illa famulantur: ac pro-erea quantò propius ad domini sui i-aginem accedunt, ejusque usui inser-unt, tantò quoque nobiliora & perfe-iora æstimanda sunt. Inter alia verò -ommoda, quæ situs partium in brutis -m homine conformitas secum appor-t, haud leve habendum est, quòd arti -natomicæ plurimum conferat. Quippe -m cadavera humana nec omni tempo-, nec ubique locorum in promptu -nt, potest hujus artis cupidus ob eam, -uam diximus, partium animalium con-

formitatem inter se, ipsâ brutorum di-
sectione, ad imperfectam saltem a-
quam sitûs partium in corpore huma-
cognitionem pertingere. Eoque va-
dior hæc ratio est, quôd omni ferè æ-
nonnulli superstitiosi adeò reperti si-
ut cadavera humana discindere nefas e-
se crederent.

Quartò; Ista sitûs partium immuta-
bilitas, veluti fundamentum â natu-
constituitur, quo latus dextrum à sin-
stro distinguatur. Quamvis enim
decreto humano latera illa satis disting-
potuerint; quoniam tamen discrim-
hoc à solo hominum consensu, non a-
tem ab aliqua ipsorum laterum differe-
tia natum esset, potuisset idem temp-
ris tractu, & in dissitis longè regio-
bus, prorsus aboleri, aut immutari, a-
eò, ut latus dextrum fortè sinistri nom-
ne loco aliquo aut tempore veniret,
termini illi, dextrum, sinistrum ea-
nus incertæ significationis redder-
tur. Ideoque certam hanc & definit-
partium in homine pariter atque a-
a-

imalibus positionem dictæ laterum omenclaturæ inservire censemus. Et m Lien, præ cæteris partibus, latus num ab alio discriminet, idem quæonis hujus, de situ nimirum Lienis, sam præbuit. Quia autem situs ils in quibuslibet animalibus semper sinistro latere reperitur; oritur inde quens dubium.

CAPUT VIII.

Quaritur quartò: Vtrum situs Lienis sinistro latere plus roboris, motuiq; expediendo promptitudinis huic lateri quàm hepar dextro conferat?

UT quæstionem hanc nonnulli rectius exponant, comparationem ciunt inter influentiam hepatis in las dextrum, cum influxu illo, qui à Lie ventriculo, omento & pancreate sistro lateri communicatur: quippe rtes istæ hepati sunt ἀντίρροποι. Nec bitant, quin hepar in dextrum, quàm sinistrum latus potentius influat; & simi-

ſimiliter Lien, ventriculus, pancrea & omentum ſiniſtro lateri influxus ſuo majorem in modum impertiant; cùm etiam porrò lateri ſiniſtro calor ille, qui à magna arteria, ſiniſtroque cordis ventriculo profluit, accenſendus veniat.

Quemadmodum cerebrum & cor magnos ſuos influxus in univerſum exercent corpus, illudq; ipſum ſpiritibus animalibus & vitalibus maximè illuſtrant; ita Lienem & hepar in ventre inferiore in partes vicinas etiam illuſtrem influentiam habere non dubitamus. Virtus autem ſive influentia utriusque hujus viſceris conſiſtit vel in temperie, vel in vapore ſive exhalationibus. Temperies hepatis videtur moderatè calida & ſicca, leniter adſtringens, fovens, firmansque partes vicinas, nihilque pravi noxiæve qualitatis in ſe continens. Similiter & vapor illius temperiei affinis eſt, & quamdiu ſanitate fruitur, nil niſi bonum atque utile, firmitudinem ac vigorem partibus vicinis afflat. Ut verè hic ſit proverbium illud; *Aliquid bo-*

vicinum bonum : nempe toti lateri
xtro , ob hepatis viciniam, bene est.
Lieni olim probro à quibusdam da-
m est,quasi ipsi cum spurco & cœnoso
ntaxat sanguine res esset , & sedes me-
ncholiæ existeret , acidoque humori
ventriculum effundendo per vas bre-
e venosum inserviret. Nos Lienem
scus ventris inferioris nobilissimum
præstantissimum,ejusque influentiam
partes circumsitas , hepatis influxui
on congenerem , verùm illo , ob arte-
arum copiam,ac sanguinis arteriosi ab-
ndantiam , majorem ac potentiorem
sse censemus. Et licet in corporibus
nis hepar quadruplo & forsitan sextu-
lo Lienem magnitudine exsuperet; Li-
nis tamen virtus hepatis efficaciam
antundem antecellit. Ideoque reliquæ
artes in sinistro latere sitæ in subsidium
dvocandæ haud sunt ; ut hepatis huic
ræstantiæ æquipolleant.
Pancreatis namq; temperies videtur hu-
nida,laxa,flaccida, & moderatè calida ;
stq; vapor illi⁹ temperiei huic necessariò
com

consimilis, nempe humidus & relaxans. Humor quoque, quem de se emittit, videtur ejusdem naturæ esse, scilicet lenis & lubricus, minimumque adstringens: ut ab illius effluviis parum admodum soliditatis, roboris & firmitudinis partibus vicinis exspectandum sit.

Omentum item è pinguedine fere compositum, emolliendis humectandisque partibus præcipuè conducit, parumq; stabilitatis iisdem attribuit. Ventriculus ipsemet, licet nervis fibrisque abundet, eoque nomine robur præ se ferat, longè tamen minus, quàm Lien & hepar, calidus habetur; siquidem is calorem suum ferè omnem à Liene, hepate & partibus aliis proximis mutuatur. Præterea vapores sive exhalationes ab eodem elatæ, non prorsus ab illius substantia aut tunicis prodeunt, sed maximè à materia in iisdem contenta. Unde sæpè accidit, ut incommodæ & noxiæ potius, quàm beneficæ evadant. Siquidem inanito ventriculo, sæpè supersunt humores viscidi, pastûsq; præ-

itū reliquiæ , abductis jam partibus rioribus in corporis alimentum; un- locis vicinis plusquam afflatur in- mmodi. Quin etiam eodem pleno- istente, cibisque probè saturo, cùm nen hi minus adhuc coctione assimi- i sint, vapores inde elati aliquandiu udi & heterogenei manent, partesq; oximas relaxant. Adeò ut utrobique neficium, quod iis à ventriculo acce- t, damnum ab eodem illatum vix com- nset.

Ex iis, quæ hactenus adduximus, in- rre licet, majus longè commodum si- stro lateri à Liene advenire , quàm xtro ab hepate : ac propterea, plus et- m roboris in illo latere quâm in hoc periri, præsertim cùm arteria magna sinistro latere sita plus solatii virtu- sque illi lateri tribuat, quàm dextro à na cava affertur.

Non adeò magni discriminis rem ntroversiam hanc judicant hepatis pa- oni, ac cuipiam primo statim intuitu ideatur; quapropter argumenta pro-

fe-

ferunt non pauca, quibus cogitation[illegible]
suas explicare conantur. Primò dicunt
Rami arteriæ magnæ utroque versu[illegible]
exporriguntur, artusque, in quibus r[illegible]
bur corporis potissimum consistit, h[illegible]
& illîc pariter de iisdem participan[illegible]
adeò ut differentia omnis in ipsius trun[illegible]
ci situ deprehendatur. Secundò: ips[illegible]
met truncus ejus parùm admodum à m[illegible]
dia spina recedit, ideoque haud mul[illegible]
plus roboris uni quàm alteri lateri in[illegible]
affluit. Tertiò: Tunicæ illius mul[illegible]
crassiores densioresque sunt, quà[illegible]
quibus vena cava induitur, adeoq[illegible]
sanguinis in se contenti vaporem p[illegible]
tentius coercent. Quare etiam cr[illegible]
dunt, influentiam horum valorum [illegible]
partes vicinas per halitum aut vap[illegible]
rem, utrobique ferè æqualem esse, pr[illegible]
cipuumque ejus discrimen constare [illegible]
diverso caloris actualis gradu, quem i[illegible]
partibus circumsitis impertiunt. Qu[illegible]
tò: minor quoque hæc fit differentia, [illegible]
viciniam venæ cavæ cum arteria magn[illegible]
quæ descendens, antequam bifurcatu[illegible]
car[illegible]

idem supergreditur, unde calor cavæ alescit. Quintò: Sinistro cordis ntriculo dexter æquipollet; uterque m corpus unicum constituit, quod medio situm est, & à lateribus æqualer distat. Neque etiam porrò alterius ventriculi vapor capsulam cordis netrat, unde virtute pares redderentr, etiamsi aliàs discrimen aliquod inter s intercederet. Præterea ut sinister ntriculus altero est calidior, ita etiam rietibus crassioribus circumvallatur, manu impositâ, calor utrobique nul- discrimine percipiatur, multò verò inus circumpositâ capsulâ, quæ uumque ventriculum æqualiter respit. Subductis igitur utrinque calcus, facile constare dicunt, differentiam lam, quæ ab arteria magna sinistroque ordis ventriculo oritur, minoris moenti esse, quàm ut discrimini, quod ab epatis in dextro latere positione nasciur, sit æquiparabilis: ac propterea etm plus roboris atque agilitatis mascus actionibus edendis, in dextri, quàm nistri lateris artubus reperiri. Id que

Idque inde porrò clarius probatur, quòd apud plerasque gentes, omni ævo locoque validis & operosis actionibus expediendis dextra manus adhibeatur, eidemque sinistra in subsidium duntaxat adveniat. Cùm enim nec instituto, neque imitatione aliquâ mos iste inolevalerit, maneatque in tam dissitis locis variisque temporibus, firma omnium in hac re consensio; intelligi necesse est subesse in natura fundamentum aliquod, cui actio tàm uniformis innitatur. Nec videtur fundamentum aliud substrui posse, præter dictam lateris dextri aptitudinem, quæ ab hepatis ibidem situ originem ducit.

Hîc objicere possumus, reperiri nonnullos, qui non minus gnaviter & expeditè lævâ manu utantur, quàm alii dextrâ solent, &, ut hi sinistrâ minus valent, ita illis dextram manum imbecilliorem esse. Unde probabiliter saltem qui deduxerit, latera inter se usu duntaxat & consuetudine distingui. Inque ulteriorem hujus rei confirmationem, dici posi-

ſſit, infantes ſæpè & pueros, naturâ
ce ſuaque ſponte lævâ manu crebrius
àm dextrâ uti; uſumqne hunc, niſi â
tricibus tempeſtivè corrigatur, in
nſuetudinem poſtea & veluti natu-
m abire: quod dextri lateris ad mo-
m promptitudini, magis quâm ſiniſtri,
rum convenit.

Porrò, quamvis brutis etiam, quæ u-
umque latus neceſſariò æqualiter ex-
rcent, hepar in dextro latere ſitum ſit,
a tamen utrobique pari robore do-
antur. Judicio probabili, diverſita-
em hanc in hominibus, à diſparili uſu
tque exercitatione unius lateris præ
ltero originem trahere.

Ut clarius hepatis patroni objectioni-
bus hisce porrò reſpondeant, duo pri-
mùm diſtinctionis ergò concedenda eſ-
ſe dicunt, quæ tamen prædictis neuti-
quam adverſentur. Primò: Amborum
laterum naturale diſcrimen, rective præ
ſiniſtro robur, haud adeò inſigne eſſe,
quin facilè â perpetua ſiniſtri lateris ma-
gis quàm dextri exercitatione ſuperari
queat.

queat. Quod ab objectione præmiſſ perſpicuè evincitur. Secundò: Fatern dum eſſe ajunt, ſiniſtrum latus nonnul lis actionibus aptius quàm dextrum convenire. Sunt enim actiones maſcu læ & fœmineæ; illæ ad ſoliditatem, fir mitudinem & robur partium ſpectant hæ autem potius mollitiem, teneritu dinem, facilemque earundem ſenſum reſpiciunt. Validi ſibique conſtante motus ad maſculas actiones pertinent ſenſuum autem acumen, laſſitudo & in ſtabilitas ad fœmineas referendæ ſunt

Poſtquam igitur dextri lateris artus ut dictum eſt, naturâ ſuâ ſolidiores fir mioresque ſunt, quàm qui in latere ad verſo ſitum ſuum obtinent, neceſſe eſt eoſdem quoque maſculis actionibus obeundis magis idoneos eſſe: debentq ex altera parte ſiniſtri artus eſſe tenerio res, atque alterationibus magis obno xii, & conſequenter acutiore ſenſu pol lere. Quippe ſenſuum agilitas & acu men â facili in eos objectorum impreſ ſione provenit, quæ à conſtitutione par tium

um tenera facileque alterabili depen-
t. Dictum vetus *Aurium mollior si-
stra*; & scilicet ob teneritudinem, ad
diendum promptior, quàm dextra.
militer existimant, si qua inter oculos
t diversitas, sinistrum dextro perspica-
orem esse, & fortè etiam certum ma-
s, si quando collimantes aciem no-
ram in rem aliquam defigimus. Refe-
unt sacræ paginæ, Benjaminitas tantæ
lim peritiæ fuisse, ut vel capillum lapi-
e è funda projecto attingerent. Benja-
inus dextræ manûs filium significat:
li verò dicuntur sinistrâ manu usi. Cre-
iderunt certè, illorum in collimando
exteritatem partim â sinistri oculi per-
picacitate profectam, partim etiam di-
igenti eorum consuetudini tribuendam
sse. Scævæ quoque cum dextra manu
tentibus prælio commissi plerumque
lus possunt. Id autem casu duntaxat e-
venit; quòd nempe illi cum talibus pu-
gnare soleant, hi verò rarissimè cum si-
nistra utentibus manus conferant.
His ita positis, licet fateantur, discri-
men

crimen alterum inter ſe exiguum eſſe,
robur dextri lateris facilè â continua ſi-
niſtri exercitatione ſuperari, ſiniſtrum-
que latus in fœmineis quibusdam actio-
nibus dextro præpollere: non conce-
dendum tamen, utrumque latus in ma-
ſculis actionibus perficiendis naturali-
ter æquale eſſe; ſiquidem dextrum latus
quàm ſiniſtrum in hujusmodi munere
præſtantius habent. Idque porrò vi-
inde conſtare adſerunt, quod etſi ambo-
rum pedum in homine æqualis uſus ſit,
dexter tamen ſiniſtro plerumq; firmior,
robuſtior, magisque maſculus reperia-
tur.

Quod ajunt, puerulos ſuâ ſponte ſæ-
pè ſiniſtrâ manu uti: ſciendum, id ubi e-
venerit, non propterea fieri, quòd aptius
rem aliquam ſiniſtra prehendant, vel
perinde iis ſit, quâ manu utantur
ſed caſu aliquo cogi, ſiniſtrâ potius
quàm dextrâ uti: nempe ſi res tractan-
dæ, ob incuriam ſiniſtræ manui frequen-
tius quàm dextræ offerantur, vel ſi in-
fantes ſæpius in dextrum latus decum-

bant;

ne, aut sinistram mammam sugant.
ibus fit, ut impeditâ dextrâ, lævâ manu
erius utantur; aut si nutrices pueru-
m frequenter brachio sinistro circum-
ant, ut solent, quò ipsis manus dex-
a negotiis obeundis parata sit. Eo e-
m pacto libera manûs dextræ exercita-
o à corpore nutricis contiguo præpe-
tur, dum læva, prout iis libitum fuerit,
untur.

Ad ea, quæ de brutis allata sunt, hanc
sponsionem dant, artus scilicet eorum
lerumque in utroque latere æqualiter
xerceri; non concedent tamen eosdem
qualis utrobique roboris esse. Obser-
atum quippè ab agasonibus, malum si-
istro alicui pedi illatum, plus damni e-
uo adferre, quàm si idem adverso pedi
ontigisset: quia nempe leve incommo-
um dextro pedi inflictum, ab ejusdem
ateris præstantiore robore compensa-
ur; augetur verò à loci imbecillitate, si
ævo lateri incussum fuerit. Idemque
imiliter discrimen in aliis quoque ani-
malibus â pecorariis animadversum est.

Con-

Concludunt igitur, constitutam esse ali-
quam à natura laterum differentiam:
dextrumque latus ob hepatis præsen-
tiam, sinistro viribus masculisque actio-
nibus exequendis præcellere.

Verum enim verò quamvis Lieni a[c]
hepati suos in partes vicinas infimi ven-
tris non denegemus influxus; quòd ta-
men utrique lateri tam dextro quam si-
nistro robur aliquod motuique expe-
diendo promptitudinem conferant, gr[a]-
tis saltem dicitur; nec istud in eoru[m]
facultate est. In dextro autem late[re]
nos majus robur, itemque manum dex-
tram agiliorem ut plurimum & ad mo[t]-
tum promptiorem esse dicimus, non o[b]
causas, quas alii tam acutè citant, sed (1.)
quia in dextro latere homini est vena [s]i-
ne pari, quæ fortè in amphidextris ge-
mina est. (2.) Quia ossa graviora i[n]
scapulis, humero, & tota manu dext[ra]
esse aliqui pro certo & comperto ha-
bent: quod fieri potest ab impressio[ne]
caloris uberioris in utero matris, cuj[us]
pars dextra calidior. Hinc docet *Ar-*

A[r]-

eles, naturâ potiorem eſſe manum
ktram ſiniſtrâ: & alibi, primum im-
ũ vel principium motus eſſe in parte
xtra, ut homo progreſſurus pri⁹ move-
pedé dextrum, avis volare volens prius
oveat alam dextram. (3.) Quia trun-
s arteriæ ſubclavius dexter amplior
quàm ſiniſter diligenter conſide-
ntibus contra *Riolanum*, quamquam
on adeo magna ſit differentia, nec eſſe
buerit. *Plato* omnes naturâ amphi-
xtros eſſe ſentit, hominumque inſci-
â inertiâqve fieri, ut dextri tantum aut
vi fiant. At *Ariſtoteli* placet, ab or-
s noſtri primordiis dextram partem
rmè ſemper eſſe calidiorem, & lævam
lidiorem, niſi ad eam conſuetudine,
xercitationeque multâ multum caloris
piritûsque quis traducat, ut amphidex-
er fiat.

CAPUT IX.

Lienis ſubſtantiam & primùm ejus carnem exhibet.

Lien è partium diſſimilarium genere

eſt,

est, cujus compagem absolvunt (1) Ca-
ro, (2) Membranæ, & (3) Vasa.

Caro Lienis quia non dissimilis ap-
paret coagulato sanguini, vasis circum-
fuso, idcircò parenchyma appellari me-
ruit. Cujus vocis autorem *Erasistratum*
faciunt. *Lactantius Opific. Dei c.* 11.
Quid splenem? Quid jecur? quæ viscera
quasi ex conturbato sanguine videntur
concreata. Caro igitur hujus est paren-
chymatica, sui generis, ad modum spon-
giæ rara, laxa, mollis & subnigra: fibr-
que in plurimis repleta, quare melius
sanguinem copiosum depurationi ja-
dicatum undiquaque imbibere, totiq;
deinde alibilem reddere possit; qua
tamen carnem Excell. *Thomas Bartho-*
nus Diatrib. de pulm. s. 2. pag. 27. dubiam
facere videtur.

Vesalius Fabric. corp. hum. l. 5. *c.* 9. Li-
enis substantiam crasso nigroque a-
modum, sed solidioris spongiæ, aut le-
vioris pumicis instar, raro tamen co-
cretoque sanguine constare fatetur.

Laurentius l. 1. *Histor, Anatom. c.*

L.

nem carnem vocat velut παρέγχυ-
. ἀραιὸν καὶ σπογγοειδὲς rarum, fun-
ſum & ſolutum, inſtar ſolidioris
ongiæ aut lævioris pumicis, haurien-
excipiendisq; fecibus opportunum,
nirum, uti *Glacano in Curſu Medic.*
letur, ut innatâ vi & diſpoſitione tra-
t ad ſe ſugatque feculentum humo-
n Non malè profectò, noſtro qui-
m judicio, ſpongiæ comparatur: Sic-
t enim poros & foraminula plurima
ſervare in ſpongia eſt, ita etiam in Li-
e tale quid dari, ſpatiolaque ab illo fi-
arum plexu, ut deinceps dicturi ſu-
ıs, efformari, nulli dubitamus.
Adr. Spigelius Fabric. corp. hum. l. 8.
4. ſubſtantiam quoque ejus appellat
renchyma, ſed laxum & ſpongioſum
ldè, innumeris venarum arteriarumq;
opaginibus refertum.
Cl. *Antonida van der Linde l. c. §. 29.*
rmotus autoritate *Hippocratis l. d.*
rn. t. 9. quando de Lienis laxitate lo-
uitur, inter carnem aliorum viſcerum
Lienis, ſeu Lienem potius ipſum di-

E ſtin-

ſtinguit. *Talis eſt*, inquit, *non caro, qu[i] non poteſt non compacta eſſe: ſed Lien ip[ſ]e ob infinitatem quaſi vaſorum, quæ ſicuti [o]culis eſt inſecto obvia, ita integro laxitatem corpori conciliat.* Celeberrimus *Franciſcus de le Boë Sylvius Diſput. Medic. de Lienis & glandul. uſu* ſubſtantiam Lienis præ viſcerum reliquorum omnium ſubſtantia, facit longè tenerrimam, ſolubilem & â vaſis ſuis facilè diffluentem, adeoque placentæ uterinæ eatenus planè conſimilem.

Hoffmannus in Lib. peculiar. de Lien[is] uſu c. 1. hunc carnis ſubſtantiam non minus παρέγχυμα, quaſi tu dicas π[αρ]έγχυμα eſſe, quàm in hepate ait. Diverſa tamen eſt Lienis caro ab hepatis parenchymate duobus modis: (1) Quòd laxior & mollior ſit longè carne hepatis: (2.) Quòd non ſemper ut hepar colorem habeat rubrum, ſed in recens natis tantùm; in provectioribus enim ad livorem tendit. Quòd etiam aliqui exiſtimârunt, Lienem eſſe velut exiguum hepar, vel, ut *Ariſtoteles l.* 2. *de p[arti]-*

ma[...]

c. 7. ait: οἷον νόθον ἧπαρ, non alio
damento innixum est, quàm quòd in
stro latere situs, ceu Antagonista, he-
in dextro latere locato respondeat.
era verò plurimùm à se invicem dis-
pant. Nam (1) numerosæ & præ-
ndes arteriæ Lienem adeunt, multò
atis arteriis majores; licèt hepar Li-
m sextuplo magnitudine excedat.
Nulli rami venæ cavæ in Lienem
ribuuntur: in hepar verò plurimi &
gnes ingrediuntur. (3) Lien nec
culam felleam sibi annexam, nec
um bilarium quoquoversum in se
ributum habet. (4) Ramus sple-
us è vena portæ in *Lienem* pertin-
s, nihil illorsum defert; sed fluxio o-
is à *Liene* horsum instituitur; sicut
igaturis in vivorum dissectionibus,
n defunctis, injectionibus lactis, li-
dò apparet. Rami autem, qui è por-
n hepar tendunt, humores, quos con-
ent, illûc deducunt: quemadmodum
iliter experientibus palam est. Con-
dendum igitur, hepar esse unicum;

& Lienem alterius hepatis vicem neut-
quam supplere, aut ejusdem cum e-
speciei esse, ut nonnulli opinati sun-
Hîc etiam quærimus cum acutissim-
Thom. VVhartono *Adenograph.* c.
An caro hæc Lienis sit parenchymatic-
an verò glandulosa? Posterius volu-
runt nonnulli, similitudines quasdam
inter glandulas & Lienem admittentes
inter quas illa principatum tenet, quod
nimirum uterque eorum officia non-
nulla nervoso generi præstet: Glandu-
læ enim omnes, inquiunt, aliquo mo-
do nervis famulantur, partesque omn-
nò secretoriæ sunt; quodque ab iis s-
cernitur, vel è nervis excipiunt, vel i-
dem suggerunt; nisi fortè sit mater-
planè inutilis, cujus excretioni pecul-
res nonnullæ glandulæ dicantur, h-
bentque vasa isti muneri appropria-
Lien similiter nervis ministrat, estq-
munus ejus secretorium: videtur aute-
liquorem aqueum à sanguine media-
ribus suo parenchymate & fibris ne-
vosis, prolicere. Vix autem fingi p-
tes-

t, in quem usum liquorem hunc eli-
r, nisi in nervorum. Desunt enim a-
omnia vasa, per quæ idem absporte-
, præter nervos. Nam lymphæ ductus
li adhuc per hanc partem distributi
servantur, neque facto accurato exa-
ne potuimus vel minimum vasis ex-
torii vestigium in eodem deprehen-
re. Probabile quoque est, Lienem
e excretorio destitui, vel ex eo, quòd
s hæc advitã non admodum necessa-
sit, ut patet, quia canes & feles fortèq;
nnulla alia animalia execto Liene,
n admodum infeliciter vivunt. Nul-
erò pars excretoria à corpore sepa-
i potest sine magno animalis detri-
nto; nimirum, si pars excretoria ad
am propriam, non ad speciei propa-
ionem inserviat, ut testes vel mam-
. Lienis verò usus individuo non
em proli addicitur; & consequenter,
n minimè sit necessarius ad vitam,
esse est careat publico munere ex-
torio. Glandulæ similiter plurimæ
e præsenti vitæ periculo exscindi

possunt, ut illæ in inguine, collo, axillis, &c.

Etsi verò hucusque Lien & glandu[illegible] similitudines quasdam inter se habea[illegible] iis tamen assentiri non possumus, [illegible] ad glandularum classem Lienem tra[illegible] ferunt. Neque enim respectu simila[illegible] constitutionis parenchymatum, nec [illegible] spectu conformationis eorundem, ne[illegible] respectu distributionis vasorum inte[illegible] se consentiunt.

Primò dicimus, non iis inter se co[illegible] venire, ratione similaris constitutio[illegible] parenchymatum, Lienis enim pare[illegible] chyma mollius est, multoque friabili[illegible] illo glandularum: Imò Lienis adeò mo[illegible] le est & friabile, ut ferè ad fluiditate[illegible] accedat: Nam minimo negotio copio[illegible] aquâ maceratum sæpiusque expressu[illegible] in liquorem sanguineum dissolvitur: v[illegible] rùm parenchyma glandularum mult[illegible] firmius ac solidius est, nec abluitioni c[illegible] dit, imò nec fricatione à vasis separa[illegible] aut abstergi potest. Plurimùm ergò hæ[illegible] parenchymata ab invicem differun[illegible]

Po[illegible]

rrò. eadem parenchymata ratione
nperamenti & coloris non minùs
crepant. Lienis enim parenchyma
guineum planè eſt, & copioſo ac qua-
tagnante ſanguine perfuſum, colore
n ſanguineo ſaturo ad nigredinem
ue vergente infectum; è contra glan-
arum pituitoſum ac pallidum eſt, ſan-
ineque parcè alluitur,

Secundò dicimus, conformationem
renchymatis Lienis plurimùm differre
illa glandularum. Parenchyma enim
enis unum quaſi continuum corpus
, vaſorum tantùm & nervoſarum fi-
arum diſtributione conſtans, quarum
tiſſimum ope, adminiculante unà in-
tiente tunicâ, firmitudinem obtinet,
â f.uore præſervatur: foret enim alio-
in quaſi placenta ſanguinis ſemicon-
ti, vel ſtercoris bubuli recentis in-
r. Glandularum verò parenchyma
n continuum eſt, ſed in fruſtula quaſi
iſum; quod vaſis omnibus membra-
que ſeparatis continuitatem ſuam
rderet, & vel difflueret, vel granula-

tim comminutum ac divisum, ceu fi-
stulorum cumulus cerneretur.

Tertiò dicimus, distributionem va-
sorum in Liene multùm diversam es-
ab illa in glandulis. Lienis enim va-
sanguinea multò majora sunt illis glan-
dularum, etiam habitâ justâ ratione di-
ferentis magnitudinis utriusque parti-
ut patet ex ipsa sanguinis copia, quæ p-
hanc partem circulatur: Glandulæ ve-
adeò exiles habent arterias ac venas i-
se distributas, ut ubicunque corpus e-
rum dissectum fuerit, vix vestigium u-
lum sanguinis appareat. Porrò corpo-
ri Lienis datur quidam quasi plexus s-
ve rete nervosarum fibrarum, var-
sese mutuò decussantium & in quolibe-
occursu firmiter inter se connexarum
excurrentium etiam quoquoversum a-
tunicam ipsius, eidemque tenaciter aff-
xarum, indeque reflexarum. Cujusmo-
di rete fibrosum in nulla glandula to-
tius corporis invenitur. Denique ner-
vi Lienis videntur terminari in dicta-
nervosas fibras, nec omninò parenchy-

me-

ti operam navant: verùm in glandu-
nervi in ipſum parenchyma ſeſe in-
uant, & cum eodem duntaxat nego-
ntur. Concludimus itaque Lienem
numero glandularum eximendum eſ-
Confer. Cl. *Franciſc. Gliſſonius Ae
t. Hepat. c. 45, pag. 534. & ſeqq.* qui
regiè hæc de re ſcripſit.

Marcell. Malpighius Med. Profeſſ.
non. celeberrimus de *Viſcer. ſtructur.*
xerc. Anat. de Liene c. 4. non paren-
ymatoſam Lienis carnem, ſolâ laxita-
& mollitie ab hepate diſſimilem, ut
offmannus, appellat; neque etiam Lie-
s ſubſtantiam concreto inter fibras
nguine excitari, cum *Highmoro* pu-
t; verùm longâ & laborioſâ indagine
ndem obtinuit, quòd totum Lienis
orpus membranarum ſit congeries, in
ellulas & concamerationes efformata,
u diſtincta; & licèt diſſecta ſplenis ſub-
antia concretum ſanguinem præ ſe fe-
t, & levi attritione in fluorem ſolva-
ur, attamen non diſpari ratione ac in
ulmonibus, ... dit, ſpecie carnis nobis

imponat, diluto scilicet colore & sub-
stantiæ laxitate. Et in propatulo re
fiat, arteriæ ramus innodetur, deinde
aër syringe, vel ore ipso per ramum sple-
nicum copiosè intrudatur, totus ita tur-
geat Lien, ut excedentem adquirat ma-
gnitudinem; quod etiam, minori ta-
men incremento contingat, si per arte-
riam inflatio fiat, coërcito prius venoso
so ductu; in vitulorum præcipuè, suum
& caprarum turgido Liene illicò in ex-
tremitatibus, & inductâ aliquali diapha-
nëitate, sinus & membranosi parietes
emergant. Si autem jam tumefactus
siccescat Lien, mox secetur, vel ejus fru-
stula gladiolo eximantur, totam ipsius
molem membranis sinus, & cellulas ve-
luti favos apum efformantibus coag-
mentatam deprehendamus; quod in o-
vis & suis Liene ob facilem exsiccatio-
nem promptius succedat; in humano et-
iam Liene, aëre turgido, & tepenti loco
exsiccato evidenter eandem structuram
reperiemus, ita ut omnem eximat dubi-
tationem. vide plura *pag.* 114. *& seqq.*

De

Deinde Vir ille in arte Anatomica
ximè versatus ac subtilis miram por-
, ut c.5. scribit, naturæ industriam in
mponendo Liene observavit, & quo-
am ejusdem ut plurimum una solet es-
operandi norma, hæcque simplex,
alem à principio proposuit, ideò in
ienis structura alia addidit non dissi-
ilia cæteris viscerum parenchymati-
us, In Liene igitur glandularum, vel
avis vesicularum sive sacculorum ra-
emos copiosissimos observavit, per
tum Lienem dispersos, qui uvæ bo-
um graphicè æmulantur. Minimæ hæ
andulæ, inquit, figuram habent ova-
lem, & magnitudine parum distant â
num glandulis; colorem habent, ut
erpetuò observavi, album, & licèt Lie-
is sanguinea vasa injecto atramento
urgeant, & circa ipsas ludant, hæ tamen
andem servant colorem. Earum sub-
antia quasi membranea videtur, sed
ollis facileque friabilis; ejus cavitas
b exiguitatem oculorum aciem effu-
it, conjecturâ autem attingitur, dum
ipsi-

scissæ in se ipsas concidere videntur. Numero copiosissimæ, & fere innumeræ sunt, & in descriptis universi Lienis cellulis, ubi vulgariter ejusdem parenchyma statuitur, mirè locantur, pendentque à propaginibus capsulæ, sive fibris ab ipsa ortis & consequenter albis extremis arteriarum, & nervorum finibus; quin & arteriarum fines, capreolorum instar, vel serpentis hederæ circa ipsas producuntur, quod in recenti adhuc Liene denigratis arteriis observatur. Appenduntur utplurimum racematim, cum septem vel octo singulus quoque botrus conglobetur. Non æquè facilè sese produnt in quocunque animalium Liene: Imò solâ Lienis lacerazione innotescunt, in bove, ove, capra, &c. levi factâ cultro abrasione, vel longâ communi aquâ abluitione patent. In homine difficilius emergunt, si tamen ex morbo universum glandularum genus turgeat, manifestiores redduntur, auctâ ipsarum magnitudine, ut in defuncta puella observavi; in qua Lien glo-

bulis conſpicuis racematim diſperſis
as ſcatebat. In piſcibus autem, li-
ob ſubſtantiæ compactam molem,
illicò emergant, tamen eorundem
n longo tempore maceretur, vel
ſim ſicceſcat, tandem ſubalbidæ ma-
ſtantur hujusmodi glandulæ, velut
n cæteris animalibus.

An circa minimas enarratas Lienis
ndulas, præter cellularum membra-
, aliud circum locetur corpus, diu a-
l me dubitatum eſt, cùm ſecto Liene
n in omnibus ſtatim occurrant glan-
æ, ſed poſt diligentem abraſionem
aſæ tenaciter ſubrubræ ſubſtantiæ.
picandi anſam ulterius faciebat co-
Lienis inſpectio, quæ infinitam penè
ngeriem rotundorum, rubrorumque
porum exhibebat, cùm tamen albæ
: & inſignes glandulæ in crudo antea
ſervatæ, ne minimum quidem ſui ve-
ium relinquerent. Omne tandem
mi dubium, dum in elixato cujuscun-
e animalis ſanguine, eandem configu-
ionem deprehendi; Concreſcit enim

calore in globulos, pomorum figura redolentes, quare probabiliter deduxi substantiam illam, quâ teguntur glandulæ, sanguineam esse, quæ in sinibus & cellulis copiosè stagnat, cùm immissa multa per longum tempus per arteriam qua infecta sanguine exeat, secum plurimum sanguinis extrahat. Cellularum etiam collapsæ membranæ nobis imponere valent, ut in pulmonibus accidit, unde cùm in Liene flatu turgido nihil aliud pateat præter pelliculas, fibras, sanguinea vasa & exaratas glandulas, satius videtur hæc, quæ glandularum speciem coctione inducunt, sanguinis concreti particulas esse. Ex quibus omnibus conjectari licet, glandulas has locum & situm sibi nancisci in sinubus & cellulis membranosis, quibus Lienis substantia integratur, cùm ad has addu cantur arteriæ, & in has hient; quicunque enim affusus humor vel flatus ab arteriis in cellulas erumpendo ab his in ramum splenicum patentem viam adinvenit. Conjecturam firmat inspectio, l

cè

subobscura, semiexsiccati Lienis, in
is cellulis extremi arteriarum fines
n appensis glandulis, quæ licèt sicci-
quasi obliterentur, attamen adhuc
spiciuntur; quare in naturæ statu
tassè in cellularum spatiis circumpo-
s arteriosis propaginibus pendebunt,
saltem lateraliter cellularum parieti-
hærebunt, quod nequaquam est in
ura novum, ut de mammis & consi-
ibus aliàs fortè dicendis patebit.

Licèt ergò caro Lienis non sit ex opi-
ne nostra glandulosa, verùm paren-
matica, attamen æquè ac glandulosa
statu p. n. omnis generis sordes spon-
in morem in se imbibit, ac ita con-
et; vel quando nimis induruit, maxi-
nobis mala minatur. Hînc etiam, ut
Hippocrate 4. de morb. legimus, Lien
st caput plurimis ægritudinibus sub-
tur, & variorum morborum author
stit.

Hæc Lienis caro multis in deliciis est;
ant enim illum, præsertim vitulinum
suillum, cepisque infarciunt, aut eli-

xum

xum cum visceribus aliis pulteque pi[illegible] catâ conditum apponunt.

Brayerinus l.12.de re cibar. c.17. [illegible] tionis suæ populos Lienes vitulinos [illegible] mento implicitos, assos mandere, [illegible] tanquam præsentaneum remedium sp[illegible] nici doloris magnis laudibus efferre [illegible] dit. Bubulum quoque assum vel elix[illegible] in cibo eidem succurrere dolori *idem* [illegible] c. meminit. *Galenus lib. de bon. & m[illegible] Cib. succ. c. 4.* cæteris omnibus suill[illegible] præfert. Quicunque tamen sit, ci[illegible] non rarò sit succi pravi, parùm alat, æg[illegible] in ventriculo concoquatur & pess[illegible] nutriat, mensis delicatiorum exulat. C[illegible] minus olim apud Romanos tutò men[illegible] appositus est, si *Plinio l.28. histor. nat.* [illegible] 4 fides adhibenda sit.

Quamvis autem rarò & non nisi p[illegible] pulis vulgaribus iste in ciborum num[illegible] ro sit, attamen ex variorum animaliu[illegible] Lienibus varia ac egregia etiam medic[illegible] menta, specifico & singulari modo [illegible] Lienis dolore non parum auxilii pr[illegible] bentia, parantur. Lien ergò canin[illegible]

e *Autore l. 2. d. diat. & l. de morb. intern.* iventi eximatur & assumatur, admo- n Lienosis prodest. Erinacei assum- is & hædi dolori impositus, præsen- eum, ut scribit *Otto Brunsfelsius l. 2. ron. medic. simpl. pag.* 196. remedium

Apri recens capti Lienem assum comestum vertiginem extemplo tol- e, experimento *VValtheri ab Hirn- m* testatur *G. Hier. Velsch. cent. 3. obs.* st, dicit in notis ad hunc locum, Lien ν νόθον ἧπαρ, ex sententia *Aristotelis Histor. animal. c. 6.* Unde & singulari oprietate cerebro amicum esse, & vi adam adstringendi, vapores ex ven- elevatos reprimendo, vertigini pro- sse potest. *Osvvaldus Crollius in Basi- Chymica* ex splene bovis extractum rat, quod in omnibus Lienis obstru- onibus singulare auxilium præstat. *Io- h. Quercetanus in pharmacop. dogmat. itut. l. 1. c. 1.* item *Ioh. Schroderus in rmacop. Medico-Chymic. pag.* 170. coctum splenis bovis contra Lienis structionem ac scirrhum mirificè

com-

commendant. Et si ex abjectissim corporis nostri partibus, v.g. urina, p pharmaca conficiantur egregia, quid ex Liene ejusdem quoq; medicame praeparari queant.

Caput X.

Lienis fibras proponit.

Fibrarum, quibus universus Lien f patur, tantus est proventus, & m ra implicatio, ut abunde naturæ sole tia in custodiendis fulciendisque pr priis machinis innotescat. Harum str ctura usúsque apud Anatomicos co trovertitur. Antiquiores enim pro sa guineis vasculis habuerunt in innum ram ramorum sobolem diffusis, harum que cavitatem experientia conati su firmare nonnulli Viri Clarissimi, addit insuper rationibus; Nam sicuti hep vasorum implicatione sanguinem rec pit, continet, ab impuritatibus defæca ipsumque tandem cordi subministr materiam transvehendo per totum p renchyma; ita cùm quid simile in Lien succedat, vasorum eadem implicatio r

qu

fretur. An cavæ ergò hæ fibræ ſint, c eſt, nil niſi extremitates vaſorum, minimas uſque partes ſolutæ, an ſoli-, hoc eſt, ſtamina filoſa & nervoſa Lie- ſubſtantiam πρῶτον conſtituentia, quiritur meritò. Scrupulum pepere- nt hunc, tùm ex veteribus, qui cre- lerunt, vaſa ipſum parenchyma non rvadere: tùm ex recentioribus *Higho- rus* & *VVhartonus* verò arbitrati ſunt, ras has nervoſas diſtinctum à vaſis rpus eſſe. *Andr. Veſalius Fabric. corp. m. l. 5. c. 9.* idem ſtatuere à nonnullis idem dicitur, cujus tamen ſententia letur, venas & arterias ſaltem non eâ- m ratione conformationeque ſimili plexum facere, prout in hepate fa- um. Verba ejus ita leguntur: *Vtcun- e enim multas venas ac arterias Lieni ſeri certò cognoſcimus, nullæ tamen per- de ac in jecoris & pulmonis corpore per bſtantiam ipſius diſperſæ animadver- ntur niſi perquam raræ eædemque ad- odum graciles: non aliter, quàm ſi ſimul que rectam Lienis lineam ingrediuntur vaſa*

vasa in innumeram ramorum sobolem di-funderentur, adeò tenuium, ut cavitate quodammodo carentes fibræ potius quàm vasa nuncupandi essent. Hisce ramis seu fibris undecunq; in se convolutis, crassus ad-modum sanguis obducitur, quem Erasistratus hîc quoque, quòd vasis circumfunda-tur, παρέγχυμα, uti & in jecore, appellavit. Neque profectò tenuis sanguis, quo Lienem vulgò propter arteriarum frequentiam enutriri damus, sola raritas substantiæ Lienis causa esse videtur, sed in-numerus ille fibrarum (vix ausim enim arteriarum dicere & venarum) impl-xus. Talis igitur mihi Lienis in sanis ho-minibus apparuit substantia. Has fibras ex genere vasorum emersisse, & vaso-rum naturam retinere, cavas esse & san-guinem vehere Cl. *Ioh. Theod. Schen-ckius Exerc. Anat. 6. l. 1. s. 2. c. 24.* demon-strat primò experientiâ, si stylo immisso harum distributionem prosequamur: in nulla enim alia corpora tandem dim-ini deprehendantur, quàm in antedicta: hasce fibras, quas venabula & venastr-

re-

è, ut putat, appellavit ſubtiliſſimus *liger*; deinde ratione, quod idem ex-re officium debebant, atque minor plexus vaſorum iſte conſpicuus in he-e; cujus officium eſt, ſanguinem re-ere, continere, & ſegregatum ab im-itatibus ſuis cordi transmittere. Aſt cùm fieri non poſſet, priusquam u-erſum hepatis parenchyma pervade-t, quid lex quæſo ſimilium in Liene ad atque id ipſum promitteret. Addit am, quòd parenchymata ſint propter a, non hæc propter illa juſto conſilio Deo condita. Earum quoque duri-s diſſentientem non moretur, & òd nullam cavitatem habeant, & quòd embranæ ſuperficiem contingant. Ni-enim apodictici inde ſequi: ἀλλότρια e: ita melius conſuli organo: ita ejus ficio: vaſa eundem cum fibris ſtrictè ctis uſum adminiſtrare: & demùm tia præter neceſſitatem non eſſe mul-licanda, apertè fatetur.

Verùm ſi hujusmodi fibræ Lienis ictè dictæ ex genere vaſorum eſſent,

co-

eorumque naturam retinerent, eti[...]
sanguinem veherent; ast ne guttula q[...]
dem sanguinis per dissectionem earu[...]
deprehenditur; quòd si interdum sa[...]
guine inficiantur, potius ex secta alic[...]
arteriola vel venula proxima prove[...]
substantia earum nervis haud dissimi[...]
est; & usus, quem habent, etiam div[...]
sus est. Nec nervis in succo vehem[...]
sunt auxilio, ut *Franciscus Glissonius* [...]
nat. Hepat. c.45. & *Thom. VVharton* [...]
Adenograph. c. 4. crediderunt, ac id[...]
novo hoc assignato usu eas cavas fe[...]
runt; quomodo enim liquorem nut[...]
tium veherent, cum spirituum anim[...]
lium distributioni in Liene inserviant[...]

Marcell. Malpighius de viscer. str[...] ctur. Exerc. Anat. de Liene c. 3, an[...]
iam singula quæque filamenta fibras co[...]
stituentia cava sint, adhuc dubitat, qu[...]
dum fibras componunt, eandem imp[...]
cationem & productionem servant, q[...]
lis in fistulis arborum ramos comp[...]
nentibus observatur, & licèt in me[...]
branam absumantur, adhuc tamen p[...]

a[...]

uod ſpatium determinatam inclina-
em retinent: Quoniam autem *Spi-*
s obſervavit, interiorem Lienis
nbranam hujusmodi fibrarum effor-
am plexu, oſſeam fieri, & interdum
lagineam, quod ipſe in bove ſemel
; non videtur vaſorum natura de
i his competere poſſe. Et oculatior
ectio hujusmodi filamenta tantùm
tenuia & valida, nullam cavitatem
entia, prout ſenſus attingere valet,
à venis vel arteriis orta demonſtrat,
igenti indagine ipſarum exortûs im-
atio, & ſtructura examinetur.
Nos fibras has corpora ſolida, ſeu
ina filoſa & nervoſa, quæ tamen
s non carent, cenſemus. Et hæ ena-
tur ab interiori Lienis membrana,
r transverſum producuntur in op-
tam dictæ membranæ partem, ſeu
apſulam quandam, ſive commune
lucrum vaſorum per medium Lie-
erreptans. Non idem ſervant pla-
, ſed identidem ſibi occurrentes
iviſæ propriæ ſubſtantiæ, vel fibru-
larum

larum, seu capillarium partium dimid[...]
tâ portione consimilibus inosculant[...]
ita ut mirus fiat nexus, & rete, & d[...]
membranæ accedunt, bifurcantur; u[...]
multiplicibus veluti ramis in ipsam [...]
feruntur. Componuntur hæ fibræ ex [...]
lamentis, seu minoribus aliis fibris [...]
longum ductis; etenim scissæ filam[...]
torum elegantem implicationem, ram[...]
rumque productionem exhibent; ext[...]
mis autem finibus per latum extensis [...]
membranam desinunt; unde satius [...]
detur credendum, fibras hasce pro[...]
ctiones esse membranæ propriæ Lien[...]
ejusque capsulæ propriis staminib[...]
consarcinatas, ut sanguinea vasa, m[...]
lisque Lienis structura conservetu[...]
eumque locum habere, qualem in æ[...]
ficiis ferrea illa vincula, quæ arcubus [...]
robur subtenduntur.

Et huic nostræ opinioni multi fave[...]
Anatomici. *Nathan Highmorus Disq[...]
sit. Anat. l. 1. part. 3. c. 3.* Nullo modo, [...]
quit, tàm variis anfractibus venæ c[...]
arteriis implicantur; nec ut in hepate [...]

portæ & cavæ propagines dissemi-
ntur,& inoculantur; sed plexus illi, &
oculationes, quæ in Liene conspici-
tur, à fibris invicem contextis oriun.
r. Fibræ hæ ab Anatomicis pro venis
bitæ, quasi rami splenici essent propa-
nes, sunt reverâ filamenta tenuia, vali-
, nullam cavitatem habentia, nec à ra-
o splenico, sive arteria originem du-
ntia, sed varie inter se complicatæ fi-
æ, quasi retia multa complicata, &
nnexa fuerint; utrinque tunicæ late-
bus firmiter adnectuntur; ex qua prin-
pium ducere videntur, circa quas fi-
as parenchyma Lienis, carnosa
ædam substantia leviter undique
rcumvoluta, adhæret, interjectis
ivis foraminibus plurimis, quæ can-
llos, seu vacua illa spatia, quæ retium
ordis interjacent, referunt, seu fora-
inula illa inania in spongia, aut pumi-
exprimunt: & fibræ parenchymate
stitæ, filis retium, seu partibus conti-
nis pumicis, aut spongiæ apposite sa-
s adsimilantur. Mirificè inter se con-

texuntur, adeò, ut hac in parte natu artem ſuam maximè oſtentare videatu & opus tàm mirandum ex induſtria co fecit, ut fabuloſas illorum opinion convellat, qui membrum eſſe otioſum, nullius uſûs affirmant.

Et ut Cl. *Antonius Deuſingius d. fabric. corp. hum, part. 1. c. 6.* ſcribit: Fib frequentes ceu filamenta tenuia ac v ta, nullam cavitatem habentia, per u verſum Lienem ſparſa, ſibique invic retium plurimorum in modum conn ſunt, quibus intertextum eſt ipſum renchyma; quæ pro venarum & ar riarum anaſtomoſibus perperam h bentur. Eæ ad Lienis ſuperficiem q quaverſum pertingunt, ac ſub præd tunica communi in peculiarem tunic circa Lienem expandi videntur.

Concludimus ergò, fibras haſce liquorem quendam per Lienis par chyma delatum elicere, eumque in n vos capillares, quibus conjunctæ ſu transferre, ut *Franciſc. Gliſſonius A Hepat. c. 45. pag. 523.* credidit; ver

ritus animales per ejusmodi nervos
illares suscipere, à quorum in Lie-
n influxu sanguis plusquàm in eo per-
tur, talique tincturâ donatur, atque
dispositur, ut excrementa in singu-
partibus à sanguine separari, & per
ta sua emunctoria expelli possint, atq;
guis ipse in nobiliores corporis hu-
ni usus abeat. Et præter usum hunc
marium laxum quoque ac spongio-
n Lienis parenchyma stabiliunt, ne à
guinis ex arteriis affluentis impetu
tum dissiliat. Et Lien ipse, ut Cl.
*ntonida van der Linde in Med. Phy-
ogic.* loquitur ob infinitatem quasi
orum, quæ sicuti est oculis in secto
via, ita integro laxitatem conciliat.
verò distinguit non suâ sed *Hippo-
atis* autoritate *l.d.carn.t.*19. Et in ea-
m etiam opinione fuit *Hoffmannus li-
l.d.usu Lien.c.*1.
An etiam ejusmodi fibræ in Liene ca-
atem faciant, adhuc sub judice lis est.
ffmannus l.c. pag. 5. *&* 6. utrumque
, venam & arteriam, antequam Lie-

 nem

nem tangant, propagines aliquot de-
mittere: sed postquam tetigerunt, im
nea alba in minimas tantumque non i
numerabiles venulas & arteriolas di
mi, ut jam non vasa, sed fibræ vide
possint; itaque per substantiam Lieni
ordine nondum satis cognito, disperg
multâ intus relictâ cavitate, scrib
quemadmodum quoque in hepate rel
quiturà venæ cavæ & portæ ramulis.
tem cavitatem hanc solùm vocat, qua
faciunt vasa, ea tamen adeò exilia, ut s
lum non admittant. Non degenera
autem in fibras, sed manere vasa h
comprobat. Vasorum plexum ca
tatem vocavit *Hippocrates l. 4. d. mo*
κοιλόταλον καὶ ἔγκοιλον εὐρυχο
πλείστην ἔχειν, φλέβας ὡρείας
παχείας, καὶ ἐλκωεδεῖς ἔχειν. H
locus errorum plurimorum de usu L
nis fons existit, favetque eorum o
nioni, qui atrambilem seu melancl
liam attrahi à Liene & coqui adst
xerunt.

Sed nemo hactenus Anatomicorum
it vacuum hoc ad oculum petentibus
ibere; quique etiam hujus in scri-
s suis mentionem fecerunt, perperam
uuntur. *Vesalius Fabric. corp. hum.*
c. 9 cum membranas Lienis cavo
eri scribit, ejus partem simam seu ca-
n subinnuit. Cavitates veluti in he-
e constitui à venis & arteriis, quæ in
enem absumuntur, disertè pronun-
t *Hoffmannus*, deque his explicandum
rà citatum locum *Hippocratis* esse
cet. Penitùs eandem negavit etiam
ancis. Vlmus Pictaviensis contra *Gale-*
m, & ejus asseclas. Excell. *Thomas*
rtholinus Anat. reformat. l. 1. *c.* 16. nul-
n amplam cavitatem in Liene admit-
, quemadmodum in folliculo fellis &
renum sinubus membranosis atque
ica videmus. *Riolanus Anthropolog.*
c. 13. ex *Arantio* & *Spigelio* solùm me-
nit arteriæ splenicæ, quæ ampla satis,
ractuosa & sinuosa ad Lienem ac-
lit.
Nathan Highmorus Disquisit. Anat. l. 1.

part. 3. *c.* 3. postquam ex tunica Lien
fibras originem ducere censuit, dici
tunc oriri foramina, darique plurim
in Liene, quando circa fibras pare
chyma Lienis, carnosa quædam sub
stantia, leviter undique circumvolu
adhæret, quæ cancellos seu vacua il
spatia, quæ retium chordis interjacen
referunt, seu foraminula illa inania
spongia aut pumice exprimunt, & fib
parenchymate vestitæ filis retium f
partibus continuis pumicis aut spong
appositæ satis assimilantur. Et *Exer*
de Melanchol. Hypochondr. c. 4. Lien, u
scribit, præter cætera vasa propagine
nervosam à sexto nervorum pari ob
nuit ac innumera fibrarum filament
tenuia, valida, variè inter se complica
quasi retia multa simul implicarentur,
trinque interiori faciei adnata, ex qu
bus principium ducere videntur, & t
tam penè Lienis constituunt molem
circa hæc carnosa quædam substantia l
viter undique circumvoluta, Lien
parenchyma constituit porosum,
qua

asi spongiosum; foraminula interje, , inania, sicut in pumice, quædam ajora, quædam parva habet. In quis arteriæ cum nervi ramusculis disper- sanguinem copiosè effundentes, tom Lienis irrigant substantiam, & inia illa & spongiosa foraminula sanine fervidiore replent, qui à vena rurs lacunatur, & in portam effusus heti mandatur. Præter hæc nulla alia sa aut ductus novit Anatomia. Cl. *Ioh. heod. Schenckio Exerc. Anat. 6. c. 24 l. 1.* . salvo omnium hac de quæstione jucio, placuit adfirmare, sinus dari ut in ongia ita & in Liene, similes poris & raminulis, plurimos, qui nihil aliud nt, quàm discontinuatæ & circumstans ipsius parenchymatis partes, fibro- istis & innumeris vasorum disperti- rum plexibus intersitæ & adjectæ, quæ men, si substantia Lienis nimis humi- est, mollis & laxa, plurimo sanguine umoso, ut sæpius in dissectis observar, scatent; quin si indurata est, sicca irrhosaque Lienis substantia exiles ad-

modum fiunt, ac ſub ipſa ſectione perm[illegible]
tus diſſolvuntur & pereunt.

Ab incauta etiam & feſtinante paren-
chymatis apertione, cum anaſtomoſ[illegible]
& divaricationes vaſorum inquiruntu[illegible]
ſinus & cavernulæ adulterinæ pro ver[illegible]
ſe plures manifeſtant, cùm ſcilicet utri[illegible]
que à vaſis parenchyma divellitur.

Caput XI.

Lienis membranas illuſtrat.

Membranarum generatio, proven[illegible]
tus & uſus adeò in natura fam[illegible]
liaris eſt, ut non ſolùm ſingula corpor[illegible]
membra, quoquo modo muneri alic[illegible]
dicata circumducantur, ſed quæ natu[illegible]
ram ipſam oppugnant, eamque à rect[illegible]
operandi ratione deflectere cogunt[illegible]
tàm providè membranis ipſis donentu[illegible]
quemadmodum in tumoribus præcipu[illegible]
accidit, ut ſuſpicari poſſimus, aberra[illegible]
tem etiam naturam membranarum te[illegible]
turam eligere; unde nil mirum, ſi prov[illegible]
dè Lien, qui neceſſariò firmitudine[illegible]
certosque propriæ compagis termin[illegible]

exig[illegible]

gebat, suis membranis circumam-
tur.

Galenus l. 4. de usu part. c. 16. tunicæ,
e ipsum ambit, meminit; & hæc non
dò est vinculum, sed & tunica, ut &
minatur, tegens, vestiens omni ex
te viscus.

Tunicam ergò substantia Lienis ob-
uit tenuem, nonnunquam tenuissi-
m; si tamen cum illa hepatis confe-
ur, crassior apparebit, ut vim sangui-
s arteriosi melius ac fortius sustinere
sset. *Antonida van der Linde in Med.
ysiolog.* crassitiem hanc à duplicatura
lorum & peritonæo provenire arbi-
tur. Vidit tamen eam Cl. *Schenckius l.*
in cadavere fœmineo summè te-
em.

Oritur à peritonæo, & lineæ rectæ
enis inseritur, totumque postea viscus
ccingit. Et hæc, testibus *Andernaco,
auhino, Riolano, Bartholino, Conringio &
henckio* in senibus & morbosis sæpè
crassatur ac induratur, evaditque scir-
osa, ligamentosa ossea & cartilaginea.

Hanc ita crassam & condensatam in splenetico lecto observavit Excell. *Thomas Bartholinus cent.* 1. *Histor. Anat.* 80. & *cent.* 4. *Epist. Med.* 14. ut corium bubulum crassitie æquaret, & levi operá manu à parenchymate separari posset & exsiccari. Exsiccatam autem eam, quam in Museo suo adservat, gluten siccum præ se ferre scribit. Aliquando à nimio calore ac siccitate adeò exsuccus evadit, ut vitri in modum frangi posset. Sic in Spoletano podagrâ benè vexato atque extincto, teste *Ioh. Schenckio l.* 3. *observ. Med.* Lien inventus fuit planè exsuccus, omnique pulpâ carens, marsupii in modum inanis, sinistris hypochondriis affixus. Nonnunquam pinguedine obducitur, quæ tamen propè lineam albam potius omento, quàm veræ Lienis membranæ adhæret. Ejusmodi constitutionis fuit in viro quodam quinquagenario, ut Cl. *Ioh. Theod. Schenckius l. c.* refert, qui capitis supplicio affectus publicæ dissectioni Jenæ expositus est. Dubitari autem posset de hac

pin-

nguedine, num adnata huic membra- fuisset, an verò portio omenti, à qua a aliena non est.

Alteram tunicam habet Lien ab o- ento mutuatam, quæ, notante *High- oro Disquisit. Anat. l.* 1. *part.* 3. *c.* 3 à li- ea recta in ejus medio infixa totum po- ea viscus succingit, hactenus pro sim- ici habita, & à priori non distincta. em assertu difficilem judicat Cl. *Schen- kius.* Pauci enim pinguedinem in gib- a ostenderunt. Qua in sima ad Li- eam Lienis, quam credit conflatam esse congressu omenti cum membranis asorum parenchyma ingredientium, proximat, sæpius pinguedo apparet, rò verò aut nunquam in dorso & su- erficie reliqua.

Acutissimus *Antonida van der Linde a Med. Physiolog.* lineam Lienis unicè mento deberi dixit. Et *Casp. Bauhi- nus Theatr. Anatom. l.* 1. *c.* 43. simplicem anc tunicam eamque tenuem ab omen- membrana, quæ Lienis lineæ rectæ in- ascitur, vocat. Hanc autem à perito-

næo

næo productam voluit; cùm tamen re-
verâ rudimenta omenti sint, sub initi
in fœtu priora peritonæo. Hanc *Rio-
lanus in Enchirid. Anat. l. 2. c. 26.* pro-
priam Lienis vocat, cùm communem
non habeat. Unde etiam eam facil
dimoveri putat Cl. *Schenckius l. c. Pet.
Laurembergius Colleg. Anat. Exerc. VI.*
tunicam foris Lienem circumplecten-
tem non unam, sed etiam duplicem faci
alteram partem peritonæi, alteram e-
jusm: t propriam. Quod similiter st-
tuit *Francisc. Osvvald. Grembsius Arbo
integr. & ruinos. l. 1. c. 8. §. 6.* Quibu
calculum etiam subjicit *Marcell. Mal-
pighius de viscer. structur. Exerc. Anat. de
Liene. c. 1.* secundum cujus opinione
exterior membrana satis valida est, t
tum ita ambit Lienem, ut veluti marsu-
pio contineat, quod in ove præcipu
apparet; in aliquibus autem non tot
involvitur Lien, sed exigua ejus quæda
portio, quæ ventriculum tangit, non o
velatur, ex quo emergit dilucidatio sen-
tentiæ eorum, qui hanc tunicam aff
run

texpansionem omenti esse, vel mavis:
itonæi productionem Lienem obve-
tis; nam diaphragmati in bove hæ-
us communi ambitur involucro. Est
c membrana, ut porrò *Autor* Clarissi-
us docet, suos nervos, venas, arterias,
ras & vasa lymphatica habet. Detra-
i autem hâc exteriori tunicâ, porrò in-
it, quod facillimo succedit negotio,
currit altera lævis & firma, totum Li-
em ambiens, nullibique perforata,
æterquam ad vasorum ingressum &
ressum; non adeò tamen densa est,
in per ipsam aëris portio non erum-
t, dum vi in vasa intruditur, quæ ta-
en ab altera superextensa membrana
ërcetur. Componitur hæc non va-
, & irregulari filamentorum contex-
, ut solenne est in cæteris pannicu-
, sed eleganti & mirâ fibrarum impli-
tione contexitur, quæ fortè describi
quit, sed solo intuitu attingi potest;
singulis enim suæ substantiæ particu-
, ubi interiores fibræ transversim Lie-
em excurrentes nectuntur, tenuia quæ-
dam

dam ſtamina, hînc inde ab hoc punctoq veluti à centro quodam diramificantur donec contiguis fibris à conſimili exordio emanantibus occurrant, cum quibus implicatione factâ, totam hanc panniculi ſtructuram efformant: hoc totum laceratione mediâ emergit, ſi per longum in bovino Liene fiat; facilior namque contingit fibrarum ibidem integra ſeparatio, cùm præcipuè verſus ſuperiora rectitudinem habeant. Membranam iſtam oſſeam fieri, â pluribus eſt obſervatum, & *Boſchius* ita induratam verſus abdominis muſculos vidit, ut ſcirrhum in ipſo ſubeſſe ſuſpicaretur. Non rarò in ovibus præcipuè, concretos calculos ex gypſea materia, vel melicerides, aliosque tumores obſervavi, ex varia fortè eructata ab extremitate vaſorum concreſcente materia. Arteriarum finibus irrigatur hæc membrana; nam ſi atramento, vel aëre turgeat ſplenica arteria interiora Lienis pervadens, extremi rami verſus omnem peripheriam, brevitet tamen producti, tribus vel qvatuor ra-

mu

is ulterius ſubdiviſis aſſurgunt. Idem
m obſervatur tumefacto ex aëre, vel
amento, ſplenico ramo; etenim in
mbrana inveſtiente ampli rami hînc
e diſperſi, infuſo humore referti at-
untur, & ſecto etiam per medium
ne, inſignes veluti arborum radices
rehenduntur rami, calore infuſi hu-
ris aſperſi, qui probabiliter ex con-
uata via, quam ater humor immiſſus
ſignat, ſplenici rami ſoboles ſunt.

Uſum harum membranarum nos eſſe
imus, ut ſcilicet materiam Lienis flui-
m colligant, contineant, ac à fluore
eſervent; aliàs eſſet quaſi placenta
guinis concreti; vel ſtercoris bubuli
centis inſtar, ad mentem *Thom. Whar-
ri Adenograph. c. 4.* difflueret. Unde
am denſitas earum in his maximè con-
tere videtur, ut rectius tenuia & liqui-
la, ne excidant, & hydropem creent,
iis contineantur.

CA-

CAPUT XII.

Lienis vasa & primùm ejus arterias disquirit.

VAsa vitæ fontes antiquitus habit singulas animalis partes affluent irrigant, & præcipuè viscera, in quibu novâ lege & in situ ita implicantur, u ad peculiare opus quasi damnentur ideò cùm in hujusmodi censum Lien r feratur, vasorum copiâ necessariò dita tur. Sunt igitur ejus vasa 1. arteriæ 2. venæ. 3. vasa lactea. 4. lymphatica. & 5. nervi.

Arterias habet à ramo aortæ descen dente supra cœliacam posito; & proprio nomine Splenicus vel Lienaris ab *Aran tio*, primo ejus proditore, *Anat. observ.* c. 38. dicitur, quia solus ad Lienem pro greditur. Quamvis enim â cœliaca ramo sinistro oriri has cum *Galeno Ve salius, Spigelius, Laurembergius, Veslin gius, Bartholinus. Highmorus*; *Deusingiu* & alii statuant, accidatque ob natur lusum & à cœliaca aliquando pronata

ob

servâsse, frequentissimè tamen, ut re-
monet *Riolanus* in *Enchirid. Anat.* &
imadvers. in Bauhinum, non recipit
erias à cœliaca, sed habet insignem si-
peculiarem, quæ varicosa ambigiosè
Lienem progreditur.
Hînc gloriatur etiam, quòd hanc ar-
iam in hoc situ sæpius publicè de-
onstraverit; quòd oculari fide etiam
estati sunt postea *Rolfincius*, *Lindanus*
alii. Imò etiam ipsi *Hippocrati* 4. *de*
rb.t. 13. cognita quædam de origine,
ogressu & insertione fuisse videntur.
Processum ejus nos ita delineamus:
itiò quidem est indivisa, paulò post
oducit surculos tot, quot conjunx
enica vena. Ante divisionem ex su-
riori parte gastricam sinistram, quæ
medium partis posterioris ventriculi
rrigitur, inde ascendens orificium si-
strum coronæ instar cingit, & coro-
riam arteriam constituit. Ex infe-
ori parte mittit epiploides sinistras,
æ in sinistram omenti regionem pro-
ctæ ad colon varios etiam surculos
mit-

mittunt. Deinde poſt diviſionem ſp[illegible] ſis de ſe his ramulis, Lieni adproxim[illegible] & dividitur in duos ramos. Superior i[illegible] ſeritur in τὴν κεφαλὴν caput: inferi[illegible] in τὴν τελευτὴν caudam Lienis. Hoc a[illegible] ſertore *Highmoro* in homine accidi[illegible] in brutis tota in partem ejus inferiore[illegible] implantatur.

Ex ſuperiori producitur vas bre[illegible] arterioſum, non unum & ſimplex, ſed [illegible] tribus, quatuor, quinque, nonnunqua[illegible] ſex ſurculis conſtans: Rarô emergit [illegible] ſplenica Lienis cavo jam immerſa: fe[illegible] ſemper ante ingreſſum. Inſeritur in [illegible] niſtrum fundi ventriculi latus ſuperiu[illegible] Inferiorem arteriæ hujus ramum cu[illegible] vena ſua ἀναϛόμωσιν facere ex *Riola[illegible] Anthropolog.* notat *Spigelius.* Tandem[illegible] uterque ramus in Lienem, ubi linea [illegible] jus ſeu ſutura recta eſt, immergit[illegible] πολλοῖς καὶ μεγάλοις pluribus & magn[illegible] propaginibus, à *Galeno l. 4. d. uſu par[illegible] c. 15.* adnotatis, quæ uniuntur, & un[illegible] membranâ copulantur cum venis. Ex[illegible] plorari id poteſt duobus ſtylis, altero pe[illegible] au[illegible]

eriam, altero per venam intromisso: ontingunt se tandem in uno puncto. Divisiones autem hæ vasorum in inessu sunt majores, deinde sensim & nsim attenuantur, adeò ut aranearum is similes conspiciantur, unde multi enem non ingredi dixerunt. Longè men aliud experientia nos docet; marato enim colliquefactoque Liene, arriolarum venarumque quaquaversum r totam Lienis substantiam dispersam fruticationem cernimus, quod dexritati *Highmori Disquisit. Anat. l.* 1. *part.* r. 3. adscribimus; cujus etiam experientum fecit *I. Iacob. VVepferus*, quemmodum apud *Thom. Bartholinum Diab. de pulmon. l. c.* videmus

Pancreas etiam obliquo & flexuoso ctu pererrat arteria hæc splenica. Un*Iul. Cæs. Arantius observ. Anat. c.* 35. uòd una ab aorta ad Lienem propagata teria obliquo flexuosoque, anguis in odum, ductu per pancreas progrediar, ac sinubus hînc inde sit prædita, & uod oculatissimi Anatomici id non obrvaverint, miratur,

Cl.

Cl. *Higmorus Disquisit. Anat. l.* 1. *par*t. 3. *c.* 3. hunc arteriarum processum singulari hoc modo nobis ita describit : *Arteria ex cœliaca, satis magna, enata, transversim per inferiorem omenti membranam se distendit. In medio itinere bifurcata, alter ramus ad Lienis partem elatiorem in homine & in cane, alter ad demissiorem profertur, qui in varios divisi surculos, in substantiam ejus inseruntur. In vaccis, ovibus & damis non est divisa, sed tota in partem ejus inferiorem implantatur, quia partibus superioribus fortiter ventriculo alligatur cùm verò utrinque substantiam ejus intrârunt, variè per eam in plurimas ramorum soboles diffunduntur, ut in bovis Liene videre licet. Venas nullas habet in bove, damis, ovibus, sed ramus splenicus, cùm ad Lienis sedem inferiorem pervenerit, quamprimùm per tunicam ejus penetraverit, in porosam Lienis substantiam statim desinit ; quæ in i*[...]*lam, variis foraminulis pertusam sanguinem effundit, unde in portam reducitur. In humano verò Liene, paulò altius in sub*

stan

*tiam ejus unà cum arteriæ surculis pe-
rant, nec tàm manifestim perforantur,
n bove, quibus foraminulis sanguinem
bstantia Lienis recipiunt. Nullo mo-
àm variis anfractib⁹ cum arteriis im-
cantur, nec ut in hepate venæ portæ &
væ propagines disseminantur, & inocu-
tur: sed plexus illi & inoculationes,
e in Liene conspiciuntur, à fibris invi-
m contextis oriuntur.*

Cl. *Marcell. Malpighius de vi-
r. structur. Exercitat.. Anatom. de
en. cap. 3.* de arteriæ splenicæ ab a-
ta deductæ, ex ortu & productione
n multùm disputat, verùm ejus tan-
m historiam, prout viscus hoc perva-
t, ex singulari autopsia ita delineat:
*ac arteria diverso ritu animalium sple-
m intrat, etenim in bove & ove unicus
ipsius ramus, qui interius in multipli-
s scinditur surculos. In homine autem
ne, equo & aliis, tribus vel quatuor;
andoque pluribus subintrat ramis; hi
enarum extensos tubulos, in Liene præ
teris amplos, prosequentes, hinc inde pro-
du-*

ductis surculis, extremis tandem divarica-
tionibus ad nova quædam corpora, & ca
Lienis spatia desinunt: reliqui autem i
exteriori tunica absumuntur: hoc totum
in bovino, suillo & ovino Liene facilius
innotescit: in homine tam flaccida est Li-
enis substantia, & tantus est sanguinis coer-
citi proventus, ut vasorum alioquin exi-
lium progressus de facili effugiat; paten
autem vasa injecto atramento, quo arteria
denigratur, & scisso per longum venæ du-
ctu, si hinc inde leviter abradatur Lien[illegible]
substantia, multâ aquâ abluatur; sub ven[illegible]
etenim à latere tàm nervorum, quàm
sub ipsis nervis exilis quædam arteri[illegible]
productio, si super extensæ comparetur ve-
næ, deprehenditur, quæ nervorum & vena-
rum subsequens diramationem, minima[illegible]
hinc inde promit propagines, sicuti in ali[illegible]
vasorum germinationibus contingit: Hu-
jus extremi fines multiplices sunt, & r[illegible]
collecti equinam caudam efformant, quo[illegible]
in equorum etiam Liene levi abrasione pr[illegible]
cæteris observatur. Hi multiplices ram[illegible]
rum fines arctè amplexantur, exigua qu[illegible]
da[illegible]

a corpora per Lienem dispersa, inferius ponenda; aliis autem ulterius produ- propaginibus, in membranam desi- t, quâ Lienis spatia inferius lustranda itantur, cæteri arteriæ fines ad investi- em tunicam producuntur, ut patet in cto Liene, cujus arteriæ aere vel atra- ato turgeant. contingit etiam, ut arte- rum rami ad peripheriam Lienis de- cti reflectantur versus ejusdem superfi- m, & contiguis propaginibus impli- tur.

Ateriæ ergò numerosissimæ & insig- s in Lienis substantiam sparguntur, arum usus apud varios Anatomicos Medicos multiplex est. *Andr. Lau- tius* l. 1. *Histor. Anat.* c. 18. & ex eo *cutus Lusitanus l.6. Histor. Med. prin-* .4. *pag. m.* 929. quatuor earum usus es- scribunt; quorum primus est, ut pul- ione suâ fœculentum expurgent atte- entque sanguinem: ut enim pulmo hem enti refrigeratione, ita splen ex- rgatione insigni indiguit. Secundus teriarum usus est, ut crassum hunc san-

sanguinem ex venis in substantiam Lienis excidere sollicitent. Tertius, ut Lienis calorem fœculento succo pene obrutum ventilent, ne languescat. Postremus, ut vitalem facultatem Lieni tribuant, *Adr. Spigelius Fabric. corp. hum. l.8.c.14.* Lienem quintuplo plures habere arterias à cœliacæ ramo sinistro, quàm venas scribit; hinc omninò credibile putat, in Lienis tumoribus aliisque affectibus scirrhosis, materiam copiosiorem in arteriis quàm venis contineri, & propterea per arterias quoque sæpius, quàm venas evacuari.

Petr. Laurembergius Colleg. Anat. Exerc. VII. arterias Lienis servire tradit (1) validiori sanguinis elaborationi, quam promovent motu suo. (2) calori è corde advehendo, quo maximè indiget Lien. (3) expurgationi serosi liquoris, quo Lien inter cætera abundat.

Excell. *Hermannus Conringius l. de sang. generat. & motu nat. c. 21.* unicum secundum naturam arteriarum Lienis usum facit; nempe sanguinem in Lienem ad-

advehere, quo & coctio aliqua possit in viscere institui, & quod coctionem est passum in venas propelli.

Gothofred. Mœbius Med. Physiolog. c. 16. usum arteriarum Lienis statuit, sanguinem fœculentiorem â corde Lieni, partim pro nutritione, partim etiam pro usu publico adducere.

Et Excell. *Thom. Bartholinus Anat. reformat. l.1. c.* 16. arterias Lienem habere magnas multasq; à cœliacæ ramo, secus quam hepar credit. (1) ad vitam & calorem innatum fovendum. (2) ut fortius mutari possit sanguis. (3) ut ad nutritionem sui accipiat sanguinem, & præparet insuper acidum succum cum sanguine arterioso ad se delatum pro chyli & sanguinis totius fermentatione. Nos hanc *Bartholini* sententiam non rejicimus, verùm potius addimus, quòd tantus arteriarum numerus in Liene reperiatur, ut eò melius chylus tenuior ac aquosior in ipso in sanguinem commutetur: peculiare fermentum acidum ad appetitum excitandum, chylique in ven-

triculo coctionem promovendam generetur, ac demum singularis tincturæ spirituum animalium adminiculo producatur, cujus ope chylus in sanguinem coquitur, universa sanguinis massa exaltatur & illustratur, spiritus animales in cerebro, vitales in corde, & semen in testibus ac aliis vasis spermaticis meliori ac feliciori modo generantur, atque demum partes sanguinis feculentiores, tartaro & salibus sylvestribus imbutæ, sed sero copiosiore mixtæ ita disponuntur, ut postea in locis convenientibus, si non unâ vice, crebriore tamen transitu, beneficio circulationis, separari possint. Ut autem melius Lien dicto officio nobili fungi possit, quintuplo plures in eo reperiuntur arteriæ quàm venæ, plures etiam quàm in hepate. Quare etiam à Cl. *Grembsio Arbor. integr. & ruinos. l. 1. c. 8. de usu part.* Lien vocatur officina arteriosi sanguinis, constans 400. arteriis, nec ullum viscus quàm splenem tantâ arteriarum propagine refertum vidit *Helmontius Tractat. de jure duumvirat. §. 11.*

quam

[Q]uando viscus Lienis ejusque substan[t]iam attendit, ejus parenchyma esse cru[o]rem noviter grumefactum, pelle obdu[c]tum, tàm multiplici venarum & arte[r]iarum contextu locupletatum censet, [u]t non sit aliud in toto corpore viscus, [q]uod in subdecuplo totidem arteriis di[v]es sit. Et *Tractat. passiv. decept. scho[l]ar. humorist. c.* 1. Lienem tot arteriis di[t]item facit, ut sibi non habeat viscus par [i]n tanta pulsuum vitalitate. Et *Ioh. van Horn* §. 42. *Microcosm.* vix alia quàm ar[t]eriosa vasa Lienem intra se recipere [s]cribit; ideoque arteriosum viscus *Gale[n]us l. 4. de usu part. c.* 15. & contra veno[s]um *Hippocrates l. 4. de morb.* appellant.

Tanta quoque arteriarum frequentia [a]dmittenda videtur, ut magnam illam [v]asorum implicationem ad continen[d]am spongiosam visceris carnem faciat. Non attollitur autem â tanta arteriarum [c]opia, tùm quòd non in superficiem, sed [t]otius visceris substantiam sint dissemi[n]atæ; tùm etiam, quòd crasso & contu[m]ace sanguine in hoc viscere elaboran[d]o hic motus impediatur. Sple-

Splenicâ quoque arteriâ abutitur nonnunquam natura, ad colluviem vitiosorum humorum in canalem Wirsungianum deponendum, ut extra pomœria nobiliora ad intestina relegetur.

CAPUT XIII.

Lienis venas perscrutatur.

SEquuntur nunc venæ, quas à sinistro venæ portæ ramo, qui splenicus aliàs dicitur, ad Lienem propagari, plerique ferè consentiunt, ipsaque autopsia confirmat. Pauciores tamen eæ sunt; hinc etiam ex arteriis Lienis substantia ferè conflata videtur. Splenicus autem hic ramus ante divisionem ex superiori parte producit gastricam majorem, quæ plures surculos ad sinistrum ventriculi latus mittit: ex inferiori parte mittit epiploicam dextram ad omentum pervadentem. Succedunt coronaria stomachica in ventriculum delata, & epiploica sinistra, in omentum tendens; pancreæ multis surculis per pancreas quoque disseminantur; postquam verò splenicus

cus ramus hosce ſurculos diſperſit, Lieni adproximatur, & vas breve producit.

Iſte verò in bove, damis, ovibus, &c. ad ejus partem inferiorem, quam caudam nominant, quamprimùm tunicam penetravit, delatus, in poroſum parenchyma pertuſus deſinit: In homine, juxta effatum *Highmori l. c.* paulò altiùs in ſubſtantiam cum ſurculis arteriæ penetrat, minùs tamen manifeſtè foraminulentus, nec ita, ut in hepate per parenchyma ejus diſpergitur. Et rami hujus inſignis tunica, quod obſervavit *Gliſſonius Anat. Hepat. c. 45.* in Liene bubulo, quantò ulterius in Lienem progreditur, tantò etiam magis attenuatur, donec tandem vix minima illius veſtigia compareant, totoque hoc tractu majoribus minoribusve foraminibus pertunditur, per quæ ſanguinem è parenchymate refluum exhaurit; eademque hæc foramina per parenchyma ad venarum modum ramificantur, etiamſi venæ alicujus tunica nuſpiam appareat.

Marcell. Malpighius de viſcer. ſtru-

ctur. Exerc. Anat. de Lien. c. 3. longè ac-
curatius istum venarum in Lienem in-
gressum describit; Et quoniam nullu
est Lien, qui minorem involvat suarum
partium obscuritatem, quàm est boum
ideò exemplo *Highmori* ejusmodi vena-
rum processum examinandum assumit.

Lienis, ait, vasa in bove membrane
quâdam portione circumducta, vena
scilicet & arteria, & bini nervorum ram
unitim interiora Lienis intrant, ita ut
antequam ipsum subeant, levi divulsio-
ne separentur; ut autem jam ingressi
manifestius pateant, immissis in ven
per longum forficibus aperiatur oblon-
gus, & amplus ille venosus sinus; qui per
totum excurrit Lienem; in diducto
hînc inde canali (si fiat sectio in parte
graciliori, ubi inter hunc ductum, & ex-
teriorem membranam parum substan-
tiæ Lienis intercipitur) illicò emergit
exigua quædam arteria, si præcipuè jam
atramento repleta fuerit, quæ cum ner-
vis à sinistris, vel hînc inde excurrenti-
bus per longum exporrigitur; & lice
hæ

hæc primò oculos incurrat, & præ cæteris proximior videatur, attamen ſuper hanc tenuis quædam & diaphana extenditur venæ tunica, vel ſaltem ejus vicaria; etenim quamvis in ingreſſu foramina quædam, & quaſi lacinias quasdam in ſplenici rami tunicis excitatas obſervemus, quibus ejusdem tunicæ uniri, vel terminari videantur cum Lienis ſubſtantia; attamen levi factâ laceratione, ſeu extremo cultro ſeparatione, vel ipſis etiam unguibus, continuatio hujus membranæ, impensè tamen gracilis obſervatur per longum ductus, & facillimo etiam negotio à ſubjecta arteria & nervis ſeparatur. Unum tamen obſervatur, venā hanc propè Lienis ingreſſum, exterius ſcilicet, duplici conſtare tunicâ, in ipſo autem limine harum craſſiorem, & externam excipi ab interiori Lienis tunica, quæ vaſorum involucrum efficit, cui arctè hæret, alteram autem ulterius produci. Membrana hæc venoſi ductûs non tantùm ſuperextenditur in ea tubi parte, quæ excurrentes arterias, &

nervos fovet, ſed in altera etiam parte oppoſita, quæ jam forficibus ſciſſa eſt.

Multiplicia habet venoſus hic amplus ductus foramina, dum arteriarum, & nervorum elongatas hinc inde propagines ſequitur, ideò neceſſariò ramorum hiatus in patenti trunco determinatis in ſpatiis obſervantur ex diametro ſibi correſpondentes, qui cùm in geminatos ramos pateant venoſi tubuli ulteriorem progreſſum exhibent, qui hinc inde ut mos ſanguineorum vaſorum ſubdiviſionibus iterum productis uſque ad externam membranam eandem ferè ſervat proportionem, quam in filice obſervamus. Aliis ulterius foraminibus pervia eſt hæc venoſa tunica; nam inter patentia ramorum orificia, multiplicia quædam veluti ſtigmata obſervantur, non in ea parte, ſub qua excurrunt arteria & nervi, ſed in oppoſita ejuſque lateribus. In his licèt tunica venoſi ductûs hiet, & pateat, non tamen comites arteriæ, & nervi rami propaginibus concomitantur; quod certè miro non caret artificio.

cio, cùm ubique in cæteris animalis partibus ferè ſemper arteriarum & venarum, quin & nervorum hiatus, & productiones conſocientur.

Antequam verò ad venarum ſplenicarum conſiderationem ulteriorem progrediamur, illæ cui uſui ſint, & an amicabili etiam conſortio inter ſe conſpirent, explicabimus.

Uſus itaque venarum videtur ſanguinem perfectius elaboratum è Liene recipere ad cavam, deinde ad hepar & cor iterum derivare. Quem uſum etiam agnoſcit Cl. *Highmorus Diſquiſit. de affect. hypochondriac. c.4.* cum venam ſplenicam in animalibus quampluribus terminari aſſerit; quaſi nihil aliud agere à natura deſtinata foret, quàm ut ſanguinem à poroſo parenchymate ad portas reciperet.

Egregiè etiam anaſtomoſibus inter ſe coëunt venæ cum arteriis, antequam Lien i ſe immerſerint. Excell. *Thom. Bartholinus Anat. reformat. l. 1. c. 16.* anaſtomoſes has frequentes arteriarum

Lienis cum venis ejusdem, præsertim unam insignem ante ingressum vasorum in Lienem agnoscit: Reliquas in Liene ponit. *Antonida van der Linde in Med. Physiolog.* insignem illam anastomosin vasorum in Lienem admittit, eamque excellenter conspicuam esse, quòd & citra Lienem fiat, & in majoribus ramis, scribit, qui tamen de aliis anastomosibus, quibus frequentissimè Lienis vasa coire inter se tàm affirmatè (uti loquitur) multi dicunt, ac si vidissent, non immeritò dubitat, cùm nullus oculus tàm perspicax sit, qui discernere hîc possit vasorum discrimen, ne dicam anastomosin. Interim insignem illam inter arteriam & venam splenicam anastomosin magni æstimat *Iacob. Backius Dissertat. de corde*, probaturus sanguinem à ventriculo advenientem non intrare Lienem, sed cum illo egrediente congredi; quod tamen oculi capere non satis possunt.

Concedit hanc anastomosin etiam Excell. *Rolfincius l. 6. Dissert. Anat. c. 24.*

quando

quando communionem utriusque vasis duobus stylis explorare jubet, altero per arteriam, altero per venam intromisso, & inter se collidere tunc videbimus.

Peculiare & nobile officium huic adsignat *Highmorus Disquisit. Anat. l. 1. part. 3. c. 3.* arbitrans, cùm tot arteriæ tribuantur Lieni & multò plures quàm hepati, necessum fuisse, talem anastomosin rami ejus superioris cum ramo venæ adesse, ut pars aliqua sanguinis, antequam Lienem ingreditur, venæ exhibeatur, ne Lien nimiâ ejus copiâ oppressus obruatur, & ab officio impediatur. Ad Lienis portas verò hanc inoculationem fieri debuisse scribit, ut solummodò melancholica pars sanguinis introduceretur, purior autem per anastomosin hanc venæ splenicæ, quæ ad portam heparq; defert, amanderetur.

Una ergò præ cæteris maximè videri potest, quæ ante ingressum in Lienem contingit, estque satis notabilis, cùm dicta scilicet vena cum arteria comite conjungatur. De reliquis, quæ sunt

in

in *Liene*, nec veteres dubitaverunt. Qui tamen elutriationem sanguinis, seu in carnium poros effusionem seu depositionem cum *Harveo*, *Pecqueto* & *Glissonio*, qui speciatim, quod hûc confert, adnotavit *lib: de Anat. Hepat. c. 45*. strictè assumunt, ajunt, has pertulas majoribus minoribusve foraminibus, in omnes parenchymatis partes disseminari, ex quibus sanguinem hauriunt. Simili prorsus ratione & arteriæ per totum parenchyma disseminantur. Propagines usque adeò gracilescunt tandem, ut oculorum aciem effugiant.

Venis etiam ad Lienem tendentibus valvulas inesse autopsia docet in variis animalibus, ut egregiè Cl. *Highmorus* demonstrat, delineationibus curiosissimis rem maximè illustrans. Sic enim *l. 1. Disquisit. Anat. part. 3. c. 3. pag. 65.* scribit: *Venæ omnes, quæ à Liene ducuntur in porcis, damis, ovibus, canibus, equis aliisque animalibus conspicuas valvulas in illis habent a Liene spectantes, quæ rami splenici ductum à porta ad Lienem penitius ob-*

stru-

struunt. Rogatus verò, num & in homine ita sese res habeat? Respondet: Non licuisse quidem sibi in humano Liene tàm planam instituere demonstrationem, cùm ob membranarum tenuitatem, & in corporibus emortuis omnium decidentiam & conniventiam, illas à vena tunicis discernere haud potuerit, interim sanguinis fluxum in omnibus eundem esse, vel hoc tam iàn vivis brutorum dissectionibus, quàm emortuis hominum cadaveribus, sæpius repetitum experimentum probare posse: aperto ramo splenico in medio ejus inter Lienem & portam ductu, si versus Lienem ramum digito compresseris, ab inflicto vulnere parum & languidè à porta tàm in vivis quàm emortuis sanguis effluit. Si verò digitum tollas, & ad alteram partem sectionis rami splenici versus portam venam coarctes, violenter & affatim à Liene effluit; imò per illud vulnus totam sanguinis massam in vivis brevi temporis spatio irruere videbis; in emortuis omnis qui in Liene & aorta ad cor usque fluxui aptus est, per vulnus hoc facilè effluet,

Et

Et ita hactenus de venis splenicis diximus; de quibus nonnulla etiam notatu digna nobis occurrunt. In cadavere, quod Lutetiæ dissectum scribit *Laurentius*, in exiguum corpus glandosum ramus splenicus desiit. *Fabric. Bartoletus*, referente *Joh. Rhodio in Mantiss. Anat. observ.* 28. Mantuæ ramum splenicum, priusquam in Lienem insereretur, ramulum in emulgentem sinistram transmisisse observavit. Cujus beneficio melancholicos quandoque per urinas purgari credit. Et *Henr. à Meinichen apud Thom. Bartholinum centur.* 2. *Epist. Med.* 87. intorta ac simplici gyro circumvoluta vasa splenica vidit.

Ex numero autem venarum Lienis famosiores ac conspectiores sunt 1. Vas Breve, & 2. Vena hæmorrhoidalis. 1 Vas breve hoc à *Galeno* στόμαχος φλεβώδης stomachus venosus appellatur. Hoc vas in rerum natura dari negat *Æmil. Parisanus l.* 4. *de subtil. Microcosm. Exercit.* 3. sed ligamentum subtile esse docet. *Spigelius* hoc vas venosum etiam planè negat;

gat, arterioso quippè contentus. *Iacob. Backius Dissertat. de corde* contentus est venis gastricis.

Notum *Hippocrati* hoc fuisse persuadet *l. 4. de morb.* & 5. *Epid.* Ubi tamen ut plurimum in statu naturali adest: defuisse tamen aliquando, *Walæus, Fontanus & Bartholinus* observârunt.

Oritur ex ramo splenico, ubi Lienis parenchymati jam est immersus: sæpius à rami splenici surculo extra Lienis corpus ante vel circa ejus insertionem. Excell. *Thom. Bartholinus Anat. reformat. l. 1. c. 16.* item quandoque hoc fieri admittit. Sequutus tamen *Walæum* ramulum esse annuit venæ splenicæ, qui, ubi ad spatium inter ventriculum & Lienem medium ven. t, in duos bifurcatur surculos, quorum unus Lienem, alter ventriculum accedit.

Rarò unicum est hoc vas & solitarium, uti scribit *Ioh. Rhodius in Mantiss. Anat. observ. 29.* in corpore quodam va. breve valde amplum observatum est: idque unicum ex vena & arteria; quod plerumque

rumque ex pluribus constructum venæ gastro epiploicæ nonnunquam incumbit.

Utplurimum tres spectantur; nonnunquam plures ramuli. Sex à *Rolfincio* sunt observati. *Veslingius* octo invenit; & *Ioh. Arnoldus Friderici* Professor in Academia Salana in quadam infanticida numerosiores.

Resultant interdum à se invicem longè disjuncti, modò sibi vicini: laterales ventriculi partes perreptant usque ad os superius, inter duas membranas, inquit *Riolanus*, & interior notis quibusdam lividis seu poris est compuncta, latusque sinistrum interioris ventriculi est nigrius dextro.

Varolius l.3. Anat. c.5. inseri hos ramulos in ventriculi sinistram sedem, & ad orificium superius pertingere statuit. *Vesalius Fabric. corp. hum. l.5 c.9.* sinistrum ejus latus nominat, in quod vas breve excurrit, non usque tamen ad superius orificium. *Bauhinus in Theatr. Anatom*, ramum splenicum dividens in duos

duos ſurculos, alterum horum ſurſum in ſiniſtram partem ventriculi, nonnunquam verò verſus ipſius ſiniſtrum eructare humorem melancholicum ſtatuit. *Laurentius l.1. Histor. Anat.c.18.* evenire poſſe exiſtimat, ut, obſtructo hoc canali remeet in ramum ſplenicum humor ille, & ab hoc nunc in coronariam ventriculi, nunc in hæmorrhoidalem, nunc in meſentericas venas.

Verior via apparet *Veſalii*, cui *Riolanea* ſuccedit. Nam quamprimum ventriculo vas hoc breve approximat, à tunicis hujus abſconſum, hinc inde eodem in latere vario modo diſpeſcitur, cumq; reliquis à porta deſcendentibus gaſtricis confuſum anaſtomoſesque faciens progreſſûs ſui ulterioris veſtigia occultat. Hoc tamen verum utique eſt, vas hoc magis elatiorem iſtius lateris ventriculi partem adſcendere, ſicque ipſum etiam orificium accedere, maximè cùm rarius uno, frequentius triplici & ſextriplici ſurculo exiens ventriculum coronet. Non nihil inæqualis ſæpius eſt inſertio

hæc;

hæc; & in brutis, ut canibus & ovibus nonnihil variat.

Nos ergò vas hoc breve, cùm à tunici[...] est absconsum, plurimos emittens ramu[...]los, mox fundum, sæpius orificium ventriculi sinistrum coronare, ipsam tamen Lienis substantiam in statu naturali non intrare, sed potius, ut ex diligenti autopsia patet, statim intra primam ventriculi tunicam desinere, dicimus. Unus est *Riolanus* ex Nostratibus, qui interiorem tunicam notis quibusdam lividis tanquam poris compunctam, latusque sinistrum interioris ventriculi dextro esse nigrius, apertè profitetur, omissis tamen, quæ fidem verbis addunt, observationum exemplis. Conceptus ergò in animo magis quàm verè pervia foramina videntur.

In statu autem præternaturali, aut certo quodam individuo, ventriculum intrare, illique aliquid infundere, non libenter concedimus. Sic quæ *Ioh. Valverdal.* 6. *Anat. c.* 5. de Cardinali *Cibo*, in cujus aperto post mortem abdomine venam

vena hæc insignis magnitudinis ad os ventriculi tendens reserata ventriculi cavum repleverat: Item quæ *Laz. Riverius observ. communicat. 6.* de Henrico *Ruffio* laborante nephritide per quadriennium, tandem illâ cessante vomitu crebro & laborioso cum angore & cardialgia: Et quæ in aliquot personis observavit *Ioh. Daniel Horstius Manuduct. ad Med. part. 1. c. 1. s. 3. pag. 93.* adducuntur, sunt ægrotantis Lienis signa & effectus; sicque certi nihil, & quod alienum esset à *vasorum* vasorum malè affectorum consimilium, evincunt.

Rectè ergò Magnus *Conringius l. de sang. generat. & mot. nat. c. 22.* de hac re quando disserit, inter modum naturalem & violentum distinguit, & in hoc ex Liene per vas breve effluere aliquid posse concedit, in illo verò minimè. Et sic, quemadmodum ventriculo per vas breve sanguis communicari potest ex Liene; ita rursum Lieni aliquid communicari potest ex ventriculo. Hoc significavit *Hippocrates l. 4. d. morb.* quando Lie-nem

nem sub ægrotantem de potu trahere ex ventriculo, hydropem suboriri, & scrotum pellucidum evadere scribit. Sæpè aquâ impurâ copiosè bibitâ, Lien eam attrahit, tumidique suboriuntur Lienes.

Riolanus observavit communionem vasis brevis cum diaphragmatica sinistra, quæ cavæ soboles est. Et hanc viam esse censet, per quam sanguis melancholicus in Lienosis per nares evacuatur, ut passim legitur apud *Hippocratem*, imprimis 2. *Epidem. s.* 2. ubi *Bioni*, cùm ex larga urina nihil subsideret, sanguis è nare sinistra fluxit.

De vasis hujus usu materia est spinosa, eaque multis Autorum sententiis diversis agitatur, de quibus in *Sectione secunda*, ac in peculiari *Tractatu* de *Vase brevi Splenico*, Deo adspirante, prolixius sumus dicturi.

Galenus l.4. d. usu part.c.15. Item l.5. d. usu part.c.4.l.3.facult.nat.c.3. acidum succum sive melancholiam acidam per venosum hunc stomachum, vas scilicet bre-

breve, ad coctionem juvandam in ventriculum eructari putat. *Avicenna can.* 1.*fen.*1.*doctr.* 4. *c.* 1. titillando Oesophagum famem excitare acidum hunc ſuccum etiam fatetur. *VValaeus in Epiſt. de motu chyli & ſang.* itẽ *Th. Barthol. Anat. Reform.l.*1.*c.*16. huic opinioni non repugnant, ratione & experientiâ, quòd ſcilicet nulla pars in corpore magis aceſcat quàm ipſe Lien, ſatis edocti; idque quòd Lien porcinus ventriculi debilitatem ac imbecillitatem emendet, obſervationibus ſuis confirmant. Alii fermentum ſeu ſanguinem acidum in ventriculum deponi duabus de cauſis aſſerunt, vel ut eum corroboret, vel ut appetitum in iſto excitet. Acidi verò nihil generari in Liene acutiſſimus *Highmorus Diſquiſit.* de *affect. hypochondr. c.* 4. multis argumentis evincit. Alii adſcribunt huic, quaſi chylum à ventriculo ad Lienem ducat. Quoniam verò vas breve ipſum Lienem rarò intrat, quomodo in illum aliquid devehere, vel ex illo in ventriculum, cum ille non reperiatur

per-

pervius, ut manifestò jam liquet, sese exonerare posset.

Macerant ergò se frustrà & semper dubii hærent, qui ventriculo aliquid communicare Lienem, sive ex illo aliquid exsugere censent. Et hoc non ignoravit *Dominicus de Marchettis Anat. c.3.pag.16. Sunt, inquit, qui dicunt, vas breve ascendere ad excitandum appetitum, & quod ventriculum ipsum perforet; ego tamen,* pergit, *in plurimis cadaveribus à me dissectis hanc perforationem nullâ diligentiâ observare potui; & licèt mihi notum sit, quòd, quando sanguis vomitur per os, hoc proveniat ab aliqua vena, quæ ventriculum perforat, sed tunc vas non est in suo esse naturali.*

II. Hæmorrhoidalis interna est, quæ, notante *Rolfincio Dissertat. Anat. l.6.c. 24.* à ramo quidem mesenterico sive portæ dextro nascitur, mutat tamen interdum situm suum, & propè splenici initium oritur. Sic ante ingressum rami Splenici in Lienem eam esse productam scribit *Highmorus l. c.* ex cauda ejus

Lin-

Lindanus. Et in cadavere juvenis robuſti, uti narrat *Ioh. Rhodius Mantiſſ. Anat. obſerv.* 49. *Fabricio Bartoleto* obſervante, circa rectum inteſtinum è ramo ſplenico hæmorrhoidalis interna originem duxit, quæ ſecus è meſenterio prodit. Idem Patavii *Ioh. Veslingius* in virili cadavere obſervavit.

Quando verò propè initium Splenici exoritur, tùm internè ſecundum inteſtini recti longitudinem progreditur, tandemque in podicis membranoſam ſubſtantiam propaginibus ſuis inſeritur. Jungitur hoc loco immediatè hæmorrhoidali externæ, quæ à cavo hypogaſtrico ramo oritur. *Hoffmannus* in *lib. d. uſu Lienis* decidere venam hanc ſaltem ex ſubſtantia Lienis autumat, nequaquam verò à ramo ſplenico, antequam Lienem ingrediatur. Omnes enim pro bonis viris habet, qui ſcripſerint quod viderint.

Per hanc venam autem hæmorrhoidalem internam nulla expurgatur materia ſpurca, tàm craſſa, qualis illa, quæ per

ex-

externam secedit; nihil enim alvo immediatè per venas è Liene communicari potest. Cumulatur verò & colligitur sæpè hîc materia excrementitia ex universo corpore, & si hîc stagnat ea, vitium contrahit, ac plurimorum morborum mater frugifera evadit; quando verò evacuatur, desinunt ferè omnia symptomata, ut multi Viri excellentissimi, *Rolfincius* in *ord. & meth. febr. general. c.* 82. *Suvalvius Disquisit. Therapeut. s.* 6. & *Ioh. VValaeus Meth. med. ad hamorrhoid.* nobiscum testantur.

Caput XIV.

Lienis vasa lactea indagat.

De vasis lacteis, an Lienem adeant? Spinosa est quæstio ac variis difficultatibus implicata. Quoniam verò ita voluit natura, multa sanè circa Lienis usum sunt immutanda. Sed hîc ferè omnes Anatomici, paucis exceptis, negativam amplectuntur. Ipse lactearum venarum inventor *Asellius*, qui sanè nulli operi pepercit, ut quosvis earum ductus pervestigaret, nullam tamen, ne mini-

nimam quidem de illis ad Lienem pertinere constanter asserit; Cui subscribit etiam Excell. *Thom. Bartholinus Defens. Lact. Thoracic. pag.* 25. Imô notissimum judicat *Joh. Henr. Pauli Anat Bilsian. c. 5. pag.* 50. nullas alias vias, præter arterias inveniri, per quas aliquid in Lienem transferatur. Optavit etiam *Hoffmannus l. d. usu Lienis cap.* 7. vias chylum eò deducentes deprehendi; cùm verò naturam hïc frustrà sollicitari videret, factum est, ut ad venæ splenicæ cum arteria splenica complicationem confugerit.

Verùm non omnibus contingit adire Corinthum. Nos non semel tantùm in canibus, sed ovibus etiam ramulos chyliferos tùm à ventriculo, tùm à pancreate ad Lienem porrectos vidimus. Chylus, quem hæc vasa vehunt, modô aqueus & tenuis est, ut adeò ex hujus distributione minus oculos incurrant. Madent quoque omnia vivi corporis tenui quodam & aqueo humido; itaque difficile quoque est ruptis fibris dignoscere hunc

H chy

chylum ab alio ſero. Tenue porrò per fibras ac venulas non ita transparet, ùt lacteum quid aut ſanguineum. Et hosce ductus lacteos ad Lienem tendentes ex autopſia nobiscum approbant varii Anatomici & Medici.

Ioh. Rhodius Mantiſſ. Anat. Obſerv. 31. Anno 1649. 23. Jan. in fœtu è ventriculo in pancreas plures poros lacteos tendere vidit cum *Veslingio*. Ejusdem Anni Januar. 18. quâ parte pancreas albæ Lienis lineæ inhæret, multa lacteorum ductuum veſtigia comparuêre; etiam quâ parte ventriculus Lieni incumbit, plures meatus lacteorum ramulorum.

Iohan. Veslingius ad Cl. *Mauritium Hoffmannum* ſcribit, ſe in humano cadavere, tùm à ventriculo, tûm à pancreate ad Lienem porrectos chyliferos meatus obſervâſſe, atque hoc etiam anno publicè Studioſis oſtendiſſe. Vid. *Obſervat. Anat. & Epiſtol. Medic. à Thom. Bartholino edit.*

Cœcilius Folius apud *Thom. Bartholinum*

mum cent. I. *Epist. Med.* 62. pancreas, glandulosum viscus, lactei humoris esse receptivum dicit, non ut ipsum hepati tantùm impertiatur, sed & reliquis fortasse visceribus. De Liene non dubitat, quandoquidem id fieri per tenuem canaliculum venarum comitem à se sæpius in brutis fuit observatum.

Celeberrimus *Herm. Conringius l. de generat. sang. & motu natural.* de ductibus chyliferis ad Lienem tendentibus pro more suo laudabili ita disserit: *Sineque arteriæ neque venæ faciunt ad illam chyli eductionem, manifestum est, dari aliquod vasorum genus ejus rei gratiâ quidem conditum, distinctum tamen à venis arteriisque hactenus notis. Nempe quemadmodum in mesenterio venæ lacteæ tertium constituunt vasorum genus ac novum, ita par est & hîc simile quid reperiri. Erit autem valde difficile oculis illud subjicere. Certè difficilius, quàm cernere venas lacteas. Quemadmodum enim illæ non videntur amplius, sed oculis sese subducunt, chylo destitutæ: ita certè & hæ non-*

nisi fibrarum effigiem possunt præ se ferre à chylo suo vacuæ. Chylus porrò hic aquosus est & limpidus, cùm alter sit lacteus. Ideoque longè minus quoque vasa sua reddere conspicua potest. In ea præsertim multitudine partium madentium, imò maximè, cùm & aliæ fibræ pleræque, teste Aristotele l.3. histor. animal. c.6. contineant ὑγρότητα τὴν τοῦ ἰχῶρος. Ad hoc venæ lacteæ per longum spatium eunt: ventriculus verò & Lien adeò nectuntur firmiter & propè, in homine pariter ac brutis, ut quod inter utrumque sit, non nisi rupturâ dignoscas. Factâ autem illâ, cùm non possint non vacuari statim vasa, ne quidem vivo in corpore, præ membranosarum fibrarum similitudine poterunt dignosci. Quod si cui tamen hæc vasa aliquando apparuerint, illius sanè & felicitas & industria magnam laudem merebuntur. Nec tamen crediderim fore nunquàm conspicua, nisi in corpore quodam, in quo minor est ventriculi & Lienis cohæsio, quodque non multò post acceptum potum vivens adhuc & spirans aperiatur.

Cl. *Laurentius Eichstadius Colleg. Anat. Quæst.* 162. hanc Lienis esse actionem & usum censet, ut ex aquosa, partim etiam chyli portione, sanguinem conficiat & elaboret. Licet verò hæ chyli viæ ad Lienis officinam in Anatome valdè sint obscuræ, verisimillimum tamẽ putat, pancreas in suis meatibus lacteis affinibus continere istum chylum, quem Lien attrahat, quique in substantia splenis præparatus per ramum splenicum jecori communicetur, ut in eo magis elaboretur.

Anton. Deusingius Id. Fabric. corp. hum. part. 1. *c.* 6. §.12. vasa item lactea quædam à ventriculo immediatè ad Lienem pertingere vidit, aquosiorem chyli portionem ad eundem devehentia; nec absonum credit, Lienem per similes lacteos poros ex ipso pancreate allicere aqueum chylum, quamvis ob coloris tenuitatem meatus suos haud manifestantem.

Hier Barbatus, Patavinus, Anatomicus insignis, *Dissertat. de sang. & ejus sero*

pag.27. & 28. chyli aquosioris per certos ductus ad Lienem delati coctionem in sanguinem etiam agnoscit, sententiam suam sequentibus verbis proponens: *Quæ hic aliquis viam, ob diversam Autorum sententiam? Non admitto Henr. Regii opinionem lib. de fundam. Physic. quoniam licèt inter ligaturam, & ventriculum tumeat vas breve, non supra versus Lienem: hoc minimè ostendit, chylum à ventriculo ad ipsum ferri Lienem, sed est sanguis, qui circulaturus, si ligaturâ impediatur, vas prædictum extendit. Conringio, etiamsi non compareant venæ lacteæ, Lienis parenchyma attingentes, satis est conjectura. Consentaneum rationi existimat Veslingius Syntag. Anatom. c. 4. Lienem aqueum chylum ex accubante sibi ventriculo allicere; quæ sententia maximâ nititur probabilitate; aliquam enim sanguificationem Lieni non esse denegandam, suadent raritas visceris, vasorum amplitudo & copia, sic annuentibus Aretæo lib. de caus. & sign. morb. chronic. Aphrodisæo in problem.*

Tan-

Tandem non omnem chylum per lactea solùm ad cor, sed etiam ad hepar & Lienem ferri opinatur & urget ex recentioribus *Isaacus Cattierius in observat. Petro Borello communicat.* 18. Ac imprimis *Iacob. de Back Dissertat. de cord. sect.* 1. *c.* 6. lacteum omnem succum ad receptaculum non ferri, variis argumentis, quæ *pag.* 143. & 144. videri possunt, demonstrat.

Hujusmodi igitur vasorum lacteorum ad Lienem pertingentium usus erit, chyli tenuioris ac aquosioris portionem ad Lienem deferre, ut ibi vi caloris insitæque constitutionis in sanguinem coquatur; qua de re in *Sect. II.* peculiariter tractabimus.

CAPUT XV.

Lienis vasa lymphatica pervestigat.

NOn desunt inter Neotericos, quamvis in re Anatomica oculatissimos, qui Lienem vasis lymphaticis prorsus destitutum crediderunt, inter quos *Thom. VVhartonus*, singularis ille

Anatomicus, pro merito colendus, in *Adenographiæ totius corporis descriptione* pag. m. 13. *Vix autem fingi potest, in quem usum liquorem hunc eliciat, nisi in nervorum. Desunt enim alia omnia vasa, per quæ idem absportetur, præter nervos. Nam Lymphæ ductus nulli adhuc per hanc partem* (loquitur de Liene) *distributi observantur.*

Franc. Glissonius in Anat. Hep. c. 45. pag. 516. proficetur quoq; sese hosce lymphæ duct⁹ non vidisse, hisce verbis: *Vasa habet* (Lien) *arterias, venas, nervos plurimos, & nervosas fibras innumerabiles, lymphæ ductus nullos videmus, eosque propterea (si qui adfuerint) aliorum oculis perspicatioribus detegendos relinquimus.*

Gualt. Charleton in Oeconom. Animal. Exercitat. 9. de lymphæ duct. pag. 178 nullos quoque in Liene admittit lymphæductus. *Lymphæductuum*, inquit, *duo genera constituuntur ab inventoribus, quorum alterum eos omnes, qui in abdomine sunt, complectitur; cæteros, qui ex artubus, seu exterioribus corporis partibus ex-*

ori-

oriuntur, alterũ. Priores ab hepate, omento, aliusque infimi ventris partibus (Liene unicè excepto, in quo nulli adhuc sunt reperti) ferè omnibus emergunt.

Plures Autores hanc opinionem foventes recitare facilè nobis foret, ne verò simus prolixi, eos missos faciemus, illudque tantùm dicimus, nos non semel vasa illa lymphatica in Liene canis & vaccæ vidisse nec nos tantum ea vidimus, sed alios etiam Anatomicos eminentissimos producere possumus, qui ejusmodi lymphæ ductus in splene oculati observârunt,

Celeberrimus *Frid. Ruysch in Tract. de valvul. in vasis lymphat. c. 3.* Lienem vasis lymphaticis scatere fatetur, ideoq; paucis, quo ritu illa investiganda sint, expedit. Aperiatur duabus horis à potu abdomen cujusdam animalis strangulati, aut mactati, ligenturque simul omnia vasa splenica, tàm sanguinea quàm serosa (jamjam enim effluit lympha vasis) quo facto amputandus Lien sub ligatura (quemadmodum figura demonstrat)

& afferi feu menfæ imponendus, ut o-
mnia luculenter confpici poffint: tum-
demùm trudatur digitis lympha ab ex-
tremo ligaturam verfus, fic vafa in con-
fpectum veniunt copiofiffima, per quæ
lympha nullo modo (nifi adhibitâ vi)
reduci poteft. Benè tamen obfervan-
dum (1.) Vafa illa non folùm in fplenis
fuperficie reperiri, verùm etiam in par-
te interiori arteriam fplenicam, nervos-
que concomitari. (2.) in omnibus ani-
malibus ejusdem generis haud æque co-
piofa effe. (3.) Lienem humanum non
tantâ gaudere lyphæductuum copiâ,
quantâ quidem vitulinus. (4.) Profpi-
ciendum in ligandis vafis fplenicis, ne
dilacerentur, aut rumpantur vafa illa fe-
rofa feu lymphatica.

Francifc. de le Boë Sylvius Difp. Medic. 5 *de Lien. & Glandul. ufu* hæc vafa lym-
phatica etiam Lieni adfcribit, ut majo-
rem cum arteriofo fanguine affluentis
feri copiam à venis neglectam abforbe-
ant & abducant.

Marcell. Malpighius de vifc. ftructur.

Ex-

Exerc. An. de Lien. c. 1. pag. 99. & 100. vaſorũ lymphaticorum copiam etiam aliis Lienis vaſis connectit, quæ, ut ait, multiplici propagine ſub exarata Lienis membrana excurrunt, ſuisq; conſpicuis truncis circa ſanguinea vaſa, hoc viſcus ingredientia, ludunt. Mira eſt iſtorum amplitudo & nexus; rete enim, cujus inæqualia ſunt intercepta ſpatia, efformant. Contentus humor flavo, & interdum ſubrufo ſaturatus colore fluit, & frequentibus valvulis fulcitur, poſtremoque conſpicuis ductibus per omentum deductis in receptaculum irrumpit.

CAPUT XVI.

Lienis nervos perſpicit.

NErvos habet Lien à ſexti paris ramo, nempe à ſuperiore illius plexu in abdomine propè glandulas renales; qui ibidem ſaltem ante ingreſſum eorum in Lienem arteriis conjunguntur, quas nec deſerunt poſtea, donec nervoſis fibrulis implexi fuerint. Exilem eſſe hunc nervum voluit *Galenus l. 5. de uſu part. c. 10.* quem ſequitur *Aretæus lib. 1.*

de cauſ. acut. morb. c. 14. ne gravativus dolor, qui aliquando in hoc viſcere ſentiatur, non ſit viſceris ipſius, ſitque hoc modo inſenſibile in ſanitate viſcus.

Hos Lienis nervos potius tunicæ inſeri, in ſubſtantiam verò non penetrare cum *Veſalio* ſcribunt *Bauhinus, Spigelius, Laurembergius, Veſlingius*, *Bartholinus*, & alii, cùm ſcilicet exilem propaginem è ſextæ conjugationis interno ramo, qui ſiniſtri lateris coſtarum radicibus exporrigitur, humiliori membranæ omenti immitti perhibent, in Lienis potius tunicam quàm ipſius protinus ſubſtantiam ſpargendam. Verùm non in membranam, ſed & ſubſtantiam ſpargi eos conſtanter aſſerit *Riolanus* argumento ſenſûs exquiſitiſſimi, quo excruciatur Lien. Et Excell. *Blaſius comm. in Syntagm. Veslingii c.* 4. quando *Veslingius* nervos per exteriora tantum viſceris diſpergi vult, per exteriora non intelligit tunicam parenchyma tegentem, ſed & ipſum parenchyma.

Primus *Franciſc. Gliſſonius lib. de Anat.*

He

Hepat.c.45. aliam de nervorum in Lienem insertione & usu sententiam proponit. Nimirum adfirmat is, nervos hosce reverâ Lienis parenchyma intrare, & arterias comitari: singulis, ait, arteriæ ramis plures nervorum rami adstites sunt, iique diversæ magnitudinis, quorum bini arteriæ trunco utrinque accumbentes, præ cæteris sunt conspicabiles. Nervi isti, quò Lieni propiores fiunt, eò etiam grandescunt magis; idq; similiter spatio aliquo, postquam Lienem subiére, iisdem contingit. Adest in Liene fibrarum nervosarum ingens satellitium, adeò ut sextuplo minimum reliqua omnia vasa mole suâ superent: nec possunt facilè distributiones earum in ordinem aliquem redigi. Ubique ferè per totum parenchymatis tractum variè inter se complicantur, ut retis imaginem planè repræsentent. Fibrarum harum fines exteriores Lienis tunicæ, qua gibbum ejus obvolvit, & qua cavum ambit, interiores fines firmiter adalligantur. Arctè quidem invicem cohærent,

digi-

digitorum operâ tamen sunt separabiles. Dictarum fibrarum aliquæ hîc illîc manifestè cum ultimis nervorum ramulis uniuntur: & licèt minimè verâ ramificatione ab hisce proficisci videantur, connexionum tamen harum ope, necesse est iisdem aliquo modo famulentur; præcipuè quoniam cum aliis vasis nihil intercedit negotii.

Usum horum nervorum quod attinet, hoc facile creditu est, ait *Glissonius*, eos vel sensui vel motui inservire; est enim Lieni sensus omninò hebes, & motus spontaneus planè nullus; ut neutrius horum causâ tot nervi illi tribuendi sint. Atque ideircò nulli insigni usui destinati videntur, nisi quippiam vel ad Lienem adferant, vel ab eodem auferant. Non autem existimandum est, quicquam eorum adminiculo ad Lienem apportari; quoniam neque id huic ex usu fuerit, nec vas excretorium ullum adest, per quod ingestus humor egeratur foras. Ideoque oportet aliquid è Liene educant, quod deinde in superiorem ab-

ominis plexum transferat, únde postea datâ occasione, vel immediatè er nervos sexto pari connexos, vel mediantibus cerebro, & medullâ spinali n omnes totius corporis nervos distribuatur. Tot nervosæ fibræ in Liene intertextæ sunt, statuit idem *Autor*, partim pro usu privato, ut laxum spongiosumque illius parenchyma stabiliant, ne à sanguinis ex arteriis affluentis impetu ruptum dissiliat; partim pro usu publico, quod colligendum exinde, quia nudæ sanguini (parenchyma illud perlabenti) exponuntur, forsan, ut liquorem aliquem ex amne illo ebibant. In quem finem autem, cùm nec ipsis usui esse possit, nec vase separatorio donentur, per quod eundem efferant. An propterea necesse est, vasis cujuspiam alterius rem agant. Arteriis verò munifices esse nequeunt, quoniam illæ humori egerendo duntaxat, non autem excipiendo destinatæ sunt. Nec magis venis suam operam accommodant: siquidem istæ sanguinem illum abducunt, à quo fibræ jam dictæ liquorem suum exhauriunt;

Qui si in venas transferendus esset, non opus profectò erat, eundem à sanguine separari. Ideoque nervi soli supersunt, quibus ancillentur. Et profectò magna hîc inter fibras istas nervosque similitudo intercedit; eoque nomine nervosæ fibræ appellantur. Quin etiam illæ ipsæ, si minus è nervorum extremitatibus oriundæ fuerint, iisdem saltem conjunguntur. Quæ nobis facilè genuinum fibrarum harum usum indicaverint; esse nempè nervis auxiliatrices. Et cùm actio illarum peculiaris sit, liquorem aliquem è sanguine prolicere, quonam istum ablegent, præterquam ad fines nervorum capillares, quibus cum uniuntur? Concludit igitur *Autor*, fibras hasce liquorem quendam per Lienis parenchyma delatum elicere, eumque in nervos capillares (quibus conjunctæ sunt) transferre: huncque esse usum Lienis primarium. Quibus, si quid oculi nos docuerunt, addimus majores eos fieri nervos, cum ad Lienem propius accedunt. In homine hoc nō ita observare datur, quàm diligentes etiam simus in inquirendo & perscrutando.

*Marcell. Malpighius de Viscer. Stru-
ctur. Exerc. Anat. de Liene c.* 3. hunc
nervorum in Lienem ingressum co-
rumque distributioné peculiari etiam ac
admirando quodam modo ita describit:
*Nervi ut plurimùm bini extra Lie-
nem mutuâ fibrarum implicatione in-
osculati, mox subdivisi à latere arte-
riæ, & quandoque supra ipsam (in hoc
enim est naturæ lusus) sub vena excur-
runt. In progressu ampli ductus sub-
dividuntur, & ad invicem inosculan-
tur, veluti accidit in thoracico ductu.
Divisiones postea & arteriarum bi-
furcationes sequuntur, ita ut totum
Lienis corpus pervadant. Investiun-
tur involucro quodam membranoso,
nedum amplum venæ sinum excur-
rentes, sed etiam in reliquo Lienis cor-
pore, ita ut videantur veluti enses va-
ginâ conditi, quin & fibrulas reticu-
lariter productas eidem involucro
com-*

communicant. Doctissimus Glissoni-us censet nervorum fines fibris reticulare opus in Liene efformantibus copulari, ita ut mutuum adsit commercium, ad determinatum revehendum succum à sanguine mediis fibris separatum. Difficillimum tamen censeo, ut sensuum testimonio hoc firmemus, licet laboriosâ utamur indagine, cùm nervus unà cum sociis arteriæ ramis subdivisus ita gracilescat, ut extrema productio nequeat attingi. Hoc unum observavi, nervum subdividi una cum arteriis in minimos hinc inde ramos, & cum eadem comite arteria involucro ambiri, quod ut plurimum est portio capsulæ communis lancinatæ, & in fibras gracilescentis; unde nervus & arteria minima, dum à capsula excidunt fibris involuta, & custodita, tandem desinunt ad exigua & globosa quædam corpora, quorum accuratior h...

ſtoria inferius habebitur; an verò
rvi ulterius in fibrarum faciſculo
nclusi unà cum fibris in exterius Lie-
s involucrum elongentur, non ſum
ſecutus.

Si horum uſum perpendimus, variæ
e eo Autorum ſunt ſententiæ. *Franciſco*
liſſonius in *Anat. Hepat.* c. 45. & cum eo
hom. VVhartonus in *Adenograph.* eos
umori cuidam fluido nutritio exſugen-
o & devehendo deſtinatos eſſe pro cer-
o habent. Verum enim verò uſus hu-
ſmodi nervorum verus ab hoc *Gliſſo-*
iano multùm diſcrepat, ut nobiſcum e-
am *Thom. Bartholinus Spicileg.* 1. *de*
aſis lymphat. c. 3. *Highmorus Diſquiſit.*
e affect. hypochondr. c. 4. *Deuſingius*
e ſucci nutrit. comm. nov. conſentiunt.
d Lienem enim ſpiritus animales in
rgiori copia non pro ſenſu & motu ſo-
ùm, ſed pro ſingulari etiam tinctura in
o præparanda ac elaboranda deferunt.
t ob hanc ſpirituum animalium præſen-
iam Lien exquiſitiſſimos ſenſus ac mo-
tus

tus habet; indeque punctiones dolo-
ficas maximè sani etiam persentiunt.

CAPUT XVII.

In vasorum Lienis Capsulam inquirit.

AVulsis seu lustratis sanguineis L. i-
nis vasis & nervis, accuratiorib.
ac diligentioribus Anatomicis occur-
considerabilis quædam membrana,
nullo, quod sciamus, hucusque descr-
pta, quæ suâ circumvolutione vasorū
ductum involvit, unde commune inv-
lucrum seu capsula dicitur.

Hæc, ut *Marcell. Malpighius*, *Ana-*
tomicus certè industrius ac insignis,
viscer. structur. Exerc. Anat. de Liene c.
tradit, exortum habet ab interiori
propria Lienis investiente membran-
quæ in vasorum ingressu reflexa subin-
trat cavum Lienis, & in tubum effor-
mata concomitatur vasorum in fascicu-
lum intra se collectorum diramatio-
nem. Neque in bove tantum, sed in ho-
mine ipso, ove & simil. evidenter patet
factâ levi Lienosæ substantiæ abrasione

qu

tâ etiam ejusdem continuatio cum ex-
riori tunica innotescit. Non ubiq;
i similis est suarum partium compa-
.cùm sub arteria, & nervis, ubi craf-
is & altius est subjectum Lienis cor-
is, valde densa, crassaque vigeat, ut tu-
ulos etiam efformet; in parte autem
pposita tubi, vel splenici rami mem-
ranæ naturam & structuram ulteriori
rogressu amittere videtur, retisque si-
ilitudinem acquirit; taliter enim craf-
oribus & per longum sibique occur-
entibus fibris componitur, ut suborta
blonga spatia, & irregularia foramina
aturam membranæ obscurent. Iisdem
oraminibus pervia est, ac vena jam de-
cripta, cùm venosi sinus & arteriæ per
Lienem diramationes sequatur; in hanc
lesinunt, seu ab hac exoriuntur altè im-
lantati plurimi extremi fibrarum Lie-
is fines, qui per transversum Lienem
xcurrentes, altero quidem fine in exte-
iori tunica radicantur, opposito autem
n hanc capsulam veluti in centrum de-
ucti, non diversa ab ea implantatione,
quàm

quàm in circum volvente membrana d
ximus contingere, propriarum fibraru
expansione absumuntur, quin, & ut v
rum fatear, si abrasâ leviter Lienis su
stantiâ, capsulæ productionem rimal
mur, vehementer dubitare poterimu
fibras quàm plures ab ipsa capsula veli
ramos à trunco oriri, cùm capsulæ fin
in has fibras absumantur, ut in cæte
vasis contingit. Valido hoc involuc
non tantùm firmatur vasorum progr
sus, sed arteriæ & nervi præcipuè c
cumambiuntur, inducta veluti vagi
non tantum in insigni illo ductu, p
longum in Lienis excurrente. non e
dem in tubum recolligitur, quo arteri
rum & nervorum extrema producunt
& custodiuntur, donec desinant in ex
gua illa corpora, vel in membranam a
pellant.

An hoc involucrum sit nervorum so
boles, cò quia nervi, dum ipsius m
dium excurrunt, reticularem quendam
plexum, qui capsulæ immiscetur, pro
munt, dubitari posset; quoniam tame
in

utrisque substantiæ modus diversus detur, & capsulæ arctior est continua- cum interiori Lienis substantia, ideò detur aliunde petendum exordium.

CAUT XVIII.

Lienis materiam ac tempus generationis continet.

GEnerationem Lienis nos cum *Hippocrate l. de carn.* è sanguine constimus. *Lien*, inquit, *hunc in modum constitutus est: cum calido & glutinoso, calidi idem plurimum, frigidi verò minimum mansit, quantum scilicet ipsum glutinosum cogat, quod fibræ ipsæ in Liene existens constituunt, propter quas mollis & fibrosus ipse redditur.*

Mollities ergò atque laxitas Lienis à numero & multitudine fibrarum erit; quæ, ut *Vesalius* l. c. ait, undecunque in se convolvuntur: Et propter fibras has mollis est Lien & fibrosus.

Heurnius in Comm. Zvvingerum sequutus addit: *Splenis materia calida & viscosa fuit; testes sunt fibra, uberrimo calore*

lore agente, minimoque frigore, tanto scili-cet, quanto satis erat ad coagulationem fi-brarum, quarum beneficio splen mollescit, & fibrosius evadit. Rara & fungosa est e-jus caro pumicis ferè more.

Formationis tempus non adeò cer-tum nobis est; formatur tamen, ut *Har-vaeus in lib. de generat. animal.* observa-vit, cum reliquis infimi ventris visceri-bus, cumque illis sensim ac sensim incre-mentum sumit, sicuti etiam ex inspectio-ne conceptuum innotescit

CAPUT. XIX.

Lienis quantitatem continuam ac dis-cretam, & primò ejus magnitu-dinem perlustrat.

QUantitas Lienis est vel continua vel discreta; ad quantitatem conti-nuam spectat ejus magnitudo; ad discre-tam verò ejus numerus; illa Lienis mo-lem atque proportionem inter se pon-dere & mensurâ æstimat; hic autem e-jus integralitatem, redundantiam aut defectum perpendit.

Magnitudo ejus pro subjectorum di-

ver-

versitate varia est. Homini, ait *Posthius*, Lienem, si cum aliis conferatur, satis magnum natura dedit, eò ut sanguis defæcatior fieret, quod non parùm ad sapientiam conferre creditur. Brutorum etiam, ut ovium, simiæ, quadrupedum Lienes ab humanis magnitudine discrepant, ipsius etiam hepatis intuitu. In fœtu exiguus est Lien, proportionem corporis observans.

Riolanus in Enchirid. Anat. nullum viscus in corpore nostro reperiri autumat, quod tàm facilè crescat, vel decrescat, ut Lien. Et celebetrimus *Francisc. de le Boe Sylvius Disp. Medic. 5. de Lien. & glandul. usu* multùm miratur, nullum viscus observari, quoad magnitudinem & figuram, magis variare eodem ipso Liene. Qui amplas habent venas, ut observavit *Spigelius Fabric. corp. hum. l. 8. c. 14.* majores obtinent Lienes, atq; ideò macilenti pinguioribus facilius Lienis tumoribus sunt obnoxii. Majorem etiam existimant iis à natura datum esse Lienem, qui melancholico abundant

ſucco, à quo copioſius affluente incre-
mentum capere queat. Sæpius tamen
etiam in aliis, licèt melancholicus hu-
mor non peccet, p.n. augetur, quale ex-
emplum habet *Veſalius Fabric. corp. hum.*
l.5.c.9. Qui Montiſsellis, ait, ſuſpenſus,
ad Patavinas Scholas in cadaverum penu-
ria advectus fuit, adeò grandem exhibuit
Lienem, ut modicè admodum jecoris mo-
cederet, & anteriori jecoris parti adnatus
anteriori quoque ventriculi ſedi exporri-
geretur. Lienis ejus ſubſtantia ſanorum
viſceris ſubſtantia penitùs reſpondebat.
Adoleſcens hic erat candidiſſimâ & glabra
cute, minimèque naturâ melancholicus, ac
alioquin valetudinarius.

Variat etiam reſpectu gentis ac loci.
Sic Friſiorum gentem ob quotidianum
lactis ebutyrati uſum magnos habere
Lienes, *Antonida van der Linde in Phy-*
ſiolog. adfirmat. *Spigelius l. c.* eos, qui
humidas regiones incolunt, majores ha-
bere Lienes adſerit, quàm qui ſiccas.
Nonnunquam totum abdominis conca-
vum implevit Lien, ut Anatomici ob-
ſer-

ſervârunt. Ita, notante *Spigelio*, ſæpius fit, ut in ſummam molem abeat, mireque intumeſcat, ſæpeque ad abdominis uſq; medium porrigatur, humorum affluxu, quos facilè ob carnis laxitatem admittit, concitato. Et *Aëtius* Lienem in ſpleneticis adeò increſcere & diſtendi memorat, ut interdum longitudine ſuâ ad inguen perveniat, & latitudine hepar atq; tingat.

Celeberrimus *Rolfincius Diſſertat. de Hepate c.* 2. Lienem eò majorem, ſi hepar minus; minorem autem, ſi hepar majus ſit, eſſe adſtruit. Verùm ſi autopſiam ipſam intueamur, magnitudo Lienis non eſt tanta, quanta jecoris; homini tamen ſatis craſſus eſt Lien & magnus, non tàm ob humorem, quem frangere debuit, contumacem & ductu difficilem (ut cum Excell. *Thom. Bartholino Anatom. Reformat. l.* 1. *c.* 16. loquamur) quàm ob arterioſum ſanguinem fermentativum, quem continere debet: longitudine ſcilicet ferè ſex digitorum, latitudine trium, craſſitie unius, quâ

magnitudine in nullo alio animali eſt. Diverſa tamen, ut jam diximus, eſt magnitudo pro ſubjectorum varietate & hominis conſtitutione. Majorem putant datum eſſe iis, qui melancholicum ſeu acidum ſuccum naturâ copioſiorem accepêre, quo affluente, augeatur facilè ob laxam ejus raritatem. Quibus augeſcit, iis minuitur corpus, & minus floret: Unde *Trajanus* Imperator fiſcum appellavit Lienem, quia ut hoc diteſcente, plebs depauperabatur. Sic Liene augeſcente, minuitur corpus. Cauſam hanc adferunt, qui elaborare chylum credunt, quòd nimis per ramum ſplenicum trahat ex chylo hepatique ſubtrahat. At cùm ea via ſuſpecta ſit, alia inquirenda ratio. Cl. *Conringius l. de generat. ſang. & motu nat. c. 6.* in magnitudine præternaturali id fieri concedit; alioquin ſi naturalis ſit & legitima, floret corpus cum Liene.

In quocunque ſtatu ſit, exiſtimamus, minui corpus, ſi Lien augeatur, quia acidum ſanguinem fermentantem reliquo cor-

corpori detrahit, & vel in sui nutritionem absumere, si naturaliter major sit, vel non posse præparare & expellere, si magnitudo sit vitiosa.

Habet ergò Lien præfinitam molem, quam si excesserit, patitur sanitatis labem. Crebrius tamen magnitudine quàm parvitate peccatur: minor verò Lien, nisi plus æquo sit parvitas, semper majori melior, sanior laudabiliorque est, ut habet *Aristoteles l. 3. histor. animal. c. 16.* Et *Hippocrates in lib. de loc. in homin.* Videtur magis parvum probare Lienem quàm magnum, cùm auctus utplurimum sit morbosus. Unde laniones ex viscerum præcipuè hepatis & Lienis parvitate carnis bonitatem dijudicare solent.

Si ergò ad hepatis magnitudinem naturalem Lienem examinamus, sexduplô eo minorem deprehendimus. Multò majorem jecore contrà Anatomici sæpius conspexerunt. Sic *Fernelius l. 1. Physiolog. c. 7.* Lienem mole & magnitudine naturali jecur superâsse, ejusq; san-

guificationem promovisse visum esse tradit. *Marcellus Donatus Histor. mirabil. l. 6. c. 3.* in nobili fœmina Lienem universum abdominis spatium occupantem invenit, quo tamen non obstante, filios rectè peperit, exactè formatos, non sine admiratione omnium. *Vesalius Fabric. corp. hum. l. 5. c. 9.* tam grandem vidit, ut ventriculum supprimeret, & ad hepar pertingens ipsi adnatus esset. Item in quodam elephantiasi laborante, quæ nondum penitius radices egerat, turgidiorem majoremq; Lienem reperit, in reliquis autem sano similem. Et *Prosperum Martellum*, cum multis annis regio morbo laborâsset, & subitò ex bilis in ventriculum miro confluxu Florentiæ exspirâsset, jecur habuisse magnum & durum, & viride cum molli ingentique Liene scribit. Quomodo etiam Lienosi cujusdã hominis, *Belloarmati* scilicet, insignis jurisconsulti, meminit, quòd in corpore ejus post mortem aperto mollem magnumque admodum Liené, sanissimi jecoris instar co-

lore

bratum invenerit. *Gregor. Horstius tom. oper. med. observ. 4. pag.* 442. Lienem iplo solitò majorem in scorbutico, uàm secundum naturam esse solet, otimè sanum conspexit, parenchyma ecoris colore saturatè rubeo, nec non abstantiâ carnosâ referentem. Excessiæ magnitudinis Lien *Fabric. Hildano ent. 2. observ. chir.* 47. est visus. *Columbus l. 15. Anat.* vidit Lienem, exteius cartilagine obductum, viginti: *Georg. Garnerus in observat. propriis* viginti tres: *Cæcil. Folius* apud *Thom. Bartholinum cent. 3. Epist. Med.* 63. quatuor: *Petr. Pavvius Observ. Anatom.* 13. tres: *Schenckius l. 36. Observat.* viginti tres: *Leonhard. Blasius Comm. in Syntagm. Veslingij* 1659. mense Jan. quatuor, & 1661. tres libras ponderantem annotârunt. Vidit Lienem pilæ magnitudine *Bontius observat.* 7. Manûs magnitudine in quodam tabe extincto vidit *Heurnius*.

Excell. *Thom. Bartholinus cent. 1. Histor. Anat.* 80. in splenetici cujusdam anatome Lienem insolitæ molis, longitu-

dine duarum spithamarum, supra renem sinistrum, ad os usque ischii ejusque cavitatem extensum, & pondus quatuor libras æquantem observavit. Item *cent. 4. Epist. Medic.* 14. Uxor sua suavissima post quartanam, aliquot ab hinc annis magnum Lienem recepit, qui etiam tactu deprehensus est sinistram abdominis partem universam occupare. Anctus fuit animo, & superveniente ictero, omnia conclamata credidit. Sed præter spem largis evacuationibus bilosis seri per vomitum, alvum & urinam succedentibus, brevi convaluit, ut nec vola nec vestigium Lienis exinde superfuerit; & plurimorum liberorum elegantissimorum mater fuerit.

Et Romæ in quodam vidit à compressione tumidi Lienis constrictis intestinis deglutiendi sublatam facultatem. Item Cl. *Olaus Borrichius* apud *Thom. Bartholinum cent.* 4. *Epist. Med.* 51. in corpore muliebri Lienem quovis bubulo majorem, solidiorem & rubicundiorem justo observavit, adeò ut colore

& pa-

& parenchymatis firmitate cum corde certaret.

Ipsa quoque parvitas, si nimia sit, peccaminosa habetur, meritòque inde ab *Aristotele 3. histor. animal.* 16. accusatur. Sic in Ferdinando III. sacratissimæ memoriæ; referente *VVolffgango Hoefero in Hercule Med. l.3.c.3.p.162.* melancholiâ hypochondriacâ mortuo parvus admodum & exiguus fuit Lien. *Salmuthus cent.1.observ.21.* fœminam Lipsiensem in partu extinctam secuit, quæ, licêt aliàs optimâ sanitate in vita frueretur, hepar tamen habuit maximum, & Lienem tàm parvum, ut vix pollicem majorem adæquaret. *Riolanus l.2. anthropolog. c.16. Iacobi Augusti Thuani* celeberrimi istius Viri Lienem vix unicam pondere æquasse dicit. In Luxenburgica Principe, quod habet *Conringius l. de generat. sang. & motu nat. c.6.* nonnisi vestigium repertum fuit Lienis, unguis latitudine ventriculo quasi appressum. *Petrus Pavvius observ. anat. 29.* in muliere hydropica aperta Lienis ne vestigium quidem vidit.

pit. Et *observat.* 31. in fœmina hydro-pica post mortem dissecta Liene plane consumptum observavit. *Vidus Vidius* Lienem ovi columbacei magnitudinem superantem vidit. *Andr. Vesalius Fabric.corp.hum.l.5.c.9.* in cive Patavino; qui annis tribus carcere detentus, & tandem nigro arquato in maximis mœroribus defunctus, publicæ sectioni adhibitus fuit, Lienem præter cætera minus crassum latumque & exiguum omnino reperit, & gibbæ ejus parti adipem adnatum, instar candidissimi durissimique lapidis concretum. Galli Sacerdotis Bononiæ in Xenodochio aqua subter cutem mortui lienem similiter albidum sed exiguum adinvenit. Et Excell. *Thom.*Bartholinus*cent.3. epist.*Med. 50. in balsamatione cadaveris uxoris Generalis *Sporckii* Lienem valde parvum & contractum observavit. Simiæ, teste *Fernelio l.1. physiolog. c. 7.* perexiguus admodum est Lien, imò ferè nullus. Et *Collegium Anatomicum Privatum Amstelodamense* in columbo, Belgis

cen

een Pagadette, Lienem exiguum inter hepar & ventriculum collocatum observavit. *Annotat. Anat. pag.* 39.

Rationem reddit *Aristoteles l.* 3. *de part. animal. c.* 7. διόπερ ἐν τισιν ἐκλείπει τὸ μέγεθος, οἷς ὀλίγη περίττωσις γίνεται, πάμμικρος ὥσπερ σημείου χάριν. id est; Idcircò in nonnullis deficit à magnitudine, quibus parum excrementi gignitur, perexiguus est, quasi notæ gratiâ, causamque sic in excrementa vel abundantia vel deficientia rejicit. Verùm enim verò sententia hæc in nimia magnitudine, ubi copiosior humorum affluxus in culpa est, quemadmodum ex supra allegatis quibusdam exemplis vidimus, locum habere potest; ast contrâ, quando vel à primo ortu, vel naturæ quasi vitio major aut minor evadit, ut de *Thuani* & Principis Luxenburgicæ splenibus *Conringius* suspicatur, minimè, quem tamen defectum natura in aliis resarcire conatur; quod egregiè in fœmina illa *Salmuthi*, optimâ per totam

vi-

vitam sanitate gavisa, nobis ante oculi ponitur.

CAPUT XX.

Lienis numerum comprehendit.

Titulus iste ad Lienis quantitatem discretam quoque spectat. Numero autem nonnisi unus in esse Lien solet naturaliter constitutis; quemadmodum etiam hepar in homine est unicum; nec in eo solùm, sed & in aliis omnibus animalibus, quibus hæc pars distinctè formata contigit. *Aristoteles* tamen *l. 4. de generat. animal. c. 4. Posthius in annotat. ad R. Columbum jul. Casserius placentinus ap. Ioh. Schenckium in observ. C. Bauhinus apud Hoffmannum de usu Lienis c. 10. v, 5. Cabrolius observ. 15. Dominic. de Marchettis Anat. c. 4. C. Gemma in Cosmocrit. Petr. Spherius in observ.* apud *Schenckium* geminum invenerunt. Et *Panarolus pentecost. 1. observat. 2.* in juvene mortuo duos Lienes vidit, alterum majorem, minorem alterum. Major constitutus in superiori hypochondrii sinistri regione, totaliter à minori sejun-

ctus fuit, ut unusquisque suos splenicos habuerit ramos. Quâ ratione id factum, nescit, nisi fortè quis dicat, minorem Lienem majori supplementum fuisse, ut humor melancholicus ab hepate in Lienem pulsus ob angustiam ipsius alteri Lieni minori deferretur, ne fœdans in retrocessione melancholia fœculentiâ suâ sanguinem viventi maximam noxam esset allatura. Similiter *Pentecost.* 1.*observ.*11. *Pressius* inter Romanæ Medicinæ proceres, diligentiâ & prudentiâ insignis, nempe se in anatomica sectione Lienem quasi vinculo quodam ita cinctum vidisse, ut geminum repræsentaret, *Panarolo* retulit. Triplicem, alterum alteri superimpositum, propriisque vasis ornatum, magnitudine verò sibi invicem non respondentem *Fallopius* l.4.*observat.*8. conspexit. Et *Cæcil. Folius* apud *Thom. Bartholinum cent.*1.*Epist.*62. duos, tres, aut etiam quatuor, quod tamen rarissimè accidit, observavit.

Cl. *Casp. Hoffmannus l. c.* judicium

suum

suum hac de pluralitate ferens: *Cum unus Lien*, inquit, *non sufficit operi, necessario fiunt plures.* Verùm minus rectè judicat; Unus enim si non esset sufficiens, naturaliter semper plures fierent: jam verò unus operi illi benè peragendo sufficit, nec ope alterius ad hoc indiget: ideò hoc non pro necessario, sed saltem pro lusu naturæ admittimus.

Nonnullis in lobos divisus est notatus. Sic tres viderunt *Bartholinus* & *Joh. Daniel Horstius.* Lobos quoque observavit in fœmina *Highmorus*; & *Riolano* bipartitus est visus.

Maurit. Hoffmannus, Anatomicus ille insignis, in cadavere masculino Anno 1667. circa Lienis regionem nigrecantes aliquot glandulas magnitudine aliàs nucis juglandis, aliàs pisi majoris deprehendit. Tam artificiosæ fuerunt, prout in *observat. programmati in Anatomen dicti cadaveris scripto annexis* scribit, ut quis has glandulas spurios esse Lienes sanctè juràsset.

Antonida van der Linde Med. Phisiolog.

Colog.l.1.c.5.art.2.§.22. præter omnem experientiam & rationes anatomicas planè nullum ſplenem neminem unquam in homine obſervâſſe adfirmare audet; cum tamen omnem Lienem prorſus abfuiſſe Phyſici, Medici & Anatomici obſervârint. Cadaver, in quo Lien deſiderabatur, viſum eſt *Ariſtoteli l.4.de generat.animal.c.4.* Abfuit in puella illa *Hollerii obſervat. rar.5.* Lutetiæ pariter, teſte *Laurentio l.6.Hiſtor.Anatom. Quæſt.25.* diſſectum fuit cadaver juvenis benè habiti & ſine Liene inventum. Et *Matthia Ortelio* Mercatori Antverpienſi, referente *Schenkio lib.3.obſerv. Med.c.de jecore pag.446.* & hepar & Lien defuit; at inteſtina fuerunt carne prædita, ſoliditate muſculos ipſos ſuperante. Sic etiam *Zacut. Luſitanus.l.2. Hiſtor.princ.Medic. obſerv.38.* narrat, quòd in fœmina quadã tympanite extinctâ nullum hepar fuerit inventum, ſed loco ejus maſſa carnea ab hepatis regione ad umbilicum extenſa, quæ pondere ſuo libras 36. Me-

dicas

dicas exæquavit. At in nullo homi[ne] cor unquam abfuisse deprehensum [ce]

Theodor. Kerkringius, Anatomicus [ex]ercitatissimus, *observat. Anat.* 11. 17. N[o]vembris anni 1667. & rursum 28. Ap[ri]lis anni sequentis fœtus secuit, qui Lie[ne] caruerunt; quod inter septuaginta fœ[r]tè, quos secuit fœtus, bis oblatum est [u]ni. Id ergò non rarò contingere pr[æ]sumit. Celeberrimus *Conringius l. de g[e]nerat. Sang. & motu nat. c.* 6. monstro[si] naturæ affectui hoc adscribit; quomo[do] interdum & hepar, & alter pulmo[]num lobus aut alter renum desideratu[r]. Et idem etiam Cl. *Joh. Dan. Majori[us] Chirurg. infus. Dub.* 6. §. 18. *pag.* 167. ap[]probat.

In defectu Lienis etiam nonnullis je[]cur duplex fuisse notârunt *Cornel. Gem[]ma* & *Fabric. ab Aquapend.* Quo e[]tiam pertinet elegans illa *Aristoteli[s]* observatio: in animalibus, quibus Lie[n] est exiguus admodum, hepar quasi bifi[]dum esse, alterâ ejus parte in dextram, alterâ in sinistram sese porrigente. Ver[]

ba

ā ejus aurea ſunt *l. 3. de part. animal. c. 7.* οῖς δὲ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἔχουσι τὸν πλῆνα, ἀλλὰ πάμμικρον ὥσπερ σημείου χάριν, ἐναργῶς διμερές ἐστι τὸ ἧπαρ, καὶ τὸ μὲν εἰς τὰ δέξια τὸ δ' ἔλαττον εἰς τὰ ἀριστερὰ τὴν θέσιν βούλεται ἔχειν. Subdit mox: eam diviſionem, leporibus quibusdam adeò eſſe magnam, ut bina jecinora habere videantur. Procul dubio ergò, quando Lien deficit, aut juſto eſt minor naturæ ortu, hepar ſimili modo magnum quaſi & diviſum eſt, quò ſimul & Lienis officio fungatur.

Rariſſimè tamen planè deeſt, nec naturaliter deficere poteſt, præſertim in homine, ſi quidem natura, ut Illuſtris Anatomicus *Thom. Bartholinus l. 1. Anat. reform. c. 16.* habet, non abundat in ſuperfluis, nec deficit in neceſſariis, longeque aliud nobiliſſima ac præſtantiſſima ejus actio nobis perſuadet.

In brutis quibusdam naturâ ſine noxa abeſſe poteſt, quod de Chamæleone nar-

rant

rant *Panarolus observ. Anat. pag.* 202. & *Thom. Bartholinus l.c.* Reperiuntur præterea alia animalia, quæ vel propter imperfectam coctionem, quæ fermentatione non indiget, Liene carent, vel quibus propter alimenta assumpta Lien est absumptus.

Ita pecora in agro Cretensi propè Cortinam, quòd copiosiori scolopendrio sive asplenio, quod magnâ copiâ ibi crescit, vescerentur, Lienem nullum habuisse: Illis verò, quæ propè Cnisom pascerentur, salvum ac incolumem remansisse tradunt *Vitruvius lib.* 1. *de Architecton. c.* 4 *Plinius Histor. Nat.* l. 25. c. 5. *Alexander ab Alexandro* l. 5. *Dier. Genial. c.* 25.

An verum autem hoc sit asplenium, dubitant Botanici, quemadmodum apud *Guern. Rolfincium Ordin. ac Method. Med. Special. commentat. l.* 9. *s*-3. *c.* 1. & *Guilielmum Rovill. l.* 1. *histor. plant. c.* 4. & 5. (qui præ cæteris eruditè hoc explicat) legimus. Aquæ ferratæ, si assumuntur, idem præstare dicuntur; & ab his, si

non

t planè absumuntur Lienes, magno-
è tamē iminuuntur, dicit *Benivenius*,
bdit. obs. 105. idq; exemplis animaliū-
d fabros ferrarios educatorū demon-
t. Et *Cornel. Celsus l.* 4. *c.* 9. *de re me-*
. potui post cibum Spleneticis a-
am à fabro ferrario, in qua candens
rum subinde extinctum sit, dari ju-
t. Hæc enim, uti loquitur, vel præ-
uè Lienem coercet, quod animadver-
n est in his animalibus, quæ apud hos
bros ferrarios educata, exiguos Lie-
s habent.

CAPUT XXI.

ienis continuitatem contemplatur.

DE Lienis continuitate non multæ consideratione digna sese offe-
unt. Quæ nobis oceurr unt, ea paucis
ttingemus. Partes, quas diversimodè
espicit, sunt ejus tunica, parenchyma
c vasa.

Tunicæ Lienis continnitas minoris
nomenti est, quàm quæ ad parenchy-
na aut vasa illius pertinet. Pars enim
psa minus nobilis est, actionesque & u-
sus

ſu ejus indigni ſunt, qui cum parench-
matis aut vaſorum actionibus & uſib-
comparentur. Præterea, vaſa in tun-
cam diſtributa perexigua ſunt; adeò, -
ſanguis per illa nec magnoperè foràs e-
fluere, neque ad partem ipſam afflue-
copioſè queat: à quorum alterutro p-
riculum aliàs inſurgeret.

Tunicæ hujus continuitas bifaria-
lædi poteſt; nempe vel ipſarum tunic-
partium ab invicem ſeparatione, vel c-
vulſione tunicæ à parenchymate: h-
rum autem malorum poſterius plus d-
mni apportat, niſi fortè à mera inflati-
ne proceſſerit; quippe tunicæ hujus u-
ſus præcipuè in eo conſiſtit, ut Liene-
ab injuriis protegat.

Continuitas parenchymatis debil-
admodum atque infirma eſt; ſiquiden-
ſubſtantia ejus friabilis valdè, minime-
que tenax exiſtit. Crediderim ſanè, pa-
renchyma hoc, ſi aliorum ope deſtitue-
retur, præ cæteris omnibus æqualis du-
ritiei partibus, ægerrimè ſe tutaturum-
Niſi enim membrana à peritonæo ort-

rite-

ſum arctè complecteretur, vaſaque r totam illius ſubſtantiam diſſeminata, utrisque paſſim nexibus invicem co- lata, eundem firmiter conſtringerent, cilè profectò, levi alicunde vi illatâ, on modò ri nas ageret, ſed & fruſtilla- m diſpergeretur.

Permagni quidem refert, ut paren- nymatis hujus continuitas ſervetur in- gra, quoniam ſanguinis motus circula- s in eo maximè celebratur, & actiones obiles inſtituuntur. Unde liquet, læsâ uomodocunque parenchymatis hujus ontinuitate, ceſſare illicò cùm ſangui- is motum naturalem, tùm actiones e- uſdem egregias, & ſanguinem potiſſi- num ruptis vaſis in partium hiatum de- ubi, fierique illic noxiam ejus ſtagnatio- em: quæ mala continuitatis parenchy- natis hujus ſolutionem neceſſariò con- equuntur: Cauſæ hujus ſolutionis poſ- unt eſſe vulnera, aut partium Lienis di- ulſiones qualescunque; item contuſio- nes, eroſiones, obſtructiones cùm ma- eriæ affluxu; de quibus ſingulis in *Sect. II.* ſumus acturi.

CAPUT XXII.

Lienis qualitates explanat.

QUalitas Lienis in temperie, colo[illegible] figura & ejus superficie consis[illegible]

Primas ergò qualitates quod a[illegible] net, Lien temperamentum habet c[illegible] dum ac nonnihil ad siccitatem declin[illegible] ob sanguinis spirituosi copiam; [illegible] sententia jam olim *Hippocratis l. d. co*[illegible] fuit, cùm in Lienis constitutione ca[illegible] plurimum, frigidi verò minimum [illegible] mansisse scripsit. Et propter [illegible] rituosi hujus sanguinis copiam [illegible] arteriarum frequentiam magnam c[illegible] hepate de caliditate contendit. [illegible] loris enim sat multum hisce viis Lien [illegible] ingreditur: contrà hepar minus san[illegible] nis arteriosi accipit.

Frigidum tamen statuit *Macrobi*[illegible] 7. *Saturnal. c.* 4. Ait enim: Ut jecur [illegible] loris, ita Lien frigoris est domicili[illegible] Causam arbitratus est cum antiquis [illegible] quibus, quòd humores terreos, frigi[illegible] attrahat, iisque aut delectetur, aut [illegible]

riatur; quam ſententiam etiam amplectitur *Riolanus in Anthropograph.*

Mundinus Anat. c. 15. controverſiam hanc componere hoc modo vult, quòd ſcilicet Lien cuti comparatus ſit conſtitutionis calidæ & humidæ; in ſe verò ſpectatus & reapſe temperamenti ſit frigidi & ſicci propter nutrimentum.

Talentonius verò melius eſſe autumat, ſi dicamus, Lienem calefacere ventriculum ratione fibrarum ex ſententia *Galeni*, non ex propria vi. Quod tamen nodum non ſolvit, ſi de fibris loquatur, partibus exanguibus, quæ frigida corpora ſunt. Si verò fibras has pro ipſis vaſis venis & arteriis cum contento ſanguine ſpirituoſo acceptet, tunc res clara eſt. Et ideò benè *Veſalius Fabric. corp. hum. l.* 5. c. 9. Lienem calefacere ventriculum ſtatuit, coctionemque juvare ſuo tùm calore innato, tùm frequentibus, quæ illum intexunt, arteriis.

In ſecundis qualitatibus, ſi naturaliter ſe habet Lien, ex ſententia *Hippocratis l. de carn.* mollis & ſpongioſus eſt.

Ni-

Nimirum succosum deprehendit id
Schenkius l.c. in quadam malefica, qu
capite plectebatur. Interdum indur
scit unà cum suo involucro, unde sc
rhi exoriuntur. Sic induratum in vi
quinquagenario mœcho capitis supp
cio affecto Vir idem Celeberrim
Schenckius l. c. observavit. *Georg*
Queccius Medicus Norimbergensis,
famigeratissimus, in Scriniario quoda
iliaco morbo extincto, & post mort
aperto Lienem ex media sui par
substantiâ quâdam cartilagineâ inc
statum invenit, quam, quoniam nu
negotio à Liene separari potuit, ads
vavit.

Caput XXIII.

Lienis colorem intuetur.

COlore tingitur Lien vario ratio
ætatum & valetudinum. In fo
rubeus est, ut hepatis, quia tunc sangui
laudabili & puro nutritur. Rubet qua
doque etiam in adultis. Sic teste *I*
Rhodio in Mantiss. Anat. Observ. 26.
vencula duodecim annorum Lien f

ma

aximus, non minus rubens, quàm jeur. Ex quo colligit, viscus hoc nō semer sanguine melancholico turgere. Et lem confirmant *Vesalius, Spigelius, Barolinus, Blasius* & alii. In sanis semper c naturaliter rubere *Bauhinus, Conrinius & Spigelius* adserunt. In adultis lerumque spadiceus vel subnigricans st; qui tamen color Lieni non est prorius. Rectè ergò *Spigelius Fabric. orp. hum. l. 8. c. 14.* ait; *Color in embryne rubeus plerumque semper cernitur, si sana habeat viscera: in adultis ad igredinem nonnihil declinat, Monstraimus tamen non semel in publico theatro Patavii, Lienem satis magnum jecori ruedine non cessisse, ut propterea existimem, Lienem nigriorem multò hepatis parenhymate, non benè sani hominis esse, utcunue magnitudinem naturalem non valdè uperet. Quod si præter naturam se haeat, humoris, quem in se traxit, colorem xprimit, & vel lividus, plumbeus aut cierens est. Vesalius Fabric. corp. hum.* 5. *cap.* 9. ex propria observatione

viscus hoc in homine atro quodam perquam obscuro colore nigricare, similque fieri elephantiasi affectis refert. *Parisiis*, ait, *in Divi Lazari monasterio, & in plerisque superioris Germaniæ agris & alibi quoque elephantiasi morbo affectos vidi nigricantem Lienis humani colorem superficiemque ita exquisitè referentes, ac si quis ex Liene eos confinxisset.* In morbosis lividus, niger, albicans est. Colorem autem hunc lividum *Cingius l.c.* vitiosæ diætæ, nimio scilicet potui adscribit. *Thomas Bartholinus* verò *l.c. Riolanum* sequutus temperamento cujusque & caloris varietati hîc multum tribuit. Nos in corpore humori dominanti multum adscribimus; qualem enim humorem, testibus *Hippocrate*, *Spigelio* & *Highmoro* Lien continet, sive talem à natura habeat, sive alium contraxerit, talem colorem induit. Scribit Cl. *Schenckius Exerc. Anatom. 6. L. 1. sect. 24.* Lienis carnem præter magnitudinem & latitudinem quampiam excedentem, rubicundissimam, succoq; st

guineo elegantissimo turgidam in pro-
rectioris ætatis cadavere fœmineo de-
collato & publicè dissecto deprehen-
dit. Albidum Lienem invenerunt *Ve-
salius* & *Ioh. Frid. Trafelman apud Schen-
ckium in observat. pag.* 355. Cœruleum
observavit *Thom. Bartholinus cent.* 4.
Histor. Anatom. 10. & *cent.* 5. *Hi-
stor. Anat.* 4. In aliis animalibus, ut Ex-
cell. *Conringius* scribit, ne nigrescit qui-
dem. In cane plerumque ipso jecore
splendidius rubet, in suibus verò & bo-
bus magis albicat; in calidis brutis ma-
gis nigricat.

CAPUT XXIV.

Lienis figuram delineat.

QUemadmodum hepati ita nec Lie-
ni propria est figura, quasi natura
de hac, ut *Sebitzius in Examin. vulner.*
loqui amat, parum esset sollicita. Quot
enim homines sunt, ut verè *Riolanus in
Anthropograph.* scribit, tot sunt Lienis
differentiæ, aliquando longæ, aliquando
quadratæ, aliquando rotundæ *Vesalius*
ergò *l.c.* Lienem non ex se habere figu-

ram, ſed quandam ſedis ſuæ effigiei co-
gruentem, ac perinde ut hepati à vici-
partibus ipſi impreſſam obtinere [illegible]
tetur.

Plerumque ejus figura oblonga e[illegible]
inſtar linguæ hominis, unde linguoſ[illegible]
viſcus quibusdam dicitur; foris ad lat[illegible]
ſiniſtrum & diaphragma gibba nom[illegible]
hil: nonnunquam ob coſtas impreſſi[illegible]
nes habens; latere dextram reſpicien[illegible]
concava, ob adjacentem ventriculum[illegible]
Ubi per longitudinem mediam, lin[illegible]
quædam alba prominentiis donata, v[illegible]
nas & arterias cum omento admitter[illegible]
Homini craſſus magnus & latus, ſed br[illegible]
vior, teſte *Veſalio*, Lien eſt; porcis ve[illegible]
canibus ac bobus longior, ſed arctio[illegible]
Pars ejus ſuperior caput, inferior cau[illegible]
nominatur. Et quemadmodum figu[illegible]
Lienis varia eſt, ita etiam variæ de [illegible]
proferuntur opiniones. *Hippocrates* [illegible]
cum eo Cl. *Schenckius* Lienem lingu[illegible]
bubulæ ſimilem faciunt; quæ verò i[illegible]
concinna videtur, linguam humana[illegible]
potius refert; lingua enim bubula nim[illegible]

lo-

nga & angusta est, sed si in eodem ho-
ine linguam cum Liene comparemus,
debimus similitudinem haud incon-
nnam. *Aristoteles l.1.histor.animal.c.17.*
ieni suis comparat. *Riolanus l. 2. En-
rid. Anat.c.26.Hippocratem* περὶ A-
τ. sequutus in homine plantam pedis
umani exprimere statuit. *Hoffmannus*
guram ejus latam & triangularem ferè
ddit. Et Cl. *Marcell. Malpighius
viscer. structur. Exerc. Anat. de Liene*
. hujus figuram in homine ut pluri-
um oblongiorem & latiorem circum-
ribit.

In brutis diversissima quoque est fi-
ura; partium enim vicinitas mollisque
lenis natura varias impressiones & pro-
berantias efficit, unde irregularis sub-
ritur figura; nam aliquando globosa
t, interdum in lobos finditur, & in qui-
usdam piscibus subrotundis eminen-
is, racemi ad instar assurgit: quod
lem in lacertorum Liene observatur.
xcellentiss. *Bartholinus* in delphino
lenem multis globulis constantem vi-

 dit.

dit. Et *Aristoteles l.3. de part. animal. c.11.* in cornigeris rotundum esse Lienem, i multifidis longum, in solipedibus me dio ex dictis hisce modo se habere scri bit. Interdum etiam rotundus fit Lie in morbis, ita observante *Ioh. Rhodio* i *Mantiss. Anat. obser. 27.* in cadavere Vi cujusdam Lien planè rotundus fuit. Li nem cultri calcearii instar in equo d prehendit *Severinus in Zootom. Demo crit.* in lupo lucio tricuspidalis figur fuit Lien, veluti *Collegium Anatomicum privatum Amstelodamense in observ. se lect. pag. 42.* notat. Interiore facie ca vum reperit *Riolanus l.2. Enchirid. Anat. c.26.* Sinuosus quidem est interiore fa cie, verùm leviter & pauxillum tantùm partim quò commodius gibbosita ventriculi sese accommodet, parti etiam, ut ea regione commodius vasa se recipiat, similiter ac renes habere c vitatem notamus, ubi vasa recipiunt. I exteriore gibbosus est, scilicet in ci cumferentia diaphragmatis, seu ad co stas spurias, Raro etiam lobis aliqu

d

ſtinguitur, ut *Veslingius. Thom. Bartholinus, Ioh. Dan. Horſtius. & Highmorus* ſervârunt.

Cl. *Ioach. Tanckius* apud *Gregor. Horſtium Oper. Medic. pag. mihi* 131. in ſectione cadaveris ſuſpenſi invenit Lienem grandiorem, in medio bifidum, hepatis inſtar, per rimam ſuam vel fiſſuram. Ramos venarum tres admiſit, ſub fiſſura, & ſuprema, & in infima parte. Non latior erat, nec tenuior, ut eſſe ſolet; ſed in margine vel extremitate circumcirca rotundior, cum craſſitie ſingulari. Hujuſmodi Lienis figuram apud *Highmorum Diſquiſit. Anatom. l.* 1. *part.* 3. *c.* 3. & *Riolan. in Anthropolog.* depictam habemus. Celeberrimus *Henning. Arniſaus* apud eundem *Horſtium pag.* 132. Lienem duplicem repræſentantem & uno pondere minorem obſervavit. Lienem tribus appendicibus præditum in Principe *Darmſtatino* infante, hydropico obſervavit *Ioh. Dan. Horſtius in obſervat. Anatomic.*

Præter naturam autem, ac imprimis

laxatis structuræ suæ meatibus, ex co-
piosa affluente, nec derivata, humorum
colluvie, varias sæpius accipit figuras:
ex *Archangelo* (quem citat *Thomas Bar-
tholinus Anat. reform. l.1. c.16.*) triangu-
larem, exactè globosam, acuminatam
eminentiis exasperatam, bipartitò se-
ctam: ex *Riolano in Anthropograph.* &
Bauhino in Theatr. Anat. l.1. c.43. qua-
dratam, cavam, senis septenisque digita-
tionibus fissam: ex *Conringio l. c.* modò
longam, modò quadratam, modò ro-
tundam: & ex *Möebio Med. Physiolog.* c.
16. modò triquetram, modò quadrilate-
ram alterâ parte longiorem. Nec adeo-
dum mirum est, fungosam quasi laxamque
substantiam, quæque organicæ seu ani-
mali functioni exercendæ destinata non
est, luxuriare quandoque, atque in mo-
lem fortè inusitatam excrescere; aut u-
bi fortè compactior existit, luxuriari
minus: eandemque pro situ partium vi-
cinarum, quibus ipsa terminatur, varia-
re figuram. Anserum hepata per sa-
ginationis artificium ita possunt dispo-

S

i, ut in amplam vaſtamq; magnitudiné
xereſcant. Atque ita Excell. *Thomas*
artholinus Hiſtor. Anat. 80, *centur.* 1. in
pleneticici cujusdam cadavere vidit Lie-
nem duarum ſpithamarum ſupra renem
iniſtrum ad os usque iſchii ejusque ca-
itatem extenſum, pondere quatuor li-
rarum, ac colore vario. Et Cl. *Olaus*
Borrichius apud Thom. Bartholinum
ent. 4 *Epiſt. Med.* 51. in fele Lienem lon-
gum inſtar Camini obſervavit. Nullum
anè viſcus eſt, quod magis ſuam mutat
figuram,

CAPUT XXV.

Lienis ſuperficiem circumſcribit.

SUperficies Lienis, ut *Veſalius Fabric.*
corp. hum. l. 5. *c.* 9. habet non omni ex
parte tàm exactè, ut jecoris & renum læ-
vis eſt, ſed obſcuris quibusdam leviterq;
prominentibus tuberculis ad eam ferè
formam, quâ elephantiaſi morbo inſig-
niter laborantium cutis variè extume-
ſcere conſuevit. Impreſſiones quasdam
à coſta habet: eminentiis exaſperatur in

cava ejus parte ad securitatem vasorum ingredientium : inæqualitatem comitatur linea obvia ad vasorum ingressum directa. Et hæc superficies tantùm, ut cum *Lindano* loquamur, à superficie hepatis differt, quantum sana cutis à cute elephantiasi laborantis.

Superficiem ergò habet Lien, ut egregiè *Adr. Spigelius Fabric. corp. hum. l.* 8. *c.* 14. scribit, unam exteriorem, quâ costas respicit, & gibba dicitur; alteram interiorem, quâ spectat ventriculum, & concava vocatur. Utraque lævis est & æqualis, nisi ubi linea recta, ῥαφὴ dicta, in sima consistit, quo loco splenica vasa Lienem ingrediuntur. *Ruffus & Hippocrates* aliam quoque divisionem habent; summam enim partem, caput : infimam, caudam appellant. Quod si ab hac figura discedat, fit triangularis nonnunquam, quandoque globosa; interdum variis extuberantiis exasperatur; aliquando in capite est crassus, in cauda gracilis, interdum contra. Illum *Hippocrates* Lienem ac-

cli-

fivem; hunc declivem appellat, & mentionem injicit 6. *Epid. s.3.t.33.* Et ita de *Sectione prima* satis diximus.

ANATOMIÆ LIENIS SECTIO II.

Verum Lienis usum in corpore humano certis ac validissimis rationibus, itemque innumeris ferè autoritatibus demonstrat.

CAPUT I.

Veterum & recentiorum Anatomicorum ac Medicorum de usu Lienis opiniones recenset.

USus & actio Lienis inter Anatomicos & Medicos, maximè tamen recentiores, est pomum Eridos. Et si horum scripta evolvemus, tot opiniones circumferuntur, quot sunt.

Thi-

Thebarum porta, quot diuitis o-
stia Nili.

Genuinum namque Lienis usum per totius Medicinæ ætatem nondum satis investigatum esse, forsitan nemo est, qui cum Cl. *Martino Kergero de Fermentat.* *f.* 3. *c.* 2. diffiteatur. Tantis hicce usuis Lienis difficultatibus, quod dolendum, irretitus est, ut ad eas bono consilio extricandas Parlamenti, ceu Concilii Principum ac procuratorum populi Medici convocatione, ut ait *Lindanus*, opus sit. Veteres artis proceres valdè exercuit hoc viscus, magis tamen Neotericos; qui, licèt ab illorum decretis divortium fecerint, ipsimet tamen non satis consentiunt, diversi diversimodè sentientes.

Ordine autem tantorum virorum vota colligemus, nostrumque deinceps adjiciemus; veritatem, quantum fieri potest, in re dubia investigaturi.

Erasistratus, maximus aliàs sui seculi, *Plinii* testimonio, Medicus, haustâ dubio procul eâdem ab avis sententiâ, Lie-

nem

m inutile microcosmi pondus ju-
cavit, dum ait: *Naturam timentem*
c ubi artis suæ oblivisceretur, dum
tui vix concepto jecur in dextris
nformaret, in sinistro quoque latere
liquid molitum esse, & consistentem
eo Lienem jecori opposuisse.

Democritus Hippocratis coætaneus, i-
dem Lienem sine aliquo usu in anima-
um corporibus factum duxit. *Splen,*
it, *ex adverso* (jecoris) *jacet, nullum ne-*
otium exhibens.

Ruffus Ephesius l. II. *c.* 7. anteceden-
ium gregem sequutus similiter Sple-
nem ἄπρακτον καὶ ἀνενέργητον publico
estimonio declaravit.

Hippocrates l. d. nat. hom. t. 5. & *l.* 4. *d.*
morb. t. 1.2. & 3. Item *de morb. mulier. t.*
37. de usu Lienis hanc sententiam fovet:
Sunt & alii ait, *fontes quatuor, à qui-*
bus unusquisque illorum scaturit in
corpus. Sanguinis enim scaturigo est
cor, Pituitæ caput, aquæ Lien; bilis
verò, quæ sub hepate locum habet.
Trahit namque corpus à cibis potibus-

que in ventrem assumptis versus fontes istos omnem humorem jam dictum simili ad similem per venas eunte. Inter fontes verò hos porosiores sunt caput & Lien. In hoc enim plurima est viarum commoditas. Nunc verò quod ad aquam ajo, si homo multum bibat, trahere ex ventre aquam ad se tùm corpus, tùm Lienem, cujus pars ad vesicam iens emingitur, reliquam Lien accipit, quam ad se facilè attrahit, quia rarus atque spongiæ similis situs est in ventre. Cum verò iterum tracturus est Lien, omninò expedit aquam illud vetus residuum, quod in Liene mansit, secessisse ad vesicam prius, aut alvum, atque istac exiisse. Per superiora non expurgatur aqua è Liene, nisi quod in vasis est, quæ à bile procedunt; expurgatur verò per alvum aut vesicam. Si verò justo plùs traxerit, neque exsudaverit, neque venter laxetur, intumescit ex illo Lien.

Plato in Timæo haud dissimilem pro-
fuit sententiam: *Præterea affinis ipsi*
epati) structura atque sedes visce-
s à læva est, illius gratiâ, ut id mun-
m semper atque purum præstet, ve-
t speculo parata promptaque semper
Fixa spongia. Idcircò etiam, cum quæ
puritates propter corporis morbum
cori imminent, cuncta Lienis expur-
ns illa excipit raritas, quippe qui
xturâ cavus est & sanguineus. Hinc
pletus purgamentis magnus & sani-
'us crescit. Rursus cum purgatum fue-
t corpus, diminuitur & in se residet.
Aristoteles l. 3. d. part. animal. c.
communem primò usum, quem o-
nibus tribuit visceribus, Lieni quoque
dscribit, videlicet, quò venæ, utpote
ensiles, copiâ viscerum sustineri & sta-
iliri ad corpus possint, *quasi enim*, in-
uit, *anchora partibus appensæ, viscera ad*
rpus jaciuntur. Deinde usum Lienis
rivatum docens subjungit. *Hepar &*
Lien

Lien adjuvant coctionem alimenti : quia cum sanguinea sint, calidam naturam obtinent. Et hepar quidem omnibus animalibus necessarium est coctionis gratiâ. Lien verò per accidens necessariò inest iis, quæ habent ut & excrementa tùm ventris tùm vesicæ. Lien enim divertit & attrahit ex ventre humores superfluos, & potest concoquere, quia sanguineus est. Quod si superfluitas multa sit, aut parum caloris habeat Lien, morbida fiunt omnia propter copiam alimenti : & confluant eò humores, multis Lienosis ventres duri fiunt, quemadmodum plurimum mingentibus propter subtractionem humorum.

Autor lib. de respirat. usu, quem nonnulli *Galeno* falsò tribuunt, *Aristoteli* patrocinaturus, ejus mentem clarius explicat, & præterquædam de venis, quas Lienis gibbo inseri censet, nugamenta, Lienem ex ventriculo & intestinis confectum cremorem per venas ventriculi ac intestinorum assumere, ac sanguificationis organum esse, contendit. E

hui

nic sententiæ nonnulli etiam Medico-
am cum *Hippocrate l.4.d.morb.* subscri-
unt, Lienē, jecore male affecto, nomine
ecoris sanguinem elaborare asserentes.

Galenus l.15.*de usu part.c.15.* & *l.5.c.4.*
anguinem in hepate generatum recre-
nento duplici abundare putat; nimi-
um spumoso, quod ad vesiculam felle-
m abeat; & fœculento terrestri, quod
Liene ceu nutrimentum trahatur. Ver-
ba ejus ita leguntur. *Lien instrumen-
tum quodam est, quod purgat in hepate
genitos limosos & crassos ac melancho-
licos succos. Attrahit verò hos per
vas venosum, tanquam canalem ali-
quem. Attrahens verò non rectè
versus ventriculum secernit, verùm
ipse prius conficit, & immutat cum ma-
gno studio, usus ad functionem hanc
maxim è arteriis, quæ omninò multæ
& magnæ sunt in toto viscere, &
neque temerè, neque fortuitè
ipsi à natura tributæ, sed ut assiduita-
te motûs ac robore caloris nativi à cor-*

de in ipsas influentis conficere, contere, immutare, atque alterare quoad crassitiem à jecore in Lienem transmissorum humorum. Quicquid autem in convenientem visceri succum fuerit conversum, fit Lieni alimentum. Si quid verò effugerit actionem ipsius, nec possit in sanguinem tenuem atque utilem elaborari, & omninò inutile nutriendo existit, id in ventriculum per quendam alium venosum ductum Lien eructat: quod ipsum utilitatem exhibet haud parvam, acuit ventriculum, & cogit in se ipsum, ut cibos exactè amplectatur, retineatque usque dum perfectè cocti sint.

Galeni sententiam sequuti sunt *Oribasius*, *Alexander*, *Actuarius Theophilus*, *Meletius*, & inter Arabes *Avicenna*; item *Fernelius*, *Reusnerus* & *Laurentius*. Et quidem *Reusnerus* in *lib. de Scorbut.* copiosâ oratione probābile facere allaborat, Lienis actionem consistere in confectione serosi sanguinis: à jecore trahi.

e Chylo partem crassiorem: à Liene
-nuiorem & serosam magis. Rationes
rofert non inelegantes: (1.) Quia ve-
æ Splenis sunt exiles admodum & sub-
liores quàm jecoris. (2.) Quia caro
usdem laxior & rarior carne jecoris:
roinde humorem appetit tenuiorem.
) Quia bibentibus aquas palustres ma-
ni sunt Lienes. (4.) Quia Lienis
orbis præscribuntur diuretica.

Laurentius verò *Histor. Anat. l. 1. c. 18.*
Quæst. 36. Lienem humoris melancholi-
. esse receptaculum opinatur: ad
uam sententiam magis stabiliendam
dducit partim multa *Galeni* loca, partim
a etiam argumenta; eaque hujusmo-
i: (1.) Quia omne excrementum re-
uirit receptaculum: at Melancholiæ
ullum aliud receptaculum dari potest,
ræter splenem. (2.) Quia Lieni co-
r inest niger, proprius succi melan-
holici. (3.) Quia Lien maxi-
è obnoxius est scirrhosis tumoribus,
rtis à melancholia. (4.) Quia splene
bstructo, humor niger regurgitat in
liquum corpus. (5.) Quia succus

melancholicus à Liene mittitur ad ventriculum pro appetitu excitando.

Stetit illa opinio satis diu eruditorum animis tàm firmiter radicata, ut non facilè avelli potuerit. Consenserunt autem imprimis in eo, succum melancholicũ è Liene in ventriculum eructari, alii quidem, per venam è Liene in ventriculum tendentem, alii per proprium quemdam meatum, atque inde è ventriculo in intestina, & hinc unà cum fecibus è corpore expurgari. Porrò venam illam, aut meatum nonnulli simpliciter in ventriculum à Liene duci scribunt; alii insertionis locum intrepidè exprimentes, illum in superius ventriculi orificium implantari docent.

Vesalius Fabric. corp. hum. l. 5. c. 9. hanc *Galeni* sententiam in dubium vocat, quando scribit: *Nisi multorum metuerem calumnias, quas hactenus non mediocri meo malo expertus sunt nimium graves, hic mihi argumenta non deficerent, quibus vulgatam omnibusque nunc persuasissimam de Lienis munere sententiam*

iam interturbarem. Verùm interim nemini non concessum est, Lienem suo calore innato, ac frequentibus, quæ illum intertexunt arteriis, ventriculi coctionem fovere.

A *Galeni* & *Laurentii* sententia multū deflectit *Adr. Spigelius l. 8. c. 14. Fabric. corp. hum.* eorumq; opinionē ceu falsam rejicit, qui statuunt, Lienē receptaculum esse humoris melancholici, qui in hepatis sanguificatione, tanquam crassum excrementum separetur, (cùm tenuè per vesiculam bilis purgetur,) & ab hepate ad Lienem demandetur. Quam sententiam ut omninò falsam demonstret iste, singula verba accuratius considerat. Et receptaculum quidem esse non posse censet, cùm nullam observet conditionem eorum, quæ conceptaculis excrementorum propria sunt. Nec enim cavitatem habet, inquit porrò, ut bilis vesicula, intestina & cerebri ventriculi, nec humorem continet hujusmodi, cujus receptaculum esse dicitur, cùm in sanis Lien purissimo sanguine semper scateat;

meat; nec propè est ad locum, â quo (e-
crementum haurire dicitur, sed pot[i]
è regione situm: nec tandem locus e[st]
per quem commodè extra corpus excr[e-]
mentum illud pellat, cùm potius in [su-]
prema imi ventris regione, ubi nobilis[si-]
morum viscerum sedes est, sit locatu[s].
Quî autem humoris melancholici co[n-]
ceptaculum sit, quòd nullam cum ip[sa]
observet proportionem? Omnium [e-]
nim consensu melancholia in minim[a]
quantitate gignitur, & tamen Lien ve[si-]
culâ fellis, cæterisque excrementoru[m]
receptaculis multò est major. Quod [si]
melancholia illa in hepate generetu[r]
fit, ut non pariter statim ex hepate t[ra-]
hat, ut folliculus fellis, aut per quas vi[as]
immediate ad Lienem ducitur. Quòd [si]
per splenicum ramum dicatur ferr[i]
quàm absurdum id erit, naturam non st[a-]
tim ad intestina deduxisse, sed prius a[d]
Lienem, ut in ipso conservetur, cum v[ia]
utraque ejusdem sit brevitatis, & incom[-]
modum præterea inde futurum sit, [ut]
melancholicus hic humor omnem sa[n-]

gui[-]

inem splenicorum vasorum contami-
et. Quare *Spigelius* per arterias me-
raicas lutosam chyli portionem dedu-
ad Lienem potius statuit, ut ibi in san-
inem coquatur.

Josephus Quercetanus Medicus &
hymicus olim præstantissimus in *tetr.
aviss. capit. affect.* communem *Galeni-
rum* sententiam manifestius relinquit,
sumque Lienem fermento satis affici
pressis docet verbis: *In Liene quidem
si acetum sanguinis, natura liquida, non
rtem terrestris (quod de melancholia na-
rali dictum velim) ingenerotur: nuspiam
men crassum & feculentum quid ali-
nam illius partem propriam occupat:
ia per totum ejus spongiosum corpus dif-
nditur, ut sic corpus ejus hoc humore aci-
& acri perfusum, tanquam fermento, in
ram & spongiosam naturam attolatur,
in pane videmus fieri, qui fermento ma-
ratus attenuatur, ac levior ac spongiosior
dditur, cum secus futurus esset gravis,
nsus & ponderosus, si eo destitueretur.*

Franciscus Vlmus, Pictaviensis Gallus

au-

dacius à *Galeno* divortium facit, expr
fisque verbis in peculiari & perelegan
Libello de Liene docet, recipere ſplen
chylum ex inteſtinis, exinde ſanguin
conficere, qui deinde cordi, (ut exin
ſanguis arterioſus, & ſpiritus vitalis e
boraretur) per arteriam ſplenicam &
ortam communicetur.

Æmilius Pariſanus cum *Vlmo* conſ
tit; in eo autem tantùm differt, quòd ſ
guinem aquoſum in Liene paratum
cor pro refrigerio & humectatione
duci credat.

Carolus Piſo verò in *præfat. oper. de E*
de morb. ex ſeroſ. colluv. ort. profitet
ſanguinem arterioſum omnem per
prorſus in Liene, non autem præpar
in corde demum perficiendum; ex L
ne enim pulſu deduci in omnes corp
partes. Per vas breve quoque & per
nas gaſtricas & epiploicas ſeroſum
potulentum humorem ex ventricul
Liene ſtatim exſugi exiſtimat. Et
de la Chambre Tract. de Digeſt. Lien
conficere ſpiritus in uſum abdominis
bitratur. C

asp. *Bauhinus* Theatr. *Anat.* l,1.c.43.
ndem Lienis sanguificationem defen-
t, verùm sanguini in eo confecto alium
tribuit usum. Statuit nimirum, san-
uinem istum è crassiore & terrestriore
hylo præparatum cedere in nutrimen-
m tùm ipsius Lienis, tùm ventriculi,
oli, omenti & mesenterii per venam
lenicam emissum; ejus etiam partem
iquam in proximas arterias rapi, in a-
rtam mitti, ut sanguis calidior tempe-
etur & spiritus in eo nimis mobiles
quod ad ingeniorum constantiam plu-
mum faciat) remorentur, partemque
rassiorem, quæ sit ineptior, ut in bonum
utrimentum mutetur, partim in ventri-
ulum (ut appetitum excitet) partim in
enas hæmorrhoidales, interdum in
ortæ truncum, aut in arterias spleni-
as, ut ex iis ad renes abeat, effundi.

Bauhinum hac in parte unanimiter i-
itantur *Varolius*, *Platerus*, *Iessenius*,
Hoffmannus, *Sennertus*, *Laurembergius*,
 alii. Ac imprimis *Laurembergius*, qui
Colleg. Anat, *Exerc.VII.*§.13. & 14. ita

L scri-

scribit: *Supereſt vera & genuina Lien actio, quam* Hippocrates, *Plato, & poſt eu Ariſtoteles ſcriptis profeſſi ſunt, ſcilicet Lien confectioni ſanguinis incumbit, non minus quàm jecur (ſcilicet merito venarum, carne ſecundarias operas illûc conferente,) quia utriq; huic viſceri ſimilis ſtructura: utrique, inquam, parenchyma, vas circumfuſum: Vtrique vena & arteria plurima: ex utroque vena eunt ad inteſtina abducentia chylum: Vtrarumque venarum eadem ſubſtantia, inſertio, &c. Vtraque eodem prorſus liquore ſcatent: Eam ob cauſam Ariſtot. diximus paulò ante Lienem appellâſſe* νόθον ἧπαρ, *ſicuti Hippocrates eundem dixit* ἧπαρ ἀριστερὸν, *Plato* ἥπατος ἐκμαγεῖον. 2. *Quia Lienis affectus* τὴν αἱμάτωσιν *proximè & immediatè lædunt. Dum verò tàm Lien quàm jecur ſanguificationi incumbunt, non id pol indiſcriminatim faciunt & abſque ſtata lege: Sed Lien operam ſuam locat viſceribus plerisque infimi ventris, ventriculo, inteſtinis, omento, meſenterio, pancreati, ſibique demum ipſi. Iecur reliquæ cohorti partium corporis.*

He-

Hermann. Conringius lib. de sang. generat. & mot. nat. existimat Lienem ex ventriculo interea, dum chylum ex solido cibo conficit, & antequam functâ omni illius concoctione, pylorus aperiatur ad chyli confecti in intestina protrusionem, attrahere ad se non nihil chyli; non ejus, qualis solido è cibo præparatur, sed liquidioris & potulenti; non lactei, sed magis aquei ac limpidi; non per pylori viam, sed per peculiare vasorum genus ac novum, & quod ipse non credit, fore unquam conspicuum, nisi in corpore quodam, in quo minor est ventriculi & Lienis cohæsio, quodque non multò post acceptum potum vivens adhuc ac spirans aperiatur. Chylum istum potulentum, ait porrò, in Liene in venulis lacteis per hepar dispersis respondentibus, tùm in ramulis venæ splenicæ, cum quibus istæ fortassis uniantur, ab interno chyli calore, excitato & roborato à visceris calore à corde accepto, & sito partim in carne sanguinea, partim in ipso sanguine concoqui quâdam simplici mu-

tatione in ſanguinem humidum & frigidum, & quia non ſeparentur recrementa quædã ſ.n. in Lienis iſthac coctione, impuriorem ineptumque nutritioni, niſi alibi perficiatur. Quam perfectionem ut conſequatur, ſtatuit rurſus, emitti illum ſanguinem omnem ex Liene, & per venam ſplenicam unà cum aliquo ſanguinis arterioſi accepti per anaſtomoſin illam ante Lienem, deferri primùm in venam portæ, atque inibi cum ſanguine venoſo, ab omento, pancreate, ventriculo & colo inteſtino regurgitante commiſceri; qui tùm ſimul pergant ad hepar, dubio procul uberioris elaborationis gratiâ.

Henr. Regius lib. de fundam. Phyſic. cap. 10 eandam cum *Conringio* opinionem fovet, ſanguinemque è chylo craſſiore in Liene coqui, & deinde ad hepar amandari ſtatuit: in eo ſolummodo differt, quòd chylo non cœcas è ventriculo ad ſplenem vias ponat; ſed vas breve ad eum uſum accomodatum exiſtimet.

Ioh. Veslingius Syntagm. Anat. c. 4. ſangui-

uificationem quidem Lieni tribuit, a-ueum chylum autem, necper lacteas, ec per venas arteriosasve, sed per po-os obscuros lacteis similes è pancreate, t & ex ipso ventriculo ad eum duci, i-ique coqui, alterari & in sanguinem nutari putat.

Riolanus in Enchirid. Anat. existimat lenem limosum sanguinem attrahere d sui nutritionem, inde serum quod-am peculiare fermentativum per arte-as splenicas effundere in ventriculum, cùm bibulum sit ejus parenchyma, per enas elicere & emungere superfluum quorem ex ventriculo, ut melior fiat octio.

Albertus Kyperus institut. physic. l. 8. c. 3. ienem sanguinem à corde transmissum iquantulum immutatum aptum face-, ut fermenti ad instar mutationem yli in sanguinem promoveat; & ita utatum per ramos venæ portæ versus epar amandari statuit. Et *Instit. Med.* *c. 15.* Lienis officium esse putat, fer-entum aliquod elaborare, quodad he-

 par

par deductum ejus operationem facilitet.

Cornel. ab Hogelande Histor. Oecon. Animal. peculiarem sanguinis nimis subtilis deorsum à corde missi fermentationem in Liene ponit, quod pluribus argumentis probat, & tandem concludit: ipsum Lienem sive ejusdem substantiam purum ac perfectum esse fermentum, cujus actione & functione sanguis in salutarem corporis nutritionem, spirituum generationem fermentetur ac præparetur.

Anatomicus illustris *Thom. Bartholinus cent. 4. Histor. Anat. 51.* Lienis usum esse sanguinem acidum depurare, & fermentum pro totius incolumitate præparare, autumat. Et *l. 1. Anat. Reform. c. 16.* sententiam *I. VValæi* ex autopsia certa ratione deprómptam verissimam judicat. Is cum in vivis dissectionib⁹ nullum humorum motum per venæ portæ ramum splenicum ad Lienem observaret, certò concludit, non esse vero simile vel melancholiam ex hepate, vel chy

per ramum ſplenicum ad Lienem ferri, quare nec Lienem melancholicum recipere ab hepate excrementum, nec ex melancholia chylove in Liene ſanguinem fieri. Sed contrà animadvertit ſemper, omnem ſanguinem ex Liene & celeriter ſatis, & ſatis validè continuò ad hepar deferri, ut & illum ex vena hæmorrhoidali, vaſe brevi, & aliis venis, quæ ramo ſplenico junguntur. Nullum autem humorum motum eſſe ad Lienem, niſi per arteriæ cœliacæ ramum ſplenicum: quare Lienem aliunde naturaliter non accipere materiam quam immutet, quàm ex arteria cœliaca: putat autem veroſimile eſſe, ſanguinem ulterius perficiendum à cordis calore diſſolvi, & ubi is à corde adigeretur, per arterias cœliacas in Lienem, non totam illam ſanguineã maſſam retineri à Liene, ſed ut veſica fellis tantum bilem, ita Lienem partem ſanguinis acidam capere, quam poſſimus melancholiã appellare, non aliter ac deſtillatione chymicâ ſegregari è rebus ſpiritum acidum videmus;

mus: illum acidum humorem perfici à Liene, à quo Lien nigricans & acidus sentitur. Hunc acidum humorẽ permiscerri postea sanguini in vasis & chylo in ventriculo, & eos reddere tenuiores; quando obstructo Liene crassos in corpore humores coacervari, non quòd crassi à Liene non trahantur, quos nec in eo naturaliter licet invenire; sed quòd Lien attenuantem illum humorem acidum nequeat sanguini chylove communicare. Hujus acidi humoris, quicquid ad nutritionem ineptum est, id cum sero per urinam excerni; facilè enim talia acida, ut acetum, spiritus sulphuris aquæ miscentur, qui & acidus humor possit destillando ex urina iterum elici. Quatenus ergò Lien acidam sanguinis partem è corde trahit & mittit præparatam ad mesenterium, ut reliqua pars ab hepate elaboranda fiat purior & illustrior, potest quodammodo locum habere antiquorum opinio, statuens, Lienem esse risûs sedem. Etenim animalia alacrio-

pli-

plus splenis habent; salaciora plus jecoris; placidiora minus fellis; timidiora plus cordis; magis vocalia plus pulmonis &c. Unde illud:

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commovet iras,
Splen ridere facit, cogit amare jecur.

Antonida van der Linde in Med. *Physiologic.* de egregio ac nobili Lienis usu ita scribit: *Lien accipit à corde per arteriam splenicam, unà cum sanguine ipsum nutrituro etiam sanguinis reliqui omnis excrementum crassum & terrestre, cum copia seri officio suo quasi defuncti. Deinde ex utriusque partibus melioribus, in rete ejus verè mirabili exactissimè mixtis, & veluti circulatione quadam plusquam perfectis, efficacitate caloris, quem propter acetositatem suæ substantiæ acerrimum obtinet, quodammodo coquit atque elaborat melancholiam verè dictam. Ter-*

tiò melancholiam hanc per venam sple-nicam à se emittit in truncum venæ portæ, inque eo affluentis ab intestinis chyli cum refluente abdominis & venæ portæ annexis visceribus cruore exa-ctissimam mixtionem fermentationem quâdam, seu digestione procurat & sic efficit, ut longè breviore tempore & operâ faciliore chymus fieri ex utrisque illis ab & in hepate possit. Et *Mer-tem. Med. Physiolog. l. 2. §. 27.* Lienis offi-cium facit ad limum è sanguine accipien-dum & reddendum sanguini conversum in fermentum.

Iacob. de Back Dissertat. de corde sect. 2. c. 2. in hunc solum usum & finem Lie-nem existimat fabricatum, ut scilicet sanguinem, quem copiosè à ramo arte-riæ cœliacæ (& præter sanguinem ni-hil, neque ab alia quapiam parte quic-quam) accipit, per raram & spongio-sam suam substantiam percolatum, in portam deponat, ut ibi, unà à reliquo-rum viscerum nutritione revertenti

chy-

hymum paucum respectu affluentis sanguinis suâ copiâ diluat. Cui tanta necessitas videtur, ut, cùm, obstructo Liene, sanguinisque motu inhibito, chymus non aptè diluatur, corpus extenuetur à depravato nutrimento, Lien verò, restagnante sanguine in majorem & molestam increscat molem. Item *c.* 6. *pag.* 142. *&* 143. causam reddit, quòd præter tantam sanguinis diluviem, à viscerum nutritione reflui, & Liene animal donaverit, quò per spongiosum parenchyma filtratum, ab arteriis acceptum sanguinem tàm liberaliter largitetur, in non alium finem, quàm diluendo chylo, ut à pancreate & mesenterii glandibus contaminatũ, rubroque colore tinctum, in splenicos & mesentericos ramos effusum, probè diluat, & salutarem hepati advehat.

Excell. *Thom. VVillis Diatrib. de Fermentat, c.* 5. *pag.* 28. *&* 29. Lienis officium egregiè admodum declarat, cum ita scribit: *Dum sanguis per arterias advectus Lienem subit, ipsi detrahitur*

quid

quiddam, scilicet particulæ limosæ & terrestres, quæ sunt cruoris veluti fex & caput mortuum; ut hac ratione tota cruoris massa, à succo melancholico seu atra bile liberetur: quæ in Liene non secus ac flava bilis in hepate secernitur: quare Lien plerumque est atri aut lividi coloris, propter fæculentias illic depositas. Cùm verò hic succus in Liene repositus non sit omninò inutilis, sed ob copiam salis fixi sit valde fermentescibilis naturæ, non statim ut inutilis, in cloacam rejicitur, sed ulterius in Liene coquitur; & exaltatus in fermentum abit, quod denuò sanguini commissum, ejus motum & volatilisationem promovet. Quare ut sanguini per arterias Lienem ingresso, aliquid detrahitur, scilicet crudus melancholiæ succus: sic eidem per venam refluo, aliquid continuò additur, scilicet idem succus coctus, & in fermen-

ti naturam exaltatus. Non secus ac chymici inter destillandum, ut liquor optimus fiat, partes subtiles & spirituosas, à capite mortuo destillando segregant, ac dein ipsi reaffundunt; atque hoc opus toties repetunt, donec caput mortuum crebrâ destillatione volatilisetur, & liquor secundum omnes suas particulas ritè exaltetur. Quod hujusmodi sint Lienis usus, indicium est: Quia viscere hoc malè affecto, sanguis aut fermentescit nimis, uti in affectibus scorbuticis & hypochondriacis: aut si Lien sit obstructus, vel scirrhoso tumore obsessus, sanguis idoneâ fermentatione destituitur, atque hydrops cachexia vel tympanites inducitur.

Highmorus Disquisit. Anat. l. 1. sect. 3. c. 3. existimat, sanguinem melancholicum per arteriam cœliacam à corde transmissum in Liene fermentari ac separari, sanguinemq; separatum, quan-

tum

tum ad ſui nutritionem inſerviat, apponere, & quod relinquatur ſanguinis purioris & ab excremento melancholico defœcati, per ſubſtantiam ejus percolari, & ramo ſplenico emandari: à quo in portam & jecur, atque inde per venularum anaſtomoſes in cavam, inde ad cor rurſus deduci, ut calorem & ſpiritus de novo acquirat, atque purus ab omni excremento exinde ad aortam pro partium nutritione impellatur. Succi autem melancholici, ait porrò, in Lienis ſubſtantia ſeparationem inter fibras ejus hoc modo fieri exiſtimamus. Quum ſanguis Lienis poroſam ſubſtantiam, undique ab arteriis in illam effuſus pertranſeat, facultate quâdam innata (quam nulla alia pars habet) ſuccus melancholicus, qui antea cum ſanguine confundebatur, fermentatur, congregatur, particulæque homogeneæ uniuntur: quæ ſic unitæ naturæ nullo modo, nec in nutrimentum illius domari aptæ, ſi multæ non ſint, unà cum ſanguine ulterius progredi potuerunt; ſin verò in majore con-

ongregantur quantitate, ut naturæ mo-
estiam afferant, eam ad expulsionem
uocunque loco & modo irritant. Ideo-
ue insurgens natura ad proximam aut
nagis convenientem evacuationis viam
& locum eas propellit; nunc ad mesar-
as, & per alvum, aut hæmorrhoides;
dque à ramo splenico per venas minu-
ulas in pancreas; unde per ductum il-
ius in duodenum effunditur; nunc ad
enes, cum in aorta maximâ quantitate
aturam lacessunt, & per urinas: nunc
per arterias minores ad habitum corpo-
is & per sudores deponit. Atque hinc
excrementorum separandorum modum
aturalem æmulatur artificialis ille me-
licamentis purgantibus, &c.

Item *Disquisit. Med. de Melanchol. Hypochondr.* c. 4. Lienem ventriculi gra-
iâ formatum esse dicit, ut calore suo,
quasi foco supposito, concoctionem
promoveat; ut motu inter particulas ci-
borum inde oborto, facilius per fer-
mentum stomachale partemque liqui-
dam seu potulentam fiat salium solutio.

Et

Et præter hoc ejus officium, alium quem gratiâ fibrarum nerviq; insignioris adeptus est, usum assignat. Nempe ut per nervum, mediantibus nervosis illis fibris in Lienis parenchymate complicatis, sanguis à spiritibus animalibus ad nutum passionum commoveatur & agitetur. In sanguinem namque agere spiritus animales, ruborem illum in facie verecundê erubescentis; priapismum statim ad rerum Venerearum, vel adspectum, vel auditum, extremarum frigiditatem, & sanguinis retractionem in timore, abunde testari dicit.

Franciscus Glissonius Anat. Hepat. c. 45. planè novam de Lienis usu fovet opinionem, putatque fibras copiosiores (quas nervorum propagines esse autumat) in eo humorem aqueum imbibere, & deinde humori alimentario in nervis communicari, fluidior ut reddatur. Verba ejus sunt: *Liquor hoc pacto in (Lienis) nervis imbibitus, non videtur esse ipsemet succus nutritius, sed humor*

umor magis aqueus, quique succo illi ehiculi loco inserviat. Quippe jam atea à nobis dictum est, sanguinem utriendis partibus ineptum esse: adque minus verisimile est, alimenum propriè dictum è sanguine prolefari. Quin etiam rationi magis conruum videtur, nutrimentum verum organis mitioribus ac benigniorius (quàm Lien deprehenditur) partius accedere, ut mox dicetur amplius. Quare potius existimem, liquorem unc esse merum vehiculum, quod sucum verè nutritium fluidum conseret, & à coagulatione tueatur, quò falius in corpus totum distribuatur. Jamque probabile admodum est, alimentum verum facilè concrescere & oagulari, nisi ab admixto tenuiore veiculo in fluore perpetuo conservetur: bque hanc coagulandi aptitudinem artibus nutriendis promptius adhæret,

ret, easdemque vel adauget vel reficit.
Quamobrem credibile est, fibras nervosas jam dictas, partem sanguinis tenuissimam, mitissimam & aquosam maximè elicere, ut vehiculi vices præstet. Idque vel exinde porrò confirmatur, quoniam sanguis è Liene egrediens solito crassior conspicitur, adeoque verisimile est, eundem, dum parenchyma illius perlaberetur, de tenuiore sua substantia nonnihil amisisse.
Quamprimum fibræ istæ (ut diximus) partem aliquam tenuis mitisque illius humoris è sanguine epotârunt, protinus dam omnem in nervos capillares sibi conjunctos indeque in ramos eorum majores transferunt: qui cum arteriis associentur, iisdemque quasi capsulas circumstruant, fit, ut caloris, pulsationisque earum adminiculo liquor ille per nervorum plexum glandulis renalibus adsitum facilius traducatur. Vbi n

olum confluxus nervorum eidem excipiendo par in promptu adest, sed & organum, impuritatibus, è Liene fortuitò affluxis aliò derivandis idoneum ibidem adnectitur; nempe glandulæ renales, quas renes succenturiatos vulgò dicimus.

Paracelsus lib. de Mod. Pharmacand. tr. 1. Lieni præ aliis visceribus propriam digestionem tribuit, emunctorium autem ejus, ut & cordis, obscurum esse ait: & nunquam quemquam fuisse, qui Lienis emunctorium purgaverit, alio in loco adfirmat.

Ioh. Baptista von Helmont, miras de Liene habet opiniones: 1. fermentum acidum in eo parari & ventriculo inspirari ait. In *Tract. de jure duum virat. Splen inspirat fermentum digestivum stomacho & est vegationis exordium. Ibid.* §. 13. *Splenis proprius est stomachus, multiplici arteriarum tortuositate admirabilis, quo Lieno*

en sibi soli coquit; sub qua digestion minimus error si irruat, splen dige rendo cessat, debitaque stomacho exter no fermenta denegat. Tract. de Sed anim. §. 26. Reperi splenem inservir pro fermento stomachi, ejusque solo co ctore & directore: idcirco amborum viscerum conspirationem decrevi vo care duum viratum. De Sextup Digest. §. 20. Splen namque in stoma chum, vas amplum sui fermentum in spirat; neque enim Splen cibos imme diatè attingit.

II. Imaginationem in eo locat *Tract. de Concept. §. 1. 2. Quamob rem in Liene imaginativa primorum conceptuum, eaque inde ad stomachum duumviratus socium, etiam & hinc facilè ac primordialiter in altero sex ad uterum distenditur. Splen erg tàm focus est idearum conceptarum i in imaginativa hominis, quàm ipsiu*

ar

chei. Ibid. § 52. est itaque dis-
rsus conceptusque à Liene, tan-
am viscere omnium maximè san-
ineo, plurimisque arteriis opulento
act. de duum virat. Concludam igi-
r, etiam invitis scholis, imaginatio-
m quandam sanam atque integram
bere Spleni, si Vitiata, atque præ-
rdialis melancholia inde promana-
t.

III. Coctionem sanguinis in eo ad-ttit *l. de Iure duumvirat.* §. 49. *externo Liene scilicet, tanquam cu-æ cruor, sanguis matris recoquitur ibi suspicionem facit exactioris san-ificationis, quam hepatis Lien hac parte concitat, ut scilicet recoctus idem cruor, tantuplici arteriarum rtuositate, velut stomacho, ad cor re-ocedat.*

IV. Somnum & insomnia à Spleno ducit. In *Tractat. Duum virat.* §. 34.

42. sic ait: *Somnus est affectus Splenis, huicque à deliciis. §. 38. Splen ergo suis per intervalla intentus reflexionibus, deliciis, & lassatorum remediis tertiam vitæ partem nobis per somnum furatur.*

V. Venerem in eodem viscere quærit, ipsumque sperma in testibus quidem, sed beneficio Splenis coqui credit. *De duumvirat: §. 42. Vt sanguificatio incipit in venis mesenterii tanquam jecoris stomacho, sic spermatis coctio fit in testibus à Splene. Tract. de asthm. & tussi §. 58. Lien Veneris nidus.*

VI. Asthmatis causam radicalem in Liene ponit, sic tamen, ut pulmo non prorsus culpâ careat. *Tract.* de *asthm.* & *tussi §. 58.* & 59. observavit Lienares omnes, dum præ senio Lien defungi incipit, anhelare; itemque digitos stupere subinde à Splenis incommodis.

Franc. Osvvald. Grembsius, perseverantissimus ille Helmontii Imitator, *Arbor. integr. & ruinos. l. 1. c. 8. de usu pa*

§..

- eandem demirando Lienis usu cum
montio, fovet sententiam. *N* 13. ita
more suo *Helmontiano* differit:
enis usus est; ut vitale fermentum
ricet, ex insito spiritu salino balsa-
o; hoc si in debita dosi in stoma-
m inspiratur, fiunt appetentiæ, si
ò exorbitat, tunc morbi. N. 14.
en insuper spiritum inebriantem è
macho suscipit, & hic spiritus omni
etabili innascitur, & per artem
fermenti vi è concreto disligatur.
len regulariter se habet, statim in
na proditur; in ea quippe nubecula
tinetur. Splen insuper propriam
et digestionem, quâ vitiatâ, conge-
tur producta, ex quibus fiunt tu-
res. N. 15. *Splen est fons idearum*
ceptarum in imaginativa hominis
ipsius archei, & hic archeus suas
et peculiares imagines, quas anti-
hias vel sympathias nominâsse
inde est. Quamobrem Helmon-

rius ponit originem imaginativæ &c primorum motuum in splene, in qu omnium perturbationum energia po sita est. Et tandem *N.30. Somnus i splene fit, qui floret suis conceptibus quoties sopit alterius alimenti delici suos conceptus, tunc dat ab opere in ducias, & fit somnium, quæ inducia si minus perfecta fuerint vel nim sollicitudine perturbatæ, tunc profe somnia confusa. In somno tamen n semper animæ discretrix vis sopita e quia aliquando somniamus in angu nos mingere.*

Illustris Germaniæ Anator cus & Medicus *Guernerus Rolfinc l. 8. consult. Medic. 3. p. 713.* Q sanguis purior & Spiritibus generan aptior conficiatu r, Lienis hoc officiu esse, ait, Chylum in venis axillaribus teratum, in dextro cordis sinu ferm taliter solutum, In pulmonibus & si stro cordis ventriculo in novam f

st

antiam redactum, & coctionis vim
iquo modo expertum, cùm ad ejus re-
ionem mediante circulatione perve-
erit, feculentiores & terrestriores par-
es extrahere, amplius coquere, & quæ
bundant, per arterias & ductum pan-
reaticum ad intestina & renes dedu-
ere.

Cl. *Ioh. Theod. Schenckius Exerc. A-
at. 6. l. 1. sect. 2. c. 24.* Lienem sanguifica-
e scribit de secunda ratione eatenus,
uatenus à corde, quod principium san-
uinis est, ὑπόλειμμα superfluitatem
τȣ̃ πϱώτȣ prioris, id est, ejus quod è
hylo in sanguinem ab ipso essentialiter
ansmutatũ erat, terrestriorem & cras-
iorem, quæ melancholiæ nomine indi-
itatur, unà atque cum absolutè dicto u-
li μέλλοντι τϱοφῆ, tùm igneis, terreis
c aqueis tenuioribus πεϱιττώμασι
liis per τὰ οἰκεῖα ὄϱγανα, arteriæ de-
endentis ramum videlicet splenicum
xcipit, transmissam dissolvit, attenuat,
nit, iterumque per venas ejusdem co-

gnominis dimittit, ubi poſtquam cum reliquo in ventriculo & inteſtinis re- fluo adveniente venoſo fuit mixta he- parque ingreſſa, tanquam ἀντιπερισ- καὶ ἐπαμφοτερίζων illius, edomitis ſe- paratisque inibi iterum bilioſis ſeroſiſſ- que obviis, cavam aſcendit, inque co- τῆς τοῦ ὅλου τρέψεως ἕνεκα revertitur.

Celeberr. *Gothofred. Mœbius Med. Phyſiologic. c.* 16. totam maſſam ſangui- nis, crebriore circulatione à natura in- ſtitutâ, tandem Lienem tranſire dicit vel partem quandam ſanguinis in Lien- ritè coctam & fermento iſto ſpecific- imbutam in regreſſu ad cor, juvare to- tius maſſæ ſanguineæ fermentationem ut recrementoſæ partes ad ſeparatio- nem diſponi queant. Et quicquid *K- perus* de uſu Lienis dixit, quod ſangu- nem à corde transmiſſum immutet, & ptum faciat, ut deinde fermenti inſt- chyli in ſanguinem mutationem pr- movere queat: iſtud potius adfirmat eo, quòd nimirum ſanguis in Liene p- culiari modo coquatur, fermentetur

deinde tota massa sanguinea eo fermento infecta conceptum fermentum continuet, quo excrementa ita disponi queant, ut in locis convenientibus segregari possint.

Anton. Deusingius Id. Fabric. corporum. part.1.c.6. Nequaquam Lienem melancholicum succum ab hepate recipere, ut neque chyli portionem, quam laboret, à trunco portæ admittere tradit: sed proprietate substantiæ suæ ac vi afflamenti inter plexus residui fermenti imbuere massam sanguineã per arterias advectam, sicque præparare eandem ad spirituum vitalium faciliorem genesin in corde futuram: quamvis per hepar demùm ac venam cavam ad cor deferatur.

Francisc, de le Böe Sylvius Anatomicis & Medicus longè exercitatissimus, *Disp. Med.5.de Lien. & Gland. usu* arbitratur, sanguinem à corde per arterias in Lienem delatum ibidem spiritibus animalibus continuò eodem confluentibus commixtum, magis magisque cum

ipsis permisceri & digeri, atque sic in tincturæ aut fermenti sanguinei essentiam exaltari & plusquam perfici.

Excell. *Leonhard. Blasius Comm. in Syntagm. Anat. Vesling. c.* 4. humorem mercurialem à massa sanguinea in Liene segregari censet, qui dein eidem suo modo iterum commixtus, beneficio venæ splenicæ, portæ & cavæ cordi redditus, ex eo ad ventriculum aliasq; partes cum sanguine per arterias deducitur, ut fermenti naturam habens co- ctionibus, segregationibus, alterationibus humorum variis in partibus celebrandis inserviat. Accipere autem Lienem suam materiam à corde per arteriam splenicam; nihil omnino ipsi accedere per ejusdem nominis venam, cùm quòd contrarium humorum motum à Liene nempe ad hepar, per hanc fieri notaverit. Nec venæ brevis hîc aliquam utilitatem esse, utpote quæ Lienem non attingit, sed sanguinem à ventriculo ad splenicam venam reducit, quò sic con- restituatur.

Mi-

Marcell. Malpighius de viscer. structur. Exerc. Anat. de Liene c. 6. relictis vastis de Lienis usu cogitatis, tandem peculiarem succum in Liene generari, novamque ex hujus mixtura in sanguine subsequi constitutionem verisimile putat, quâ bilis facilius exaltetur, & in jecore separetur. Hanc energiam in sanguine adhuc conservari opinatur, ita ut lum cor cavam & pulmones subit, toti massæ chylo lymphâ & aliis peculiaribus fermentis ditatæ, eandem vim imprimat, unde virtute etiam hujus celebratâ fermentatione, & nobili illâ in pulmonibus & præcordiis miscellâ, singula, quibus sanguis ipse instruitur pro nutritione, sensu motu & fermentorum peculiarium reparatione, exaltata, & liberiora ita conserventur, ut occursantibus consimilibus structuris excepta facilè separentur sub debita, v. gr. salivæ, sudoris, succi pancreatici, nervei, & similium formâ & hac ratione necessaria sanguinis compages principaliter splenico hoc succo foveatur.

Gualt. Charleton, Medicus & Anatomi- cus celeb. *in lib. suo singulari de Scorbuto c. 6, art.* 13. haud improbabile judicat, san- guinem, dum per diffluxile ac bibulum visceris hujus parenchyma trajicitur, at- tenuari, in rivulos propè innumeros quin & minutiores moleculas diffringi (aquarum more per manicam *Hippocra- tis* transmissarum) adeoque præservari à coagulatione, cui naturá suá pronus est, maximè post emensum tàm longum à corde iter. Hoc enim auguratur par- tim ex immensa multitudine, miraqu. implicatione fibrarum, quibus univer- sus splen stipatur; partim ex ingenti nu- mero arteriolarum, in quas arteria sple- nica mox ab ingressu suo dispergitur quasq; pariter in minimos hinc inde ra- mulos subdivisus nervus comitatur: u- trisque adjunctas, & per totum Lienem dispersas glandulas, ab accuratissim. *Malpighio* luculenter descriptas, tacite prætermittat. Quippe vix fieri pos- sibi videtur, ut tot, tantasque viarum angustias sanguis permeet, quin sim-

n minutiſſimas guttulas comminuatur. Quæ omnes rurſum coëuntes in rami ſplenici venoſi alveum, conceptamque denuò fluxilitatem retinentes, quod itineris reliquum eſt, facilius & citra coagulandi diſcrimen conficiunt.

Atque ita præcipuas præcipuorum autorum de uſu Lienis ſententias adduximus, quas omnes ordine examinare nobis & tædioſum eſſet, & Lecturis moſtum. Conſultum tamen erit quoddam de hoc negotio breviarium, qua in re plurimi conſentiant, & quâ differant, exhibere, ac in certos ordines data vota redigere.

In primo quidem ordine habentur *Democritus, Eraſiſtratus & Ruffus Ephesius*, Lienem nulli negotio à natura deſtinatum, ſed turpi otio deditum eſſe decernentes,

In altero ordine offenduntur ii, qui hoc viſcus quidem alicui uſui mancipârunt, diverſis tamen modis. *Hippocrates & Plato* ipſi humoris aquoſi; *Ariſtoteles* alimenti & humorum ſuperfluo-

rum; *Galenus & Laurentius* ſucci me-lancholici coctionem; *Quercetanus* humoris acidi fermentationem; *Veſalius* fomentum pro ventriculi coctione; *Vil-mus, de la Chambre*, Bauhinus, *Varolius*, *Platerus* Hoffmannus, *Ieſſenius*, *Spigelius*, *Sennertus*, *Pariſanus*, *Reuſnerus*, *Carolus Piſo*, *Veslingius*, *Laurembergius*, *Conringius*, *Regius*, plurimique alii, ſanguinis chylo coctionem; *Hogelandius*, *VVillisius*, *Bartholinus*, *Schenckius*, *Rolfincius*, *Deuſingius*, Mœbius, Backius, *Sylvius*, *Blaſius*, *Malpighius*, *Charleton*, & al ſanguinis fermentationem; *Kyperus* ſan-guinis è corde transmiſſi aliqualem co-ctionem pro chyli fermentatione; *Highmorus* ſanguinis melancholici corde advecti fermentationem, ſucci melancholici ſeparationem; *Lindanus* ſanguinis excrementi craſſi & terreſtr eum copia ſeri quaſi defuncti ſuo offici è corde adducti elaborationem, chy in trunco venæ portæ fermentationi ſervituram; *Gliſſonius* ſeparationem ſe per nervos pro ſucco nutritio diluend

P

Paracelsus peculiarem digestionem. *Helmontius* & *Grembsius* fermenti pro ventriculo præparationem, sanguinis confectionem, imaginationem, Venerem, somnum, & nescimus, quæ alia insomnia tribuunt.

In tertio ordine observantur diffidentes opiniones de loco, ex quo ad Lienem vehicatur alimentum, seu alius coquendus succus. Is autem est *Hippocrati* & *Aristoteli* κοιλίη venter (quam vocem alii interpretantur de cavitate ventris, in qua alimentum continetur, qualis est ventriculus & intestina) *Galeno* & *Laurentio* hepar; *Vlmo, Bauhino, Platero, Hoffmanno, Varolio, Iessenio, Spigelio, Sennerto, Laurembergio*, & aliis intestina; *Conringio, Reusnero, Pisoni, Regio, De la Chambre* & aliis ventriculus; *Veslingio*, ventriculus & pancreas; *Kypero, Highmoro, Lindano, Hogelandio, VVillisio, Bartholino, Rolfincio, Schenckio, Backio, Deusingio, Mœbio, Sylvio, Blasio, Malpighio, Charletoni* & aliis cor.

In quarto ordine nobis ante oculos

ponitur locus, ad quem, id quod in Liene fuit coctum atque elaboratum, abbeat. Eum *Hippocrates* vesicam & alvum; *Galenus* ejusque sequaces, ut *Laurentius* & alii ventriculum pro appetitu excitando; Bauhinus, *Platerus*, *Hoffmannus*, *Varolius*, *Iessenius*, *Spigelius*, *Reusnerus*, *Sennertus*, *Laurembergius*, & alii ventriculum, intestina, aliasque hypochondriorum partes pro nutritione; *Vimus*, *Parisanus*, *Piso*, *De la Chambre*, *Helmontius*, *Grembsius* & alii cor; *Conringius*, *Regius*, *Kyperus*, *Highmorus*, *Lindanus*, *VVallisius*, *Bartholinus*, *Rolfincius*, *Schenckius*, *Mœbius*, *Backius*, *Sylvius*, *Deusingius*, *Blasius*, *Malpighius*, *Charlton* & alii hepar constituunt. *Glissonius* diversam ac peculiarem præ cæteris, e nervis in Liene repertis amat opinionem, uti antea diximus.

C

CAPUT II.

Cogitata Medicorum ac Anatomicorum quorundam præcipua circa Lienis usum enunciat, eaque examinat.

PRæcipuas præcipuorum Anatomicorum ac Medicorum de usu Lienis opiniones in superiori capite adduximus, quas omnes ordine examinare nobis & tædiosum esset, & Lecturis molestum. Antequam autem ad verum Lienis usum nos convertamus, cogitata Medicorum ac Anatomicorum quorundam non levia circa Lienis usum enunciata ventilabimus, ut nostra sententia, quam concepimus ac pro stabili firmamento habemus, eò purior, clarior ac illustrior reddatur.

Certè Lienis usus hactenus inter eruditos fuit pomum Eridos; de eo enim tot opiniones reperiuntur, quot ferè sunt Scriptores Medici. Hæmatosin olim tribuerunt quidam Lieni, ast de viis admodum dubii fuerunt. Nonnulli enim

per vas breve venosum ejusque ramos aquosiorem chylum Lienem sugere crediderunt. Verùm vas illud breve nunquam fuit candicante succo repletum. Adhæc interdum non inseritur in Lienem, sed ramus est splenicæ extra illum, ac semper suo sanguine turget. Quod itaque à vase illo provenit sanguinis, in splenicum ramum profluit; unde non datur in Lienem regressus.

Cl. *Joh. Dan. Horstius* in hoc casu quidem venam splenicam substituit, sed in vitâ experientiâ & venarum officio. ... Liene & arteriis omnem sanguinem accipit, nihil reddit splenica vena, unde ligata in vivis versus Lienem impletur & tumet ex *VValæi observatione*, sed versus hepar inanitur. E ventriculo nihil præter chylum tenuiorem ac aquosiorem per peculiares suos ductus lacteos ad hoc viscus amandatur; nulla enim alia vasa in homine immediatè cum eo communicant. Ramulus arteriæ cœliacæ ad ventriculum sanguinem defert more omnium aliarum arteriarum; ne-

we-

erò revehit. Ramuli venæ portæ à ventriculo quidem ad truncum ejusdem sanguinem à nutritione superfluum reducunt; sed ab isto trunco nihil ad Lienem abit, verum potius sanguis è Liene ad eum quoque accedit, & ita mixtus ad hepar pergit. Et licèt verum esset, quòd ramuli venæ cœliacæ simul portionem potûs & cibi subtiliorem vel spirituosiorem à ventriculo acciperent, quod quibusdam videtur verisimile, nihil tamen ex eo, ut antea dictum, ad Lienem, sed solùm ad hepar veniret; verùm omnis sanguis è vena portæ ex hypochondriis ad hepar amandetur, non vice versâ.

Nec admittenda videtur *Henr. Regii* opinio *lib. de fundam. Physic.* quoniam licèt inter ligaturam & ventriculum tumeat vas breve, non supra versus Lienem; hoc tamen minimè indicat, chylum à ventriculo per vas breve venosum ad ipsum ferri Lienem; sed est sanguis, qui circulaturus, si ligaturâ impediatur, vas prædictum extendit.

Hinc

Hinc etiam Cl. *Iacob* Backius *Differtat. de corde sect. 2. c. 2.* an aliquid à ventriculo in Lienem deferatur, asserere arduum judicat: scit existimare viros etiam graves & non contemnendi judicii portionem chyli tenuiorem sese insinuare in tunicarum ejus poros (simili modo quo imaginantur admitti ab intestinorum membranis & venis mesaraicis tenuè, quod post egressum è crasso residuo expressione separatur) & unà cum sanguine remeante per venarū gastricarū ramulos in Lienem duci, ibique ex arteriis copiosissimis in venas transeunti sanguini misceri, & à calore ejusdem Lienis subactam, deinde per ductum splenicum, cum hæmorrhodiali in venam portæ & hepar confluere.

Hæc cùm obscura sint, neque satis manifesta, iis adhibere fidem, aut contradicere non audet; tunica ventriculi tantùm videtur impedita emittendo humore ad coctionem requisito, ut suspicetur duobus contrariis motibus, è tunicæ poris in capacitatem, & è capacitate in tunic

cæ poros, præcipuè dum chylifican-
um adhuc in eo hæret, uno eodemque
mpore inservire non posse.

Nibil etiam p..bare ait, quòd venæ,
uæ in Lienem feruntur ligatæ, in ani-
nali vivo, versus ventriculum intume-
ant; hoc enim omnibus venis ligatis
st familiare, detumescere versus trun-
um, distendi verò cis ligamen. Quare
hîc? Venæ enim gastricæ in ramum
nseruntur splenicum, & quidem in Lie-
e adhuc latitantem, sed Lienis substan-
iam, qui per eas mittitur sanguis, non
ttingit. Confunditur tantùm cum ex
o egrediente, & cito motu, sine mora
n portam, diluendo chymo, è glandibus
mesenterii ibi concurrente, fertur.

Præter vas breve, etiam per venas ga-
stricas & epiploicas serosum & potulen-
tum ex ventriculo statim exsugi à Liene
existimârunt *Reusnerus*, *Carolus Piso* &
alii, qui ignorârunt motum humorum in
hisce venis. Utraque vasa exonerant
se in ramum splenicum, & tùm recto du-
ctu ad hepar amandatur sanguis, nec
ob-

obstantibus valvulis, ad Lienem regre-
ditur.

Hoffmannus & *Spigelius* per arterias
mesaraicas lutosam chyli portionem ad
Lienem deducunt, ut ibi in sanguinem
coquatur. Qui eâdem culpâ tenentur.
Arteriæ enim sanguini ad mesenterium
devehendo destinatæ sunt, quod ex li-
gaturis oppidò manifestum est: quem-
admodum etiam nihil per venas mesa-
raicas deducitur ad Lienem, sed contra
à Liene ad mesaraicas. Et eâdem vi
vehi sanguinem & revehi chylum, à natu-
ra est alienum, ne confundantur. Præ-
terea nunquam in sectionibus vivis chy-
lus ibi observatur. Lutosa autem por-
tio chyli, quâ nulla pars ad sui nutritio-
nem indiget, rectius per intestina ex-
purgatur. *Galeni l. 2. de loc. affect. c. 1.* &
aliorum veterum Medicorum ac Ana-
tomicorum constans opinio fuit, Lie-
nem succos limosos, crassos & melan-
cholicos in hepate genitos attrahere per
vas venosum; & attractos, præcipuè arte-
riarum ope, alterare, sibique convenien-

al-

imentum inde elaborare ; reliquum
erò & quod inutile eſt ad ventriculum
er aliam venam mittere, nec tamen ſine
ilitate , dum ſua acerbitate actiones
entriculi roboret. A vulgata hac ſen-
ntia multi receſſerunt, negantes , ſuc-
am melancholicum in hepate genitum
Liene attrahi ; ſed ſtatuerunt , mox ex
enarum meſaraicarum trunco , ante-
uam chylus ad hepar feratur , portio-
em ejus craſſiorem, ingenità facultate,
er portæ ramum ſplenicum ab eodem
lici. Et in hanc ſententiam poſtea
onceſſerunt Anatomici plerique , *Va-
lius, Poſthius, Ieſſenius, Platerus*, Bauhi-
us, Spigelius, Sennertus , *Laurembergius*
. *Riolanus* in *Anthropographia primæ*.
ed condonandum iſti ſeculo, quia igno-
vit, quæ poſteris jam innotuerunt. Au-
opſia enim anatomica docet , nullum
hylum, ſeu craſſum, ſeu tenuem per ra-
um ſplenicum ad Lienem deferri. Ad
æc ligatura in vivis monſtrat , nibil per
mum ſplenicum deduci ad Lienem,
d contrà à Liene ad venam portæ &

con-

consequenter ad hepar. Per solum ergò ramum splenicum defertur omne quod ex Liene profluit, & quidem non nisi in venam portæ & hepar.

Verum enim verò, cur meatus illi à *Galeno* & aliis ad succum hunc ad Lienem ducendum instituti repudiantur? Cur novæ, eæque multis anfractibus abruptæ, & tàm longæ exquiruntur viæ semitæque inauditæ, imò quæ naturæ injurias faciunt? breviter ostendemus. Melancholiam primùm *Galenus* dixit excrementum esse secundæ coctionis in hepate, at quomodo hoc fieri poterit, si per ramum splenicum à chylo in portam separetur, antequam hepar ingrediatur chylus. Sed dicat aliquis, postquam in hepate fortè separetur, in portam regurgitare; & per ramum splenicum ad Lienem deduci est verisimile. Nequaquam certè, quomodo in hepate separari poterit? Ad bilis separationem illic assignantur vasa separantia; ad melancholiam verò nulla. Præterea, quid illam in portam regurgitare faceret? Sed hoc

con-

rceſſo, quod vel ſuâ naturâ, vel virtute
enis attractrice, in portam rurſus de-
catur; quomodo inde ad Lienem
nscat? perfacillimè, inquiunt, per ra-
am ſplenicum. Nullo modo; in ramo
im ſplenico, ut c. 13. ſect. 1. dictum eſt,
lvulæ apponuntur, omnem ad Lienem
gantes tranſitum, nec quicquam in il-
m remeare poteſt. At ſi quis hîc ul-
rius urgebit: verum hoc eſſe poteſt in
ccis, damis, ovibus, equis, canibus &
teris animalibus, in quibus hujusmo-
valvulæ inveniuntur, in homine verò,
quo tales nunquam obſervantur, alia
ſeparationis via; corpusque huma-
m multùm à cæteris animalibus diſ-
epat. Ita ne! Quia in figuris exter-
s, ob ſitûs forſan convenientiam ani-
lium viſcera ab humanis paulò varia-
conceſſit natura: Ideò ſtatim aliud il-
fingemus officium? In naturalibus a-
onibus nulla omninò in omnibus ani-
libus eſt partium diſcrepantia. Qua-
pedes chylum conficiunt in ventri-
o, æque ac homo; ſanguificat in cor-
de,

de, æquè ac homo, similiter & excre-
menta deponunt, in vesiculam fellis, bi-
lem; in vesicam urinariam, serum;
corde & cerebro spiritus conficiunt,
homo, non in jecore aut intestinis:
hepate per cavam ad cordis ventric-
lum dextrum sanguis defertur in illis,
in homine, non à corde ad hepar in bru-
tis, in homine verò ab hepate ad cor.
cùm in omnibus hisce actionibus natu-
ralibus bruta cum hominibus conspi-
rare videamus, cur in hac, æquè ac cæte-
ris naturali, discrepantiam fingeremus
Præterea valvulas in corpore humano
ramo splenico non prorsus denegamus
illas tamen dicimus esse non adeo con-
spicuas, ut in cæteris animalibus. Ja
verò cum nullæ aliæ, præter arterias, in
veniantur viæ, per quas aliquid in L
nem transferri poterit, illis officium
lud facilè concedimus.

Ex ista autem falsa ac autopsiæ anato-
micæ planè contraria opinione, quod
nimirum succus limosus, crassus & me-
lancholicus in hepate genitus ad Liene

di

atur; ſeu quod Lien per ramum ſple-
um attrahat, duæ adhuc aliæ opinio-
longè falſiſſimæ emergunt; quarum
eſt: quòd Lien ſit humoris craſſi &
ancholici receptaculum; altera ve-
quòd Lien per vas breve venoſum
norem melancholicum & acidum in
triculum ad eum roborandum ac
etitum excitandum eructet.
Triplicem namque actionem Vete-
Lieni tribuerunt. (1) Attrahere hu-
rem melancholicum, excrementi-
m & limoſum ex hepate. (2.) Me-
cholicum excrementum inde ſecer-
re, ut bono ſanguine nutriatur. (3)
retum in ventriculum & inteſtina e-
ctare. Statuitur etiam alimentum
enis ab arteriis elaborari & frangi,
m caro fungoſa & laxa nutriri debeat
guine vaporoſo & ſubtili, Ductus,
quos eructare putatur excrementum
lancholicum, ſunt primùm vas bre-
, & deinde vena hæmorrhoidalis. Vo-
nt itaque ſplenem eſſe melancholici
crementi, ſeu feculenti craſſi ſangui-

nis in hepate ſegregati receptaculum (quemadmodum veſica bilaria flavam bilem recipit) & ideò Lienem è regione hepatis poſitum.

Lienem verò huic excremento recipiendo tantùm dicatum ſaniores Anatomici ac Medici negant. Nulli enim apparent ductus ab hepate ſuccum hunc immediatè ad Lienem deferentes. Et ſi quis dicat per ramum ſplenicum, à facultate inſita Lienis, à portæ trunco, antequam hepar ingrediatur, ſuccum hunc ſeparari; quomodo tunc ſecundæ coctionis in hepate excrementum dici poterit, cùm ad hepar nunquam pervenerit. Abſurdum inſuper eſt, regurgitare debere excrementum in venam portæ & poſtea in ramum ſplenicum. Per eoſdem ductus excrementa ſuſpiceret & rurſum expurgaret. Cur non per hepatis ſubſtantiam diſperguntur ſurculi hujus receptaculi, aut ſaltem rami ſplenici, quemadmodum veſica bilaria ramulos ſuſcipit in hepate diſperſos. Lien etiam non eſt idoneum hujus excrementi re-

ptaculum, quia nullam habet cavita-
m, quâ contineat, nullamque viam,
â se exoneret, ſicuti bilis veſica, & ve-
a urinaria obtinuit. Non in ventri-
lum per vas breve eructatur, quia tùm
dum continuò emoveremus; nec
hæmorrhoides evacuatur, quia tùm
nnes hæmorrhoidibus laborarent. Et
denique excrementi receptaculum eſ-
, cur non inferiori loco ſitus eſt, ut
mmodius ſuſcipiat ponderoſum ex-
ementum, quemadmodum reliqua re-
ptacula? Ejus igitur longè alius uſus
, qui arterioſo ſanguine juxta conſue-
dinem aliorum membrorum alitur.
ır ergò tàm nobile viſcus theca peſſi-
recrementi eſſe poterit? tot arteriis
egnans. Nec ideò ipſe fabricatus et-
n, ut ſit organum excrementorum re-
ptioni inſerviens.

Quapropter nunc planè arbitramur,
ſtquam nullum vas (quale obſervatur
erque ureter urinam deferens à reni-
s ad veſicam urinariam) reperitur,
od ſecretum in Liene liquorem qua-
lem.

lemcunque, tanquam inutile corpori re-
erementum ad partem aliquam exter-
nam, per quam vel continuò, vel per in-
tervalla in totum è corpore excludatur
ac eliminetur, transportare queat: Ve-
rùm, venæ duntaxat & vasa occurrant
lymphatica, per quæ, quicquid ex Liene
effertur, possit deferri; & venæ quidem
contentum in se sanguinem propellant
in venam portæ, & consequenter in ip-
sum hepar; lymphatica verò vasa lym-
pham suam in truncum effundant:
propter, inquam, opinamur, quicquid
Liene prodit, sanguinis commisceri m-
sæ; ac proinde nullum in Liene secern
inutile, noxiumve corpori excreme-
tum; verùm sanguinem in corde ja
confectum, ac copiosè ad Lienem d-
latum amplius in ipso elaborari, & qu-
dammodo perfici, adeò ut fermen-
ti cujusdam sanguinei, aut tinctu
(cum chymicis si loqui libeat) indu
ibidem naturam, cujus interventu fa-
lius & celerius in sanguinem abeat ch-
lus.

N

Nec ſententia eorum, qui humorem melancholicum & acidum in Liene elaboratum partim pro roboranda coctione, partim pro appetitu excitando ad ventriculum per vas breve venoſum deportari cum *Galeno* & *Avicenna l.c.* ſtaterunt, firmo innititur talo; nullus enim ejusmodi humor in Liene generatur; & ſi generaretur, excrementitius eſſet, nullique uſui dicatus: impediretur potius coctio alieno iſtiusmodi humore excrementitio ingeſto.

Et ſi excrementum hoc feculentum & melancholicum à Liene ad ventriculum mitteretur: fieri non poſſet, quin chylo admiſceretur, eumque inquinaret & corrumperet, & plura mala ſymptomata excitaret. Ventriculus etiam ſuo & nativo robore gaudet; appetitus excitandus aliam agnoſcit cauſam, ut eò excrementitii hujus humoris incitamento non opus ſit. Quin etiam ipſa Anatomia hæc, quæ de excrementorum melancholicorum in ventriculum transmiſſione dicuntur, maximè ſuſpe-

cta reddit. Qua de re insignis Anato-micus *Vesalius Fabric.corp.hum.l.5.c.9.* hæc habet: *Ego sanè*, inquit, *de hac re excrementi Lienis in ventriculum eructatione & ejus usu nihil afferre audeo: neque etiam sectio hæc, quæ tamen citra ullam controversiam Anatomes Professores au-dacissimè asserunt, luculenter commonstrat. Primùm enim nullum meatum illi, quo bilis in intestina repurgatur, similem esse, haud ambigo: Venæ autem, quæ sinistro ventriculi lateri implantantur, non à Lienis prodeunt corpore, sed ab illis quæ jam Lieni inseruntur. Neque alia penitus harum venarum per ventriculum series visitur, quàm reliquorum omnium corpus ventriculi petentium. Deinde nulla hîc est prorsus vena, conjuge carens arteriâ. Postremò, si quid in ventriculum Liene defertur, id potius ventriculi fundum petit, quàm superius illius orificium. Et nulla sinistrum ventriculi latus adiens ullo alio turget sanguine, quàm reliquæ ventriculum implantantes venæ.*

Et, quod magis est, aliorum Neote-

rum autopſia luculenter oſtendit, per
ſa brevia arterioſa ſanguinem quidem
Liene ad ventriculum pro hujusce nu-
tione fluere: at ejus magnam partem
r vaſa brevia venoſa refluere ad Lie-
m: per ramum verò ſplenicum nihil
runco venæ portæ ad Lienem, ſed con-
à Liene verſus hepar affluere ſangui-
m, qui per arterias cœliacas Lieni in-
uatur. Nullum ergò liquorem aci-
m aut quemvis alium per vas breve ex
ene in ventriculum deferri, ſed tàm ex
ntriculo, quàm ex Liene, mediante
cto vaſe ſanguinem in aliam venam in
no ſplenico deſinentem prodire, ipſæ
aturæ prædicti vaſis (propè ventricu-
m & Lienem) in vivorum diſſectioni-
s oſtendunt.

Hînc etiam Cl. *Marcello Malpighio*
Viſcer. Structur. Exerc. Anat. de Liene
. certiſſimum videtur, ſanguinem, qui
enem attingit, ab eodem unà cum
mmixto quocunque corpore, quod
ſeparetur, & immiſcetur à membra-
ſis ſinibus & cellulis, in continuatum

ſplenicum ramum exprimi, qui, cùm patentem in jecur viam inveniat, arduũ videtur in vas breve, quod ab arteriis propulſum ſanguinem impetu reveh:t, inſinuari poſſe; & hujus impoſſibilitatem præſenti experimento explorat. Ligato ſplenico ramo, libera adhuc comes arteria permaneat, ita ut propulſus ſanguis à Liene refluens impeditam inveniat viam in itinere ad jecoris portas, ligentur interim portiones vaſis brevis propè tunicas ventriculi, ne ſanguis à comitibus arteriis in ipſum irrumpat, vel mavis digitis compreſſo vaſe brevi versus ſplenicũ truncũ ſanguis exprimatur; etenim licèt impensè turgeant Lien, & ramus ſplenicus, non tamen unquam à Liene aſcendet ſanguis per continuatum vas breve in ventriculi fundum. ſed, impediente valvulâ in hiatu ejusdem vaſis in ſplenicum ramum, detinebitur, donec, ſoluto vinculo, in jecur rapiatur, vacuâ ſemper & flaccidâ interim permanente vaſis brevis inter valvulam & ligaturam, ſeu digitorum preſſuram, portione.

A

Alioquin etiam non negamus; quandoque fieri poſſe, ut redundante vitioſo humore melancholico in vaſis ſplenicis, is quoque per hoc vas ad ventriculum confluere poſſit, ubi eum non nutrit, nec roborat, nec appetitum excitat, ſed potius conturbat, vomitiones ſanguineas nigras, aliaque ſymptomata graviſſimorum affectuum inducit, de quibus Medici Practici in hypochondriaco & hydropico affectu agunt.

Mixtam ex omnibus his opinionibus, quas hactenus adduximus, Lienis actionem nuper procudit *in Enchirid. Anat. Riolanus*, limoſum ſcilicet ſanguinem attrahere ad ſui nutritionem, inde ſerum quoddam particulare fermentativum per arterias ſplenicas effundere in ventriculum, & cùm bibulum ſit ejus parenchyma, per venas elicere & emungere ſuperfluum liquorem ex ventriculo. Nobilior ſanè eſt Lienis actio, quàm ut ſuperfluum ex ventriculo ſuſcipiat. Id autem per quas vias? Nam venarum officium eſt, ſanguinem in partibus ex arte-

teriis revehere ad truncũ ex fundame
tis circulationis frustrà hîc à *Riolano* im
pugnatis. Nec aliud ligaturæ in vivis c
cent.

Franciscus Vlmus, quem sequunt
Carol. Piso, & *Æmilius Parisanus*, *in*
bell. de Liene censuit, Lienem pro sinist
cordis ventriculo arteriosum sanguine
conficere, sicut pro dextro hepar. Qu
sententiam jam dudum à Cl. *Hoffma*
no lib. de usu Lien. c. 24. Excell. *Conr*
gio lib. de generat. sang. & motu nat. c.
Celeberr. *Thom. Bartholino Anat.*
format. l. 1. *c.* 16. refutatam legimus, q
(1.) nulla est via, per quam in cordis
nistrum ventriculum illabatur sang
hic confectus; neque enim per aort
potest, propter valvulas ad ostium e
sitas. (2.) Permistio fieret succoru
perfecti & imperfecti, si eâdem viâ
demque tempore acciperet cor sang
nem & iterum redderet. (3.) Sine L
ne multa vivunt, quæ tamen spiritus
cales generant.

M. de la Chambre tractat. de Di
stione existimat Lienem conficere spi

s in usum abdominis. Sed is spiritus nutriendas & vivificandas partes in-iores per aortam suppeditatur, qui ssit sufficere. Si tamen spirituosi san-inis modificationem quandam in u-n abdominis accommodatam intelli-, eum meritò cum Excell. *Bartholino* usamus.

Arduum sanè ac molestum nobis o-s esset omnes Anatomicorum ac Me-orum de officio Lienis opiniones, -umque discussiones hîc adducere. iicquid novi nuper *Helmontius* & *ssonius* de hoc Lienis usu in medium otulerunt, jam ab Excell. *Thom. Bar-lino l.1. Anat. reformat. c.16.* & *Highe-ro Disquisit. de affect. hypochondr. c. 4.* ntilatum & refutatum legimus. Sub-imus ergò in hoc *capite*, & sequens gredimur.

CAPUT III.

imum ac verum Lienis usum, qui est sanguificare, manifestat.

QUamvis hactenus Autorum varias de usu Lienis opiniones recensue-us, nihil tamen certi de vero ejus offi-

cio exinde judicare potuimus. Prætermissis ergò pluribus rerum difficultatibus ac verborum ambagibus, in hoc capite ad primum verum Lienis usum, qui est sanguificare, accedere nobis placuit.

Galenus quidem *l. 4. de usu part. c.* 15. & *l. 6. de loc. affect.* docuit, Lienem salsum humorem feculentum & melancholicum ex hepate attrahere, ejusque esse conveniens receptaculum. Contra ante eum *Aristoteles l. 3. de part. animal. c. 7.* tradidit: τὸν σπλῆνα βοηθεῖν πρὸς τὴν πέψιν τῆς τροφῆς, hoc est, Splenem conferre ad concoctionem nutrimenti, & consequenter δύναμιν αἱματοποιητικὴν habere. Et hanc sententiam postea sequuti sunt *Alex. Aphrodisæus sect. 2. probl. Aretæus l. 1. de caus. & sign. morb. chron. Autor. lib. de respirat. Reusnerus l. de Scorbut. c. 4. Platerus*, Bauhinus, *Casp. Bartholinus*, *Hoffmannus*, *Spigelius*, *Sennertus*, *Horstius* & alii. At verò modus αἱματοποιήσεως illius ab omnibus eodem modo non determina-

tu-

tr. Quidam enim Lienem instar he-
patis sanguinem elaborare voluerunt,
d nec de via consenserunt, nec de chy-
natura. Præprimis autem statuerunt,
ienem ex crassa chyli parte per ramum
plenicum insitâ facultate ad se tractâ
nguinem crassiorem, sed tamen lauda-
ilem ad nutrienda viscera infimi ven-
is elaborare. Probârunt hoc (1.) ex
ructuræ affinitate cum hepate. Quem-
dmodum enim hepar viscus carnosum
t, tunicâ vestitum, vasis plurimis dona-
m cujus caro quasi sanguis affusus est;
a etiam Lien viscus est, tunicâ dona-
m, & plurimis vasis variè implicatis,
ujus caro propria quasi sanguis affusus
r congelatus est. (2.) Plexus sunt in-
niti in Liene: at plexus solùm elabora-
oni novæ inserviunt: quæ elaboratio
t chyli pro sanguine. (3.) Patet hoc
x situ rami splenici, qui est longè infrà
epar, ex trunco venæ portæ, ubi attrahi-
ir pars chyli, sive chyli sanguinis ali-
uam dispositionem habentis; si itaque
ateriam ibi recipit, ex qua fit sanguis,

 cur

cur non etiam ſanguificabit Lien. (5.)
Ex ductu rami ſplenici & connectiom
Lienis cum ventriculo per venas pern
infinitas arguunt, quas ſi quis rectè pen
penderit, (inquit *Sennertus l. 1. c. 9. Inſti*
tut Med,) vix cauſam aliquam invenie
cur non uſum eundem iis cum reliqu
venæ portæ ramis attribuat. Imò anim
adverſum eſt, Lienem vices hepatis ſub
ire, & hepate malè affecto, ejus offic
fungi, unde mole ſuâ interdum hepar ſu
perat, ut ex *Veſalio Fabric. corp. hum. l.*
c. 9. Schenckio l. 3. obſerv. 91. & *Ferne*
l. 1. Phyſiolog. c. 7. videre licet. (6.) Quò
magna vaſa non à jecore immediatè, ſed
à portæ vena, quæ chylum vehit, tendan
ad Lienem, quam ob cauſam potius chy
lus, quam ſanguinis excrementum
hoc viſcus permeabit (7.) Omnes
homine partes, ajunt, eſſe bipartitas,
in renibus, teſtibus, pulmonibus, ma
mis, organis ſenſuum patet; ſi unicam
cit natura, eam in medio locavit, ut c
ventriculus, uterus, veſica, naſus, ling
os. Lien verò & ſitu & ſtructurâ c

hep

pate convenit, ergò & alterum esse par, ac sanguinis conficiendi organum existimant. (8.) Verisimile non, tàm numerosas arterias Lienem ingredi, & tàm patentes arteriarum cum venis anastomoses in illo inveniri in excrementorum gratiam, quin potius ad coquendum crassiorem sanguinem, ut per contrariam tenuitatem contumax crassities frangi possit, (9.) Lienem observârunt Anatomici hepate altò rubicundiorem & majorem. Et in fœtu Lien rubet, ut hepar. (10.) Interdum hepatis situs mutatur, ut sit in sinistro latere, & Lien in dextro. His addit *Platerus* (11.) omnes hepatis morbos quoque Lieni convenire & sanguificationem tollere. (12.) Eadem remedia ad tollendum vitia utriusque usurpantur, nullumque discrimen, nisi quod fortioribus magisque aperientibus in affectibus Lienis uti debeamus, invenitur.

Hisce machinis non contentus est *Hoffmannus in lib. de usu Lienis*; hinc ulterius in hujus sententiæ confirmationē

ur.

urget, & (1.) ex venæ portæ substantia ita argumentatur: Quæ venæ eandem substantiæ speciem habent, illæ quoque eandem habent actionem; at portæ dexter ramus & sinister, videlicet ramus splenicus eandem, ad sensum, substantiæ speciem habent. Ergò. Ejus autem actionem esse ait, vehere chylum; & certè qui portam arbori assimilant, mesaraicas omnes ejus radicibus comparare debuêre, quibus ex intestinis alimentum trahant (2.) infert: Splenicus trahit id quod exortu suo contingit; at contingit chylum. Ergò. (3.) Ex rami spleni ci progressu arguit: Dividitur, inquit, statim in ramos multos, quorum plurimi in ventriculum feruntur: quos si mesaraicis compares, non ineptè dixeris esse utrorumque idem officium, una origo & una substantia designat unam actionem (4.) In Lienem, inquit, hujus surculi inferuntur, ut in hepate, & ad eundem modum per substantiam ejus disseminantur. (5.) Deinde substantia Lienis non minus est parenchyma, quam he-

par, itaque chylum non minus tra- r.

Si autoritates valeant, multæ etiam medium proferuntur, *Aristoteles lib. 3. part. animal. c. 7.* ita ait: *simili naturâ ædita hepar & Lien*; item, *Lienem es- quasi jecur adulteratum, & ubi Lien ex- ens est, ibi hepar bipartitum esse, & quòd nes partes ferè in corpore bipartitæ sint. ato* Liēnē vocavit ἥπατος ἐκμαγεῖον, pressum hepatis simulachrum. *Hippo- ates* eundem dixit ἧπαρ ἀριστερόν. ii vocant hepar v[illegible]rium, sinistrum. *utor l. de respirat. usu* hoc confirmavit, i & *Alex. Aphrodisæus, Aretæus*, & alii. *rchangel. Piccolhomineus* alterum usum enis fecit copiosiorem sanguinem nficere.

Verùm argumenta supra allata parùm nguificationis opus in Liene probant nfirmantque. Ad ea autem præci- a breviter & in genere pro instituti stri ratione ita respondemus. Quanta oad structuram in his duobus visceri- s, hepate scilicet & Liene sit diversi- tas,

tas, ſatis ſuperque patet ſenſibus in artificioſa diſſectione; quam ob cauſam argumentum illud primum nihil firmiter concludit. Plexus etiam ad elaborationem ſimpliciter non inſerviunt, ſed potius ad moram, ne ſanguis citius præterfluat, quàm oportet. Præterea plexus illi in Liene, non ſunt ejusdem naturæ cum illis in hepate, rete mirabili ubi variè contexuntur venæ & arteriæ: ſed ex fibris variè inter ſe contextis constant, quaſi percolationi potius quàm ſanguinis elaborationi inſervirent.

Partes etiam, quas geminavit natura, commercio quodam, vel vaſorum communi origine conjunxit, ita ut deficiente alterâ, ejus vicem ſuppleat altera illæſa. Quemadmodum in renibus, arterias ex aorta, venas ex cava utrisque communicavit; ſic teſtes ab iisdem truncis ſua vaſa poſſident. Pulmones ſua ab eadem trachea, venâ & arteriâ; & ſenſuum organa ab eodem principio nervos ſuos petunt. At hepar & Lien tale commercium non habent; à cava enim ad Lie-

ne-

m nullus patet aditus. Et quamvis
par non sit in medio, non tamen ne-
ssariò duplex esse debet, quia aliàs
ntriculus quoque, in sinistro latere
erens, duplex requireretur. Notan-
m autem, illa membra solùm esse du-
icia, quæ facultatem suam utrique late-
necessariam ad utramque partem com-
unicare nequeunt. Multitudo item
teriarum aut anastomosεων nihil facit
npliciter ad sanguificationem. Illarum
um in prædictis satis illustratum dedi-
us. Et magnitudo alicujus partis præ-
rnaturalis nil nisi errorem naturæ, non
ficium aliquod naturale illi debitum
obare potest. Quòd si interdum he-
tis situs mutetur, ut sit in sinistro late-
, & Lien in dextro, rarum est exem-
um, fitque saltem præter naturam, nec
lam sanguificationem in Liene pro-
t: Lienem verò hepatis vices subire
k.quenquam demonstrare posse cense-
us. Morbi præterea cum hepate &
iene communes aliis quoque partibus
nvenire possunt, an ergò illis hæma-
tosin

tosin tribueremus? inflammatio utrisq; convenit, quæ fit ex sanguinis extra vasa quocunque modo aberratione, unde cùm sine motu sit, & major sit ejus quantitas, quàm à parte illa regi poterit, putrescit & inflammatur: hoc idem pleuræ accidit. Obstructio utrisque etiam commune malum, sic scirrhus.

Sed hæc cuilibet parti vasa habenti multa, in quæ humores crassi impingantur, accidere possunt: ut renibus, pancreati, pulmonibus, non tamen vim habent sanguificam. Et iisdem remediis morbos hepatis & Lienis tolli est necesse, non quôd partem affectam similem respiciant, sed quia similem materiam & eandem morbi causam in diversis partibus inveniunt.

Quæ de situ rami splenici ejusq; progressu & divisione, item de venæ portæ rami dextri cum sinistro, videlicet ramo splenico quoad substantiam similitudine dicuntur, quibus chyli motum ad Lienem probare contendunt, saltem commenta sunt, & autopsiæ veræ anatomicæ

planè

planè contraria ; ne minima enim chyli portio ad Lienem immediatè per ramum ſplenicum deducitur ; & ligatura in vivis manifeſtè monſtrat, nihil per venas meſaraicas deduci ad Lienem, ſed contrà à Liene ad meſaraicas. Fatemur quidem, ſplenicum ramum eandem habere actionem cum cæteris meſaraicis, ſanguinem ſcilicet ad portam revehere, ſed quomodo eandem habeat actionem, cùm cæteræ ad portam (juxta doctrinam *Hoffmanni*) trahant, ſplenicus verò à porta. At certè ſi traheret, non chylum importaret, cùm ipſum ne attingat quidem. Venæ illæ à ventriculo ad portam delatæ, ſunt arteriarum comites ad ventriculum, & idem habent officium cum illis in cæteris corporis partibus. Et vaſa quoque non ſunt hujus actionis opifices, ſed parenchyma, quod in quolibet viſcere eſt diverſum, aliud in hepate ; aliud in pulmonibus, aliud in renibus, in Liene etiam aliud. Ergò & officia diverſa illis ſunt aſſignanda.

Quid dicamus de autoritatibus, quas ad-

adducunt. In Medicina ſanè ac potiſſimum in Anatomia non autoritatibus, ſed rationibus & experientiâ pugnamus.

Quidam tenuiſſimum ſanguinem, ſpiritûs vitalis materiam in ſplene præparari ſtatuerunt, ut *Franciſc. Vlmus in lib. de Liene, Carol. Piſo*, & *Aemil. Pariſanus*, Quidam cum *Reuſnero in lib. de Scorbut.* humidiores & magis aquoſas chyli partes in Liene præparari & in ſanguinem converti voluerunt. Quorum opiniones in ſuperioribus jam ventilavimus, & ad ſingula ferè verba noſtrum reſponſum dedimus.

Quidam Lienem trahere feculentam ſanguinis partem eamque colligendo ſanguinem reliquum puriorem reddere dixerunt; quam ſententiam paſſim *Galenus* propoſuit, eumque ſequuti ſunt præſtantiſſimi quique, quod patet ex *Veſalio, Fernelio, Laurentio, Columbo*, & aliis Claſſicis. Confirmant hanc communem aſſertionē argumentis ſubſequentibus. (1.) Qualis in aliqua parte color & ſapor excedit, talis quoq; humoris adeſt abun-

dan-

dantia: at in Liene color lividus & ſapor acidus percipitur. Ergò melancholicus humor in Liene colligitur. (2.) Ubi frequenter ſcirrhoſi tumores & obſtructiones accidunt, ibi feculentum ſanguinis excrementum colligi neceſſum eſt. At in Liene frequenter illud accidit. Ergò. Minorem probant ex *Galeno l. 13. meth. med.* & *l. 5. medicam. ſimpl.* ubi ſimul cauſam addit *Galenus*, dicens, propterea frequenter Lienem his affectibus obnoxium eſſe, quod humorem craſſum ac feculentum contineat. (3.) Cujus obſtructio eſt cauſa melancholici ſucci redundantis in reliquo corpore, illud eſt ejus receptaculum. At Lienis obſtructio eſt cauſa redundantis feculenti ſucci melancholici in reliquo corpore, quia icterus niger ſubſequitur: Ergò Lien eſt receptaculum ſanguinis feculenti. (4.) Accedit, quòd melancholicus ſuccus à Liene ad ventriculum transmiſſus, appetentiæ cauſa ſit, quod non fieret, niſi primùm ab ipſo colligeretur.

Quæ argumenta jam ex parte in ſuperiori

riori *capite* ventilavimus ac etiam refutavimus; ut verò ex asse iis satisfaciamus, nos hæc addimus. In sanis Lien semper & naturaliter rubet, & non est lividus; neq, etiam talem saporem acidum exhibet, qualem ei tribuunt. Si enim Lien sanguinis melancholici tantùm esset receptaculum, utique ejus substantia imbiberet aliquem saporem atræ bilis, quem in ejus usu & esu gustu perciperemus. Atqui aciditas ista, quæ in Lienibus gustatione percipitur, modica & temperata est, ac ex Lienum diversorum quoque animalium coctorum gustatu nihil tale, quod amarum & valde acidum sit, indiciumque humoris melancholici præbeat, depræhenditur; sed potius grata quædam dulcedo, præsertim in juniorum animalium, porcorũ, vitulorum, cervorùm, &c. Lienosa carne, quæ palato non est insuavis. Obstructo quidem Liene; crassi & melancholici in corpore coacervantur humores, non quòd crassi & melancholici humores à Liene non trahantur, quos nec in co na-

tu-

turaliter licet invenire; sed quod Lien tincturam suam seu succum acidum attenuantem nequeat sanguini chylove communicare. Si quid excrementitii humoris in sanguine est, id facilè per alias vias, beneficio tincturæ hujus, expurgari potest. Quando autem atræ bilis fit receptaculum, id nonnisi ex depravata ejus actione, cùm nimirum tincturam hanc vel planè non generat, vel non justo modo generare potest, ac obstructione, duritie & scirrho laborat, ob quam læsionem multum feculenti, crassi & adusti humoris, tàm in ramo splenico, quàm ipsa substantia Lienis, vicinisque vasis colligi potest, accidit. Atque in hoc insignes Medici, quos omnes ad ditum recensere nobis molestum esset, consentiunt. Nec etiam præclari Anatomici ab hac sententia longè discedunt, quemadmodum videre est apud *Vesalium, Columbum, Archangel. Piccolhomineum, Riolanum, Varolium, Iessenium, Spigelium*, & alios.

Nos sanguinis quandam in Liene ge-

nerationem fieri concedimus, non ex chylo crasso, neque fœculenta aliqua sanguinis parte, sed ex chylo aqueo, tenui & humido, qui per venas lacteas huic usui dicatas immediatè ad Lienem deducitur, ac in eo vi caloris insitæque suæ constitutionis ac beneficio tincturæ illius, pro totius corporis nutritione ac conservatione, in sanguinem laudabilem coquitur. Et hanc actionem nobilem Lien æquè ac aliud sanguificationis organum præstare potest. Gaudet enim Lien omnibus & quidem pluribus ac majoribus sanguificationis veræ requisitis: adest raritas visceris: gaudet calore insigni: habet vasorum amplitudinem & copiam, quorum non minima pars sunt vasa chylifera, quæ in non alium usum tùm à ventriculo tùm à pancreate ad Lienem immediatè pertingunt, quàm ut chylum tenuiorem & aquosiorem ibi deducant, quò in eo in sanguinem laudabilem commutetur: possidet etiam tincturam suam, cujus beneficio & ope chylus in sanguinem mutatur, isque redditur

aptus,

ptus, è quo vitales ſpiritus generentur, & n actum ſuſcitentur.

Officium ergò Lienis conſiſtit primò circa chylum tenuiorem ac aquoſiorem n ſanguinem commutandum. Quod ic demonſtrare licebit. Ex morbis, quibus ſplen afficitur, idem non obſcurè colligitur. Primùm enim quibus Lienes ſunt calidiores, ventriculus plerumque eſt ſiccus & ſiticuloſus. Nec ventriculus tantùm ſiccitate tùm laborat, ſed & alvus ipſa. Illa verò ſiccitas unde, niſi à chyli tenuioris & aquoſioris valida attractione? Deinde quibus ita abſorbetur multum chyli tenuioris ac aquoſioris, illis Lien intumeſcit. Id certè olim etiam obſervatum *Hippocrati* 4. *de morb.* & 1. *de morb. mulier.* Docet idem *Alexander Aphrodiſæus ſect.* 2. *probl.* 44. quærens, cur febre laborantibus Lienes augeantur. *Hippocrates l. de aer. aq. & loc.* teſtatur, aquas plauſtres bibentibus Lienes ſemper magnos eſſe & compreſſos, ventres verò duros, tenues & calidos. Tales verò edaces & ſiticuloſos eſſe,

ven-

ventresque (κοιλίας) tùm superiores, tùm inferiores siccissimos habere. Scilicet aquas illas palustres attrahit avidè Lien calidior, & inde tumet, quo superior & inferior ventriculus non potest non siccari, aliorsum prolectâ omni humiditate. Subscribit huic *Aëtii* testimonium *tetr. 3. serm. 2.* aquæ largiorem potum & olera humectandi vi prædita ad splenis magnitudinem conferre. Unde & doctissimus *Vallesius 7. Epid. in Eudemo*: *Potu verò pauco*, inquit, *uti debere Lienosos & multo plurimum lædi pericl... tari & fieri hydropicos, res est expertissima: neque ratio obscura. Cum enim Lien sit spongiæ similis, plurimum aquei liquoris imbibit atque distenditur, obruiturque in eo facilè calor.* Contrà autem, in quibus ad Lienem non possunt deduci ejusmodi humores, quando scilicet ipse prae sui caloris imbecillitate eos non admittit, vel quia abundat nimis humor, iis ventriculus superfluit humiditate nimia & alvus quoq; interdum laxior est. Docent verò hoc ipsum & multa illa sali

qu

quorundam ſpleneticorum, & illa ventriculi nauſea, & aquæ vomitus.

Sanguis porrò eorum, qui magnis laborant Lienibus, totus tenuis eſt & aquoſus; ut dubitandum non ſit hujusmodi quid à ſplene adduci. Scribit diſertè etiam *Hippocrates 6. Epidem. ſ. 7. aph.*30. Lienem καταῤῥοπον parere ſanguinem tenuem καὶ ἰχωροειδῆ. Et *l.3.Epid.* de ægroto Lienoſo ſcribitur, ſanguinem illi ex nare ſiniſtra prodiiſſe aquoſum. *Ariſtoteles* etiam *ſect. 9. probl. 5.* expreſsè pronunciat, aquoſum eſſe ſanguinem τῶν σπληνιώντων. Proditur verò illa Lienoſi ſanguinis aquoſitas frequentiſſimis hæmorrhagiis ex variis corporis partibus, per ipſa cœca cutis ſpiracula ſanguine nonnunquam emanante. Fundunt quoque gingivæ ſpleneticorum ſanguinem tenuem & aquoſum. Nigredo quoque Lienis oritur ab aquoſo humore putrido & nativo calore deſtituto, vel interdum etiam à ſucco quodam aduſto; cùm non omnis ni-

gredo in humore crasso & terrestri semper consistat, sed multa quoque aquosa & tenuia esse nigra notum sit. Sunt & Lienis tumores aquosi, qui desinere tandem solent in hydropem, aut largo urinæ profluvio solvuntur. Sanè si qui crassi humores ferantur in Lienem, non possunt non illi obstruere exilia ejus vasa. Adeò enim illa sunt arcta, ut crasso admisso regressum non possint non denegare. Quapropter non mirum sanè esset, si Lienis tumores à crassis sæpè producerentur. Sed, ut ante diximus, sunt tumores illi plerumque aquosi, & Lien non admittit, nisi per arterias crassa. Ulterius, & magnorum Lienum excrementa tenuitatem indicant latitantium ante humorum; Profluunt enim inde urinæ copiosæ. Certè hoc usque adeò Lienosis est proprium, ut *l.3. Coacar.* affirmat *Hippocrates*: *in longis febribus tenuibus erraticis tenuium urinarum mictus* (σπληνώδεες) *Lienosi sunt.* A sudoribus quoque benè se habe[nt]

bent Lienosi. Tùm verò Lienes magni
n hydropem sæpè finiuntur, aut articu-
orum dolores, aut capitis defluxiones,
quæ omnia à seroso humore oriuntur.
Arguit eandem aquositatem visceris,
quod, notante *Aretæo l. 1. Chronic. morb.*
c.13. neque frequenter, neque citò, neq;
adeò magna cum violentia inflamme-
tur ac hepar. Indicant idem & medica-
menta ad splenis morbos magno secu-
lorũ consensu comprobata, quæ omnia
aquas ducunt, ut doctè *Hier. Reusnerus l.
de Scorbut. c. 4.* probavit.

Ostendit postremò idem & Lienis
substantia mollis, rara, spongiosa, præ
qua hepar densum est: quod non solùm
Hippocrates l. de morb. testatur, sed &
ipse *Galenus l. 13. meth. med. c. 16. & l. 4.
de usu part. c. 15.* Confirmatur verò ma-
ximè & oculis nostris, & contactu. In-
structus est enim Lien innumeris, sed
tenuissimis vasis, fibrarum instar, quod
imprimis in Liene bubulo est conspi-
cuum. Carne verò constat molli & fa-
cilè dissolubili, quamq; grumos potius

ſanguinis dixeris quàm carnem vel parenchyma. Tegitur porrò tunicá, uti jam dictum eſt, ſatis craſſâ, longè certè craſſiore ac hepar, & quæ ex morbo nonnunquam in cartilaginem denſetur. Talis verò ſubſtantia tenuibus quidem accipiendis continendisque apta eſt, craſſioribus autem nequaquam. Fibræ enim iſtæ tenuia quidem admittunt, at craſſa minimè. Tunicæ verò illa eſt denſitas procul dubio, ut eò rectius tenuia & liquida, ne excidant, & hydropem creent, contineantur. Certè ad craſſa continenda ſuffeciſſet, qualis eſt in hepate membrana.

CAPUT IV.

Alterum Lienis usum; seu Tincturam illam nobilem, quam ipse in se generat, fideliter propalat.

NIhil novi in accuratiore structuræ artificiosæ hominis contemplatione est, partes varias habere actiones & usus. In corde præprimis hoc videmus. De Liene simul res constat; cujus actio & usus est non tantùm sanguificare, sed etiam tincturam nobilem aliquam in se generare, cujus beneficio variæ operationes in œconomia corporis humani feliciter perficiantur.

Arbitramur ergò sanguinem arteriosum à corde per arterias ad Lienem delatum, ibidemque per plexus fibrosos multiplices, ac quasi per retia multifariam contexta transeuntem ulterius ad splenicum ramum, in plexibus illis particulas quasdam limosas & terrestres, quæ sunt sanguinis veluti fex & caput mortuum, relinquere: hasque verò ibidem

dem spiritibus animalibus continuò eo-
dem confluentibus, novoque continuò
affluenti sanguini similiterque transeunti
ti commixtum, magis magisque cum
ipsis permisceri & digeri, atque sic in
tincturæ aut fermenti sanguinei essen-
tiam exaltari; nequaquam verò sangui-
nem ipsum tenuiorem ac puriorem, vo-
latili magis, ultra modum, quem partium
nutritio poscit, spiritu perfundi aut ex-
altari ultra vitalitatis gradum ipsi sangui-
ni seu spiritui in eo congruentem, & o-
ratione plusquam perfici, hoc est, revera
destrui ac corrumpi. Hanc autem actio-
nem Lienis egregiam structura visceri
ac plexus copiosi arguunt, ipsaque ratio
quâ ad Lienem affluunt humores, & ab
eodem refluunt, illustrat.

Maximè autem huic negotio decla-
rando inserviunt eleganter exposita à
Cl. *VVillisio Tractat. de Fermentat.* c.
pag. 30. *Dum sanguis*, inquit ille, *per*
arteriae advectus Lienem subit, ipsi
detrahitur quiddam, scilicet par-

cu-

culæ limosæ & terrestres, *quæ sunt cruoris veluti fex & caput mortuum, ut hâc ratione tota cruoris massa à succo melancholico seu atra bile liberetur, quæ in Liene non secus ac flava bilis in hepate secernitur, quare Lien plerumque est atri aut lividi coloris propter feculentias illîc depositas*: (nimirum inter plexus multiplices Lienis, quasi in retibus hærentes.) *Cùm verò hic succus*, inquit, *in Liene repositus, non sit omninò inutilis, sed ob copiam salis fixi sit valde fermentescibilis naturæ, non statim ut bilis in cloacam rejicitur, sed ulterius in Liene coquitur, & exaltatus in fermentum abit* : (nimirum non abit in fermentum vel tincturam ipse sanguis in Liene quodammodo purificatus, atque à sedimento feculento liberatus : sed ipsamet illa feculenta materia in fibrosis Lienis plexibus hærens:) *quod fermentum*, inquit *VVillis*, *denuò*

ſanguini commiſſum ejus motum (fer-mentativum) *& volatiliſationem*, (id eſt, ulteriorem ſpirituum vitalium ina-ctum exſuſcitationem,) *promovet* : *Quare, ut ſanguini per arterias Lie-nem ingreſſo aliquid detrahitur*, in-quit, *ſcilicet crudus melancholiæ ſuc-cus; ſic eidem per venas refluo, aliquid* continuò additur, ſcilicet idem ſuccus coctus, & in fermenti naturam *exalta-tus*. *Non ſecùs ac Chymici inter de-ſtillandum, ut liquor optimus fiat, par-tes ſubtiles & ſpirituoſas à capite mor-tuo deſtillando ſegregant, ac dein ip-ſi reaffundunt; atque hoc pacto toties re-petunt, donec caput mortuum crebr-a deſtillatione volatiliſetur, & liquor ſe-cundum omnes ſuas particulas ritè ex-altetur*.

Atqui huic ſanguinis exaltationi ſple-nicæ promovendæ, ut Excell. *Franc. de le Böe Sylvius Diſp. 5. de Lien. & Gland.* u-loquitur, non parùm conferre ſpiritus a-nim-

nimales, nemo ibit facilè inficias, qui per Chymiam edoctus fuerit, omnia fixa unius spiritûs volatilis ope reddi volatilia; & ex fixi volatilisatione, hînc volatilis fixatione manare multis inauditas vel incredibiles, veras tamen mutationum mirabilium tincturas. Arbitratur ergò, sanguinem, à corde per arterias ad Lienem delatum ibidem spiritibus animalibus continuò eodem confluentibus commixtum magis magisque cum ipsis permisceri & digeri, atque sic in tincturæ aut fermenti sanguinei essentiam exaltari & plusquam perfici.

Sic igitur & nos quoque nervorum ad Lienem pertingentium longè nobiliorem esse usum existimamus, quàm qui illi à *Glissonio* assignatur: nimirum ut spiritus animales copiosè satis devehant ad Lienem, non quidem pro sensu & motu; non enim est Lien organon sensui ac motui satis idoneum; sed ad sanguinis in Liene fermentationem, ac constituendum ibidem naturale aliquod fermentum, (quod omninò spiritu plurimo

perfusum esse oportet) cujus beneficio deinceps sanguinis massa elaboretur, fermentetur, spirituosa reddatur, atque ita nutritioni partium quarumvis magis idonea evadat.

Hanc proinde ab animalibus spiritibus pendentem sanguinis in Liene perfectionem nonnunquam etiam lædi videmus, dum vel eadem minuitur, vel aliquando augetur; nam in medio virtus. Minuitur prædicta illa sanguinis in Liene perfectio, tùm imprimis spirituum animalium defectu, tùm fortè aliquando sanguinis culpâ, & quidem viscidioris, unde minus aptus est suæ perfectioni. Minui quoque potest eadem sanguinis perfectio Lienis malè affecti culpâ; cùm enim per Lienis vasa penetrare, atque aliquam mutationem subire debeant tùm spiritus animales, tùm sanguis, qui ab ipso parenchymate singulare aliquid eis exspectandum veniat, non est dubium; nam si gravi de causâ angustiora evadant vasa dicta, nervosa præsertim, parcius accedent spiritus animales; si præterea

mius, & ideò forsan minus potens evadat Lienis parenchyma, & hactenus quoque minus exaltabitur in ipso sanguis.

Augetur contrà eadem sanguinis exaltatio spirituum animalium ad Lienem saltem delatorum nimiâ abundantiâ, quam promovere quoq; potest universus sanguis fluidior ac spirituosior, & forsan Lienis parenchyma solito tenerius, aut tenuius, aut laxius. Quomodo autem ejusmodi læsio curetur, apud *Franc. de le Boë Sylvium Med. Practic. l. 1. c. 43.* legimus. De hujus autem tincturæ usu nobili ac vario in sequentibus sumus dicturi.

CAPUT V.

Tertium Lienis usum : qui est, sanguinem beneficio & ope hujus tincturæ nobilis à succis crassis, tartareis & salinis liberare, eumque hac ratione purificare, declarat.

NOn sanguificat solùm Lien, tincturamque nobilem, cujus usu omnes in corpore partes gaudent, in se generat; verùm sanguinem etiam ipsum, beneficio & ope hujus tincturæ, à succis crassis, tartareis & salinis liberat, eumque hac ratione purificat.

Cùm enim nihil ad Lienem veniat nisi sanguis arteriosus, videndum, quidnam negotii ei in hoc viscere sit expediendum. Ubi nobis objici hîc potest: sanguis arteriosus abit ad partes, ut eas nutriat; idem ergò usus ei erit in Liene. Verùm si in hunc solum usum isthuc abiret sanguis arteriosus, in tanta copia, quâ advehitur, non opus erat. Hepar quam

quantitate notabiliter Lienem exsuperat, & tamen longè minori sanguinis portione per minutulum arteriæ ramum adductâ nutritur. Arteriæ ad renes abeuntes sunt majores, quàm pro nutrimento adducendo: Unde & publico usui, sero nimirum à sanguine lacunando, inserviunt. Idem proinde de arteriis ad Lienem abeuntibus judicandum, & sanguis copiosus adductus non solùm nutriet, sed publici usûs gratiâ ad diversorium istud properabit. Arteriæ propterea mirabili decursu & plexu totum Lienis viscus perreptant, & transitum difficilem præbent; quod ipsum ejus quoque singularem coctionem ibi arguere videtur. Quod enim *Galenus* de hepate dicit, quòd in eo natura tantum plexum vasorum fecerit non secretionis alicujus causâ, sed ut morans in viscere alimentum in sanguinem perfectiorem mutetur: idem hîc potius de Liene affirmamus, quòd plexus vasorum iste mirabilis ad accuratiorem coctionem faciat. Et ut renes ex eodem arteriæ descenden-

ris trunco ſanguinem feroſiorem, ut ſerum ſuperfluum ſegregent, accipiunt; ita Lien naturali inſtinctu feculentiores & terreſtriores ſanguinis partes copioſo ſero imbutas etiam recipit, ulterius digerit, coquit, aptasque reddit, ut feces in iis latitantes in convenientibus locis poſtea ſecerni queant.

Maximum autem hîc de depuratione ſanguinis in Liene, beneficio tincturæ hujus, naſcitur dubium. Si enim in hac officina ſanguis arterioſus & feculentus ulterius coquitur, ubi eſt locus, in quo colliguntur feces melancholicæ, ſeu ubi reperitur canalis, per quem educuntur? Cùm enim Lien νόθον ἧπαρ, ſanguinem ut hepar ulterius coquit, ſua etiam vaſa recrementis deſtinata, ut hepar habere debebat. *Galenus l. c.* per vas breve venoſum ſuccum melancholicum (quem multi ſuccum etiam acidum vocant) ad ventriculum deduci ſtatuit. Quidam ad pancreas eundem mitti crediderunt. Verum meatum iſtum è pancreate ad Lienem nos nunquam invenire potuimus.

nes

nec ab aliis etiam peritissimis Anatomicis unquam fuit visus; & vasis brevis usum longè alium jam antea descripsimus. Proinde, quod de corde dicitur, quod nimirum sanguinem quidem è chylo coquat, recrementa autem in aliis locis convenientibus demum segregentur; idem de Liene non negamus. Hic enim ope suæ tincturæ simili modo chylum tenuiorem ac aquosiorem in sanguinem commutat, sanguinem jam commistum ulterius coquit, fermentat, digerit, & ita disponit, ut recrementa, sive sint tartarea, sive serosa, sive ex utroque mista, in locis convenientibus commodius secerni queant. Itaque quoniam omnis sanguis è Liene ad hepar progreditur, nullum dubium, quin ibi statim crassiorem quandam bilem deponat. Reliquæ scoriæ sive retrimenta sanguini bono admixta iterum ad cor redeunt, denuò coquuntur, demumque partim in cerebri emunctoriis maximamque partem in pancreate, item in renibus; in nonnullis, ubi robur naturæ

adeſt, ubi abundant iſtæ ſcoriæ, per hæmorrhoides, vel etiam per arterias mesaraicas ad inteſtina, imò in toto corporis ambitu per poros inſenſibili διαπνοῇ ſegregantur. Viſcera quippe mutuam navant invicem operam, & in unum finem, ſanguinem nimirum & coquendi & perficiendi conſpirant.

Quidam hîc forſan non leve movebunt dubium, dicentes: Iſtæ ſcoriæ melancholicæ, ſi manerẽt in ſanguine, quas turbas ad cordis regiam cerebrique capitolium translatæ eſſent daturæ? Seu ſi ſcoriæ iſtæ melancholicæ ad cor primò ferantur, antequam Lienem ingrediantur, quantas illi moleſtias agerent: cùm ſucci ſint naturæ pernitioſi; quid agerent in ſpirituum officina? Illos certè maximè inquinarent, & lipothymias & ſyncopes producerent, aliaque cordi graviſſima concitarent mala. Hoc lubenter & æquo animo largiri poſſumus; ſi ſcoriæ iſtæ melancholicæ ſint ſinceræ, & à ſanguine ſeparatæ fuiſſent; & ob hanc rationem procul dubio, qui con-

ſti-

ſtitutionis ſunt melancholicæ, & quibus multū humoris iſti9 ſeparati à ſanguine, & congregati à Liene, in ſanguinis maſſa accumulatur, dum cordis ventriculos pertranſeat, palpitatione cordis maximè infeſtantur. Novit quendam Melancholicum Cl. *Highmorus Diſquiſit. Anat.l.*1.*part*.3.*c*.3. ſæpius in die eâ graviter vexari, cum pulſu ſæpius intermittente, qui evacuato iſto humore, liberabatur. Verùm inanis eſt iſte metus: Excrementa naturalia ſanguini bono adhuc mixta juſtâ proportione ſunt mitia: propriè q; loquendo nondum ſunt excrementa, nec ullam oſtendunt malitiam, ſed ſunt in fieri, quæ demùm in locis convenientibus ſecreta ſordium induunt naturam.

Quod ſi verò iſtæ partes excrementitiæ p. n. in ſanguine cumulentur, proportioneque ſanguinem bonum exſuperent, vel vitio ipſius Lienis non ritè munere ſuo fungentis, ſcoriasque coctione debiliori, non ita tincturâ ſuâ, ut in locis convenientibus ſequeſtrari queant

ant, diſponentis; vel vitio aliarum par-tium, quarum actio & uſus eſt, ſepara-tionem inſtituere, tùm certè innumeræ calamitates exinde in totum corpus re-dundant. Ipſe Lien obſtructiones, vel tumores patitur. Cæteræ partes à ſan-guine recrementis Lienaribus p. n. re-ferto malè nutriuntur. In coctionibus ſuis indies magis ac magis debilitantur; & exinde decolor facies, affectus hypo-chondriacus, melancholia hypochon-driaca aliaque ſymptomata, de quibus affatim in *præfat. hujus libri* diximus, o-riuntur. Quòd ſi iſtæ ſcoriæ diutius in maſſa ſanguinea remaneant, ac dege-nerare incipiant, lividas corporis ma-culas, gingivas cruentas, capitis dolo-rem, hæmorrhagias narium, oris grave-olentiam, tibiarum ulcera, adeoque i-pſum ſcorbutum & oſſa carioſa pari-unt, & inde novas novorum ſympto-matum dant turbas, Lernamque mor-borum in microcoſmo excludunt.

Lienis coctio læſa ſanè in cauſa eſt, quòd tartareæ ſalinæque ſcoriæ in reni-bu[s]

bus simul cum urina separari nequeant; quare etiam multorum hypochondriacorum & scorbuticorum urinæ sæpius observantur planè pallidæ & aquosæ. Excell. *Mœbius Med Physiolog*, c. 61. Nobilem Saxonem novit, qui per multos annos laboraverat scorbuto, arthritide vagâ, cordis palpitatione, melancholiâ, appetitu prostrato, Lienis dolore gravativo, aliisque quam plurimis symptomatibus, in quo urinæ semper fuerunt aquosæ & pallidæ. Curatione autem ritè pro Liene reserando ejusque temperie reducenda institutâ, quamprimùm urinæ è tartaro & salibus admixtis flavescentes iterum apparuerint, symptomata pedetentim cessarunt. *Tulpius l.* 2. *observ.* 19. similem memorat historiam, ubi quidam cordis palpitatione à duro Liene laborans, eam semper triduò ante ex urinis crudis tenuibus præsagiebat. Imò & hoc consideratione dignum, quod Lienosi diureticis adhibitis multum juventur, ut *Sect.* 4. sumus dicturi; & Lienis tumores (quod *Hippocrates* 2. *Epid.* exemplo *Bionis*

comprobat) interdum urinæ profluvio ſanentur. Tartarus nimirum & & ſalia volatilia acida, quorum in omnibus corporibus proventus ſat largus exiſtit, videntur præter cordis actionem, peculiarem etiam in Liene deſiderare, quâ denegatâ, remanent in ſanguine confuſa, nec commodè in renibus ſecerni poſſent. Lienoſi, ut hypochondriaci, ſcorbutici, plerumque ſunt vel ſalivatores, vel ſudoribus nocturnis diffluentes, vel utroque modo ſimul laborantes. Iſtud autem certè non fieret, niſi & Lien peculiari modo mediante ſcilicet tinctura ſuâ, ſero coquendo, ut in locis convenientibus commodius ſecerni poſſet, deſtinatus eſſet. Et ita non temerè dixit *Ariſtoteles*: animalia quæ bibunt, habent Lienem, renes & veſicam Quare bibentes veſicâ & renibus opus habeant, ſatis eſt manifeſtum; ſed quid Lienę ad iſtud negotiũ opus erat? Extra omne dubium Liē non ſolum ſalia volatila & tartarum, ſed & ſerum ſanguine adhuc mixto itâ tincturâ & coctione ſua diſponit, ut d

inde promptius obediant & ſecerni queant. Rectè ergò *Hyppocrates l. d. nat. hom. t.* 5. Lienem ὕδατων fontem appellavit, per motus à ſymptomatibus ſeroſis, quæ à Liene malè affecto provenire ſolent.

Noſtra ergò indubitata ſententia erit, Lienem partes ſanguinis terreſteriores, tartaro & ſalibus ſylveſtribus imbutas, ſed ſero copioſiore mixtas naturali inſtinctu accipere, ſingulari modo coquere, alterare, ac mediante ſuâ tincturâ ita diſponere, ut poſtea in locis convenientibus, ſi non unâ vice, crebriore tamen tranſitu beneficio circulationis ſeparari queant.

Si igitur Lien iſtum humorẽ melancholicũ, tartareum, ſalinum, ſero copioſiore dilutũ, & ſanguine adhuc miſtum coquere debet, utique etiam opus eſſet, ut tota maſſa ſanguinea (cùm tota ejusmodi ſcoriis ſit referta) per Lienis parenchyma tranſiret, ut omnes dictæ ſcoriæ coqui & ad ſeparationem in aliis partibus diſponi poſſent. Ex autopſia autem ana-

na-

natomica percipimus, quòd minima ferosi sanguinis pars per arteriæ magnæ ramum ad Lienem deferatur; & ita quamvis ista pars coqueretur, maxima tamen pars semper in corpore remaneret cruda, nec posset segregari in suis locis, cùm coctionem genuinam in Liene non fuisset experta. Verum enim verò nobis verisimile videtur, non totam solùm massam sanguineam crebriore circulatione à natura institutâ tandem Lienem transire, sed partem etiam quandam sanguinis in Liene ritè coctam, & fermento isto specifico seu tincturâ istâ imbutam in regressu ad cor, juvare totius massæ sanguineæ fermentationem, ut recrementosæ partes ad separationem disponi queant. Et quicquid alii de usu Lienis dixerunt, quòd sanguinem à corde transmissum immutet & aptum faciat, ut deinde fermenti instar Chyli in sanguinem mutationem promovere queat, istud potius de eo affirmamus, quòd nimirùm sanguis in Liene peculiari modo coquatur, fermentetur

deinde tota maſſa ſanguinea eâ tin-
urâ imbuta conceptum fermentum
ontinuet, quo recrementa ita diſponi
oſſint, ut in locis convenientibus ſe-
egari queant. Mutuas, uti ſupra di-
mus, omnes partes tradunt in micro-
oſmo operas; & læſâ unâ, facilè alte-
læditur, & in conſenſum duci-
r. Cùm ergò Lien vel leviter læ-
s graviſſima in ſanguificatione & nu-
itione ſymptomata, & plerumque me-
ncholiam excitare ſoleat; quis ulte-
us dubitabit, eum ſingularem in hoc
nguificationis opere & imprimis in
ccis melancholicis, tartareis, ſalinis
ro miſtis à ſanguine ſeparandis, eum-
ue ſanguinem hâc ratione purificando
æſtare operam.

CAPUT. VI.

iverſæ Lienis Compagis auxilium, quod hiſce actionibus defert, memorat.

Lienis uſum & actionem eſſe non
ſanguificare tantùm, ſed tincturam
iam nobilem aliquam in ſe generare,
jus beneficio variæ operationes in œ-

conomia corporis humani perficiantur, nec non sanguinem à succis crassis, tartareis & salinis liberare, eumque hâc ratione purificare, hactenus diximus.

Nunc videamus, quàm benè omni ad actiones has egregias conspirent. S tum habet Lien in infimo ventre, ut eodem cum cæteris nutritioni dicat partibus jaceret. In hypochondrio nistro, ut majorem calorem è sin stro cordis ventriculo hauriret, ac cu arteria magna, à qua non exiguum a teriarum numerum suscipit, majus ip esset commercium. In nonnullis alti ri, in aliis humiliori sede gaudet. P rumque depressior est hepate; qu non gratiâ humoris naturâ loca dec in ora affectantis, quem *Galenus l. 2. de lem. c. 4.* gravissimum, crassum, & m veri contumacem vocitat, ob quo κατάῤῥοπος Lien sit, & curation per inferiora sollicitet, accidit, veri ut fonti suo, arteriæ nimirum spleni propior esset, tùm ventriculi etiam fu do veluti carbo igneus esset vicini

ve

Lienis quippe vicinitas maximè confert ventriculo; carbonum nimirum ignitorum ollæ circumpositorum instar χύλωσιν adjuvat. Nec deest omento, intestinis, renibus, pancreati, ut scilicet foveat hæc, & per eadem se expurget. Id quod factâ manu complet. Cùm abest Lien, bipartitum esse hepar, & lobum ejus sinistrum extendi cum *Bauhino Hoffmannus* statuit. Sub costis nothis reconditus est, ut tutum haberet ab externis injuriis locum.

Connectitur diversis partibus, ut ubique substernaculum habeat. Superius diaphragmati, ne decidat: inferius reni, ne corruat: posterius dorso, ne pronus: anterius ventriculo, ne supinus fiat.

Substantia est παρέγχυμα, quia viscus est. Viscera autem omnia sunt parenchymata, quoniam omnium usus communis est, non vasorum solùm necessariam ad coctiones congeriem fulcire & fovere, sed singulares etiam coctiones ad alterationes in se ipsis instituere. Ac im-

primis Lien actionum hujusmodi nobi-lium Autor princeps est, & huic maxi-mè coctio debetur.

Membranâ etiam tegitur Lien, ut cæ-tera viscera. Protegmine enim opus fuit, quò illæsa tùm parenchyma, tùm e-jus vasa serventur. Cùm autem id den-sum requireretur & leve, non melius e-rat quàm membrana, quôd plures conti-neat arterias, quæ adeò protegmine fi-miore indigent, tùm quia laxior quoque ipsa est substantia.

Vasa obtinuit plura quàm cætera vi-scera, ut arterias, venas, vasa lactea, lym-phatica & nervos. Arteriæ numei suo coctionis negotium facilitant. Di-solvuntur enim & miscentur inibi o-mnia exactissimè; utile postmodum mandant ad hepar & cor, inutile, ad missoria relegant. Copiosæ sunt arte-riæ, scribit *Galenus. l. 4. de usu part. c.* 1 (1.) Crassum sanguinem ut subtilien (2.) fuligines expellant. (3.) spirituu vitalium copiam suppeditent. Ve ab arteriis præstolantur utrumque, q

Li

bus etiam aliquando munus excipiendi ex mente *Nic. Tulpii* & expellendi inutilia committitur. Venæ Lacteæ chylo aquosiori & tenuiori vehendo, ut in eo in ſanguinem laudabilem coquatur, inſerviunt. Lymphatica verò vaſa coctioni ac ſeparationi meliori conferunt. Nervi ſpiritus animales in magna copia non pro ſenſu ac motu ſolùm, ſed pro tincturâ etiam iſta nobili, cujus uſus maximè ad nutritionem hominis ejusq; conſervationem requiritur, in Liene præparanda ac elaboranda adportant; alimento deferundo cæterùm impares. Anaſtomoſes circulum conſtituunt Fibræ quæ occurrunt, cùm tincturæ præparandæ ac elaborandæ inſerviunt, tùm ſtabiliunt unà & firmant parenchyma, ſuſpendendoque poros & cavitates efformant. Humiditatem è nervis eos ad ſe allicere, ac ita officium vaſorum lymphaticorum ac glandularum ſubire, uti *Gliſſonius* & cum eo plures opinati ſunt, veritati haud conſentaneum videtur.

Quantitas ea, quæ coctioni ac defecationi respondet. Modò major, modò minor. *Adrian. Spigelius Fabric. corp. hum. l. 8. c. 14.* magnitudinem Lienis homini maximâ proportione sui corporis esse, ut defecari sanguis felicius queat à crassis humoribus; cùm homo animal sit sapientiæ studio addictum. Et sanguis, quò tenuior sit, & purior, eò sapientiores reddat secundum *Aristot. l. 2. de part. animal. c. 2.*

Qualitas secundum temperiem considerata βοηθεῖν auxiliari videtur, quatenus calida est propter substantiam & propter calorem à corde copiosiorem, ob quem θερμὴν φύσιν Lien est sortitus. Hînc crassa concoquit felicius, ac tincturâ suâ singulari ita disponit, ut inutilia per singula corporis emunctoria eò felicius expelli queant.

Color de efficiendis testatur humoribus, nimirum rubris & laudabilibus, vel etiam terrestrioribus, feculentis, atris, &

lividis, prout magis vel minus ſunt tales.

Figura actioni & loco convenientiſſima eſt, quo minus vicinis partibus officiat; in quem finem cava anterius & verſus ventriculum commodior facta eſt, quem (1.) ideò non lædit. (2.) ut vaſa in Lienem probè derivarentur, iterumque dimanarent. Poſterius verò gibba reddita eſt, quò à compreſſione coſtarum tutior ſit. Inæqualitas ſuperficiei exaſperata connexioni favet; & à viinia dependet. Sinum ſecundum poſteriorem ſedem conditum habet, ne mole jecur aut caudex cavæ ingrediens ſepti transverſi motum afficeret.

CAPUT VII.

Tincturæ illius nobilis ac singularis in Liene producti nobilitatem ac præstantiam in appetitûs corroboratione, chylificatione, sanguificatione, spirituum generatione, nutritione, seminis elaboratione & excrementorum sequestratione pertractat.

TAnta est hujus tincturæ in & à Liene producti nobilitas & præstantia, ut Medicorum ac Anatomicorum nemo ejus usum egregium satis describere queat.

Tincturam hanc (quam etiam succum acidum fermentativum dicimus) non inepte lapidi illi Philosophorum universali, qui ex ipsius auri essentia factus est comparamus. Quemadmodum enim ille lapis universaliter tingit, cuncta metalla in aurum commutat, ac planè infinita alia efficere potest. Ita quoq; hæc tinctura in corpore humano sanguine:

eo imbuit colore, quo illud ipsum fovetur ac integrum conservatur. Cujus præsentiâ omnia in corpore vegetiora fiunt, spirituque copiosiore perfunduntur; & cujus absentiâ flaccescunt omnia, & tandem torpent atque concidunt. Hujus ergò tincturæ ope ac beneficio appetitus in ventriculo excitatur atque corroboratur, cibus in chylum coquitur, sanguificationis opus perficitur, spiritꝰ tàm vitales quàm animales generantur, nutritio instituitur, semen in testibus ac aliis spermaticis vasis præparatur ac elaboratur, atque demùm partes sanguinis feculentiores, tartaro & salibus sylvestribus imbutæ, sed sero copiosiore mixtæ singulari modo coquuntur, alterantur & ita disponuntur, ut postea in locis convenientibus, si non unâ vice, crebriore tamen transitu, beneficio circulationis, separari queant.

Appetitum ergò primùm excitat hæc tinctura in ventriculo; naturâ enim suâ acido-salinâ ipsum incidendo in partem ventriculi summè sensibilem, pungen-

do, mordendo & vellicando eam, sic motum excitando, procurat. Hinc falso sitim induci *Helmontius tract. pylo. rector.* §. 26. explicat. Et hæc sangui ita admista, ac postea per arterias u cum sanguine nutritio ad ventriculu delata à ventriculo per poros facilè rec pitur, ut fermentum suum acuat & a geat. Quò etiam porrò *Iohan. Bapti von Helmont in tract. de Pylor. rector.* §. inclinare videtur, quando ait *Non n verunt scholæ, famem à splene in st machum inspirari: splenem nem novisse rerum agendarum scopum, viscus regendis decoctionibus pri ceps: ideoque appetitibus præfect effectivè, cui tamen pylorus assistit r ctor & exequutor. Pylorus nempe a huc placidum habet Blas liberum ap riendi se, vel claudendi. Quod si sanitate movetur, ob cognitionem nium cognitorum stomacho, propt quos coctio & appetitus creatur à sp*

n

*e, tanquam pylorus conscius sit secre-
orum finium splenis.* Et Cl. *Franci-
us Osvvaldus Grembsius Arbor.
ntegr. & ruinos. l.1. c.8. de usu part.*
6. usum Lienis esse dicit, ut vitale fer-
entum fabricet ex ii sito spiritu salino
alsamico; hoc si in debita dosi in sto-
achum inspiratur, fiunt appetentiæ, si
erò exorbitat, tunc morbi.

Coctioni ciborum, quæ aliàs chyli-
catio dicitur, strenuè inservit etiam
æc tinctura seu succus acidus fermen-
tivus, Postquam enim concoctionis
uneri ritè se accinxerit ventriculus, ci-
us mox emolliri ac dilui incipit, & par-
im potûs, partim acidi hujus succi (in
entriculo reperti) beneficio, perma-
escere. Quinam liquor acidus, ratio-
e incisivæ penetrantisque, quâ prædi-
us est, facultatis, crassiores solidioresq;
bos in minima frustilla incidit, discer-
it quasi, atque dissolvit; simul atque
uicquid in eis est succi alimentaris, ad
odam tincturæ, elicit & imbibit. A-

cidus autem hic humor ex Liene in ven-
triculum venit, quòd non alia pars aci-
in corpore nostro sentiatur : quod c
glutito cocto Liene & præsertim suill
gravitas quoque ventriculi à copia
crassitiecibi emendetur : quod assump
acida quævis, ut acetum eoque macer
cibi, succus citri, spiritus sulphuris ,
trioli salis, cremor tartari & similia ve
triculi imbecillitatem sublevent &
mendent : quodque extra corpus aceti
fermentet terram & lac ; quemadm
dum atra bilis, chalcitidis acor Ther
cam, fermentum acidum panes ; & ita
bus liquori per minima commixtus t
ctu temporis consistentiam tenuio
cremoris hordei coctione adipiscit
quam ubi accepit, tùm demùm cibus
intestina protruditur.

Succus autem hic fermentalis n
per venas , sed per arterias cœliacas
ventriculum transudat. Quod nob
cum egregiè testatur *Cornelius ab Ho*
lande in Hist. Oecon. animal. ita scribe
Oeconomiam animalis inspicienti, præ
ubi

bum alterandum, & potum tum dicto cibo diluendo inservientem; tùm ibi vicem supplentem, occurrit liquor quidam subtilis, & attenuans saliva dictus, ex arteriis per palatum dispersus prodiens: cui cibo masticato, & delutito accedit in stomacho ex arteriis ejusdem liquor alius priori non admodum dissimilis, præterquam quòd manifestè acrior cibo in ejusdem faciliorem concoctionem & alterationem disserendo, fermentando, & quantum satis, solvendo, ejusdemque essentiæ (parti nempe puriori & magis oleosæ, tùm in corporis nutritionem, tùm in spirituum generationem abituræ) extrahendæ instar menstrui, ut Chymici similes liquores vocare solent, ex aqua forti & spiritu vini compositi, magis appropriatus. In notis annexis probat assertũ ex eo, quòd (1.) siccissimus cibus ex gr. panis biscoctus, & similia, nullo

ad-

adhibito potu, & digerantur, & conc-
quantur. (2.) Quòd alii liquores,
gr. in vomitu liquor nonnunquam ac-
dus, plerumque verò tenax & viscosu
& (3.) impedito menstruo fluxu, me-
ses per stomachum & os rejiciantur.(
Quòd appetitus videatur ab acrimon
similis humoris vellicando ventriculu
fieri. (5.) Quòd oculi cancri, cortic
ovorum & similia ingesta sine fruc
assumerentur, nisi tali menstruo res
verentur. (6.) Quòd volatilia, imprim
gallinæ, tàm nostrates, quàm calico
in stomachis suis silices, vitrum ipsu
que aurum (ut partim ex fide dignis a
divit, partim propriâ experientiâ co
pertus est) solvant & consumant. Un
tandem concludit, bonam vel mala
cibi in stomacho digestionem, ferme
tationem vel concoctionem, magis h
jus liquoris acrimoniæ, vel aciditati, a
subtilitati, sive cruditati, aut viscosita
quàm ipsi stomacho deberi.

Alb. Kyperus Anthropolog. pag. 34
eandem quæstionem tractat, an scilic

aliquid ex arteriis, quasi fermentum excidat in ventriculum ? *Non nego*, respondet, *spiritum vitalem excidere, an aliud quid nescio, saltem nullum evidenter ostendi potest, nec ratio cogens afferri. Nam si spiritui illi vim inesse attenuandi, incidendi, rarefaciendi, calefaciendique statuamus, ab ipso fermentatio omninò fieri potest. Quando autem ista sic pono, loquor de statu naturali: nam præternaturaliter quin aliquid ventriculo communicari queat, nullatenus dubito.*

Interea succum hunc acidum ventriculo adeò necessarium esse, ut absque ejus auxilio, suum chylificationis munus, ut par est, præstare nequeat, minimè dubitandum est. Quoniam certissimum est, homines istos, quibus defecerit iste succus acidus, de infausta admodum infelicique ciborum concoctione semper conqueri; nec infrequens est, talibus semicrudos atque integros assumptorum

mor-

morsulos per inferiora excerni. Quod haud obscurè significâsse videtur perpetuus noster Dictator, *Hippocrates*, ubi inquit, (*sect.3. aph.1.*) *in longis intestinorum levitatibus, si ructus acidus* (scilicet ex consimili humore ortus) *fiat, qui prius non erat, signum bonum est.* Nec minus certum est, isthuc acidum, ut nonnisi à calore moderato excitari foverique, ita discuti atque penitus extingui ab immoderato. Atque hînc est, cur tùm in leucophlegmaticis frigidâque ventriculi intemperie laborantibus, languet adeò ac dejicitur appetitus: tùm in febribus aliisque calidioribus morbis, in totum destruitur; haud absimili prorsus ratione, ac massa farinaria in frigido loco difficulter fermentatur, in calido verò nequaquam.

In sanguificatione etiam hujus tincturæ usus sanè laudabilis est. Ad perfectam namque sanguinis elaborationem plurimùm confertur à Liene & ejus tinctura; Vereque hujus demùm beneficio & ope aptus redditur sanguis, è quo

vita-

vitales spiritus generentur, & in actum suscitentur: dum nempe beneficio Lienis fermentatur sanguis, qui per arterias cœliacas ad ipsum affluit, ac per venosum ramum splenicum ad ipsum hepar remeat: quâ ratione item hepati continuè fermenti quædam portio communicatur, ipsique sanguini permixta remanet. Nihil novi ergô est, quando sanguis in Liene fermenti cujusdam sanguinei naturam induit, cujus interventu facilius & celerius in sanguinem abeat chylus, seu potius ipsum rudimentum sanguineum in hepate confectum, vel chylus utcunque in hepate elaboratus ac sanguini perfectiori ibidem permixtus, hoc est, sanguis chylosus ac crudior etiamnum, cui itidem id chyli, quod per ductum thoracicum subit, in cordis auricula dextra permiscetur. Quare etiam *Iacob. de Back Dissertat. de Cord. f.2.c.6.* non in alium finem per spongiosum parenchyma filtratum, ab arteriis acceptum sanguinem tâm liberaliter largitari opinatur, quàm diluendo chylo, ut

à pan-

à pancreate & meſenterii glandibus co[n]taminatum, rubroq; colore tinctum, [per] ſplenicos & meſentericos ramos eff[u]ſum probè diluat, & ſalutarem hep[ati] advehat.

Quando igitur hæc tinctura hepati [à] Liene communicatur, ſanguis in ejus p[a]renchyma jam influxurus, reviviſcere [&] fermentari ſtatim incipit. Et pulſati[o] portæ intra hepatis confinia motus, te[ſte] *Gualt. Charletone de Oeconom. anim[.]* *Exerc. Phyſico-Anat. 7. artic. 25.* in cau[ſa] eſt, ut ſanguis (præ itineris uſque à co[r]de huc emenſi longitudine jam prop[e] langueſcens, deque calore ſuo ha[ud] parum remittens) & fermentatione[m] ad ipſius perfectionem adeò neceſſ[a]riam, & micationem, quam in venul[a]rum anguſtiis planè amiſerat, hîc rec[u]peret; utque eo pacto ad quendam vi[ta]litatis gradum, talem nempe, cujus r[e]ſpectu parenchymati hepatis vivifican[do] ſufficiat, reſtituatur.

Maximè ergo fermentum aliquod [a]d ſanguificationem requiritur; quod, cù[m]

ā natura deficiat, bono cum successu artis operâ suppletur, etenim sales fixi, alcalia, extracta, digestiva, deoppilantia & imprimis remedia chalybeata tantùm sub hac ratione juvant, quòd velut fermento quodam sanguinis ebullitionem aut imbecillem aut ferè extinctam de novo restaurant.

Ista proinde fermentatio sanguini accidit vel ab interno suo principio, vel à tinctura sibi à Liene communicata. Ab interno principio, uti scribit *Gualt. Charleton de Oeconom. Animal. Exercit. Physico- Anat. 5. artic. 16.* singulis momentis recens emicat calor nativus, accensis perpetuò constans spiritibus: idque motûs cujusdam intestini ratione, quò subtiliores, æthereæ magisque agiles sanguinis particulæ sese extricare, expandere, limitesque suos ampliare gestiunt; dum elementa ejusdem crassiora eorum motui reluctantur. Unde lucta quædam, sive antipraxis, inter particulas sanguinis heterogeneas, diversis motibus, horsum, versum, sursum, deorsumq;

sumq; alternatim agitatas, exoritur, qu
fermentationis speciem exactè referen
fermentatio vitalis haud immeritò nu
cupetur: essentiam quippe caloris gen
ralem ἀκριβῶς exhibet; eâque cessa
te, sanguis veluti emortuus, genioq
suo privatus, illicò putrescit. Quib
subnectatur & hoc unicum: ferven
hâc luctâ, nimirum, spiritus nunc cæte
præpollentes, totam sanguinis massa
attollere & tumefacere: nunc verò el
menta crassiora (auxiliante simul cord
& arteriarum systole) victoriam vic
sim obtinentia, motum illum retund
re; indeque fieri in ipso sanguine und
lationem, sive palpitationem illam
quam sanguinis micationem dignè no
minârunt *Harvæi* sectatores.

Deinde tincturæ nobilis in Liene g
nerati virtute sanguificatio perficitu
Quare *Cornel. ab Hogelande Histo*
Oecon. animal. peculiarem sanguin
nimis subtilis deorsum à corde missi fe
mentationem in Liene, ubi tinctura ha
generatur, & vires suas egregiè & mir

liter exerit, collocat, quod pluribus
gumentis probat, & tandem conclu-
t: ipsum Lienem sive ejusdem sub-
antiam purum ac perfectum esse
rmentum, cujus actione & fun-
ione sanguis in salutarem corpo-
s nutritionem, spirituumque gene-
tionem fermentetur ac præparetur.
Quod quidem primâ fronte planè tem-
endum videtur. Sed siqui considera-
erimus, ventriculos vitulorum per ali-
uot dies aquâ salsâ maceratos, & dein-
e ab omni humore tunicis in hærente,
atus extraque repurgatos, exsiccatos,
in aqua simplici coctos vim adhuc
abere lac coagulandi, quod muliercu-
s rusticis pro caseis conficiendis in usu
uotidiano est; vix temerè ridebimus,
Lieni & cæteris viscerum substantiis
tiam fermenti vis attribuatur. Verisi-
ile ergò nobis videtur, non totam so-
m massam sanguineam, crebriore cir-
ulatione à natura institutâ, tandem
ienem transire, sed partem etiam
uandam sanguinis in Liene ritè co-
ctam

ctam, & fermento isto specifico im-
tam in regressu ad cor, juvare to-
massæ sanguineæ fermentationem
recrementosæ partes ad separation
disponi queant. Et quemadmod
Lien sanguinem à corde transmiss
immutat & aptum facit, ut deinde
menti instar chyli in sanguinem mu
tionem promovere queat: ita et
sanguis in Liene peculiari modo co
tur, fermentatur, & deinde tota m
sanguinea eo fermento infecta cor
ptum fermentum continuat, quò exc
menta ita disponi queant, ut in lo
convenientibus segregari possint. C
ditus ergô à Divino rerum universit
Architecto Lien est, ut *invectum*
pænitiores sui parenchymatis recep
sanguinem in summè activi ferme
naturam exaltet, & promoveat,
lemque refundat in venas.

Hunc usum Lienis nobilissimum
præstantissimum adhuc in dubium v
cant *Marcell. Malpighius* & *Gual*

Cha

arleton. Marcell. *Marpighius de vi-*
r. Structur, Exerc. Anat. de Lien. c. 6-
g. 127. & 128. ita disserit: *Apud ple-*
sque probabilissimum adhuc cense-
r, in Liene crassiorem sanguinem à
opria arteria transductum dissolvi
attenuari, ut perfectior ei sangui-
s natura communicetur, ne residu-
n sanguinis ab hoc inficiatur. Dubi-
ndi tamen nobis ansam præbet dili-
ns sanguinis consideratio ab arteria
lenica excreti, qui non majorem
am reliquus crassitiem possidet.
em Pag. 138. *Quid sit illud, quod*
Liene sanguini affunditur aliisque
mmunicatur, adhuc est obscurissi-
um, multâque eget indagine; ete-
m separatus à glandulis succus sejun-
im recolligi, & ad sensuum truti-
m revocari nequit, unde sicut in
teris fermentantibus visceribus, ut
ssim de ventriculo experimur, com-
ple-

*plexus ille humorum, scilicet glan-
larum, & Lienis cellularum exp
dendus est. Hic igitur mediâ de
latione, liquorem exhibet empyr
ma spirantem, quod plurima dest
ta etiam ex carnibus, rebusque sulp
reis concomitatur. Sanguini re
ter ab animali extracto, & concr
destillatum miscui humorem, ut
aliqua mihi affulgeret, & illicò e
tatâ quâdam bullâ, nigrefactus
sanguis, quod tamen cæteris destil
aquis, oleo sulphuris & salis spir
familiare postremò deprehendi,
tandem aspersus ille cruor quasi
cturâ quâdam super assatus riguit.
lia insuper, extracto ex Liene s
tentavi, quod consimili fætet en
reumate, & si gustetur, Primò ac
tatem exhibet, & tandem amari ti
quæ profusè linguam inficit. A
ciditas illa, quæ primò occurrit, si*

b

les activitatis ignis sale elicientis, passim hæsitantes video Chymicos, vero à constitutivo principio emer-t, ignoro, sed tamen Lienis carnem, llularum scilicet membranas acorem pere qualis à ventriculis quorun-m brutorum erumpat, unde acidi-s ei connaturalis fortassè erit. Vt tem ejusdem vires rimarer, lacti dhuc fluido affundi curavi, & tanta ctis subsequuta est deturbatio, ut a-isso propriæ substantiæ modo, & co-ribus, fœtens redditum fuerit, quod em in sanguinis sero eâdem ratione mmixto accidit. Pluribus miscui, iritu nempe vini, oleis & diversis iam salibus, nec quicquam novi ex-tatum vidi, quare ex adductis non congruum fortasse est censere, in ex-ato sale multum sulphurei, summe-e activi contineri, quo aliorum e-am compages solvatur, & spirituo-

stioribus aliqualis libertas, & exal-
tio donetur.

Cl. *Gualt. Charleton Tract. de Scorb.*
*c.6.artic.*10. à Lienaris fermenti par-
nis cum Excell. *Marcell. Malpig.*
*Exerc. Anat. de Liene c.6.pag.*139. *&* 11
discere percupit, si illud in Liene con-
ctum alii nulli inservit usui, nisi ut p-
enniter permeanti sanguini admistu-
universam ipsius massam sua vi ferme-
fica imbuat; *cur ita fermento noviter*
pragnatus rediensque à Liene sanguis,
immediatè in venam cavam deducit-
sed per longas venæ portæ ambages in ip-
hepatis substantiam. Certè si ferm-
tum universo sanguini tantum utilit-
esset præstiturum, frustra peranfractu-
sos venæ portæ ac hepatis labyrinth-
inibique perturbatam sanguinis con-
stentiam, quæ bilis separationem nec-
sariò præcedit, circumduceretur; c-
proximior simul & patentior via occ-
reret per venæ cavæ truncum: in qu-
recto transductu rami splenici san-

exonerari posset, sicque tota sanguinis massa quin & præcordia citius & promptius exspectato fermento inficerentur. Et artic.3 quæ sparsim de hac quæstione dixit, in unum quasi manipulum contrahit, dicens: *Cum fermentum suppositum nulla satis manifesta sui indicia, neque in dissecto nec in dissoluto Liene hactenus (quod sciam) exhibuit: cum ex ipsis etiam hominibus haud pauci Liene destituti, non incommode tamen vixerunt; cum Lienem egrediens sanguis ei, qui ipsum iam ingressurus est, usque eo persimilis apparet, ut perarduum sit, alterum ab altero discriminare: & cum supposito fermenti istius usui vix conveniat, et nescio, quo exquisito artificio in Liene elaboratum, mox obtundatur, & reprimatur in hepate: his inquam, admissis, equidem non video, quin mihi fas sit de ejusdem existentia dubitare*

tare donec immeritò dubitâsse certi ribus experimentis constiterit. Ve rùm dubia hæc Lienis usum egregium non tollunt; nec necessum nobis est, multis ad ea respondeamus, cùm eorum argumenta non ita firmo stare talo vi deantur. Breviter autem dicimus: Li cèt sanguis Lienis confinia egrediens i dem per omnia appareat cum ingresso ro; & quamvis quis duas conchas im pleat, alteram sanguine sectâ arter splenicâ effluxo, alteram eo, quem ap tus effundit ramus splenicus venosu & nec colore, nec sapore, nec consiste tiâ, nec pondere minimum discrimin reperiat, quo hunc ab illo distingue valeat, attamen magna est differen quæ oculis nostris non ita subjicitu cum enim sanguis in loco suo natur est, & circulum agit, alium colorem, lium saporem, aliam consistentiam, que aliud etiam pondus habet, quàm in loco violento hæret, ac aëri expon tur. Et quanquam etiam sanguis eg diens cum ingressuro per omnia sim

ap

apparet, in ſe tamen majorem activitatem habet, quam non ita ſenſibus noſtris percipere poſſumus; ſatis nobis ſit, quòd egregias ſuas operationes exerat, taleque in corpore humano præſtet, quod maximè ad vigorem & conſervationem ejus faciat. An deſtillatione vel extractione aciditas iſta ex Liene comparari poſſit, ipſi adhuc ſunt dubii, nec quicquam certi de eo determinare poſſunt: aciditatem accipiunt, an verò illa ſit ſoboles activitatis ignis ſalem elicientis, an verô à conſtitutivo principio emergat, ignorant. Hoc interim fatentur, multum ſulphurei, ſummeque activi in exarato ſale contineri, quo aliorum etiã compages ſolvatur, & ſpirituoſioribus aliqualis libertas & exaltatio donetur. Fermentum quoque hoc Lienis lacti affuſum non ita id ipſum coagulat, ut acidum illud in vitulorum ventriculis contentum, ſed potius deturbat; fermenta enim ſunt diverſa, & in aliis atque aliis viſceribus etiam alias atque alias operationes efficiunt; hoc no-

ſtrum Lienare non coagulat, ſed ince dit, diſſolvit, rarefacit, ac omnia ſubtili tate ſuâ penetrat. Liene deſtitu non ita commodè, ſed peſſimè potius, experientia teſtatur, vivunt; Lien nim ad nutritionem ac conſervationem meliorem facit, quæ in eo carentibus d ſiderantur. Nulla quoque commo dior via, ut autopsia anatomica mo ſtrat, eſt, quâ tinctura hæc Linearis in niverſum corp. diſtribuatur, quàm ſi ramo ſplenico in venā portæ; & exin in cavam, & ex ea in cor ducatur; quo, ſpirituū vitalium miſcellâ, major vires accipit, ac ita ſanguini univer beneficio circulationis, multum utili tis præſtat: In hepate demùm non c tunditur & reprimitur ejus vis, vert potius in eo ſanguinem langueſcente deque calore ſuo præ itineris uſque corde huc emenſi longitudine haud rum remittentem excitat, fermentat, chylum etiam diluit, & motum mel cem promovet.

Quid dicamus de ſpirituum vitali

c animalium generatione. Ea maximè beneficio hujus tincturæ celebratur; nisi enim hæc sanguinem crassiorem incidat, dissolvat, eumque ita subtiliorem c puriorem faciat, ex eo neque in corde vitales, neque in cerebro animales spiritus generari queunt. Ut spiritus itales generentur & in actum suscitenur, calor cordis vix sufficit, nisi tinctura hæc accedat, & fermentationem in orde simul concitet. Et ut spiritus animales ex spiritu vitali generentur, vix ufficit sola alteratio, quam refrigeraione fieri dicunt. Sic enim etiam in edibus talis generatio institui posset, ui ad refrigerium locus satis est commoius. Nullum aliàs viscus in toto corore, quod non suo modo & coquat nguinem & perficiat. Cerebro in nta mole à natura formato, & diligenssimè munito, quare suam quoque coionem denegare velimus, non videus. Idcircò cum spiritus vitales sanini arteriosо immersi in cerebro exalntur, & exinde fiunt animales, nullum

dubium, quin coctione novâ in cerebri parenchymate instituta hoc fiat negotium. Nihil enim novi aliàs in corpore humano generatur, nisi præviâ coctione atque fermentatione, quam tinctura nostra Lienaris non parùm promovet.

Hujus ergò tincturæ auxilio, sanguis non spiritu solùm vitali perfunditur, verùm ita etiam disponitur, ut arteriis adductus à singulis corporis partibus attrahatur, retineatur, alteretur, apponatur, agglutinetur & assimilatione in suam substantiam convertatur; atque sic proba & inculpabilis nutritio peragatur.

Seminis elaborationi magnum etiam auxilium præstat hæc tinctura. Sic *Helmontius Tract. de Duum virat. §. 4.* spermatis coctionem fieri in testibus à splene scribit. Et Tract. *de asthm. & tussi.* Lienem Veneris nidum appellat. Notatu dignum observavit Cl. *Fr. Deckerus in not. & observ. ad prax. Barbett. l. 4. c. 10.* in cane fœmella Li-

e jam destituta atque curata ; nempe
uòd post annum circiter à dissectione
atulire incipiens, cumque aliis canibus
bis terve congressa, nunquam conce-
erit ; quare nonnulli etiam Lieni vim,
anguinem prolem generandi aptum, ad
cripserunt, Egregio autem huic mu-
eri inservit Lien, quatenus tincturâ suâ
d sanguinis arteriosi spiritu vitali co-
iosо mixti & ad spirituum animalium
generationem facit. Seminis namque
laborationem hoc modo se habere exi-
timamus, sanguinem nimirum arterio-
sum, spiritu vitali copioso mixtum, ut &
piritus animales (an etiam humor qui-
dam oleaginosus ? Non negabimus)
per nervos advehi, in labyrintheis an-
ractibus & membranis nonnihil alte-
ari, misceri, demumque parenchymati
estium instillari, & ibi à peculiari fer-
mento (quod odore cujuslibet anima-
is graveolentè innotescit) coqui, par-
im ipsos testes nutrire, partim in semen
nutari, & demùm ad parastatas mitti,
bi colligi, nonnihil fermento continua-

io perfici & incraſſari, ſervarique pr[o] congreſſu Venereo. Hinc ſemen vi[]detur eſſe περίττωμα nutrimenti teſti[c]um, quod in principio eſt inſtar ſeri un[]ctuoſi liquidum, & in paraſtatis à fer[]mento proprio ulterius perficitur & condenſatur.

Atqui tandem hujus tincturæ ope a[c] beneficio partes ſanguinis terreſtriores [] tartaro & ſalibus ſylveſtribus impræ[]gnatæ, ſed ſero copioſiore mixtæ ita co[]quuntur ac diſponuntur, ut poſtea in lo[]cis convenientibus, ſi non unâ vice, cre[]briore tamen tranſitu, circulationis ad[]miniculo, ſegregari poſſint; qua de r[e] prolixius in *capite* ſequenti diſſeremus.

CA[P.]

CAPUT. IIX.

Lienem non immediatè per certos quosdam meatus, partes sanguinis terrestriores, tartaro & salibus sylvestribus imbutas, sed sero copiosiore mixtas expurgare; verum tincturam ejus coquere, fermentare, digerere ac ita disponere istas, ut postea in singulis corporis emunctoriis, si non unâ vice, crebriore tamen transitu, beneficio circulationis commodius segregari & expelli possint, docet.

QUatuor esse locos, per quos Lien expurget humores pravos, scribit *Hippocrates l. de morb.* 4. Scilicet per os nares, urinas & podicem. Alii generales tres in praxi occurrentes recensent, ut sunt (1.) Renes, & vesica (2.) Cutis, & (3.) Os. Nos Lienem non immediatè per hosce meatus jam recensitos partes sanguinis feculentiores tar-

tareas & salinas, sed sero copiosiorre mixtas expurgare; ast tincturam ejus sanguinem commissum coquere, fermentare, digerere & ita disponere contendimus, ut recrementa, sive sint tartarea, sive serosa, sive ex utroque mistas, in locis convenientibus commodius secerni queant. Itaque cùm omnis sanguis è Liene ad hepar progrediatur, nullum dubium, quin ibi statim crassiorem quandam bilem deponat. Reliquæ scoriæ sivè retrimenta sanguini bono admixta iterum ad cor redeunt, denuò coquuntur, demumquê partim in cerebri emunctoriis, maximamque partem in pancreate, item in renibus, in quibusdam, ubi robur naturæ adest, ubi abundant istæ scoriæ, per hæmorrhoïdes, vel etiam per arterias mesentericas ad intestina, imò in universo corporis ambitu per poros insensibili transpiratione segregantur. Viscera nimirum omnia mutuam navant invicem operam & in unum finem, sanguinem nimirum coquendi & perficiendi, sicque eum

ab excrementis liberandi collimant. Ut autem eò melius scopum nostrum attingamus, manifestiores vias, per quas humores excrementitii, tartarei, salini, sed sero copiosiore persusi à Liene beneficio & ope suæ tincturæ cocti, alterati, digesti & benè dispositi expurgentur, contemplabimur.

Per ventriculum primùm & postea per os eliminantur excrementa tùm crassa, tùm aquosa. Et illam expurgationem per os fieri existimant veteres per vas breve, quod in sinistram ventriculi partem (uti *Bauhinus* observavit) inseritur, ut succum crassum & melancholicum, qui in Lienis nutrimentum mutari non potuit, in ventriculi fundum, aliquando ejus os eructet, qui torpescentem appetitum suâ aciditate excitare possit. Sed vasis illius existentiam multi in dubium vocant. *Vesalius* Anatomicus olim oculatissimus & exercitatissimus *l.5.c.9. Fabric.corp.hum.* de usu ejus nihil afferre audet. *Neque* inquit, *sectio illud luculenter commonstrat.*

Primò

Primò enim nullum meatum illiquo bilis in intestina repurgatur, similem esse haud ambigo. Venæ autem, quæ sinistro ventriculi lateri implantantur, non à Lienis prodeunt corpore, sed ab illis, quæ Lieni inferuntur. Nostram de vasis hujus usu, item de succo melancholico sententiam in prædictis jam adduximus. Quòd verò aliquando humores nigri, & melancholici per os ejiciantur, diuturna penè suadet experientia. Et *Valverda Anatom. l.3. c. 5.* mentionem *facit Cardinalis Cibo* qui vomitione sanguinis defunctus: mortis causam inquirentes Medici dissecto corpore, ac compresso ventriculo Lienem inturgescere; compresso Liene, è contra ventriculum inturgescere viderunt. Sed hoc non ex vase aliquo Liene naturaliter contingit, verùm cum humor iste in sanguine cum eo undique mistus abundet, nec à Liene contineri queat, ex arteria cœliaca, à qua Lieni

e plerique veterum ac recentiorum A-
atomicorum adstruunt, porriguntur
ıæ arteriæ, facilè in ventriculū eructari
otest, atq; sic non à Liene immediatè
n ventriculum ejicitur, sed à Liene be-
eficio suæ tincturæ, fermentatur & se-
aratur; ac cū in illo contineri nequeat,
ı venas unà cum sanguine propellitur, &
b iis mediante corde in arterias emitti-
ır; sed cùm naturaliter et vi cognationis
d Lienē tendat, at in illo contineri ne-
ueat, ideò natura in arterias illas, quæ
el ad Lienem ducunt, vel quarum origi-
es quàm proximæ sunt illis, emandat.
Quales sunt primò arteriæ cœliacæ sur-
uli ad ventriculum delati; & per hos in
entriculum facilè eructari poterit. Sic
ıypochondriaci nonnulli acidum, non-
ıulli *ἄπιον* quid vomunt; & in scorbuto
alivæ proventus uberrimus est, uti & in
uartana, adeò ut salivationē in numero
ignorum ejus posuerit *Galenus*. Hînc
tiam melancholici sputatores & sali-
vatores insignes esse solent. Et *Aëtius*

Ac.

*tetrab.*1.*serm.*1. *c.* 9. in quartana vomitu præcipiunt.

Confirmat id ipsum *Hippocrates* *Epid.* qui balbos fieri dicit melancholicos ob aquam translatam ad ventriculum, & inde propter communem tunicam ad os & linguam. Confirmat hoc pariter exemplo Cl. *Hoffmannus lib.* *usu Lien.c.*17. Amicum habuit ex intimis, ejusdem cum ipso professionis & artis, qui toto habitu omnibusque signis verè melancholicus fuit. Is præsertim cùm loquutus est, tàm abundavit sáliva ut creberrimè coactus sit interrumpere sermonem, & exspuere. Quod nisi fecerit (fassus est ille) adeò illi læsa fuit concoctio ventriculi, ut, nisi voluerit ægrotare, pudoris rationem habere non potuerit.

Salivalis hæc materia partim ex ventriculo adscendit, & à tonsillis excipitur; partim verò ex arteriis in ductus salivales, qui ad radicem linguæ conspicui sunt, deponitur, si copiosa hæc sit. Si Cl. *Ioh. Theod. Schenckius*, cujus memo-

ri-

s in benedictione est, ut de se ipso *Ex*-
c. *Anat.6.l.1.s.2.c.24.* scribit, gravi sa-
atione post peractum prandium &
enam detentus fuit. Hæc duravit ad
as propemodum horas, postea sudo-
s successerunt multi, & alvi fluor, cre-
â vice noctu interdiuque ad septima-
s tres usque affligentes. Atqui præ-
tim arteriæ fluxum hunc salivæ sup-
ditant. Cùm enim liquor iste necef-
riò mediantibus vel venis vel arteriis
r palatum & fortè gingivas in os im-
ittatur, atque per circulationis re-
las constet, sanguinem, (& si quis a-
s liquor) per venas à circumferentia
centrum, id est, à corporis extremita-
ad cor ferri; & è contra, quicquid di-
ibuendum vel expellendum sit, per
las arterias distribui & expelli; necef-
riò sequitur, dictum liquorem saliva-
m non venis, sed arteriis mediantibus
os immitti.

Non verò semper aut acida, aut salsa,
t insipida salivatio hæc animadverti-
ur, *Helmontius* excrementum hoc

fa-

ſtatuum per ſe cenſet inquinamenta i
ſcipere eorum quæ comitatur. Alter
ri autem melancholicum humorem
deſciſcere à ſuo genio facilè poſſe, cu
vis notum eſt. Et ſi craſſum illud
excrementum, facilè in tenue mut
poteſt. Tota ſiquidem maſſa ſang
nea sereſcere apta nata eſt. Sanguis e
travaſatus aëri expoſitus licèt craſſis
mus ſit, in ſerum tamen reſolvitur, t
nobiscum Excell. *Thom. Bartholinus*
vaſis Lymphatic. & acutiſſimus *Bern*
Svvalve in Diſquiſit. Therapeutic. t
ſtantur.

Ad inteſtina deinde & alvum tàm cr
ſi quàm aquoſi humores excrementi
per arterias meſaraicas propellunt
Quamvis enim melancholicorū pler
ſint ſiccæ alvi, tamen non omnes ta
ſunt; & ſæpè quoque Lienoſi ſanant
ſi illis ſuperveniat dyſenteria, quæ n
diu durat; vel etiam diarrhæa solù
vel ſi etiam accedant dolores colici, q
certis temporibus recurrentes libera

b

mines à symptomatis melancholi-
.
Hoc non ignotum fuit *Aristoteli*, m *l.3.de part. animal.c.7.* ita scribit: ὰ τὴν ἐν ταύτῃ παλίρροιαν τῆς ὑγρό-τητος, πολλοῖς καὶ κοιλίαι ὑγραὶ, γί-ται τοῖς σπληνιῶσιν, ὥσπερ σκληραὶ ς λίαν οὐρητικοῖς διὰ τὸ ἀντιπεριισπᾶ-ει τὰς ὑγρότητας. *Lienosis quibus-m alvus est humida, cùm, qui ex restinis ad Lienem ivit humor, ad restina refluit: Quibusdam est sic-, cùm humor non tendit eò, ubi fuit, d ad vias urinarias obstruitur.*

Ejusmodi autem humores crassi & a-osi, si quantitate nimium peccent, mmodissimè per alvum medicamen-expurgantur.

Tertiò, succi illi terrestres, tartarei & ini, sed sero copiosiore mixti undiq; arteriis & venis per totum corpus rsi sunt. Paulò infra emulgentes ar-rias oritur mesenterica inferior, quæ

ad

ad rectum intestinum & anum descen-
dens, arterias constituit hæmorrhoida-
les, quæ se & in venas hæmorrhoidales
externas à cava, & internas à porta ex-
nerant. Quæ (internæ præcipuè)
copiâ horum humorum gravantur, ex-
berant, & spontè sæpè aperiuntur, unde
fluxus hæmorrhoidalis oritur.

Ad nares quartò sæpius demandantur
ejusmodi humores vitiosi. Hînc Sple-
netici per hæmorrhagias narium sanan-
tur, uti *Bion* apud *Hippocratem l. 2. Epi-
dem. s. 2. t. 27.* Facilis via est ex vena sple-
nica ad cor; ex hoc & arteria magna ad
caput & arterias carotides certissimè
est ductus.

Ad renes quintò per arterias emul-
gentes, & ex illis ad ureteres & vesicam
ejusmodi humores tartarei, salini, natu-
ræ molestiam agentes, amandantur; præ-
cipuè cùm sint aquosi, multamque cum
sero cognationem habeant. Atque hinc
ejusmodi urinæ sæpius cum bono suc-
cessu fiunt. Sic *Hippocrates in l. de in-
tern. affect.* lienosis diuretica jubet præ-

sec-

ribere. Et *l. de extern. affect.* biliosis, i magnum Lienem habent, ac ideò avi ac fœdi coloris sunt, malignaque ontrahunt ulcera, urinas vult subduci. uare etiam 4. *de morb.* & 1. *de morb. ulier.* hydropis causam esse ait, si Lien on dimittat aquam ad vesicam. *Galenus* uoque *l.* 1. *ad Glaucon. c.* 11. in omni uartana jubet uti diureticis. Et *l.* 2. *ad Glaucon. c.* 11. Lienem purgat per urinas. *Idem l.* 7. *simpl. Medicam.* Capares ait Lienes vacuare per urinas. Imò erò pleraque omnia splenica sunt diutica, ut videre est in longissimo Catago, quem texit *Reusnerus in lib. de Scorbuto.*

Quemadmodum verò in affectibus lenis urinæ sæpè nigræ apparent, & lenetici atque melancholici dicti abndant sero, ut ex *Hippocrate* & *Galeno* otum; nam serum crassissimi humoris ehiculum esse debuit; quartanarii quoue copiosissimè sudant mejuntque; ita usmodi quoque Lienis affectus per unam copiosam, & nonnunquam atro-

rum

rum humorum per urinam evacuation felici ac bono cum successu solvuntu Quemadmodum refert *Anton. Valeti in Exerc. ad c. 40. Hollerii de morb. in tern.* de Viro quodam religioso, cui te aut quater in anno, præcipuè vere & au tumno ineuntibus, Lien intumesceba cum dolore hypochondrii sinistri, a sublividus toto corpore fiebat, ut in ict ro nigro; sensimque deterius habeba sed tandem urinis nigricantibus emiss per quinque, aut septem dies, pristina sanitatem recuperavit, idque illi per a nos duodecim aut quindecim accidiss Similiter, ut *Hoffmannus l. de usu Lien c.15.* narrat, Religiosus quidam fuit to to habitu melancholicus, qui perpetu mejebat triplo plus quàm bibebat.

Hisce tandem addimus evacuatione per sudores: multum enim illius hum ris hoc modo evacuatur, veluti ex sud ribus illis criticis in febribus quartan adeò copiosis, sine quibus nulla est f bris solutio, videre licet. Ita quoq *Lycia* Lienosa apud *Hippocratem l. 2. E*

pi

d *f.2.t.23.* melius habuit ex ſudore. I-m *l.2 f.3. t.2.* ſcribit *Hippocrates Hippo-rati* uxorem poſt annuam quartanam iſſe curatam partim ſudoribus, partim uliebri fluxu, Nam iis [illegible] per [illegible] acuabatur aqua, & per menſes [illegible]. Et 5. *Epid. f.3. t.7.* [illegible] *C*[illegible] critice it liberata per [illegible] qui Lien illi rat naturâ mag[illegible] hæc conſueta a eſt, per quam [illegible] mores aquo-s & ſeroſos exp[illegible]; ſi hunc at-ngere nequeat, ſæpius inconſuetas quę-t. Sic *Archang. Piccolhomineus Comm. lib. Hipp. de humor.* novit puellam me-ncholicam, quæ coacta lacrymabatur, aque liberabatur à ſymptomate. Cujus ater ejusdem conſtitutionis, cùm face-nollet, mortuus ſit.

Quando verò per hasce vias jam no-inatas exitum non inveniunt humores culenti, tartarei, ſalini, ſed ſero copio-ore perfuſi, verùm in Liene ſtabulan-r, multi inde exoriuntur morbi mali-oſi, tumores, inflammationes, febres & ia multa mala; vel etiam p. n. in alias

par-

partes vergunt. Exemplum egregium rarum, quod hanc rem maximè illustr legimus apud *Highmorum Disquisit.* nat. l.1. part.3.c 3. puer annorum 12. circiter anno 1640. in civitate de *N* *Sarum* per dies aliquot febre labor peracutá continuâ; diris cruciatibus paraphrenitide vexatus fuit; tandem volis manuum & plantis pedum, ac gitorum apicibus, pustulæ magnæ & tæ excitabantur, humore rubro, pa nigricante, ichoroso plenæ; tandem rò mortuo venter summè extendeba aperto autem cadavere totum abdo nis spatium inter intestina eo ipso more, qui è pustulis manuum & ped effluebat, repletum & distentum inve In Liene versus partem ejus inferior quà ventriculum spectat, foramen magnitudinem pollicis, in substant ejus insinuatum, cujus media pars sumpta fuerat, eodemque humore illud Lienis foramen effluente ap ruit, quo humore ungues nigric colore adeò tingebantur, ut per dies

q

uot ad nativam albedinem non redie-
nt. Nonnunquam in alias partes p.n.
ergunt. Sic *lib.2. prorhetic.* ſcribitur:
*Quibus Lienes magni ſunt, iis gingivæ
tiantur, & os grave olet. Quibus
ienes magni ſunt, neque ſanguinis e-
ptiones contingunt, neque os grave-
et, in tibiis ii mala ulcera habent &
gras cicatrices.* Item 2. *epid. ſ.3. Quæ
ſt judicationem relinquuntur, recidi-
as facere ſolent. Primùm igitur in Li-
um tumoribus, niſi in articulos deſi-
nt, vel ſanguinis è naribus eruptio,
el præcordii dextri intenſio fiat, niſi
inæ irruperint, & viam ſibi quo-
ammodo fecerint: ſunt enim velut u-
orumque interceptio.*

In concluſione hujus *Sectionis* non
immeritò quærimus: unde manet tan-
m tinctura illa in Liene generata, non-
tandem languescit & fit effœta? Ma-
nè; & hujus tincturæ quicquid ad a-
ionet præſtandas ineptum eſt, id cum
ſero

fero per urinam excernitur; facilè em
talia acida, ut acetum, spiritus sulphu
vitrioli, salis aquæ miscentur, qui &
dus humor possit destillando ex urin
serum elici.

CAPUT IX.

Usum Lienis secundarium deprom

DE usu Lienis secundario pariter
de primario variæ etiam circum
runtur Medicoruma ac Anatomico
sententiæ, quæ tamen sano sensu int
gi possunt, nec parum à veritate de
nant.

Aristoteles l. 3. de part. animal. c
communem usum, quem omnibus
buit visceribus, Lieni quoque prim
adscribit, videlicet quò venæ, ut p
pensiles copiâ viscerum sustineri &
biliri ad corpus possint, quasi enim,
quit, anchoræ partibus appensæ, visc
ad corpus jaciuntur.

Arabes Lienis beneficio cor refri
gari scribunt. Negat hoc fieri *Vesal*

ùm cor non contingat. Cl. verò *Schenc-ius l. 6.* respectum habens ad sangui-nem, quem Lien partim à corde transu-mit, partim eidem remittit, id fieri posse arbitratur.

Vesalius Fabric. corp. hum. l. 5. c. 9. Lie-nem suo calore innato, ac frequentibus, quæ illum intertexunt, arteriis, ventricu-li concoctionem fovere autumat, Hoc jam suo tempore etiam concessit *Gale-nus l. 4. de usu part. c. 1. & l. 3. de fac. nat. c.* cum ventriculum ceu ollam circum-jectis prunis inter duo hæc viscera, he-par & Lienem, veluti duos ignes, ut in-calesceret felicius, interpositum deline-avit. Rationem facile quivis dare po-test; sanguine enim arterioso vitali spiri-tu prædito crebrius & liberaliter si irri-getur Lien, non potest non vicino ven-triculo, ut in statu naturali egregias sub-sidias ferre, ita in præternaturali gravia damna accersere. In eo autem peccâsse videtur *Highmorus Disquisit. Med. de af-fect. hypochondriac. c. 4.* quòd solùm Lie-nem ventriculi gratiâ esse formatum di-

cat, ut calore suo, quasi foco suppossi concoctionem promoveat; ut motu inter particulas ciborum inde oborto, facilius per fermentum stomachale ptemque liquidam seu potulentam fiat lium solutio.

Petr. Laurembergius Colleg. Anat. ... *erc. VII.* §. 15. præter actionem illi præcipuam αἱμάτωσιν, cui splen om conatu incumbit, etiam alium quasi ... centuriatum carnis ejus usum com tuit, qui consistit in consumendis abs bendisque vaporibus aquosis. Et ... ex *Aristotele l.3. de part. animal. c.7. H pocr. l.4. de morb.* & Alex. *Aphrodisæo probl.44.* probare maximè conatur. ... gumenta ejus præcipua hæc sunt: Tra (1.) Lien τὰς ἰκμάδας τὰς περισσ... quia caro illius spongiæ non est absi lis: quæ verò talia sunt hauriendo bib occursantia humida. (2.) Quia sen Lien plusculâ aquâ prægravatus, lang scit & deprimitur. Hinc porrò a ad illum fluit, tanquam ad partem hu liorem & debiliorem.

*Anton. Deusingius Id. Fabric. corp*ōrum. part. 1.c.6. §. 16. cùm ſæpius per accidens contingat, feculentam ſanguinis portionem quandoque inter plexus Lienis in parenchymate hærere, & obſtructiones ibidem ſcirrhosque producere, aquoſam chyli portionem è ventriculo, ac aliunde forſan, ad Lienem delatam ipſi diluendæ inſervire ſcribit.

Non defuerunt etiam olim, qui Lienem riſûs autorem proclamârunt, juxta ritum illud:

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commovet iras.
Splen ridere facit, cogit amare jecur.

Plinius in Hiſtor. Nat. & *Serenus Me*dicus putatum hoc ab antiquis fuiſſe dicunt, cùm Lien depuret ſanguinem à ſucco melancholico, à craſſa, obſcura & atra humiditate, & conſequenter ſanguis depuratus hilaritatem & riſum inducat. *Veſalius l. c.* idem hînc deſum-

ptum esse conjicit, quòd crassum, fec
lentum & lutosum sanguinem ad se L
alliciat, reliquumque sanguinem a
liorem, & quasi hilariorem reddere c
datur. *Knoblochius Institut. Anat. D*
6. quæst. 1 risum à Liene non per se,
per accidens esse censet, quatenus ni
rum defecat sanguinem, eumq; lucid
rem & calidiorem reddit. Hic magg
nimos & gaudentes reddit homines,
tillationem partibus spiritualibus fa
unde motus insurgit risus. Datur a
men risus in melancholia μετ γέλωτ
Maniaci motus risu & lacrymis recip
cantes ostendunt. Raró rident Me
cholici, qui temperamenti ejusdem s
at cùm incipiunt, vix sibi à risu cont
perare possunt, nec citò desi-
nunt.

ANATOMIÆ LIENIS SECTIO III.

LIENIS affectus præternaturales enumerat.

CAPUT I.

Lienis affectus p. n. in intemperie & in situ mutato proponit.

POstquam hactenus Lienem in naturali sua constitutione perlustravimus, ordo nunc postu-
it, ut quoque, quænam hujus visceris onstitutio sit p. n. videamus. Caput l às & Lien, teste *Hippoc.* 4. *de morb.* ma-
imè morbis afficiuntur. Et ipse de *Tral-
iani* judicio *l.* 8. *c* 10. omne ferè morbi enus experitur. Eosdem patitur affe-
ctus, quos hepar. Propter hoc *Ron-
leletius Meth. curand. morb. c.* 37. non egit specialiter de morbis Lienis, solùm

valentiora medicamenta Lienem præ He-
pate desiderare ait.

Non solùm autem Lien per se patitur,
verùm quicquid mali in se continet, istud
in cæteras quoque partes, etiam maxi-
mè dissitas, propter consensum propa-
gat; & ob communem, cum reliquis
quam sustinet partibus, communicatio-
nem ac operam easdem afficit.

Tàm varia, tamque periculosa inde o-
riuntur mala, ut vel ad *Pyrrhum* quen-
dam, qui olim, notante *Alexandro ab A-
lexandr. Dier. Genial. l. 3. c. 12.* splene la-
borantibus non æquè, ac hodie Rex Ga-
liarum invictissimus contactu suo stru-
mas curare creditur, medebatur, accede-
rent, vel extra urbem in fanis *Aesculapii*
at *Salutis* incumberent, hisque formu-
, tanquam salutis patronos invocarent:
λθὲ μακάρ σωτὴρ βιωτῆς τέλος ἐθλὸν
ὀπάζων, hoc est: *Veni beate Salvator, præ-
bens bonum vitæ finem.* Vel cum Roma-
nis: *Veni salutis dator, valetudinum pessi-
marum propulsator, prohibitor & extin-*

Ser-

tor. Sive cum *Sostrata apud Terentium* *in Hecyr.act.3.sc.2.*

Malè metuo, ne Philumenæ magis morbus aggravescat:
Quod te, Aesculapi, & te Salus, ne quid sit hujus, oro.

Vid. *Alexand.ab Alexandr. Genial. Dier.l.2.c.4. Natal. Comit. l.4. Mythólog.c.11. Plinium Histor.nat.l.7.c. 7. Meibomium Dissertat. de incubat. in fanis Deorum Medicinæ olim causâ fact.*

Cùm verò morbi Lienis tàm varii sint, & præterea, judice *Hoffmanno l.de usu Lien.c.23.* & cognitione & curatione difficillimi, nos breviter pro instituti nostri ratione eos percurremus.

Intemperie laborat Lien modò simplici, modò compositâ, ut cætera viscera. Calida frequentius est ejus intemperies. Nonnunquam se frigida offert, tùm sicca & tandem humida. Ab hac intemperie varia morborum genera pro-pullulant, inter quæ obstructio est fre-

quentissimum. Si enim vasa Lienis & mesenterii à materia obstruente tu-geant, justa sanguinis circulatio in cor-pore nostro impeditur, ad cor itaque, à quo primùm demissus, motu retrogrado tendit. Quoniam verò ingratus hic & humor illi facilè inimicus est, semper il-lum respuere intendit, & inde in quibus-dam tàm graves cordis palpitationes sæ-pius oriuntur; & quando vitiosi hujus sanguinis labem jam singulis ferè mem-bris aspersit, dolores atrocissimos, ar-thriticis non absimiles, illis inducit.

Situm interdum mutâsse deprehensus est, & quidem vel in utero, ut quando in dextro hypochondrio, & hepar in sini-stro, quod observavit *Aristoteles l. 2. hi-stor animal. c.* 13. locum obtinuit, vel extra uterum, quando nimirum laxatis liga-mentis pondere suo deorsum propen-det, vel ruptis iis procumbit in hypoga-strium (quod quater vidit *Riolanus*) tumque fallit imperitos Medicos specie molæ, vel scirrhosi uteri in fœminis: & in viris specie tumoris glandulosi insta-

stea

steatomatis in mesenterio latitantis. Nonnunquam visus alteruter ren eò prolapsus : utriusque tamen facile est discrimen. Renis prolapsi index est tumor rotundus, prociduus verò Lienis tumor oblongus, & inconsueta solitudo in hypochondrio sinistro. Quòd si mobilis sit tumor, ut est in principio, facilè vel ren, vel Lien ad suum locum naturalem revocatur; alioquin ultra semestre spatium, si loco remotus Lien fuerit, ita firmiter antrorsum peritonæo adhærescit, fundo vesicæ, intestinis, & in mulieribus utero, ut necessum sit ibi putrescere, quod fiet ocius, si emollientibus remediis intus assumptis vel foris admotis utaris. Protrahes vitam, si sæpius sanguinem detrahas, atque sub ligaculo, seu fascia convenienti tumorem sustineas, ut monet *Riolanus in Enchirid. Anat. Pathologic.*

Situs quoque ejus minimè ad hydropem disponit, quatenus κτ̀ τὴν κοιλίην et ventriculo proximus est, prout docuerunt *Hipp. 1, de morb. mulier.* & *Aristo-*

teles l, 3. de part. animal. c. 7. nihil enim ventriculo attrahit. *Spigelius l. 8. c. Fabric. corp. hum.* ἐξήγησιν addit; cu mulier insigni febre laborans plurimu biberit, nec revomuerit, aut per urin alvum vel sudorem reddiderit. Tunc nim Lienem (necesse est) aquâ imp ri, quæ postea in ventrem aliasque p tes fluat. Patitur idcircò situs pot ab hydrope, quàm ut hunc inducat; t enim sedem mutat, atque non modò s sum quàm deorsum inclinat. Tot abdominis cavitatem interdum repl tei *Spigelius* memorat.

CAPUT II.

Lienis affectus in magnitudine au vel imminuta p.n. adducit.

MAgnitudo Lienis nonnunqu vel augetur vel minuitur. Pluss sto major est vel à primo ortu vel p ortum ob validas obstructiones cau que morbificas alias.

Vesalius Fabric. corp. hum. l. 5. c. 9. fert, se in cujusdam suspensi, candid nam & glabram cutem habentis, &

ita, satis sani cadavere adeò grandem invenisse Lienem, ut mole hepati parum cederet. *Idem* in ictero defuncto molem & ingentem vidit Lienem.

Martell. Donatus Histor. Med. mirabil. l. 6. c. 8. scribit, se in nobili fœmina Lienem vidisse adeò magnum, ut universum abdominis spatium occuparet, quæ tamen plurium liberorum mater extiterit. Et *Columbus l. 15. Anat.* meminit, se Lienes vidisse adeò magnos, ut unusquisque viginti librarum pondus excederet. Librarum 23. pondere splenem quoque observavit *Schenckius l. 3. observ.*

Guil. Fabric Hildanus cent. 2. obs. 45. commemorat, in fœmina quadam (quæ sibi persuaserat fœtum mortuum post partum alterius per menses 14. in utero remansisse, atque ideò, quòd in latere sinistro duritiem oblongam, atque in inferiore parte rotundam percipiebat, caput infantis repræsentantem, quæ ad ilia usq; sese extendebat, comprehendebatque simul regionem umbilici, unà cum

dex-

dextri lateris costis nothis) hepar tam magnitudinis fuisse repertum, ut lobus stomachum versus sub costis sinistri lateris spurias transgrederetur: splenem quoque immensæ magnitudinis durum & inferiore parte versus ilium rotundum, sanguine adusto plenũ, hepatis lobo adnatum observatum fuisse, venas ejus cum arteriis mesaraicis pollicis magnitudinem excessisse, vas verò breve exiguum & obstructum fuisse.

Excell. *Thom. Bartholinus cent.* 2. *Hist. Anat.* 37. in aperto cadavere *Vincent* Architectonicæ militaris magistri, hydropici & phthisici Lienem majorem solito, flaccidiorem, sanguine nigro plenum, magisque quàm hepar sanguificationi idoneum observavit. *Leonhardus Fioravanta* Eques, Medicus & Chirurgus Bononiensis, felix Empiricus, notante *Eodem* Bartholino cent, 4. *Histor. Anat.* 51. Panormi in Sicilia cujusdam Lienosæ mulieris ventrem dissecuit, atque Lienem extraxit pendentem libras 32. sicque à maximo eoque interficiente

scir-

cirrho mulierē liberavit. *Petr. Pavvius* [o]*bserv. Anat.* 5. in fœmina octogenaria [h]ydropica publicè post mortem secta [L]ienem durum admodum & solito mul[t]ò majorem invenit; qui ergò ponde[r]osus figuram mutârat suam, dum & in [l]ongitudine & latitudine accreverat. I[d]em *observ. Anat.* 15. Viro hydropico [a]deò Lien intumuit ac induratus fuit, ut [t]res libras lancè libratus penderet. Et [C]l. *Ioh. Jac. VVepferus* apud *Thom. Bar*[t]*holinum cent.* 4. *Epist. Med.* 13. in illu[s]trissima Domina Comitissa *Francisca* [E]*lisabetha à Fürstenberg* Illustrissimi [D]omini Ferdinandi Friderici Conjuge [L]ienem magnum observavit.

Infans concionatoris pagani apud [N]*ic. Tulpium l.* 2. *observ.* 30. malè habitus nutrice, & loco lactis altus graviore ci[b]o, quàm tenella ætas fuit ferendo. Col[le]git inde plurimum lenti ac viscidi succi, [o]farcientis usque eò angustas mesente[r]i, pancreatis, ac Lienis venas, ut inde [vi]scus illud summoperè intumescens, di[st]enderit non tantùm abdomen ac lum-

bos:

bos, sed emaciaverit etiam corpus uni-
versum, ad instar rapacis alicujus fisci
plus nimio ditati, ex immodicis tribu-
torum exactionibus. Verùm sublatâ ob-
structione & imminutâ uberioris succi
copiâ, decrevit tàm manifestè distentum
hocce viscus, ut luce clarius apparuerit,
tumorem hunc non tàm fuisse à ma-
conformatione, quàm â redundante ali-
mento. Quo proinde subducto, re-
tritus est iterum infans. Neque app-
ruére interim unquam illa signa, q
magno Lieni attribuit *Hippocrates l.*
pradict.

Hi sunt magni illi Lienes, quorum
Hippocrates variis in locis meminit.
nive vel glacie resolutas bibentes aq
magnos habere Lienes *lib. de aer. aq.*
loc. docet. In palustribus locis degen-
bus idem contingere solet. Unde m
ritimæ regiones minus sunt salub
hypochondriorum obstructionibus
mosæque Lienis calamitati, Scorbu
nimirum endemio sunt expositæ: M
gnus quoque & aquosus Lien, teste H

crate, est à potu copioso, & exinde hydrops oritur. Interdum à flatibus Lien distenditur, & cum dolore sine ulla gravitate intumescit, ac cum manu premitur, murmur intus percipitur.

Tumor Lienis interdum adeò est magnus, ut totum hypochondrium sinistrum notabiliter elevet; quod bis in duabus virginibus nobilibus observavit Cl. *Mœbius Med. Physiologic. c.* 16. Et nos eundem tumorem in Viro quodam Embdano, præmissis Lienē aperientibus pharmacis, solo emplastro de cicuta feliciter curavimus. Hepar si simul tumet, utraque apparent repleta hypochondria. Leno *Plautinus in Curcul. act.* 2. hanc profert querelam:

Nunc jam quasi Zonâ, Liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videre filios.
Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.

Quibus aliàs Lien nimis augetur, iis

corpus minui minusque florere dicit[ur].
Hînc factum, ut *Trajanus* Imperat[or]
fiscum Lienem appellaret; quia ut h[oc]
augmentum capiente, corpus minu[i-]
tur: illo augescente plebs depaupe[ra-]
tur. Ratio potest dari: quia Lien [ni-]
mis auctus sanguinem minus lauda[bi-]
lem, ideoque ad nutriendum non sa[tis]
aptum in corpore abundare indicat.
hûc pertinet, quod egregiè *Alcia[tus]*
*Emblem.*146.*pag.*521.scripsit:

Humani quod splen est corporis, populi re,
Hoc Cæsar fiscum dixerat e[sse] suum.
Splene aucto reliqui tabescunt co[r-] poris artus,
Fisco aucto arguitur civica pa[u-] peries.

Ad quæ verba ita commentatus est C[laudius]
Minoës: *Similitudine ostendit op[u-]*
lentiam Tyranni, causam esse subdit[o-]
rum inopiæ. Vt enim in corpore h[u-]

m

ano: si splen sit auctior ac tumidior, bem ac maciem cæteris partibus in-cit. Rationem adfert Aristoles problem. quòd splen multam ad se abat materiam, quæ transire in ali-entum debebat. Constat enim, ait e, homines pauci splenis pingues effi- *Splen autem viscus est in sinistra rte succos adse trahens crassos ac me-acholicos in hepate genitos. Lienem tini vocant, de quo Galenus l. 4. d. s part. c. 15. In benè se habentibus ediocris est; unde etiam Hippocra- de loc. in hom. parvum magis pro-re videtur, quàm magnum; quo gis enim crescit Lien, eò magis cre-nt mala.*

Nullum aliàs in corpore viscus, quod n facilè crescat ac decrescat. Auctus p. nterdum sponte, interdũ medicamen-um aperientium, martialiũ & diure-orum, quæ *Zacutus Lusitanus Me-*

dic.

dic.princip.Histor. Lib. 2. Dub. 63. ip
cæteris extollit, usu decrescit.

Magnitudo ejus interdum plus jus
diminuitur. Sic Excell. *Thom. Bartt*
linus cent.1. Histor. Anat. 2. in mulie
hydropica post mortem aperta Lienē
minorem reperit. Et *Cent.3. Histor. A*
*nat.*83. in corpore hydropico vetulæ
alicujus dissecto Lienem etiam minorē
vidit. De hac magnitudine Lie
imminuta *sect.* 1. *c.XIX.* satis jam di
mus.

Caput III.

Lienis affectus p.n. in substantia perpendit.

VArios substantia Lienis incur
morbos, obstructiones, infla
mationes, tumores, scirrhos,
flationes & similes.

Obstructio malum ipsi est freque
tissimum. Si enim in sanguine viscos
aliquid ac crassum insit, quod à Lie
subigi & domari nequeat, inter fibras
las Lienis complicatas retinetur, ac

ſi multùm coacervetur, obſtructio-
s in poroſa ejus ſubſtantia inde facilè
iri poſſint, atque hînc tumores, in-
mmationes, & tenniori parte evapo-
â, ſcirrhi. Si etiam ſanguis humo-
hoc adeò abundet, ut in Liene poſt
ctionem & ſeparationem, uſque dum
r vias aſſuetas evacuetur, contineri
queat, per ramũ ſplenicum ad hepar
ducitur, eumque inficit, & obſtruit e-
m. Quam communionem viſcerum
humorum ductum diligenter quilibet
tabit. Optimè enim hoc modo *aphor*-
ũ 43. *ſ.* 6. *Hipp.* dilucidare poteſt. *Qui*
netici à dyſenteria corripiuntur, eaque
nga fuerit, his hydrops, vel lienteria
ervenit, & moriuntur. Qui ſanè a-
oriſmus communi vaſorum ſplenico-
n diſtributione & officio ſemper in
be & obſcuritate hæreret. Quo-
do enim à Liene malè affecto vis he-
is refrigeretur & frangatur? Cùm à
ene ad hepar communionem nullam
cedant, ſed ſolummodo ab hepate
ad

Lienẽ patere aditũ per ramum ſplenicu
aſſerant. *Qui ſplenetici*, hoc eſt, quib⁹ in
becillior Lié plurima inquinamenta c
ligit, neque ut debuit, per hæmorrh
des, aut meſaraicas, aut ductum pancr
atis excernit, ſed in Liene cumulantur,
cunctando putreſcunt, & poſtea ad i
teſtina per meſaraicas delata, ea exul
rant, & dyſenteriam faciunt. *Ea qu*
longa fuerit; hoc materiæ copiam (
notat, & μίασμα in Liene quoddam
lictum, omne ejus alimentum, omn
que humores illum præter fluentes
quinans & corrumpens, indicat, q
copia humoris illius corrodentis ge
retur, ideoque μακρὴν δυσεντερίην
cat. Si enim brevi, peragat ſuam hiſ
riam, ac critica ſit vacuatio, bono c
eventu ſupervenit, ſecundum effat
Hippocratis ſect. 6. aph. 48. Splenicis
ſenteria ſuperveniens ſalutaris eſt. N
autem ea ab atrabile, nec diuturna,
quæ critice eſt, illicò placatur, & ſp

rn

em evacuat. Heroinam vidit *Heurnus*, quæ questa antea de splene; in se-e cruentam atram materiam bis vel r copiosè dejecit & evasit. *His hy-rops*: Hoc est, si materiæ pars aliqua à iene per ramum splenicum adhepar fe-atur, unà cum sanguine revertente, iis-ue crassis, tartareis ac pernitiosis succis :frigeretur, & frangatur κράσις hepa-s, debilitantur vires ejus, adeò ut lau-abilem sanguinem cribrando ac perco-ndo eum efficere ulterius nequeat; sed quosum, frigidum & serosum confi-it; hînc hydrops supervenit; Vel *Li-nteria*, si continuatâ serie, copia magna d intestina per ductum pancreatis ef-undatur, ut inde intestinorum robur olvatur, ut excrementa continere ne-queant, sed assiduo desidendi conatu ac igiliis, à genio suo fraudatur corpus, & oriuntur. Sed de communione hac iscerum & humorum ductu prolixius einceps sumus dicturi.

Ejusmodi autem obstructionem fa-

cilè dignoſcere poſſumus, ſi in princi[pio] gravitas hypochondrii & dolor Lie[nis] inferatur; hînc humor vitioſus c[um] ſanguine permiſtus, & in totum corp[us] diffuſus livido colore ſæpius ipſum [tin]git, reſpirationem difficilem poſt ex[er]citium reddit. In ventriculum effu[ſus] nauſeam & vomitum: in inteſtina, di[arr]hæam efficit. Interdum, propter ſicc[ita]tem alvum adſtringit.

Laxior quoque redditur ſplen, & [ſuum] ſitum, quantitatem & figuram unà m[u]tat; Spongioſum enim & poroſum [vi]cus eſt, uti ſcribunt *Hippocrates l. [de] loc. in hom. l. 1. de morb. mulier.* & *A[ri]ſtoteles l. 3. de part. animal. c. 7.* Et nii[a] laxitas hydropem, ex mente *Hippocr[atis]* parit. Ex ſuccum & culpâ carentem [ſi]niſtroque affixum hypochondrio [L]i[e]nem *Jacob. Moccius* teſtatur.

Subſtantia ejus rarò inflammation[em] juxta *Alexan. Trallianum l. 8. c. 12.* inc[ur]rit. *Galenus l. 6. de loc. affect. in prin[c].* & *l. 13. meth. med. c. 7.* arbitratur id f[ie]ri non poſſe, cùm purus ſanguis veræ ph[le]-

gm[...]

monas autor in hoc viſcus non pene-
ret. Cl. *Schenckius l. c.* melius putat, ut
icamus, eum ut purum minimè diu
oſpitari in Liene, â copioſo etiam ſero
temperari: craſſum lentè putreſcere
inflammari. Mirum autem alicui vi-
etur, quòd ſcribat *Avicenna l. 3. Fen.*
ſ. 1. c. 5. ex multa ſanguinis detractio-
e Lienem inflammari, cùm talem ve-
æ ſectio potius tollat. Explicant &
cunt hîc interpretes fieri hoc poſſe ab
tempeſtiva, cùm evacuato tenui craſ-
s incaleſcat magis & computreſcat.
Quando igitur inflammatur, tùm ple-
mque ſimul palpitat. Quia, cùm Lien
ntam vim caloris è corde per arteriam
cipiat, ſanguisque factâ obſtructio-
exitum per venam ſplenicam non in-
niat, ibi ſubſiſtit, & pulſatio primùm
rtior, & demùm ipſius Lienis palpita-
o exoritur, quæ interdum tàm vehe-
ens, ut etiam ab adſtantibus audiatur.
alem hiſtoriam conſignavit *Tulpius l.*
obſerv. 28. Nicolao Fabro, ait:
Viro

*Viro industrio, sed ab atra bile vee-
mentius afflicto fecit nonnunqu
induratus Lien tàm vehemen
impetum in costas circumpositas, u
urgentiore illo allisu non modò d
ipsus, verùm verberum sonitum, p
spicuè exaudirent etiam longissim
ipso remoti, & quidem tàm distin
ut numeraverint non semel sing
verbera, & admotâ manu etiam
ram tetigerint quoscunque ferie
Lienis ictus.*

Si inflammatus est Lien, simul a
febris continua, quartanæ period
plerumque observans. Difficultas
randi etiam sequitur ob diaphragm
compressionem. Tumor in sinistro
pochondrio, versus anteriora quasi
tuberans, & hominum quasi med
cingens conspicitur; sic à renis sini
qui dextro elatior, dolore & inflam
tione distinguitur. Pulsatio & palp
tio illius lateris sentitur, ob arterias,

us abundat. Pedes & genua interdum
abicunda apparent, nares & aures ex-
ngues pallescunt, & lingua etiam fit ni-
ra.

Splenici sunt, qui non viscus hoc in-
ammatum habent, sed quibus splen ob-
uruit, quamvis ita dici possint omnes,
ui ex Liene laborant, secundum men-
em *Galeni l.9. de composit medicam. c.5.*
nterdum pars ejus una & altera indure-
cit, quod vidit *Sylvius* à *Schenckio* cita-
us. Frequentior Lienis scirrhus ache-
atis est, non quidem, ut ait *Galenus l. 13.*
eth. med. c.16. ratione substantiæ, quæ
xior & mollior, sed humoris feculenti
z crassioris. Oritur ejusmodi durities
z scirrhus ut plurimum læsâ facultate ob
rrorem externum, à victu crasso & vi-
coso, ab inflammatione intempestivè
urata, adhibitione adstringentium &
efrigerantium nimia. A vita etiam se-
entaria promovetur.

Si confirmatus est scirrhus, nullus, &
digitis fortius comprimatur, dolor
ercipitur, color in facie est lividus, &

quasi plumbeus, concurritque respira
di difficultas ; Quibus accedunt tum
renitens cum duritie oblonga in sinist
parte, decubitus in sinistrum latus grav
oris siccitas , pedum inflatio & suc
molestus. Alius est recens, qui dol
ad jugulum usque se extendente affli
Alius inveteratus , qui omni dolore
ret, nec facilè hominem , nisi hepar
consensum trahatur, tollit. Alius L
nem duntaxat secundum suam subst
tiam afficit, qui etiam Lienis figurâ c
cumscribitur, quamvis & hîc interd
secundum longitudinem , ut teres ap
reat, interdum secundum latitudine
interdum secundum omnes dimensi
nes intumescat. Alius in alias quoc
partes vicinas effunditur, ut omnem
rumq; ventris sinistram regionem co
plectatur.

Interdum Lien planè fit lapidol
qualem *Forestus l.2. de incerto urinæ i*
cio conspexit. In senescentibus pl
mum induratur, ut cartilagineus &
seus ferè appareat , non quidem rati

parenchymatis, sed magis ratione tunicæ ejus, ut volunt *Autores*. Sic membranam hanc, quâ succingitur, cartilagineam vidit *Columbus*. Crassam instar Corii bovini *Th. Bartholinus* observavit. Idem Vir Celeberrimus & Anatomicus illustris *cent.4. Histor. Anat.6.* Lienem in cadavere defunctæ mulieris dissecto invenit tantæ esse duritiei, ut vix cultro cederet, nisi magnâ vi intruso. Inter secandum non dissimilis audiebatur sonitus, quem in lignis spongiosis discissis animadvertimus; & si clarius loqui licet, & colore & duritie carnem fumo diutino induratam Lien retulit, sive quòd interceptis obstructisque vasis spleneticis exaruerit, sive quòd atro succo repletus nutritusque fuerit induratus. *Petr. Pavius observ. Anat.* 16. puerulum triennem aperuit, in quo Lien admodum fuit induratus. In Serenissimi Principis ac Domini, Domini *Ferdinandi Alberti* Ducis Brunsvicensis & Luneburgensis filioli unius anni, piè defuncti, corpore aperto Lienem colore lividum & ni-

grum, ſubſtantiâ admodum induratum scirrhoſum & ferè lapidoſum nos die 22 Januarii hujus anni invenimus. Lienem ex lapſu induratum obſervavit Cl. *Theodor. Kerkringius obſerv. Anat.* 33. Vaccæ Lienem planè induratum ac lapillis refertum nos etiam Roſtochii vidimus.

Subſtantiâ ergò & habitu adeò firmus interdũ Lien redditur, ut etiam in totum indurari obſervetur. *Dodonæus annotat. ad Beniven.* nonnullorum, qui ab icte... ro in aſcitem delapſi erant jecinora vidiſſe adeò dura, & lapillis undique plena, ut novaculâ perſcindi non potuerint, refert. Simile narrat & *Andr. Veſalius in Epiſt. de China ad Ioachimum Rolant.* de quodam viro Senenſi, cujus jecur prorſus candicans ſuperficie conſtabat non lævi, ſed admodum inæquali, & lævibus tuberculis exaſperata, anterior vero ejus pars & univerſa ſiniſtra ad modum lapidis indurata.

Subſtantia porrò hæc Lienis fit vitioſa ob rem vel p.n. in eo contentam, vel si adnatam. Ita Lienis ſubſtantiam ...

ter...

riê gypſeâ refertam vidit *Fabric. Hilda-*
us cent. 2. *obſerv. Chir.* 44. Cùm Nepos
eorgii Illuſtriſſimi Haſſiæ Principis hy-
rope 21. Junii 1655. vix annum natus
ecederet, Cl. *Horſtius* in examine ejus
iſcerum notavit, quòd in hepate & Li-
ne foveæ aquâ plenæ apparerent, ſicut
d *Thom. Bartholinum* amica manu per-
cripſit *cent.* 3. *obſerv. Anat.* 81. Et *cent.*
. *Hiſtor. Anat.* 25. in nobiliſſima qua-
am matrona hydropica Lienem apoſte-
ate infectum, preſſumq; puris copiam
ffudiſſe obſervavit Cl. *Paul. Mothius.*
n *Martino* den *Sclaper*, typographo,
ui, quòd febriculâ tentatus carnificis
iniſterium occuparet, hoc eſt, ipſum ſe
clavo feneſtræ ſuſpenderet, ceſſit in
rædam novaculis publicis, & quem ſe-
uit Dominus *von Horn*, ſolus Lien pec-
aſſe viſus eſt; ablatâ enim quâ tectus eſt
embranâ, totum Lienis parenchyma
ſtar craſſæ & nigræ amurcæ diffluxit,
ihil in eo ſolidum, ut non creditum ſit
iſſimile vero, ex corruptione melan-
holici viſceris miſerum in deliria actum

jus vitæ suæ laqueo dixisse. *Olaus T.*
rich. apud *Thom. Bartholin. cent.3. E*
Med.97. pariter in cive Patavino, it
Vesalio l. c. annis tribus carcere detent
& tandem arquato nigro defuncto, p
blicæ dissectioni adhibito, minus co
sus extitit Lien, sed exiguus, gibbæ
parti adnatus adeps, lapidis instar can
didissimi concretus. Vesicam aquâ p
nam duorum pugnorum magnitud
sub Liene invenit *Coiter*, uti refert *in*
serv. suis Anat. & Chirurgic. Vesic
quoque Lieni adnatas vidit *Platerus*
militer & nos eas deprehendimus in l
ne ovis, conformes iis, quæ hepati in
dum adnascuntur. Lapides in Liene
pertos fuisse, referunt *Hollerius, Vesa*
& alii. Calculos è Liene ad vas bre
& exinde in ventriculum fuisse reje
affirmat *Riverius in observ. communi*
Et tandem D. *Luques* apud *Petr. Bo*
lum cent.1. observ. & histor. rar.4. in L
ne hominis os cruciforme invenit, q
tamen fuisse existimavit vasorum ori
durefacta, quæ obcalluerant, ut in co

bo

oum & equorum ſæpè accidit, taleque ſtos de corde cervi dictum, quo in medicina adverſus venena utimur. Rotundum quendam tumorem inſtar ſtemais, undiquaque liberum Lieni à parte inferiore per connexionem membranæ adhærentem, juglandem magnitudine, ipſum verò Lienem colore & ſubſtantiâ æquantem in anatome cujusdã corporis humani vidit Cl. *Hen. à Moinichen* apud *Th. Bartholinum cent. 2. Ep. Med.* 56. Ab inflatione ſimili modo Lien in tumorem effertur. Et tum tumor & diſtentio cum aliquo dolore, ſed ſine ſenſu gravitatis & ponderis adeſt. Murmur & ſonus editur. Compreſſus Lien cedit. Inflationem hanc excitant aquæ frigidæ largior hauſtus; vel cibi flatu lenti, ut piſa, caſtaneæ, fabæ &c. vel humores craſſi & viſcidi, qui à calore imbecilli vinci non poſſunt, & in vapores reſolvuntur, qui Lienem, quia ſpongioſus eſt, facilè inflant.

CAPUT IV.

De Lienis affectibus p.n. in unitat[e so]luta, & quidem primò de ejus u[l]ceribus agit.

MOrbis solutæ unitatis porrò aff[ici]tur Lien. Ulcera interdum in [eo] suboriuntur ex suppurato tumore, [vel] post inflammationem, vel etiam à vul[ne]ribus malè curatis. Inflammatus L[ien] rarò quidem in abscessum abit & sup[pu]ratur. Semel tamen hoc *Petr. Fore[st.] l.20. observ.6. in schol.* in Moniali Alc[ma]riana vidit. Recentia ulcera interd[um] curationem admittunt. Ita *Forestus* [re]fert, se inflammatum Lienem in abs[ces]sum & suppurationem abire vidiss[e in] Moniali Alcmariana (cujus paulò a[nte] mentio facta) quæ purè per urinam [e]misso perfectè curata fuerit. Antiq[ua] autem ulcera sunt incurabilia, ægrot[os] lentâ tabe ad mortem deducentia. *Fra[n]cisc. Roussetus lib de part. Cæsar l.4.c.5.* [re]fert, in quibusdam Lienis parenchy[ma]

ad[...]

deò absumptum repertum fuisse, ut sola membrana remanserit, quod sæpè in renibus etiam acciderit. Ita etiam Lienis sanguinem putrefactum æmulantis *Schenckius*, & corrupti similisque pici liquatæ *Riverius* mentionem faciunt.

CAPUT. V.

Lienis vulnera examinat.

NOn desunt, qui splenis vulnera parvi admodum æstimant, nec ea mortem inferre posse dicunt. Verùm distinguendum est inter vulnera Lienis superficiaria & profunda. Illa, quæ ipsam substantiam non intrant, curari posse, Medicorum nullus ibit inficias; & exempla istud satis testantur. Hæc verò pro simpliciter & absolutè lethalibus sunt habenda, ob magnã arteriarum per viscus hoc disseminatarum copiam. Id ipsum exempla varia proh dolor monstrant, & præstantissimi quoque Medici confirmant. Sic teste Cl. *Matth. Glandorpio*

in Spec. Chirurg. observ. 35. quidam
ſplene læſus octva die cum maximiſs
ciatibus urinam purulentam emitte
ex hac vita emigravit. *Fabric. Ap-
pendens l. operat. Chirurgic. c.* 52. inter
tera refert hiſtoriam de Empirico q
dam percutiente malleo ſuo tàm ve
menter indurati Lienis ſcirrhum, ut
rimas, & æger vapulans animam age
Et *Tulpius l.* 2. *observ. c.* 29. exemp
majori admiratione dignum propo
Inter ludicra puerilia, ait, *ictus fuit
pione in regione Lienis, juvenis
annorum, cum inſigni dolore, ac t
frequenti animi deliquio, ut poſtri
ejus diei vitam cum morte commu
ret. Licèt foris nullum conſpiceret
vulnus, quo etiam caruit textor u
quem à ſimili ictu inopinatò vidit o
ciſum Oudekerka, pagus millepaſſu
ab Amſtelodamo diſtans; vidimus t
men in utroque cadavere, Lienem
mollem, ſic in gibba parte, in qua tame*

ictu.

ctum exceperat, illæsum, ut in cava contrà evidenter fissum, vel potius amplâ rimâ tantùm dilaceratum, ut in illa facilè duos occultasses digitos. Mirabantur certè quamplurimi, cur rimas egerit, & non potius cesserit ictui molle ac pendulum hoc viscus.

Cl. *Sennertus l.5. Med. Pract. part.* 4.c.3. de Lienis hisce vulneribus sic scribit: *Equidem si parenchyma saltem Lienis, sine vasorum læsione vulneretur, ægri evadere possunt. Si verò vasa Lienis vulnerentur, vulnera talia non solùm periculosa, sed & lethalia sunt. Cùm enim Lien venas & imprimis arterias copiosas habeat, iis vulneratis ob sanguinis effusionem & spirituum dissipationem ægros perire necesse est.* Matth. Glandorpius, Medicus olim & Practicus Bremensis felicissimus, in *Specul. Chirurg. c.38* ita judicat: *Vulnera Lienis æquè periculosa sunt*

sunt ac hepatis, tùm. quia Lien quamplurimis abundat arteriis, & ejus actio corpori est necessaria. Si superficialis existat plaga, consolidationem quidem admittit, magnus interim adest dolor, & quidem pungitivus. Quibus egregiè suffragatur Excell. *Gothofred. VVelschius R. tional. vulner. lethal. judic. c. 5. pag. 65. & 66.* ita scribens; *Lienis vulnera, si soli infligantur substantiæ, pro periculosis; sin verò majores vasorum, arteriarum imprimis, quarum copiâ Lien gaudet, vulnerentur rami, pro simpliciter & absolutè lethalibus pariter habeam.* Valeant itaque & discant melius, qui Lienis vulnera tàm parvi æstimant, nec ea mortem inferre posse dicunt.

CA-

CAPUT VI.

Veterum Σπληνοτομίαν rejicit.

Lienem frustrà conditum esse voluisse perhibentur varii. *Erasistratus* otiosum viscus Lienem esse, ac tutò eximi posse putavit. Et frustra Lienem conditum esse *Democritus* quoque adfirmavit. *Ruffus Ephesius* membrum vocat otiosum & nullius usûs. Fuêre, qui non solùm splenem nulli usui esse dixerunt animali, sed etiam incommodo & impedimento: adeoque sine damno valetudinis exscindi tabellionibus, quo facto fiant hi ad currendum habiliores. Hînc *Plautus in Mercat. act.* 1. *sc.* 2. *v.* 13.

Genia hunc cursorem deserunt;
Perii! seditionem facit Lien, occupat
præcordia.

Hîc enim quando p.n. intumescit, & aliorum viscerum loca occupat, nonnunquam totum abdomen implet, interdum ita augetur, ut ad cordis regionem accedat. Sic *idem* in *Casin. act.* 2. *sc.* 6. *v.* 62

pe-

perii! Cor Lienosum, opinor, habeo, jamdiu dum salit. Quod pro morboso comicè & jculariter dici credit *Turnebus l. 7 adv. c. 15.* Et à *Plinio l. 11. c. 37. hist. nat.* quod scriptum legimus: *peculiare cursûs impedimentum aliquando in eo, quamobrem inuritur cursoribus, & per vulnus etiam exempto vivere animalia tradunt.* Cujus opinionis etiam fuerunt *Aretæus, Haly Abbas, Roussetus* & *Georg.* Bertinus *Campanus l. 18. Med. suæ c. 1.*

Hanc veterum σπληνοτομίαν non recentiorum quidam rejiciunt, & ita Liene exciso, hominem ad cursum magis aptum esse dicunt. Nobis & aliis sanioribus res valde periculosa videtur. In canibus autem, quorum Lien exiguus est, nec ita cum aliis visceribus cohæret, ac etiam in aliis brutis, opus benè, ut experientia comprobavit, successit.

In Anglia *Scarbourg, Iovilius, VVhartonus, Glissonius* & alii Medici hujus rei benè gnari, in canibus sæpius & feliciter experimentum fecerunt. Lienem nempe, ut Cl. *Martinus Bogdanus* apud

Thom.

Thom.Bartholinum cent.3.Epist.Med.77. meminit, cani vel alii animali, facto in sinistro latere vulnere, exemerunt, & ligatis vasis absciderunt; plagâ inunctâ balsamo sulphuris *Rulandi* sanitati pristinæ restituerunt. Ac imprimis, teste *Olao Borrichio* apud *Eundem Bartholinum cent.4.Epist.Med.42- Gualt.Charleton* Lienem cani exsecuit tunc temporis adhuc valido & Bathoniæ bellè viventi, nisi quòd ex intervallo in maciem quandam teneatur, & subitò iterum pinguescat. Et ut scribit Excell. *Thom Bartholinus cent.3.Epist.Med.50.* in præsentia Serenissimi Regis Daniæ binis canibus, experiundi gratiâ, Lien fuit exsectus optimo successu; uterque enim canis post vulnus curatum convaluit, & benè habuit. Sic etiam *cent.3.Epist.*Med.64. quater expeditâ manu, præsente Augustissimo Rege Daniæ aliisque spectantibus, Lienem ex canibus majoribus minoribusque extractum digitis, totum exscidit Regius Chirurgus *Philippus*; videruntque vivos & superstites, præter u-

num

num majorem, sanosque & agiles, nec quicquam inde damni passos, sed ad cursum expeditos. Idem & Leidæ exoptato cum successu in canibus tentatum & peractum esse *Anton. Deusingius lib.* de *sanguificat.* testatur. *Paul. Barbette l.* c. c.10. *Prax. Med.* sex canes dissecuit, sed nonnisi primus mortuus est, idque sua imperitiâ; reliqui æquè voraces fuerunt, cucurreruntque, ac si Liene non caruerent. Excell. *Theod.* Kerkringius *observ. Anat.* 11, scribit, quòd jam canibus eximere Lienem, eosque sanos dimittere lusus sit; fecerunt multi, & ipse sæpè primùm experientiæ, deinde quasi animi causâ, ut incredulis confirmaret suam de super re sententiam, fecit. Lipsiæ etiam referente Cl. D. Majore l. c. à Medicinæ quodam Candidato canis dissectus est, in quo operatio optimè peracta fuit, Lien exemptus, & vulnus integrè iterum curatum; quem canem familiari joco nomine deinde Ohn-Miltz vocârunt.

In suibus aliquoties felici cum successu hanc Lienis sectionem Anglicos

quoque exercuisse Medicos, *Thom. VVhartonus* Adenograph,c.4.refert.

Verum enim verò in his animalculis quilibet non innoxiè sectionem experiri potest; eorum enim de corio quoniam luditur,audacius operi manum admovere potest,nullo habito respectu doloris & symptomatum, sive intensionem sive durationem eorum perpendamus. Quamobrem etiam sectio ista hînc inde vel ab Anglis, vel Gallis, vel Batavis semel aut iterum bono successu tentata, sæpius post instituta est.

In Canibus, felibus cæterisque animalibus abesse quidem posse Lienem concedimus, licèt non sine vitæ noxa; Ipsum enim ad benè esse, non ad esse simpliciter, ad meliorem nutritionem, non ad simplicem comparatum esse diximus. Abesse ergò omninò potest, superstite animali, ut in Spleneticis & hydropicis nonnullis videmus. Hi licèt Lienem habeant, Lienis tamen usu sæpè carent, sicque vitam quasi miseram vivere coguntur. Quomodo enim ex his

his animalibus intelligere possumus, ;
se habeant melius, dum Lien adhuc i
tra abdomen lateret, an nunc, cum
exemptus.

Periculosior est hæc sectio in hom
ne, neque sine tyrannide quadam & m
gna temeritate à nostris Medicis i
tanda, sed Barbaris potius committe
da. Et; quàm cautè etiam agat M
dicus, susceptam operationem perfi
re dum festinat, ipso dum festinat (
hoc enim summa elegantia posita vi
tur, inque hoc cardo rei versatur) m
ximeque cautus esse studet, eo ipso m
nus cautus sæpius aget.

Et quis tàm crudeli animo in prop
um genus sævire possit, ut separando p
renchyma à vasis majoribus, atroci
mis hujusmodi doloribus ac crucia
bus hominem conficiat, nisi morti v
lentæ jam destinatum.

Quamvis etiam maximè salutifer
esset, quod nullatenus concedimus, p
namus, ex ter mille tamen hominib
vix unicum inveniemus, crudeli hoc

pe

perimento qui liberè sese exponat, quive adeò morigerum & facilem se gerat, ut in corpore suo hoc sit admissurus, dubitamus, nisi eô per vim rapiatur, ut fit apud *Turcas*. Sit etiam, quòd feliciter & ex animo totum succedat negotium, infeliciter tamen post felicissimam etiam Lienis exsectionem peractam vivat necesse est. Hînc etiam Celeber. *Conringius, l. de generat. sang. & mot. nat. c. 6.* ut verum, superstite animali, Lienem posse eximi; Ita falsissimum, exempto illo, animal benè posse & sanè vivere, nec hactenus ullo exemplo probatum judicat.

Sunt tamen, qui sectionem hanc in hominibus concedunt, fundamentumque hujus opinionis hoc inferunt, quòd Lien olim è corpore exemptus sit, & adhuc eximi possit, & tamen homo benè valere.

Paracelsus. l. 2. de nat. hum. c. 4. putat Splenem tolli debere; vitamq; sine splene largiorem esse quàm cum splene: & cum necesse sit alia membra in corpore esse, attamen non splenem; nam bene

absque ipso nos vivere posse. Et c. 6. d
Splene, renibus & felle scribit, hæc:
nihil aliud utilia esse, nisi ut corrumpan
quicquid utilia membra ædificant.

Zacutus Lusitanus l. 2. Histor. Me
princip. Dub. 63. Lienem quoque abe
se, vel eximi posse admittere videtu
Non hoc mirum, ait, videri deb
cùm Lien sit per accidens necessariu
sicuti retrimenta tùm alvi, tùm vesic
unde fit, ut non nullis planè deficiat.
autem quidam hominum & quæda
brutorum planè sine Liene vivere p
sunt, utique sine vitæ jactura exim
posse videtur.

Quasdam Lienis particulas excret
se vidisse, fatetur *Aretæus l. 3. de caus.*
sign. acut. morb. c. 1. Quod etiam exen
plis confirmant *Joh. Nesterus* & *Marti*
VVeissius Medici olim famigeratissi
apud *Sennertum Paralipom. 12. ad. lib*
med. pract. part. 6. s. 1. c. 8.

Quid plura? Non rarò planè defi
Lien, ut supra notatum. Exemp
porrò sunt pecudes in Creta, quæ su

iene vivunt, quòd ſcolopendrio ve-antur, ut narrat *Vitruvius l.4.c,4. Ar-bitect.* quod, anſit aſplenium, eruditè eplicat *Guil.Rovill.l.1.hiſt.plant.c.4.& 5*

Ex Recentioribus *Theod. Kerkringius* bſerv. *Anat.* 11. idem ſtatuere cum vete-ibus videtur, quando ita ſcribit: *Quis hominibus, ſi ſectionis dolores ſtinere vel velint, vel cogantur, i-em futurum neget? Hiſtoria certè, uam Fiorovantius narrat de Græca uliere, cui Lienem pendentem 32. bras exemit, & intra viginti qua-uor dies curavit, ſatis liquidò pro-at, hoc membro carere poſſe ho-inem, & vitam ſine incommodo anſigere. Analogia etiam omni-oda, quæ hominibus in rebus natura-bus intercedit cum beſtiis, ſuadet.*

Ita *Franciſc. Rouſſetus l.4.de part. Ca-ſr. c. 5.* totum quoque Lienem à Chi-urgo exemptum fuiſſe refert. Sed uic non eſt facilè credendum; non e-nim

nim suâ, sed alienâ fide, ut *Conringius l.* de isto scribit, narrat.

Aliam ferè portentosam sectione malleo & securi peractam legimus apud *Hier. Fabric. ac Aquapend. in Chirurg. Operat. c. de ust. Lienis & Ventric.*

Leonhardus Fierovanta, Eques, Medicus ac Chirurgus Bononiensis, felixque Empiricus Panormi in Sicilia cujusdam Lienosæ mulieris ventrem dissecuit, atque Lienem scirrhosum ex *A. Zaccarelli* extraxit pendentem lib. 32. & si ægrotam ab interitu vindicavit. Totam hujus fœminæ curationem delineatam nobis dedit Excell. *Thom. Bartholinus cent. 4. Histor. Anat.* 51. *Idem* ex *Turcarum* Chronicis refert, cursoribus futuris Lienem eximi modo i. secreto; ibique rarum sectionis hujus exemplum è *Ballonio l. 2. Ephemer. pag.* 251. notat. Sed vi eò depelluntur & ita à Barbaris his barbaricè & crudeliter tractantur, quo promptiores cursum fiant.

Mira de curſoribus ſupra fidem penè
locibus tradunt Hiſtorici. *Sim. Ma-*
lus Colloq.4. ex Solino & *Alex. ab Ale-*
andr. l. c. de Lada, qui horum omnium
rinceps fuiſſe olim credebatur, ſcri-
unt, quòd etiam ſupra cavum pulverem
arſit. verit, ita quidem, ut arenis pen-
entibus nulla indicia veſtigiorum reli-
uerit. Liene enim carebat. Addit in-
uper ex variis *Autoribus* alia curſorum
nſolentiorum exempla, præprimis au-
em *Trogledytas* adducit, qui equis cele-
iores fuerint, & reliquas feras quoque
urſu ſuperaverint. *Polymneſtor* facilè
eporem conſequi potuit. Sunt etiam
ovi orbis incolæ quidam, qui cervum
ie integra (mirum dictu) ſequantur,
onec laſſitudine feſſum capiant. Fides
it penes Autorem. Tàm agilis enim
urſu, ut dictis his non cederet, nemo
iet; & licèt centum Lienes illi eximan-
ur, ignavior potius erit eo exempto,
uia in ſanguine ſtagnantes craſſi & tar-
arei humores Liene abſente ritè depu-
ari nequeunt, indeque innumera illi
ma-

mala naſcuntur; quod ſplenetici & ſcco-
cutici ſuo ſubinde damno experiuntur.

Et ſi curſus, uti multi cenſent, & n…
deinceps etiam affirmabimus, videlic…
Lieni tumenti proſit, non videmus, c…
tolli debeat. Hic enim, cùm à ſucco c…
pioſo nimium turget & obſtructus e…
ſicq; corporibus moleſtus ſit, quonia…
pondere ſuo vicinas etiam partes prem…
& trahit, nec non ex hujus humoris m…
litia & motu atque vaporibus reſpir…
tio fit difficilior; vel à commotio…
humoris in Liene fluctuantis pu…
ctio lateralis percipitur, ea propter n…
ſtatim eſt eximendus, cùm absque v…
jactura hoc non fieri queat: vel ſi fier…
maximo cum ſanitatis noſtræ detrime…
to fieret.

Ridiculum hisce annectimus, qu…
vulgus noſtrum credit. Hoc equæ, qua…
do partus imminet, ſtat à latere, omn…
curâ & diligentiâ in id incumbit, ut L…
nem, in lingua pulli poſitum quem c…
dit, extrahat, & Lienem ipſum ſe ext…
xiſſe probat. Deinde extractâ alic…

pe…

portiunculâ carnis, Lienis formam quam præ se ferre aliqui affirmant, gaudium gaudent, & equum illum plurimùm deinde currendo valere, sanctè testantur. Sed hæc sunt suaves nugæ. Quomodo enim (obsecro) splen ad linguam perveniret, cùm nulla via seu meatus adsit. Hocquidem non negamus, membranulam quandam aliam fronti adhærere, quæ copioso humore & viscositate abundat. Hæc membrana aliàs furor equarum, uno verbo, Hippomanes dicitur. Furor autem equarum dicitur, quia mater, dum lambendo accipit istam membranam, in furorem quasi adigitur, propter amorem ergà pullum. Si verò lambendo istam membranam non suscipit, non curat pullum. Unde etiam scorta illâ pro conciliando cujusdam amore utuntur.

Quamvis igitur Lienis excisio non planè impossibilis sit, attamen non necessaria est, nec etiam summo periculo caret. Dissuadent etiam nobilissimi & præstantissimi ejus usus, sine quibus

corpus humanum nec benè nutriri, nec bene conservari possit. Refragantur quoque ejus magnitudo & vasa, quorum mira ibi adest copia, & hæmorrhagiam imminentem lethalem minantur. R... cusant partes, cum quibus magnum commercium habet. Lien ergò ad v... letudinem sartam tectamve conservan... dam adeò necessarius videtur, ut, si ... benè sese habeat, universum corpus ... plurimis morbis sit immune: sin min... fons & origo omnium ferè malorum ... quin non raro ipsius mortis causa fit.

Et hoc, quod hactenus de exsectio... Lienis admodum periculosa & pl... non necessaria diximus, nobiscum eti... sentiunt varii Medici & Anatomici ... ctissimi ac acutissimi.

Cælius Aurelianus l.3.c.3. *Chronic.* p... dicit: *Quidam etiam decidendum vel ... ferendum Lienem ordinare ausi sunt, q... quidem voce dictum, non autem o... completum accepimus.*

Cornel. Celsus l.5. c. 26. *de Re Me...* *Quibus Lien*, inquit (subintellig...

fundo) *vulneratus est, vix ad sanitatem perveniunt, magis si prorsus auferatur.*

Tob. Knoblochius lib. Disp. Anat. 7. itidem Lienem ob præcipuam ejus cum præcipuis partibus connexionem excindi posse, constanter negat.

Levin. Lemnius l. 12. de complex. c. ult. ejusdem est sententiæ, statuitque hanc operationem sine vitæ periculo peragi non posse.

C. *Bauhinus Theatr. Anat. c. 43.* vulgo credidi, sed stultè Lienem cursoribus eximi, ait.

Vidus Vidius l. 10. de curat. morb. c. 10. ita hac de re judicat: *Quamvis Lien non numeretur inter partes, cujus vulnera statim mortem portendant, ejus tamen esse conditionis, ut facilè suas ægritudines communicet ventriculo, jecinori & universo corpori, unde hydrops, Cachexia, elephantiasis, melancholia, aliæque gravissimæ affectiones, maxima ex parte ad interitum perducentes enascantur.*

Petrus Laurembergius Colleg. A *tom. Exercit. VII.* hæc absurda & ania de excisione Lienis censet. *N la corporis*; inquit, *quantumvis ig bilis portio frustrà condita est à na ra. Ergò nec Lien. Parenchyma dem Lienis tolli posse, supervive homine, testantur Roussetus de p Cæsar. Aretæus d. morb. acut. Sch kius in Observ. at totum ejus syst exscindi posse vivo animali, mihi fit probabile: In illa excisione fiet de venis & arteriis, copioso san ne refertis, quarum vel lævis mortem infert.*

Cl. *Conringius l. de generat. San mot. nat. c. 6.* ut & *Highmorus Disq. Anat. l. 1. part. 3. c. 3.* eandem senten defendunt. Anatomicus Illustris T. *Bartholinus cent. 4. Histor. Anat. 51.* quoque inclinare videtur. *Semper ait, dubia fuit relatio de Lienis*

sone. Quippe ex Celso l. 5. c. 26. vix
ad sanitatem perveniunt, quibus Lien
vulneratus, magis si prorsus aufera-
tur. Nobiles ejus usus dissuadent,
qui in sanguine acido depurando ver-
santur, & fermento pro totius inco-
lumitate, nisi vel pancreati, vel
hepati, vel alii parti hoc officium re-
signet Lien: Præterea metus sangui-
nis imminet in excisione. Abundat
Lien arteriis ex cæliaca, & venis ex
ramo splenico, quibus recissis, sanguinis
cursus impeditus alias partes inunda-
rit, & ingens hæmorrhagia provocabi-
tur. Adhæc tàm arctè per perito-
næi membranas, & vasorum Com-
mercium partibus vicinis annectitur,
ut sine metu inflammationis, & vici-
norum damno eximi non posse videa-
tur. Optandum tamen omni voto es-
set, ut tot malorum fomes extirpari
posset. Sed meo judio, parum profi-

ceremus, siquidem humorum pravo-
rum est vitium, qui illo ablato alia
partem eodem damno inficerent.
scirrho tamen proficua foret illius ex-
sectio, ubi *pondere suo nimis est mo-*
stus, & sæpè hydropem advocat.
Anat. Reformat. l. 1. c. 16. fabulosa
vulgi opinionem arbitratur, in curso-
bus eximi & eximi posse Lienes absq;
vitæ periculo, quod nondum à qu-
quam visum aut literis mandatum, nis
Plinio, Fluddo. Fiorovanta, Rousseto, q
si veri sunt, pessimè sanè vixisse hom
nes certum est, vel brevi post mortu
nobilissimi hujus visceris defectu, v
parte tantùm truncatos exteriori. Na
profundiora Lienis Vulnera pro letha
bus habenda ob arteriarum copiam
consensum cum partibus principibus.

Paul. Zachias Quæst. Medic. leg.
l. 8. tit. 1. quæst. 12. adeò morbis quoq;
obnoxium hominem inde evadere p
tat, ut ex hoc solo irregularitati fac
subjiciatur. Et *Riolani* ἐπιφώνη

ex

ſt: *Qui Liene privantur, poſtea dete-ius & infelicius vivunt, quia ſanguine raſſo ut impuro aliter corpus, tantum ab-ſt, ut ſint graciliores, & ad omnes corporis ctiones agiliores.*

Manet igitur noſtra ex Clariſſimo-um prioris & noſtri ſeculi Medicorum c Anatomicorum votis unanimibus ententia vera ac ſtabilis, Lienem ſcilicet n corpore noſtro nobilisſimi & maxi-ni uſus eſſe, & ita ſine valetudinis jactu-a neutiquam abeſſe poſſe, ſed potius, i mala & vitia ei adhærent, convenienti-us medicamentis eidem ſuccurrendum ſſe cenſemus.

Hoc unicum etiam hîc addimus, uod *Orus Apollo in hieroglyph. c. 39.* cribit, quòd nimirum ii, qui frequen-es hujusmodi ſectiones inſtituunt, ca-eſque eviſcerant, magna ex parte ſple-etici fiant; rationem addit talem, quia raves ex inciſo animali vapores Lienis aletudini inſidiantur. Ejusmodi ſanè apores, qui ex una & item altera ſecti-one attrahuntur, ſi non noceant, etiam

non prosunt, cum corporis nostri viscceribus ac imprimis pulmonibus magis sint inimici quàm amici, & hominem si non in morbum Lienarem, Phtisin tamen facilè præcipitare possunt. Quod vero olim Romanis caro canina nulli nocumento fuerit, hoc eorum fecit consuetudo, quæ ipsis altera quasi natura fuit.

Caput VII.

Lienis Vstionem commonstrat.

Ustionem in affectibus Lienis adhibuerunt quoque veteres, & nostro etiam seculo felici cum successu eam fuisse exercitam ex *Hier. Fabric.* ab *Aquapend. Bauhinus* & *Mæbius* tradunt.

De hac *Zacut. Lusitanus l. 2. Histor. Medic. Princip. Dub.* 63. ita scribit: *Sic in desperatis morbis, partes corporis nostri inurere candenti ferro, priscorum sagacitas* ad invenit. *Quan-*

di-

do enim cum dolore & gravitate jecur vomicâ laborat, & carnea ipsa substantia vitiata ostenditur, purisque adest in tunica collectio, tunc adurere oportet, ex Paulo AEgineta l. 6. c. 47. Ita antiqui purulentum jecur adurebant, ut constat ex Hippocrate s. 7. aph. 45. Si ustionem contempseris, magna copia puris hepate concepta effunditur in ventriculum, ac tetro suo vapore suffocat. Utrum verò hoc opus actuali an potentiali cauterio sit peragendum, explicat Hollerius in comm. cit. aph. Sic in longis stomachi defluxionibus, ferramentis candentibus mucronatis crustas moliri oportet, ex ipso c. 19. ejusdem libri. Et in c. 48. simili ferramento hepar plurimis crustis inurit, ut humor in intimo pertinaciter impactus liquetur, & per ulcera diu fluentia emanet. Accepit Paulus ab Hipp. l. de intern. affect. n.

26. *Hoc modo Andromachus & Archigines apud Aëtium tetrab. 3. serm. 4. c. 11. emplastra ex arsenico & alumine scissili, calce viva cum emollientibus spleni adaptabant, ut crustis excitatis virosus humor in profundo delitescens extraheretur foràs. Securè super hanc partem ustiones celebrare poteris, nã Lien non est pars princeps, nec principium alicujus facultatis existit; quare Lienis vulnera non semper lethalia sunt &c. Confer. Marc. Aurel. Severinus in Pyrotechn. Chirurg. c. 43.*

Et Excell. *Herm. Conringius l. de generat. sang. & mot. nat. c. 6.* ita disserit: *Ustio quidem in magnis Lienibus locum habet, unde & Hippocrati, Paulo* & *Albucasi commendatur, nostro seculo etiam felici successu est exercita, teste Bauhino: neque ratio abludit: Ita enim quàm maximè potest tolli aqua copia quâ intumuerunt.*

Hæc autem ustio duplici modo fit:

vee

vel externè ſaltem in regione Lienis, vel internè, cute & muſculis remotis in ipſo Lienis parenchymate. Externè tumenti dolentique Lieni decem per fungos cruſtas inurit *Hippocrates l. d. internis affect. n.* 13. *& ſeq.* Per ignitum verò ferrum urendi rationem expoſuit *Paul. Æginet a l. 6. c.* 48. quæ eſt, ut per hamulos diſtentæ cuti, quæ ſpleni ſuperjecta eſt, cauterium triplex tridentis inſtar alterâ infixum tranſuatur? ita enim ſex juſtæ relinquentur cruſtæ. Quam omnem Chirurgiam ex *Hipp. l. de loc. in hom. n.* 36. imitari videtur *Paulus Ægineta.* Ex hoc verò *Avicenna l.* 3. *fen.* 16. *tr.* 1. *c* 7. & *Albucaſis*, qui locum inurendum docuit fore illum, quo cubitus ſiniſter pertingit. Hos ſequuti ſunt *Mercatus*, *Saxonia* & alii.

Internè Lienis parenchyma curſoribus uri prohibet *Rodericus à Fonſeca tom.* 1. *conſult. Medic.* 41. *Gothofred. Mœbius* verò *Med. Phyſiolog. c.* 16. uſtionem hanc internè factam veriſſimo exemplo confirmat. Vidit ipſe ante aliquot

quot annos Halberstadii apud Suecicum Chiliarchum, à Burstorff, Cursorem Tyllianum in prælio captum, qui singulis diebus novem milliaria Germanica pedibus conficere poterat, & ejus rei hanc dedit causam, quòd ipsi unâ cum aliis quinque juvenibus Lien ab Archiatro Tylliano, præmissâ potione narcoticâ, & apertâ prius sectione eâ abdominis regione, ferro leviter candente ustus fuerit. Iste de fide ejus rei dubitanti, ultrò Lienis regionem denudavit, & cicatricem à sectione residuam satis manifestam ostendit, addens præterea, quod unus de quinque sociis ex ustione ista mortuus fuerit.

CAPUT VIII.

Ad Lienis symptomata, & primùm ad ejus dolorem progreditur.

SUa porrò symptomata habet Lien. Interdum enim dolet, & quidem modò tolerabiliter, modò gravissimè, quod in

Ma-

Matrona Hallis Saxorum observavit *Mœbius Med. Physiolog. c.16. Petr. Forestus l. 20. observ. 7. in Schol.* dolorem hunc distinguit, dicitque, quòd quintuplex esse possit, ut pungens, à membranis affectis proveniens; perforans seu mordicans ab ulceratione; extendens à vapore flatulento; gravans à parenchymate affecto; & pulsans ab inflammatione & arteriis pulsantibus dependens. Interdum dolent musculi hypochondrii sinistri; qui dolor, quomodo differat à dolore Lienis, ibidem pariter notat *Forestus*, qui videatur.

Nonnunquam etiam propter coli intestini annexionem & accubitum Medici cum ægris falluntur, nescientes, utrum dolor is colicus aut splenicus sit. Dignoscuntur autem, quòd hic sit gravis & fixus in una parte, maximèque sinistra: ille verò distendens, acutus mobilis, & totus venter à flatibus distendatur.

Accidit lateri sinistro dolor punctorius, isque acutus, qui sæpius inflammationem mentitur. Hic cùm superiora

petit

petit, diaphragma similiter afficit, unde difficilis respiratio accidit. Ad diaphragma enim, quemadmodum *Bartholinus* & alii exercitatissimi Anatomici testantur, parte suâ membranosâ alligatur; hancque, uti diximus, præ parenchymate admodum sensilem obtinuit. Interdum à connectentibus fibrillis costarum ejusdem lateris persentitur dolor, cumque extenduntur, unà pleuram trahunt, tumque inter respirandum punctorii dolores molestissimi sunt. Arguit autem ejusmodi dolor Lienem non parvum, non siccum & induratum, sed magnum & succulentum: arguit præterea humorum affluxum, æstum & flatuum præsentiam: talia siquidem pondere suo atque vi dolorem inferendi vim habent. Succedit etiam nimiis potationibus, risui nimio & cursibus vehementioribus. A scirrho etiam idem dolor obrepere potest: tumor namque, qui in parte carnea est, extendit vincula. Qamvis enim indolens putetur scirrhus, expers tamen doloris non est, sed comparativè tantùm

ita dictus, siquidem obtusus, gravativus, lentus, diuque durans animadvertitur.

Cum reni sinistro peculiariter fibrillis aliquibus annectitur etiam Lien, evenire potest, ut attollente se viscere hoc, dolor nephriticus oriatur.

CAPUT IX.

Lienem variorum morborum & symptomatum aliarum partium per consensum esse scaturiginem demonstrat.

LIen malè affectus totius corporis œconomiam turbare, plurimasq; partes in consensum trahere valet. Imò quôd dixt *Hippocrates* de utero, quòd fœminis sexcentarum ærumnarum autor sit; idem nos de Liene asserere possumus, quòd infinitarum ferè calamitatum faber existat. Dum enim archeus seu natura Lienis aut suo aut alieno errore malè administrat officium suum, cruda coctis, crassa tenuibus, sicca humidis,

dis, ſalſa, acida & aduſta dulcibus dominantur, διαχώρησις accidit humorum, omnia in pejus ruunt, partium ſymmetria deſtruitur, angitur cor, obnubilatur cerebrum, dejicitur appetitus, coctio diminuitur, nûtritio depravatur, ſenſus & motus in partibus debilitantur & torpeſcunt, unde enumerata non minus mala, quàm ſcabies, ulcera maligna, varices oriuntur, & quando nulla fit πνευμάτωσις, ſed ciborum μόλυνσις perdurat, ſcorbutus ac alii graviſſimi affectus admirandis ſymptomatum myriadibus ſtipati eminent. Et quamvis interdum minus in vitio eſſe credatur Lien, eò quòd actionis ſuæ vitia in ſe ipſo expreſſa non generet, attamen ipſe, cum mediante ſua tinctura non ita quoscunque humores excrementitios in ſanguine coquit, fermentat, & ita diſponit, ut in ſingulis emunctoriis convenienter expurgari poſſint, vel etiam jam morbificos non emendat; horum malorum largiſſimus promus condus eſt. Quamdiu enim aut non admittunt, aut pellere de-

ſe ma-

ſe mala poſſunt viſcera, vix inuri ab eodem ſtigma ſibi aliquod patiuntur. Adeò laudabilem corporis colorem præ ſe ferunt quam plurimi hypochondriacorum & ſcorbuticorum, ut ne ægrotare deprehendantur, niſi & ipſi, quid patiantur, indicarent.

Viæ, per quas humores aut vapores vitioſi à Liene ad caput, cor, ventriculum, inteſtina, renes, uterum & alias partes ferantur, per quas etiam Lien ſe exoneret, ſunt communiſſimæ. Motus verò cauſæ morbificæ, & ejus ad hunc vel illum locum inclinatio particularis, quin naturæ robur & conſuetudo, tum partium recipientium imbecillitas faciunt, quo minus atque ex arte prædixerat Medicus, ſymptomata præcitata ſequantur. Hinc non omnis vomitus & alvi fluxus ſanguineus eſt exitioſus, ſed convenit, ut ex *Hippocrate* & *Galeno* videre licet. Ut autem eò melius hæc intelligantur, affectus & ſymptomata præcipua, quæ corporis humani ventribus tàm ſupremo

quàm

quàm medio & infimo, ac partibus etiam externis oboriuntur, nec non in Liene primum radicem potiſſimum habent, im ſequentibus *capitibus* paucis contemplabimur.

CAPUT X.

Ventris ſupremi in corpore humano affectus & ſymptomata, quæ à Liene ortum trahunt, enarrat.

CIrculationis lege, ut *Sect.* 1. diximus, Lien per ramum ſplenicum cum variis corporis partibus, etiam remotiſſimis inſigne habet commercium. Hic ſanguinem vel purum, vel pro ſtatu Lienis impurum recipit, deinde per venam portæ & cavam ad hepar & cor revehit, ſicuti aortæ mediante dicto ramo ſplenico ferè à ſingulis partibus ſanguis advehitur, qui pro conſtitutione Lienis aut vitioſus manet, ſi talis advehitur, aut vitio Lienis corrumpitur, licèt bonus transmiſſus fuerit. Quare ſi Lien officium

cium suum deserit, nullam partem in corpore nostro à crudelitate hujus visceris in corpus nostrum sævientis vacantem inveniemus: adeò qudem, ut sine ulla injuria fundi nostri calamitas dici possit. Nam depurandi hoc sanguinis munere si frustretur Lien, gravia & multa inde emergunt & suscitantur symptomata.

Totum caput & cerebrum, licèt à Liene sint satis remota, gravissimè tamen ejus culpâ possunt affici, & in varia symptomata præcipitari.

Hunc cerebri consensum cum Liene, & inde variorum symptomatum ortum diligenter *Hippocrates l. 2. prædict.* notavit: *Quibus sanguis è naribus profluit, etsi alioquin sani videntur, iis tamen aut Lienem tumidum, aut caput dolere, aut splendicans quiddam ante oculos observari comperies. Magnâ verò ex parte unà & caput & Lien hunc in modum se habere videntur. Quibus Lienes magni, iis gingivæ vitiantur, & os*

& os grave olet. *Cornelius Celsus de Re Med. l. 2. c. 6.* verba hæc ita explicat: *Quibus sæpè ex naribus fluit sanguis, his aut Lien tumet, aut capitis dolores sunt, aut quædam ante oculos tanquam imagines observantur.* Item *qui gravedine ex capite laborant, non facilè Lienis incurrunt magnitudinem aut tumorem,* ait *Hippocrates l. 6. de morb. vulg.* Etenim interprete *Föesio* destillationi aut gravedini obnoxii pituitoso, tenui, aquoso, & plurimo crudo sanguine, non crasso, feculento & melancholico, uti Melancholici, abundant.

Melancholiam ex hypochondriis; à Liene non rectè constituto sæpè nos observavimus; quod plurimorum quoque *Autorum* testimoniis confirmari potest. Modum verò quò hæc fiat, egregiè nobis explicat Cl. *Joh. Theod. Schenckius Dissertat. de trib. coct. c. 10. § 13.* Nimirum crassus & à fecibus suis in Liene non satis depuratus sanguis per venas cordi remissus, & per arterias delatus in cere-

brum,

brum, ibique non ritè in venosos ductus transumptus, sed circa anastomoses stagnans, spiritus inquinat, & eorum puritatem contaminando, naturalemque temperiem alterando, melancholiam excitat φόβῳ καὶ δυσθυμίῃ, tristitiâ & metu, ἄνευ φανερῆς αἰτίας, absque manifesta causa terrificam.

Morbum comitialem seu epilepsiam cum melancholia conjunctam à splene ortam vidit *Nic. Tulpius l. 1. observ. Medic. 9.* in juvene. *Lien in eo*, ait, *à turgido atræ bilis fermento jam tumidus, diffudit ilicò ex se vapores cerebro tàm inimicos, ut juvenis protinus concideret in vehementissimos morbi comitialis insultus, excitatos non tantùm à causa interna, sed subinde quoque ab externa. Nam pressâ vel solo digito regione Lienis, contrahebantur ilicò omnes nervi, & sequebatur confestim miserabilis universi corporis distentio, lædens iteratis suis circuitibus usque*

usque eo mentem jam aliquoties labe- factatam, & cum primis vim ipsius Imaginatricem. Et Cl. *Sennertus l.* 5. *part.* 5. *s.* 1. *c.* 4. *Med. Practic.* meminit virum hypochondriacum epilepticum factum, tandem etiam cœcum evasisse.

In aliis sævissimi capitis dolores, vertigo, apoplexia, mania, ὀδονταλγία, Phytalismus & alia à splene orta symptomata deprehenduntur.

Varices in Lienosis non rarò sub lingua & inferioribus labiis visuntur, quorum meminit *Sennertus* in *lib. de Scorbut. c.* 5. itē dentes corroduntur, vacillant vel planè etiam ore excidunt. Oris ulcuscula in ejus modi temperaturis, item fistulæ in maxillis videntur. Sic *Gothofre.* Moebius Med. *Physiolog. c.* 16. in nobili Matrona palati tumorem, qui apertus fœtentem materiam emittebat, observavit, cui demùm cancer lividis sparsis ramulis cum summo dolore succedebat; qui tamen, cum esset incipiens

san-

ſanatus eſt. Confer. *Benedict, Sylvatic. Cent.*1.*conſult.& reſponſ.* Med. *obſerv.*19. *Laz. River. tom.*2. *prax. ſ.*5.*c.*5. *Hoefer. l.* 3. *Hercul.* Med. *c.*3.

Hos horrendos Lienis inſultus totum caput ac cerebrum patiuntur, cum vitioſus ſanguis illis infertur. Ille enim ſanguis, cerebro qui ceſſurus eſt in alimentum, purus, quantum poſſibile eſt, eſſe debet.

Sanguis namque, qui eſt in homine, ut *Hippocrates l.* 1. *de morb.* loquitur, maximam partem ad prudentiam confert; quidam totum dicunt. Hinc â Liene mentis acumen & ſagacitatem proficiſci vulgò dicitur, & Lienoſi pro ingenioſis habentur. Lien enim cum cerebro per nervos intima habet commercia. Spiritus animales in magna copia ad Lienem per nervos fluunt, ut tinctura nobiliſſima horum beneficio in eo elaboretur, ac univerſa ſanguinis maſſa, ſi non unâ vice, crebriore tamen tranſitu, illuſtretur. Hic ſanguis Lienaris, bonus tamen, ad cerebrum delatus, ſpiritus

ritus animales exacuit, eosdem segnes rigit, ac ad motus pernices irritat.

CAPUT XI.

Ventris medii in corpore humano affectus & symptomata, quæ Lienem primum autorem agnoscunt, profert.

COr à Liene laborante facillimè consensum trahitur, nec ab e solùm obstructionibus & tumorib verùm à vaporibus etiam pravis & ma gnis ad istud exhalantib⁹ palpitat; qua exempla apud *Zacut. Lusitanum l. 2. M dic. Princ. Histor. obs. 39. Petr. Forestum* 17. *observ.* 5. *Eugalenum observ.* Mea legimus. Sic etiam notante *Tulpio* *Observ.* Med. 19. *Adriano Roestio*, præ cto marino, excitavit induratus L tàm algidum malæ sinistræ torporem nullis remediis potuerit calor iterum cutem evocari. Unde paulatim ol deri cor incepit, & à tetro malignæ b

hæ

halitu tàm frequentes productæ sunt palpitationes, ut æger tandem inciderit in lethalem gangrænam. Et Cl. *Moebius l.c.* in virgine, ut & in viro nobilibus hujusmodi palpitationes gravissimas observavit.

Respiratio quoque læditur, & dispnoea oritur à tumente Liene, pondere suo diaphragmatis, cui alligatur, motum impediente. Anhelare Lienosos omnes observavit *Helmontius Tract. de Asthmat. & Tussi* §. 59. dum præ senio defungi Lien incepit. Tussim etiam aridam, Liene affecto, provenire nos cum *Donat. Anton. ab Altomarè de medend. corpor. human. mal. c.* 47. statuimus. Et ipsa Phthisis nonnunquam excitatur, cum scilicet Lienis infirmitates & obstructiones eam ipsam salsedinis, acrimoniæ & impuritatis labem sanguini communicant, quam postea naturâ vel ex morbo imbecilles pulmones facilè suscipiunt.

CAPUT XII.

Ventris infimi in corpore humano affectus & symptomata, quæ causam radicalem in Liene habent, exprimit.

HEpar plurimas calamitates Lieni fert acceptas, ejusque vitio intemperiem, obstructiones, hydropem, icterum flavum, nigrum, aliaque symptomata incurrit, sanguine existente crassiore, nec satis à Liene ope & beneficio suæ tincturæ cocto ac fermentato. Imò rarò Liene afflicto hepar ob vicinitatẽ manet immune: licèt hepar sæpè laboret, Liene optimè se habente. Et hæc causa est, quare Lienosi identidem in dextro quoque hypochondrio | non minus intumescunt, quàm in sinistro. Inflato nempe Liene, flatulentus ille humor sæpe per ramum splenicum in ipsum hepar dimanat: unde & vena splenica cum ramis suis, & ipsum hepatis viscus in tumorem agitur. Interdum etiam accidit, ut a

qua

qua, quâ Lien tumet, nunc in articulos delapsa arthritidem creet, nunc verò per vesicam excernatur. Id verò nisi fiat, permanens aqua in venis unà cum sanguine aut è naribus erumpit, aut verò in hepate remanens dextrum præcordium tendit atque attollit. Ejus rei plurima apud Autores prostant exempla. Ab ictero invetrato diuturniore, teste *Vesalio Fabric. corp. hum. l. 5. c. 9. Prosper. Marcellus* Florentiæ mortuus, habuit mollem ingentemque Lienem, cum jecore magno, duro & viridi.

Hydrops non semper ab hepate affecto, sed sæpius quoque à Liene laborante oritur. Nam præstantissimi Medici ac Anatomici, & inter eos *Vesalius l. c.* in hydrope Lienem vitiosum, hepate planè salvo, deprehensum fuisse testantur. Atque Cl. *Sennertus l. 3. part. 6. s. 2. Med. practic. c. 3.* in hydropico quodam & simul scorbutico, omentum corruptum, Lienemque pravè dispositum, hepate salvo vidit. Præterea *Hippocrates* etiam 2. *progonostic.* docet, hydropem aliquan-

do ab hepate aliquando ab ilibus oriri. galli sacerdotis Bononiæ in xenodochio aquâ subter cutem mortui Lienem vidit *Vesalius l. c.* exiguum eumq; albidum. Simile exemplum habet *Joh. Frideric. Trasfelman* apud *Schenckium*. In hydrope, Porrò lapidosum omninò Lienem *Forestus*; intus instar sanguinis putrefacti *Schenckius*; vitiosum, vesiculasque ei adnatas *Platerus*; intumescentem, scirrhosum & durum, itemque corruptum, & similem pici liquatæ *Riverius* observârunt. Unde patet, non omnem hydropis speciem ex summa hepatis imbecillitate aut intemperie perpetuò generari.

Icteri seu arquati nigri ortum Lienis vitio non immeritò *Autores* adscribunt: quanquã *Platerus tr. 3. l. 1. c. 2. prax.* id eo argumento neget, quòd nulla sit ex Liene in venam cavam via; quam tamen ex Liene per ramum splenicum in venam portæ & consequenter in cavam satis patentem invenimus. Civem quoque Patavinum tribus annis in carcere de-

ten-

tentum, & tandem hoc affectu mortuum aperuit *Vesalius*, & vidit in eo Lienem exiguum, sed aridum & impensè durum, uti *l.5.c.9. Fabric.corp.hum.* legimus.

Ventriculus à vicino Liene non benè constituto graviter interdum afficitur. Hînc malè coquit, appetitus est plerumque prostratus; id quod hypochondriaci & scorbutici maximo suo cum damno quotidie experiuntur. Imò humor melancholicus nigricans in Lienis vasis restagnans sæpè vasa p.n. aperit, & in ipsum ventriculum sese effundit, & quidem per transudationem è tunicis magis, quàm veram effusionem in ipsum cavum stomachi, cùm vas breve in hoc manifesto hiatu non terminetur, sed intra ventriculi tunicas potius obliteretur, ubi vel per vomitum, vel per alvum ejicitur.

Hoc in Cive quodam Jenensi se vidisse asserit *Mœbius l.c.* Hic per aliquot septimanas singulis diebus humorem instar atramenti nigricantem vomitu

rejecit, ſimul de dolore hypochondrii ſiniſtri conquerens: quo affectu, emaciato pedetentim corpore, tandem etiam obiit, fruſtra multis tentatis remediis. Sic etiam Cardinalis *Cibi*, cujus meminit *Valverda*, ſanguinis vomitione defuncti ventriculus, Liene compreſſo, turgeſcebat, & è contra, compreſſo ventriculo, Lien turgere deprehendebatur. Et Nobiliſſimus quidam in Dania Vir, ſexagenarius, referente *Thoma Bartholino cent.3. Hiſtor. Anat.36.* vomitum cruentum perpetuum patiebatur, inque magna copia per ſtatas vices ſanguinem rejecit à Liene, nullo vitæ aut valetudinis damno, ſed ſalutari evacuatione. Supra trigeſimum annum eo commodo gaviſus eſt, ſanusque homo medio vixit, & ſi ſubſiſteret, vitæ ſuæ incolumitati timuit.

Inteſtina Lienis impetus interdum etiam patiuntur; interdum verò per ea Lien ſe ſalubriter exonerat. Sic enim ſcribit *Hippocrates ſect. 6. aph. 43. Q... Lienoſi difficultate inteſtinorum co...*

ripp...

ripiuntur, *iis superveniente longam dysenteriam aqua intercutem & lævitas intestinorum excipit, & moriuntur.* Nimirum, ut Galenus in comm. explicat, *quibus longo tempore Lien induruit, iis superveniens dysenteria malum solvit, ratione traslationis, & evacuationis humorum crassorum, melancholicorum, qui in Liene infixi erant. Si tamen immoderatior sit dysenteria, labefactantur pravorum humorum transitu intestina, & cùm vires ipsorum, tùm calidi innati σμμεlεjα in venis & visceribus pereant, hydrops & Lienteria oriuntur* Et *aph.* 48. ita differit: *Lienosis difficultas intestinorum superveniens, bonum.* Hoc est, ut *Liebautius* apud *Holler. in comm. super hunc aph.* exponit: *Lieni humore melancholico pleno, deplendo, salutaris est dysenteria, non ea quidem, quæ est ab atrabile:*

ea enim lethalis esse consuevit : non ea, quæ est cum ulcere intestinorum nisi forsan ab humore melancholico fuerit, qui diuturnâ morâ putredinem & à putredine acrimoniam quandam acquisiverit, aut qui acri humori permixtus, acris evaserit : Cujus acrimoniæ vi atque impetu ulcus in intestinis suo transitu excitari potest: qualis dysenteria salutaris quoque Lienosis futura est, si modò diu non perseveret ; non ea, inquam, quæ longa est hæc enim hydropem aut lienteriam invehit, sed ea quæ cruenta est, & quæ diu non perseverat.

Pancreas, Liene affecto, ut ait *Nathan. Highmorus Disquisit-Anat.l.* 1.*part* 2. *c.*8. vix aut nunquam integrum evadit; plerumque enim simul obstruitur vel scirrho afficitur. Hînc forsan *Riolanus Anthropograph l.* 2. *c.*16. pancreas, cùm in morbosis ac melancholicis corporibus Lienis affecti vice fungatur

gatur, vel etiã morbis Lienis similes effectus incurrat, Lienem vicarium appellat: Quod Cl. *Thuani* exemplo docet, cujus jecur, aperto cadavere, deprehensum est induratum, rotundum, instar sphæræ factum, & transfixum gypseâ pituitâ, sevum referente; pancreas verò amplitudine suâ, & pondere ipsum hepar æquavit, totum scirrhosum, multis globulis specie ovi columbini refertum, Lien verò exilis fuit, ut vix unciam ponderâsset. Imò, quod majus est, pancreas affectum gravissima symptomata, ut Lien, proferre solet, veluti: tabem, febres, scirrhos, abscessus steatomata, hydropem, vomitum, inquietudines, vigilias contumaces, lipothymiam, convulsiones, in fœminis passionem hystericam, aliosque perniciosissimos affectus, qui ex hoc fonte, quasi ex pandoræ pyxide ad perniciem humani generis non infrequenter erumpunt, testibus *Fernelio de part, morb. & sympt. l. 6. c. 7. Joh. Riolano.* Anthropolog. *l. 2. c. 16. & Fabric, Hildano cent. 1. observ. Chir. 71.* Sic

miserrimium pancreatis supputati exemplum legimus apud *Nic. Tulpium. l. 4. Observ. Med.* 33. In juvene quodam, quem quasi natum ad miseriam, ductâ jam formosissimâ uxore, febris quartana, paucis post annis in eas, contra morem aliorum hominum, redegit angustias, ut nequiverit unquam in cubili quiescere, nedum, urgente etiam vel maximâ dormiendi necessitate, sive nocte, sive die somnum capere, nisi vel pronus consideret in sedili, vel caput in lecto haberet sublime, interdictâ ipsi quasi omni decumbendi copiâ; corpore enim vel minimum, sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato, vix dici potest, quàm acerbos ilicò persentisceret dolores cùm in lumbis, tùm in ventre, quorum cruciatibus quâlibet febris accessione tàm miserandum in modum excarnificatus fuit, ut oppressus miseriis, ne dicam enectus, non invitus tandem è vivis discesserit, factâ Medicis copiâ inquirendi in naturam luctuosorum symptomatum, quorum effrænatis insul-

infultibus ne *Hercules* quidem par fuiffet. Invenit autem Anatome jecur inflammatum, inteftina vitellina, ventriculum verò atrâ bile perfufum, eandemque in turgidis omenti, ac multi jugis Lienis venis, quarum congeriem vas breve perperam vocant, adeoque copiofam, ut coram omnibus digito inde experimeretur: in varicofis vaforum fpermaticorum anfractibus, veficulisque fub vefica pofitis, ob exectum alterum teftem, plurimum ftabulabatur feminis. Sed potisfimam ad mirationem movit pancreas fupra infraque ut extuberans, ac turgidum, fic intus fordido pure ac vifcida pituitâ impendio nimis infarctum. Cujus pondere depresfis occlufisque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, vifceri huic fuppofitis, ut emarcuit juvenile hoc corpus genio fuo defraudatum, fic excitavit contumax ipfius obftructio funeftas illas præcordiorum anguftias, quæ comitabantur quafcunq; febris accesfiones; in calefcente procul dubio putrida hujus

visceris proluvie, sive ab incendio febrili, sive à pulvinorum calore, cujus vapores deinde in ventrem, spinalem medullam, cerebrumqne delatos, ecquis non videt excitâsse dira illa symptomata, quibus corpus hoc quotidie fuit exagitatum.

Suppurato ergò pancreate, vel obstructo saltem eo, atque ipso adeò retentis excrementis intumescente, tot pariter vasis compressis, & hepar & Lien gravibus damnis afficiuntur, quemadmodum exemplum ex *Tulpio* adductum luculenter monstrat. Et licèt sæpius contingat hepatis Lienisve affectiones pravam malam pancreatis constitutionem inferre, non raròtamen contrarium evenire, experientia docet. Hoc in nobili fœmina nuperrimè *Highmorus* observâsse se *l. c.* scribit, quæ annos retroplures, convulsionibus, epilepsiâ & passione hystericâ laborabat, & tandem post dolores & cruciatus exquisitos, vitam cum morte comutavit. Apud *Eundem* pariter ... quodã Lugdunensi refert

tu-

tur, qui nihil dormire potuit, sed cùm dormire conaretur, in lipothymiam incidebat, donec tandem mortuus; aperto corpore, pancreas, integris salvisque cæteris partibus, duntaxat repertum est abscessu putrefactum. Imò in cadavere profratris Cl. *Blasii Nic. ab Owinga* 14 annorum pueri, lentâ morte extincti, à Practico exercitatissimo *Barbette*, aperti, ut ipse *Blasius Comm. in Veslingii Syntagm. Anat. c. 4.* scribit, hepatis Lienisve constitutio naturalis omninò observata est, cùm tamen pancreas hoc verum, non minus quàm illud *Aselii* in mesenterio, scirrhosum omninò, maximæque molis fuerit, accedente, & præter alia plurima, intestinorum hînc inde coalitu, nec non gangrænâ verâ.

Affectus hypochondriacus, scorbutus, cachexia, & ex hisce pallor faciei seu color ex pallido fuscus, aliaque gravissima symptomata maximam quoque partem à Liene p. n. se habente proveniunt. Nihil enim frequentius in hisce, quàm ut de sinistri hypochondrii dolore gravati-

vo

vo conquerantur. *Bello armatus* insignis *Ictus* apud *Vesalium l.c.* annis multis pallidus & Lienosus à Medicis judicatus, mortuus, & sectus à *Vesalio*, habuit mollem magnumque Lienem. Interdum in scorbuto præsertim, plurima symptomata ex vitio Lienis simul in uno ægroto occurrunt. Ante aliquot annos in viro quodam generoso Saxone splenetico & de sinistri hypochondrii dolore conquerente vidit *Mœbius l. c.* maculas scorbuticas, arthritidẽ vagam cum varis hinc inde in partibus musculosis prorumpentibus, cordis palpitatione, melancholiâ, vigiliis, appetitu prostrato & dyspepsiâ. In hisce autem affectibus Lien afficitur ut pars similaris, temperata, ratione componentium partium, quatenus hæ à temperie solita desciscunt, & intemperatæ evadunt; ut dissimilaris & organica, ratione meatuum vasorumque: arteriarum, quibus maximè abundat, obstructione, quæ in causa est, quominus attrahantur in debita quantitate succi sanguinei depurandi; venarum, quæ allatum

pear

per arterias sanguinem limosis terrestribus atomis non defecatum, revehere partim non possunt, partim revecto, ceu miasmate quodã, inficit totam sanguineam massam, quæ iterum ad partes per arterias delata, variorum hujusmodi symptomatum est autor.

Quoad substantiam itidem Lien afficitur, quatenus restagnans depurandus sanguis & motu peregrino subsistens fermentatur, depravatur, adeoq; distendit membranas splenicas, dolorem gravativum subinferens. In apricum scilicet prodeunt, quibus segregatio debebatur, excrementitiæ moleculæ, salso-acidæ acriores evadunt, sicque totum funditus penetrant Lienis fungosum corpus, ut interdum subaugescens in tumorem elevatus fuisse observationibus constet.

Renes non leve à Liene patiuntur incommodum, dum tartarus & acida salia volatilia ab eo non probè admodum beneficio suæ tincturæ præparata in his stagnant, & tunc, quoniam crassiores hujusmodi scoriæ adhuc in

sanguine hærent, excerni nequeunt, inde que plurimorum malorum causæ nobis oboriuntur, quemadmodum etiam præstantissimi Medici vel ad unum omnes uno consensu nobiscum idipsum approbant. Interdum urinæ nigricantes atramento similes, testibus *Hippocrate l.3 Epid. s.3. t.10. Zacuto Lusitano l.12 Histor. Medic. Princip. Dub.* 63. & *Ioh. Rhodio cent.3. observ. Medic.* 31. excernuntur.

Tumentibus hæmorrhoidibus, fluxuque hæmorrhoidum immodico in Lienosis nihil frequentius. Quæ, si tumentes aperiantur, magnum auxilium Lieni præbent. Hinc melancholicum morbum etiam incipiens hæmorrhois plerumque prohibet & jam effectum removet, secundum effatum *Hipp. s.6. aph.* 11. *Melancholicis & Nephriticis hæmorrhoides supervenientes bono sunt*. Hoc est: Melancholicos affectus & renum mala curant hæmorrhoides succedentes, id est sponte naturæ prodeuntes. Neque enim sunt excitandæ, nisi sit consuetudo. Ea-

tum

rum nempe consuetudo mala est, sive multùm, sive parùm fluant, ut scribit *Hollerius, comm. in hunc aph.* Immoderatum etiam earum fluxum Lien sanat, cum scilicet ipse corroboratur, atque omni infirmitate liberatur.

Uterus tandem in fœminis Lienis peccata quoque luere tenetur. Liene enim obstructo, sanguis crassior ac feculentior ad uterum vehitur, menses subsistunt; & exinde interdum fœdi colores virginum & mulierum aliaque symptomata oriri solent. Sic vidua quædam apud *Petr. Forestum* l. 28. *observ. Med.* 9. ex mariti obitu ita tota mœsta & melancholica evasit, ut in maniam ferè inciderit, adeoque ut sanguis crassus, multus & melancholicus ob crassitiem humoris ejusdem non solum uteri vasa obstruxerit, quò minus menses fluerent, verùm etiam in toto corpore abundare cœperit, Lienis obstructione accedente: quod & dolor in hypochondrio sinistro perceptus indicavit, maximè quòd tempore autumnali *Forestum* consultum veniret.

ret, quo videlicet tempore humor ill magis abundare consuevit, virginem et iam nobilem spleneticam novit *Moebius l. c.* quæ menses difficulter & cum dolore emittere solebat.

CAPUT. XIII.

Febres, quarum fons Lien est, commemorat.

Quartana febris hîc suam fixit sedem. Vix aliquis diuturnâ febre quartanâ & nulla arte medicabili detinetur quin vitium sit in Liene, ut antecedens & consequens, inquit *Ballonius l. 1. consi.* 107. Antecedens est infirmitas in substantia latens, indeque exorta κακοπραγία. Consequens est infirmitas ex morbo aliquo præcedente contracta. Unde & vel durante eâ, dolor Lienis; vel cessante, is etiam succedit, vel tumor, durities, hydrops, aliaque symptomata sequuntur, qualia exempla collegit *Petr. Forestus in observ. suis Medicis. Galenus 1. aph. comm.*

2. similiter statuit, splenicis & omninò melancholicis quartò quoque die fieri accessiones, nimirum quartanarum febrium. Quæ doctrina fuit *ipsius Hippo.* ut constat *ex l. de nat. homin.* & *sect. 2. Epid. s. 1. t. 24.* Nullam tamen febrem sine bile oriri accensa prius, probat & operosè explicando defendit *Prosper. Martianus in comm. de nat. hom.* cum scribitur: οἱ πλεῖστοι πυρετῶν γίνονται ἀπὸ χολῆς. Febres magna ex parte, à bile oriuntur, ut, σύνοχος, ἀμφημερινὸς τριταῖος καὶ τεταρταῖος.

Helmontius tract. de Febrib. c. 6. t. 9. Lienem sub quartanæ torturis tolerare multa, docet, ut nigræ & retorridæ bilis cloaca fieri queat. Sedes autem, subjungit, non est in Lienis corpore, sed in arteriis, si non in omnibus, tantùm in aliquibus, cum hoc viscus præ reliquis frequenti arteriarum propagine sit dilatatum.

Clarius Lienem Quartanæ focum negat *Gremsius l. 2. de natur. febr. c. 2. pag. 401.* Cûm Lien in illa non inflamme-

tur;

tur, neque detur humor melancholicus. Volunt autem ambo, causam esse chyli aciditatem in splene, qui quartanæ est exlex, inibique archeum in furorem convertere, propterque digestionem propriam vitiatam multa in congrua produci. Verùm alia etiam præter bilem ἔγχυσιν febrilem suscipere possunt. Motu frigidissima etiam incalescunt. Febris nulla fit, non affecto corde, eique non prius communicato fomite. Si febris non est calor, inflammari prius Lien non debet. Lien verò quà suum archeum, quà vitiatam digestionem & in congrua producta est fomitis quartanæ subjectum, ipsis etiam assentientibus. Σύῤῥοια μία, σύμπνοια μία, καὶ συμπάθεια πάντα, confluxio una, conspiratio una, consentientia omnia Lienem eximi vetant. In universum, viscera febres progenerant; cumque actio hujus visceris circa ejusmodi humorem δυνάμει febrilem versans negari non

poss-

possit, & Lienosi â quartanâ frequentius corripiantur, perque eandem liberentur, uti testantur *Hippocrates s. 5. aph.70.* & *Galenus comm.3.in 1. Epid.t.4.* Lienem febris ejusdem fontem præcipuum esse, omninò arbitramur.

Nec hujus tantùm quartanæ febris, verùm aliarum etiam tùm simplicium, tùm compositarum febrium fons & scaturigo est Lien, nisi ipse probè suo fungatur officio, talemque tincturam generet, quæ sanguinem purum ac laudabilem reddere, cunctisque visceribus novum robur ac singularem vigorem impertiri possit.

CAPUT XIV.

Externos quosdam corporis humani affectus à Liene provenientes producit.

ELephantiasis, Cancer, scabiesque sicca sua itidem primordia è Liene ducunt. *Vesalius l.c.* in elephantiasi labo-

borante turgidiorem majoremque in-
perit Lienem.

Ulcera tibiarũ & varices Lienis vit[...]
suppullulare multi atteſtantur. *Hi[...]
pocrates l.2.prædict.* ait : *qubus Lien[...]
magni ſunt , neque ſanguinis eruption[...]
contingunt , neque os graveolet , in[...]
biis ii mala ulcera habent & nigras ci[...]
catrices*

Cl. Nic. *Tulpius l. 2. Obſerv. M[...]*
30. cenſet hæc ſigna à veteribus co[...]
memorata indicare magis humoris m[...]
lancholici putredinem, quàm Lienis m[...]
gnitudinem auctã. *Atrâ quippe bile, [...]
circa Lienem putreſcente , vitiatur n[...]
tantùm os , ſed erumpunt utique vari[...]
& læduntur tantoperè crura , ut memi[...]
vim vidiſſe in anu quartanaria , à putr[...]
hac bile ultra viginti ulcera , non mi[...]
profundè cruribus impreſſa, ac ſi cand[...]
ea inuſſiſſet ferrum.* Verùm quôd iſt[...]
ſanguinis vitium à Lienis vitio pro[...]
niat, plus ſatis notum.

Celeber. *Sennertus Tract. de Scorb[...]*
meminit cuſtodis templi in arce Wit[...]

bec[...]

perg ẽſi, quòd ei ſcorbutico vena in me-
dio ferè crure ſponte aperta fuerit, quæ
ſanguinem ſatis copioſum per aliquot
dies fuderit, ut à chirurgo ſiſti non po-
tuerit.

Dolores artuum vagi in ſcorbuticis, liene ſuo officio non ritè fungente, ſæpiſſimè occurrunt. Fiunt autem, quando peccans materia ſcorbuti in vaporoſa ſubſtantia cum tenuibus humoribus permixta, diverſimodè hûc illûc in humano corpore movetur, & potiſſimum ſenſibiles articulorum partes afficit.

ANATOMIÆ LIENIS SECTIO IV.

Quæſtiones quasdam ſingulares ad Lienem ſpectantes ventilat.

CAPUT I.

Quæritur (1.) *An Lien ſemper ſit ſedes & cauſa Melancholiæ?*

Affe-

Ffectus melancholici perp- am Lieni malè habenti ve- gò adſcripti ſunt ex falſa hyp- theſi, quâ Lien credebatur receptac- lum melancholiæ: quæ ſententia vet- plurimorum, ſi juxta ipſorum ment- capiatur, corruit pridem, imprimis p- ſanguinis circulationem inventam. P- terea tamen non omnis melancholia- Lienem relata eſt, ne à veteribus quide- Notiſſimum enim cuivis exiſtit, qui n- eſt planè hoſpes in arte, melancholi- aliquam primariam ſtatui (præter h- pochondriacam) quæ ſedem ſuam- cerebro habeat; ubi ergò Lien neq- quam præ aliis viſceribus ſit labefac- tus; ſic quoque alia melancholia qu- dam univerſalis ſtatuitur, ubi maſſa ſa- guinis univerſa vitiata eſt; atque hîc- iam Lien præ aliis viſceribus haud n- ceſſariò affectus eſt; ſed & ipſa mel- cholia hypochondriaca dicta, ut & af- ctio ſpeciatim hypochondriaca appe- ta, à plurimis pridem excellentiſſi- Medicis, *Sennerto*, *Ionſtono* & aliis,

etiam ante sanguinis circulationem admissam, non Lieni duntaxat, sed & hepati, mesenterio, omento, quin & ventriculo (cui soli sedem primariam mali in affectione hypochondriaca attribuit *Highmorus*) transcribi consuevit. Sic quoque dari melancholiam uterinam, notissimum est. Nihil ergò mirum erit, sæpenumero in ipsis melancholicis affectibus Lienem nequaquam labefactatum offendi. Quare etiam celeberrimus *Francisc. de le Boë Sylvius Disp. Med. 5. de Liene §. 7.* in cadaverum humanorum ex variis morborum generibus defunctorum longè ultra centum à se dissectorum examine atque observatione valdè est miratus, nullum viscus si cor excipiat musculosum (fibrosum dixerit potius) minus offendi labefactatum ipso Liene; etiam in affectibus melancholicis, perperam Lieni vulgò adscriptis. Item in affectibus melancholicis, etiam diuturnis, & post multorum annorum vexationem ad mortem usque ægros comitantibus, in cadaverum plu-

rimorum perſcrutatione, innoxium ,,
plerumque præ cæteris viſceribus ſ
ſanum vidit Lienem,non inflatum , n
induratum,non obſtructum. Nunqu
certè omnis melancholia à Medicis
tionalibus ad Lienem refertur , nec m
lancholicorum affectuum quorumcu
que ſedes & cauſa ab ipſis in uno Li
conſtituta eſt.

Si vel unum duntaxat *Platerum* , fi
ciſſimum Practicum cum ratione exp
derimus , videbimus melancholi
quandoque induci per cauſas extern
eamque graviſſimam , ut loquitur ip
deterioremque ferè quàm illa , quæ
interna cauſa evenire ſolet , ægerrim
curabilem; ſic melancholia gravis ac d
turna quandoque ex timore exoritu
ſic gravis & diuturna ex terrore obor
ob viſum ſuſpenſi hominis cadaver ;
melancholia fœminæ aliquando in
cta,ad deſperationem eam adigens,qu
nubere alicui coacta fuiſſet , quem i
nolebat ; ſic melancholia aliquando p
zelotypiam oborta ; vel ob conſcien

que

quemcunque cruciatum; vel ob ſolam imaginationem metumque alicujus periculi concepti; vel ob pudorem & verecundiam ob commiſſum errorem: qualia exempla affectuum melancholicorum extant apud *Platerum*, tùm in *l.* 1. *Med. Pract. defunct. laeſ. c.* 3. tùm in *obſervat. etiam l.* 1. quæ certè nequaquam à *Platero* ad Lienem referuntur.

Ejusmodi generis & illa melancholia eſt, quam memorat *Platerus l. c.* ex invidia oboriri, quâ cor, ut dici ſolet, rodatur. Talis accidit iis, quos ambitio inanisque vexat gloria; ac qui amore ſui ipſius (philautiâ capti, ſtulta multa & ludicra jactabundi dicunt, & faciunt: quæ eleganter in milite glorioſo ſub perſona Thraſonis & Pyrgopolinicis in comœdiis ſuis oſtenderunt Comici. Melancholia ergò oboriri poteſt, cùm innoxius, ac præ cæteris viſceribus ſanus videtur Lien, nec ullo modo inflatus, nec obſtructus invenitur.

Ad idem quoque melancholiæ genus delirium illud Alchymiſtarum, ut vocat

Platerus, refertur, qui lapidem ill
Philoſophorum tanto ardore quær
tes, etſi laborum & impenſarum jac
ram ſe facere videant, nihilque effice
vel alios effeciſſe cognoſcant, tamen
indefeſſo labore non remittunt. T
les verò tunc maximè ſuum produc
affectum, cùm ſolos ſe ſapere ſibi p
ſuadent; at alios omnes, qui Chymi
ignorant, tùm Medicos, tùm Philo
phos planè rudes eſſe & inexpertes o
nantur.

In ſanguinis inſuper maſſa talis e
poteſt diſpoſitio, ut materiam fermen
idoneam non habeat, nec adeò mat
riam ſuggerat Lieni in fermentum co
vertendam, ſed tota transeat per Lien
meatus, Liene ipſo viſibili nullo affect
laborante. Pororum laxitas ac ſubſtan
tiæ habitudo talis etiam Lieni quand
que obtingere poteſt, quæ ſanguin
quoque ſedimentum transmittit, ne
materiam fermento idoneam relinquit
quæ tamen diſpoſitio non facilè ſenſ
externo diſcernitur, ſi ſaltem nulla ſen
ſu

ni vel inflatio, vel induratio, vel obstru-
ctio appareat.

Certè multiplex experientia in Pra-
cticorum observationibus obvia satis
est, quæ Lienem quandoque inflatum,
vel induratum, vel obstructum ostendit:
ac ratio evidens, quâ concipimus, quan-
doque evenire posse, ut citra inflatio-
nem, vel indurationem, vel obstructio-
nem, ex vitio tamen imperceptibili sen-
sui, non fiat in Liene, quòd alias fieri na-
turaliter consuevit; hæc utraque ne-
cessitatem imponit statuendi ac sen-
tiendi, non rarò vitio Lienis continge-
re, ut sanguinis conveniens fermentatio
impedatur. Atque ita usum Lienis confir-
mat *Thom. VVillis l. de Fermentat. c. 5.*
quòd viscere malè affecto, sanguis aut
fermentescat nimis, uti in affectibus
scorbuticis aut hypochondriacis; aut si
Lien sit obstructus, vel scirrhoso tumo-
re obsessus, sanguis idoneâ fermentatio-
ne destituatur, atque hydrops, cachexia,
et tympanites inducatur. Nec dubi-
tare porrò quisquam cum *Marcello*

Malpighio de viscer. structur. Exerr
Anat. de Liene c. 6. debet, in quibus li
xuriat plus justo Lienosus liquor, in h
ichores exaltari, & sales fixos liberior
reddi, hosque in palati & oris regione
in crura & consimilia copiosius consti
ere, vel per urinam deturbari, & inte
dum in interioribus cavitatibus cong
stione vel irruptione factâ, ascitim e
citare.

Caput II.

Quæritur (2.) An Lien pro vero proprio subjecto in quolibet scorbu to haberi possit?

AUtores plurimi qui de scorbuto l
bros scripserunt, Lienem prim
riò affectum esse, & ex hujus solius læsi
ne reliqua incommoda omnia depend
re crediderunt, imò pro hoc, tanqua
pro aris & focis certârunt. Cùm ve
non levia circa horũ opinionem occu
rant dubia, quæstionem hanc forma
n

nobis placuit; cui tamen ex toto calculum nostrum non subjicimus. Et quamvis crassi & feculenti sanguinis reliquiæ, Lieni p.n. se habenti, communiter inhæreant, ipsaque autopsia demonstret, ipsum tartareorum feculentorum & salinorum humorum saburrâ obsessum universo corpori maximo esse nocumento, accuratissima tamen exquisitissimorum Anatomicorum ac Medicorum perscrutatio in cadavera hoc morbo extincta, longè aliud nos docet, ut meritò illam opinionem omnibus ferè acceptã, nõ ita ambabus manibus amplectendam esse censeamus. Cl. *Sennertus l.3. med. pract. part. 5. s. 2. c. 2.* in cadavere scorbuto extincti aperto, omentum quidem totum ferè putridum & corruptum, in Liene verò nihil, quod quantum ad sensum culpari posset, deprehendit. Et *Petrus Forestus l. 20. observat.* 11. in quodam Hollandiæ præside magis hepar quàm Lienem affectum fuisse diligenter annotavit. Sic etiam *Reusnerus Exerc. 4. de scorbut. pag.* 199. *&* 200. Viri eu-

jusdam hepar corruptum, callosum ὠχρόχλοον, & ad depurationem sanguinis in idoneum vidit: Lienem verò flore, magnitudine & colore cum hepate sano certantem. Imò *Gregor. Horstius* ipse, qui Lienem πρῶτον πάσχ. *in suo Tract. de scorbut. s. 2. §. 8.* statuit scorbuticum quendam se vidisse, *tom.* *l. 7. observ. 4.* meminit, cui jecur totum scirrhosum ac tuberosum interius atque exterius fuit, nec quidquam vasorum v sanguinis exhibuit. Lien verò tripl major quàm secundum naturam esse sc let, optimè sanus visus est, parenchym jecoris colore sat rubeo, nec non substantiâ carnosâ referens. Item in Nobili quodam Bavaro, viro 36. circiter annorum ætatis, corpulento, lassitudin spontaneâ, maculis lividis nigrescentibus in ulcera degenerantibus, in cruribus ac brachiis affecto, quæ omnia longè antè gingivarum sanguinolentia & exulceratio præcesserat, ita ut non dubitandum, quin scorbuto confirmato laboraret, in quo post mortem Lien quo

gue

que ſat inculpatæ conſtitutionis [. viſcus ſanguineum referens, inventus fuit. Et Cl. *Thom. VVillis Diſſertat.* Epiſtolic. [*de urin. c.* 4 *pag.* 353. poſt plurium ſcorbuticorum cadaverum diſſectionem multoties obſervavit hepar aut cyſtin felleam in culpa fuiſſe. Invenit enim in nonnullis hepar prorſus exangue & inſtar uberis vaccini exſiccum: in aliis veſicam bilariam prorſus vacuam & inanem, in aliis lapidibus obſitam, in aliis amurcâ minimè amareſcente repletam; Lienem verò optimè validum & ſanum.

Concluſionem ergò hîc à particulari ad univerſale facere non poſſumus; & per conſequens Lien neque primariò, neque ſemper & in omni ſcorbuto κατ' αὐτοπάθειαν afficitur, & propterea ſubjecti proprii nomen minimè ſibi tribuit. Interim & ſæpius contingit, quod Lieni forma humoris ſpecificè corrupti imprimatur, ſicque ſcorbutica διάθεσις inducatur, cùm tamen τὸ πρῶτον δεκτικὸν ſive primum ſubjectum ejus non ſemper ſit.

CAPUT III.

Quaritur (3.) An in affectibus Lienis potius in sinistro quàm dextro latere vena sit secanda?

De loco, in quo in affectibus Lienis sit secanda vena, diversæ sunt Autorum sententiæ, *Galenus l. 2. ad Glaucon. de art. curand. c. 2 l. 13. meth. med. c. 10. & l. de curand. rat. per venæ sect. c. 16. Guil. Placentinus in Summ. conservat. & curat. c. 119. & 122. Sylvaticus controvers. med.* 42. *Sal. Albertus l. de scorbuto f.* 240. Platerus *tom.* 3. *med. Pract. l.* 2. *c.* 4. *Ronseus de magn.* Lien. *c.* 8. Forestus *l.* 20. *observ.* 11. *VVierus l. de morb. incogn. & de scorbut. pag.* 11. *Franc. Vallesius controvers. Med. & Philosoph. l. 7. c. 5. Spigelius Fabric. corp. hum. l. 8. c. 14. & Riolanus l.* 2.

*anthropolog.c.*13. defendunt partes, & in ſiniſtro brachio ſanguinem eſſe mittendum ob majorem lateris ſiniſtri cum Liene conſenſum & ſympathiam ſuadent.

Verùm *Thaddaus Dunus l.*1.*art.evacuand. rat. per venæ ſect. c.*3. *Reuſnerus de ſcorbut Exer.*7. *Sennêrtus inſtit.med. l.*5.*part.* 2. *ſ.* 1. *c.* 17. *l.* 2. *de febrib.c.*19. *& Gregor. Horſtius tom.* 2. *l.* 7. *tractat. de ſcorbut. ſect.* 2.§. 11. prærogativam hanc Lieni minimè concedunt, ſed & in dextro brachio venæ ſectionem utiliter inſtitui poſſe ſcribunt. Et rectè ac dextrè quidem. Venæ enim ſiniſtri lateris æque ac dextri ex uno fonte deducuntur, nimirum è cavæ venæ trunco. Iam ſive in ſiniſtro, ſive in dextro brachio vena ſecetur perinde eſt: Utrumque enim unico gaudet fonte, unicum habet truncum, per quem ſanguini adſcendendum erit. Vid. *Meth. rational. curand. Camilli Raven.c.*41. *pag.*318.

Qualis verò eligatur vena, indicationes monſtrabunt. Secari tamen plerumque ſolent baſilica, Mediana, cepha-

phalica, ſalva tella, ſaphæna, poplitea, pollicaris, venæ labiorum & hypoglottidum &c. procujuscunque ſcilicet indicantis ratione. Et hoc modo ſæpius unâ fideliâ (ut commune habet proverbium) duo parietes dealbari poſſunt.

CAPUT IV.

Quæritur (4.) An Salvatellæ ſectio in affectibus Lienis eam, quæ vulgò jactatur, utilitatem habeat?

DE venæ Salvatellæ ſectione, & uſibus, qui ex ejus ſectione proveniunt, Medici itidem inter ſe diſcrepant, alii, ut *Galenus de curand. rat. per ſang. miſſ. c.14. Alex. Trallian. l.8. c.12. Oribaſius Collect. l.7. c.7. Aëtius tetrab. 1. ſerm. 3 c.12.* eam imprimis in affectibus Lienis prodeſſe dicunt. Idem ſtatuunt Mauritani plurimi, & venæ hujus ſectionem valdè commendant, non ſolùm ad Lienis, ſed aliarum partium morbos, unde

ande etiam nati versus *Scholæ Salernitanæ c.*103.

Ex salvatella tibi plurima dona minuta:
Splenem, hepar, pectus, vocem, præcordia purgat,
Innaturalem tollit de corde dolorem.

Alii hanc opinionem impugnant, qui, licèt concedant, ubi in cubito majores venæ non apparent, has venas secari posse: hoc tamen negant, quod Lienis affectibus peculiariter prosint. Inter quos est *Horatius Augenius*, qui *l. de miss. sang. c.* 6. *scribit*: *Quid parvarum venarum sectio amplius faciat, quod magnarum efficere non potuerit?* Et postea addit: Etsi affectus Lienis juvantur hoc auxilio, quando magnarum venarum incisio, fieri non potuit: tamen non æque, ut magnarum venarum juvare duplici de causa: primò, quia distantiores sunt à partibus affectis: deinde quia parvæ venæ sanguinem crassum e-

vacuare nō possunt. Imprimis v. idurget *Augenius*, quòd illi, qui salvatellæ sectionem laudant, nullam ejus rei rationem reddere possunt, sed experientiam saltem prætendunt. Ipse verò ait, se istam experientiam cognoscere non potuisse, imò potius hoc observâsse, eam venæ sectionem multis nocuisse.

Habet quidem sectio hujus salvatellæ suas laudes, ac in variis affectibus summa cum utilitate institui potest; veluti nos etiam civem quendam Embdanum in febri tertiana ex ejus sectione magnum auxilium percepisse observavimus; verùm ei peculiarem quandam prærogativam, quòd sinistra sit, attribuere, autopsia anatomica repugnat, cùm nullam cum Liene, vel ejus ramo splenico habeat connectionem (quemadmodum teste *Aretæo l. 2. de acut. morb. curat. c. 2.* eam ad Lienem usque pertingere nonnulli putârunt) sed iste ramus à cubiti venis propagetur. Experientia quoque in hac sectione sæpius fallax est. Nam ut sit certa experientia, & ut omnis effe-

ctus

ctus alicui auxilio adſcribatur, ipſum ſolum uſurpatum fuiſſe neceſſarium eſt. Nam ſi plura ſimul inuſum trahantur auxilia, atque aliquis effectus inde ſubſequatur, cui is tribuendus ſit, dubium eſt. Id quod etiam in ſectione ſalvatellæ locum habet. Nam ſi alia plura præceſſerunt remedia, & poſtea ſalvatella quoque aperiatur, atque æger indè melius habeat: certè ſoli ſalvatellæ apertæ effectus is asſignari non poteſt.

Nec obſtat, quòd *Valleſius l. 7. Controverſ. c. 5.* novam adducat rationem, quòd ſcilicet membra ſecundum rectitudinem excrementa ſua deponere, & exponere ſoleant: quia maximè dubium hoc eſt, cum excrementa vergant ad ſua receptacula, ſi dantur, ſin minus, ad partes imbecilliores decumbunt. Hâc ratione dextram corporis partem ad glandulas ejusdem lateris poſt aures, circa alas & inguina ſua excrementa exonerare concedimus. At venarum alia eſt ratio, quæ diſtribuuntur in totum corpus, & per conſequens etiam in extremi-

tremitates, non ut excrementa deponant, quod fit per accidens, quia accidit, ut sanguis p.n. impuritate laboret; sed ut sanguinem à nutritione superfluum ad cor reducant. Adde, quòd eadem superesset difficultas; quomodo enim Lien magis ad salvatellam sinistræ manûs quàm dextræ deponeret excrementa sua, cùm æqualiter unaquæque tàm à jecore quàm Liene distet. leg. plura apud *Joh. Baptistam Sylvaticum Controvers.* 43. *Zacut. Lusitan. l.* 1. *Med. Princip. Histor.* 14. *Adr. Spigel. l.* 5. *Fabric. corp. hum. c.* 7. *Sennert. l.* 2 *d. Febrib. c.* 19. & *Paralipom.* 23. *ad l.* 2. *de febr. c.* 19. *Horstium tom.* 2. *l.* 7 *tract. de scorbut. s.* 2. *§.* 11. &c.

CAPUT V.

Quæritur (5.) An hæmorrhoidum & Mensium provocatio affectibus Lienis conveniat?

EVacuatio sanguinis vicaria interdum pro venæ sectione substitui potest, nimirum tunc temporis, ubi fortaſ-

fis

sis natura subjecti magis hæmorrhoidum vel mensium provocationem, quàm venarum incisionem suadet. Si igitur vel ob consuetas evacuationes suppressas vel alias ob causas materia peccans eò vergit, naturæ succurrendum per illa remedia, quæ ad hæmorrhoidum mensiumq; reserationem faciunt, quia commodissimè per illa loca ducitur materia peccans, ad quæ suâ naturâ vergere videtur, ut ex *Hippocrate s. 1. aph.* 21. colligere licet.

CAPUT VI.

Quæritur (6.) *An Lienosis usus aceti conducat?*

Videtur, quòd non; cùm enim teste *Galeno l. 4. simpl. med. c.* 12. ejusmodi vires acetum habeat, ut juxta *Mercatum l. 6. de febr.* gignendo melancholico succo sit accommodatissimum, consequens erit, illud ipsum Lienosis minimè convenire: cui ratio *ejusdem Mercati l. 1. de morb. intern. curat. c.* 17. succedit, similitudo scilicet aceti & melancholiæ, cu-

cujus refpectu intempeftivus acidorum ufus melancholiam generat. *Hippocrates* etiam *l.3.de vict.acut.t.* 38, acetum melancholicis adverfiffimum effe fcribit:

Contra *Galenus l.*11.*meth.med. & l.* 9. *de medicam.comp.* K. T.c.7. Lienofis acetum convenire manifeftis verbis afferit; ubi fpleneticis medicamentis aliquid aceti commifcendum effe ftatuit. Hanc *Galeni* affertionem Practicorum pleriq; fequuntur, ufum aceti Lienofis concedendo, non fimpliciter, fed quatenus acetum deficcat, attenuat, & craffitiem ac vifcofitatem incidit.

Mercurialis l. 3. *de morb. med. c.*21. pro quæftionis hujus decifione notat, quòd melancholicus humor poffit augeri à medicamentis vel alimentis dupliciter, vel fecundum qualitatem folam, vel fecundum fubftantiam: primo modo acetum auget melancholiam, eò quòd faciat aciditatem, quæ eft propria melancholiæ, fed non fecundo, quia hac ratione potius diminuit eandem,

qua-

quatenus aciditate ſua penetrat, obſtru-ctiones diſſolvit. Hæc *Mercurialis* ſen-tentia ut magis intelligatur, diſtinguen-dum venit inter melancholicum ſangui-nem, qui ſecundum naturam generatur, & inter impuritates varias, ex quibus obſtructiones & ſcirrhi Lienis naſcun-tur: illum quoad qualitatem auget ace-tum; has verò dirimit & diſſolvit.

Nos potius pro quæſtionis hujus in-tellectione inter aceti uſum modicum ac tempeſtivum, & inter immodicum & intempeſtivum diſtinguimus. Modi-cus ac tempeſtivus aceti uſus Lieni gra-tiſſimum pabulum eſt, eum corroborat, ac humores craſſos & viſcoſos in ipſo ſta-bulantes incidit & diſſolvit. Immodi-cus verò & intempeſtivus ejus uſus, cùm vigilias inducat, inteſtina lædat, humo-res exaltet ac fermentet, atque præterea corpus exſiccet atque refrigeret, Lieno-ſis & ſcorbuticis utique adverſatur; & in ſpecie mulieribus magis bellum indicit acetum quàm viris; utero enim dolori-ficum eſt

Ca-

CAPUT VII.

Quæritur (7.) An Lienosis & Scorbuticis fontes aciduli conveniant?

IN affectibus ſpleneticis & ſcorbuticis, ubi optima medicamenta interdum nihil valent, fontes aciduli, ſapore ſubaceſcentis vini longè gratiſſimi, multum auxilii præſtant, quatenus ſcilicet incidunt, diſſolvunt, obſtructiones tollunt, acrimoniam humorum obtundunt, & viſceribus affectis robur addunt; prout mineram ferri ſulphurisque maxima ex parte præterfluentes, ejusmodi virtutes imbibunt, ut ob ſpiritus illorum metallorum ſibi unitos varios & admirandos in humano corpore effectus producant.

De virtutibus ejusmodi fontium acidulorum in affectibus hepatis, Lienis ac aliis contumacibus egregie ſcribit *Felix Platerus Quæſt. Medic.* 87. *pag.* 158. 159. *Aquas illas naturâ acidas multis profuiſſe experientia teſtatur,*

tur, cùm multi ex obstructionibus visceram malum corporis contrahentes, cachexiâ diutinâ laborantes, & quibus hydropis imminebat periculum, harum potu restituti sint, multis, quibus muliebria defecerant, harum usu revocata fuerint. Et quibus alvi constipatio familiaris, sitis præter naturalis inordinata, prostrata appetentia, aliaque, quæ bilis præsertim afferre solet incommoda, negotium facessebant, melius post illarum usum habuerint. Quibus sabulum, arenæ, calculi in renibus aut vesica congesta, nephriticos dolores pepererant, postea ab illis liberi & immunes facti sint; & præsertim quibus illuvies fœda, biliosa, putris, maligna, in venis mesaraicis coacervata, diuque retenta, varia accidentia, quæ melancholiam hypochondriacam, epilepsiam, febres intermittentes, præire, minari, atque procreare

creare solent, induxerat, potu acidularum, per diarrhæam, quam illæ plerumque movere solent, excussa, manifesteque in ipsis excrementis subcinereis & subnigris apparente, ab ejusmodi gravibus affectibus, quorum prælia dia jam senserant, liberati fuerunt. Aliqui quoque scabritie & psorâ infecti, ulceribus cacoëtheis & malignis infestati, balneo harum aquarum curati sunt.

Caput. IIX.

Quæritur (8.) An in Lienis ac hepatis Obstructionibus chalybis usus prosit?

IN affectibus Lienis ac hepatis multùm celebrari chalybem & veterum & recentiorum observationes abunde testantur. Quomodo verò, quave virtute aut energiâ tale præstet officium controvertitur. De temperamento ejus non levia occurrunt litigia. Nonnulli illum temperatum, alii frigidum

alii calidum & ſicciſſimum eſſe, atque ideò in his affectionibus minus canvenire volunt. Alii pondere partes obſtructas permeare, & ita ab infarctu liberari vaſa contendunt. Alii abſtergendi & aperiendi vim habere ſtatuunt, atque ſic mucoſas obſtruenteſque particulas eliminari volunt, cùm humores à parte, cui adhæreant, quaſi abradat. Alii peculiarem cum humore melancholico & aduſto habere cognationem, atque ideò illum ſeu attrahere, ſeu imbibere, & cum eo uniri autumant, cum bilis atra ſeu melancholia vitriolatæ naturæ ſit particeps, & ferruginei quid ſapiat, quæ cum craſſiori chalybe unita per alvum exturbatur. Alii illum adſtringere; calorem & humorum efferveſcentiam reprimere; atque ideò in dyſenteria perutile haberi remedium. Alii illum deſiccare, ulcera agglutinare. Alii alvum turbare, vomitumque ciere; alii vomitum ſiſtere, ac reprimere contendunt. Adeò ut non leve ſit negotium determinare, an conſultius illi fecerint,

qui

qui in dysenteria & hæmorrhagia (ut
statur fluxus) chalybis suaserunt usum
an qui in viscerum & mesenterii obstr
ctione, ut fundantur humores & refer
ta vasa infarctus exturbent suos, usum
iam suadent chalybis. Sine discrimi
à Medicis præscribitur, & experien
approbat usum; hepatis etenim Lien
que obstructionibus aperiendis primi
utilis est. Quare ad affectionem hyp
chondriacam, scorbutum, hydropem
cachexiam in mulieribus ex mensiu
obstructione, aliisquè pertinacib
Lienis & hepatis obstructionibus ort
morbos probatum est remedium, & m
ritò ob id magnifaciendum. *Plinius H*
stor. Nat. l. 34. *c.* 15. inter alia de cha
bis usu scribit: *Propinatur contra Li*
enis vitia; absumit enim illa. Pau
Aegineta de Re Med. l. 3. *c.* 49. *aquam*
in qua extinctum candens ferrum,
potam splenetici competere, scrib
Dioscorides l. 5. *c.* 53. *Lienosis auxili*
ri. Aëtius tetrab. 3. *serm.* 2. *c.* 11. *Li*

no

nosis præstantissimum esse remedium, ait, *aquam vinum aut poscam, in quibus ferrum extinctum fuerit, per multos dies sumptam.* Oribasius Synops. l.9.c.24. *cœliacis & Lienosis multùm conferre* autor est. Et *Rhases Lienis tumoribus utilem esse* scribit. Quæ omnia & posteriores Medici confirmant, & omnes uno ore ferrum & chalybem Lienis obstructionibus prodesse testantur. Atque inter eos *Iul. Cæsar Claudinus Respons. Medic.* 29. scribit, *proprium melancholiæ hypochondriacæ alexipharmacum esse chalybem, quoniã continuus illius usus semper felicem finem in ægris sit assequutus: siquidem in reserandis obstructionibus, in quibus omnis melancholiæ curandæ cardo versatur, nulli medicamento cedat.* *Mercatus* etiam *de morb. mulier. l. 2. c.6.* refert, *tantam esse chalybis naturam & efficaciam, ut magnos etiam Li-*

enis & uteri scirrhos persanâsse visum sit. Et *de intern. morb. curat. l.* 1. 17. *Incredibili efficaciâ affectioni hypochondriacæ chalybem prodesse, id experimento esse confirmatum, in omnibus ferè affectionis hypochondriacæ causis usum chalybis commodum esse, sive in fœminis ex utero, sive in eis, ac viris ex ventriculo, mesenterio, jecore, aut splene obstructis, aut quolibet humore obsessis malum oriatur.*

Chalybis hujus egregium usum in hisce affectibus illustrat historia, cujus mentionem facit Celeberr. *Rolfincius* 2. *cons.* 7. Magni nominis Melancholicus ex mentis perturbatione, viso epileptico in terram desubito prostrato, hac specie depravatæ imaginationis laborans, quòd non posset in arce sua degere sine magnis cordis angustiis, peregrè autem profectus nihil mali sensit. Hic nullis juvantibus aliis, solo usu pilularum ecleticarum, cum croco Martis nigro

& speciebus diarrhodon per multas septimanas singulis ferè diebus sumptis liberatus, his solis salvam valetudinem adscripsit.

Fluxus deinde omnes, hæmorrhagiam & dysenteriam stypticitate suâ facilè cohibet etiam chalybs. Intestinorum lubricitatem & laxitatem constringit, poros constipando sudores reprimit; hæmorrhagiam sistit; aperta vasa restringendo consolidat, expectorationem prohibet, cùm vasa cohibendo angustiora reddat.

Quomodo autem chalybs diversos hos effectus præstet, no pauci sunt, qui dubitant; cùm hi planè contrarii sint; & partim frigoris partim caloris comites. Sed meo judicio, nulla est dubitatio, & variis modis illi potest satisfieri. Quid enim mirum, si diversos effectus promat chalybs, cûm multa alia reperiantur medicamenta, quæ diversis & penè contrariis qualitatibus sunt prædita, ob diversitatem partium, è quibus constant. Constare autem diversis & hetero-

terogeneis partibus chalybem, ac non frigidis tantùm, sed etiam calidis, vel inde constat, quòd ferrum ipsum, è quo conficitur, eas in se continet. Ac de frigidis quidem nemo dubitat, cùm ex *Galeno* & *Aristotele* terreum sit, & suam consistentiam à frigore habeat. De calidis autem patet, tùm quia etiam ipsum ex *Paulo*, *Aetio*, *Dioscoride*, *Avicenna*, *Halyabbate* & *Rhaze* ventrem solvat, & scirrhos Lienis dissipat; tùm quia ex *Galeno* omnia metalla plurimam substantiam igneam habent, ut nos putamus, ob sulphur, quod in sui compositione recipiunt. Quod si igitur in ferro calidæ partes sunt, cur non & multò magis inerunt in chalybe, cùm ab igne adurente, cujus vi è ferro conficitur, eas maximè vigorari, nemo possit ire inficias; sed & illud dici potest, quod aperiat & detergat chalybs, non habere illud à calore, sed id fieri ratione vel adstringentis, quâ pollet, facultatis, vel exiccantis. Nam adstrictionem non parùm facere ad reserandas obstructiones, ex eo confir-

mari

mari facilè potest, quòd videlicet ex adstrictione roboratæ partes facilius meliusque materiam morbificam vincunt & superant; quæ autem vehementer exsiccant, ea evacuant quoque insensibiliter, ita ut *jure merito* de chalybe etiam affirmari possit, obstructiones tollere, quatenus exsiccando, humiditates excrementitias obstruentes absumit.

Facultate autem suâ stypticâ potissimum vicem remedii obtinere chalybem testatur etiam Cl. *Highmorus l. de affect. hypochondr. c. 9.* quorum scilicet vasa interiora cuncta, aut partis alicujus particularis præcipua nimium relaxata, totius massæ redundantiam recipiunt, atq; inde debilitantur, vicinas partes gravant, & debitam circulationem retardant. Hæc vitrioli stypticitas constringit rursus & contrahit, ut æquali proportione ad singula vasa derivetur sanguis, atque hoc modo singulis partibus proportionatus communicetur & sanguis & calor, ac vasa excretioni dicata redundantiam illam ac onus proprium modò in majoribus

internis contentum suscipiunt, debito tempore excernunt, non quòd obstructio referet, sed quia nimium relaxata co- stringit chalybs. Quomodo verò chalybs corrigatur, ac alia etiam medicamenta utilissima ex eo sint præparanda, quomodo item exhibeatur, & quando usurpandus, lege apud *Sennertum l.* *Med. Pract. part. 5. sect. 1. c. 6. Jul. C.* *Claudin. in appendic. de ingressu ad infir.* *sect. 2. & Paul. Zachiam l. 1. c. 21. de affect.* *hypochondr.*

CAPUT IX.

Quæritur (9.) Num etiam moderata quædam ambulatio Lieni sit conducibilis?

QUòd moderata quædam ambulatio Lieni maximè conducat, *Plautus* in *circul. act. 2. sc. 2. v. 29.* tradit; ita enim ille:

Lien direct' st P A ambula, id enim L. eni optumum' st.

Et hoc etiam alii cum *Plauto* consentiunt. Cursus etenim in morbis splenis quibusdam adeò strenuè juvare depre- h...

henditur, ut etiam *Aëtius Amidenus* se alios novisse referat, qui solis cursibus ac deambulationibus ab omni affectione sunt liberati.

Theod. Priscianus, & ante eum *Aretaus* gestationes adhibendas voluerunt in spleneticis. *Item*, teste *Mercuriali de art. Gymn. l.5. pag.* 250. spleneticos cursum debere appetere dixit. Et *Aëtius l.3. serm.2. c.* 28. cursum Lienis tumores deprimere scribit.

Plutarchus in vit. Demosthenis ex aliorum relatione hoc sequenti quoq; confirmat historiâ: *Laomedontem quendam Orchomenium spleneticum & cachecticum, cui à Medicis præscriptum fuerat, ut crebrâ & contentâ ambulatione cursuque uteretur, si à morbo hujusmodi liberari volebat, adeò currendo levatum esse, ut summus cursor evaserit, obque id ausus sit ad certamina aggredi, in quibus coronâ victores donabantur.* Atque ita Anatomia hæc

Lie-

Lienis paucis à nobis tradita est ; Sum-
mo ergò nostro Opifici sit laus, hon[…]
atque gloria in æternum!

FINIS.

Errata emendanda.

Pag.9.l.27.leg.acquirente.p.29.l.6.le[…]
sanus.pag.34.l.10.leg.Synonymia.l.1[…]
leg.locum.l.26.leg. αἱμαλώδης. p.36[…]
13.post throni del. & p.41.l.17.leg.a[…]
fect.p.44.l.11.post lutulentorum leg.[…]
luviem.p.46.l.25.leg.Lienosum. pa[…]
47 l,16 leg.trifidum.l.26.leg panarolu[…]
p.48.l.17.post Romæ leg.legimus.p.4[…]
l.5.leg. Vesalius, item corp.p.66.l.2[…]
leg.viscus.p.72.l.2,leg.consortii.pag.9[…]
l.10.leg.conturbato.l,11.l.concreta,l.2[…]
leg.Fabric.p.101.l.17.leg. fluore.p.13[…]
l.19.leg. filamentorum.p.155.l.10.le[…]
tàm in.p.288.l.16.del.in ; adde post e[…]
currente, sed etiam in extremis capsul[…]
fin[…]

finibus, nam; ubi del. non. p.199.l.10. leg. hyponchondriacâ. p. 204. l. 26. leg. physiolog. p. 230. l. 12. leg. fiunt. p. 237. l. 21. leg. attollatur. p238. l. 2. leg. audaci⁹. p. 286. l. 18. leg. sanguiné. l. 22. leg. fermenti p 307. l. 18. leg. digitum. p. 300. l. 4. leg. aquas. l. 25. leg. interdum. p. 361. l. 8. leg. destillatione p. 364. l. 26. add. lib. 4. p. 364. l. 17. leg. oleaginosus. p. 371. l. 25. post. Et leg. *Galenus l. 1. ad Glauc. c. 14.* p. 402. l. 26. leg. critica p. 405. l. 2. leg. Phlegmones. p. 413. l. 5. leg. steatomatis. p. 419. l. 17. leg. genua. p. 449. l. 5. leg. quidem. p. 452. l. 17. leg. ulcuscula. p. 501. l. 3. leg. convenire. Reliqua, quæ per absentiam Autoris huic Libro irrepsère, benevolus Lector facilè corriget.

